R. P. Schulte

S V E Ć E N I K   D A N A S

sa francuskog preveo

Ivan KUJUNDŽIĆ

svećenik

S U B O T I C A

[illegible]

Z A G R E B 1958

SVEĆENIK I VJERA

Bilo bi vrlo zanimljivo i u isti mah vrlo poučno slijediti psihološki put apostazije jednog svećenika uz pomoć brojnih spisa svećenika koji su izgubili vjeru. To bi zahtijevalo stručnjaka. U svakom posebnom slučaju tišti njihov život nešto veoma tragično. Što se desilo prije nego što je uslijedio odlučan korak? Kad jadni apostata, obazirući se natrag, želi opravdati svoje djelo pred samim sobom, i naročito pred javnim mnijenjem, nije naravno sposoban dati makar malo objektivniju sliku svog vlastitog moralnog razvoja. On gleda prošlost pomućenim i bolesnim okom. Naročito je, kao što se to može i misliti, netočan i nepotpun u svojim sudovima o svojim bivšim pretpostavljenima i svojoj subraći. Posebno, on sudi druge prema samome sebi.

Samo tako se može razumjeti, što svećenici apostate, kako bi poslije pada opravdali svoju odluku, uporno ponavljaju da su učinili samo ono, što bi i drugi svećenici, koji su izbjegli utjecaju svoje zatvorene sredine i jače osjetili utjecaj modernog intelektualnog života, morali učiniti, morali učiniti u skladu sa svojim duševnim stanjem, kad bi bili logični i lojalni. No iz vanjskih motiva oni su ostali u Crkvi i na svojim su položajima vrlo podli i preveliki račundžije, a da bi se odrekli svećeništva radi svoga najdubljeg uvjerenja. I trude se, da tamnim bojama ocrtaju stanje ostavljene duše, u kojem se nalazi jedan veliki dio današnjeg katoličkog svećenstva, jer nema hrabrosti, da se smjelo i odlučno oslobodi svojih lanaca.

Je li to prava slika stanja današnjeg katoličkog svećenika? Onda je neshvatljiv onaj neumorni žar, kojim se on laća svih svojih svećeničkih dužnosti bez obzira na svoju ličnu korist ili štetu. Onda je neshvatljiva njegova briga oko budućih svećeničkih generacija, ako je on prisiljen, da svoj život provodi u nutarnjem neskladu i očaju.

Tko bi osporio da u našim redovima, medju tisućama svećenika, ima i pokvarenjaka? Bolje bi im bilo, da nisu nikada postali svećenici! No, oni se ne mogu dugo održati, premda bi neko vrijeme mogli hiniti i pretvarati se. Bogu hvala, Crkva ima snage da ih odstrani, baš kao što more izbacuje na kopno mrtvu ribu. Kolikogod svaki pojedini slučaj bio žalostan, apostazija, koja je tako reći nužna posljedica onoga što je predhodilo, djeluje konačno na sve, koji poznaju stanje, kao jedno olakšanje.

No nije ovdje mjesto da raspravljamo o tim nesretnim bićima u svećeničkoj halji. Kad bi koji od njih pročitao ove redke, on bi shvatio svoju bijedu i nemogućnost svoga položaja tisuću puta bolje nego što se to ovdje može opisati. Uostalom daleko od nas i pomisao, da se jednom farizejskom indignacijom bacimo kamenom na te bijedne medju najbjednijima. Nikada mi ne ćemo zadati smrtni udarac bratu palome kraj puta gurajući ga još više u provaliju. U svakom slučaju povratak svećenika, koji je ostavio svoju vjeru, težak je, neusporedivo teži od povratka laičkog apostate. Ima nešto strašno u svećeniku, koji je izgubio vjeru.

Pa ipak je u naše doba ohladnjele vjere (fides refrigescens), u naše doba pomutnje i vjerske tame vjerski život, čak i kod svećenika, izložen mnogim opasnostima, ukoliko nije predmet posebne i nježne brige. Čak i kad ustrajno njeguje animum sentien-

di cum Ecclesia, čak i kad veselo održava sve propise Crkve za očuvanje i ojačanje iskrenog vjerskog života kod svećenika, i premda on u njima ne gleda neku smiješnu i ponižavajuću zaštitu, svakovrsne sumnje proti vjeri, čak i strašne krize savjesti mogu se oboriti na njega i pripraviti mu strašnih časova. Često i najsposobniji i najsavjesniji nije od njih poštedjen. On se na svakom koraku susreće sa novim idejama modernog svijeta. Staleški ga motivi obavezuju u dosta slučajeva da se ponese za njima. A to je tu i tamo izvor mučnih unutarnjih borbi. Neki mladi svećenik, koji je bio rodom iz jedne duboko religiozne obitelji i koji je rastao u jednoj sasvim katoličkoj atmosferi, nije nikada do dana svoga redjenja imao ni najmanju sumnju u stvarima vjere. Još u prvim godinama svoga pastoralnog djelovanja imao je djetinju vjeru. Poradi svojih iznimnih sposobnosti i čvrstoće svoga karaktera bio je odredjen od svoga biskupa da nastavi studije. Iz poslušnosti prema biskupu ode na sveučilište da studira modernu filozofiju i njoj srodne znanosti. Odjednom se nadje u jednoj sasvim drugoj atmosferi. U predavanjima, koja je slušao, i u djelima, kojima se morao služiti, susreo je mnoštvo ideja oprečnih kršćanstvu. Te nove ideje razbiše uskoro sav njegov duševni mir. Svim silama svoga srca držao se svoga prijašnjeg uvjerenja, no bilo je svršeno sa njegovom jednostavnom i očevidnom vjerom. Odjednom se nadje "protjeran iz zemlje otaca svojih i prepušten samom sebi". Plašljivo je svojoj starijoj braći otkrio razbuktali sukob u svojoj duši. Jedni ga nisu uzeli ozbiljno i prošli su ne osvrćući se više na njega. Drugi pak rekoše prezirno:"Dakle i vi već podjoste putem bezvjerja, a tek ste nastavili svoje studije!" To je potrajalo tako dugo, dok se najzad nije našao netko tko ga je shvatio i poveo, netko tko je i sam iskusio iste muke. On ga je zadržao i spasio.

U nekom pogledu ni mi svećenici nismo zaklonjeni od smetnji i poteškoća u životu vjere. Mrak i duševni nemiri mogu nas pokriti kao tamna noć. Sve je u nama kao paralizirano. Nebo više nema privlačnosti. Pakao nas više ne napunja užasom. Na to se nadovezuju burne duševne borbe, često vrlo duge. I u takvom duševnom stanju treba bodriti vjernike riječju Božjom i pridizati ih dijeljenjem svetih sakramenata. Pa i u tim teškim časovima i sedmicama mi ćemo naći put, ako ne odložimo oružje bez borbe, ako se, kao nekoć Jakob, borimo s Bogom bez počinka:"Ne ću te pustiti da odeš, dok me ne blagosloviš" (I.knj.Mojsijeva,XXXII,26). Takve borbe općenito su od velike koristi po samog svećenika i po njegovu službu. On sasvim drugačije shvaća mnoštvo onih, koji stoje po strani, ili kolebaju danas u svojim vjerskim uvjerenjima.

Svakako je djelo milosti Božje, što su mnogi od nas poštedjeni od velikih poteškoća u vjeri. Kad bi nam Spasitelj postavio pitanje, koje je nekoć postavio Marti:"Credis hoc?" mi bismo svi mogli odgovoriti iz dna duše:"Utique Domine, ego credidi" (Iv.XI,26). Naš svećenički život počiva na solidnoj osnovi. Mi za to nikada ne ćemo moći dosta zahvaliti Bogu.

Ali, jesmo li mi koji poznajemo Boga "jam ex fide", došli već, kako to lijepo veli oracija od Bogojavljenja, "usque ad contemplandam speciem celsitudinis tuae?" Možemo li mi reći sa Psalmistom:"Pazim, da imam uvijek pred očima Gospodina; on je meni s desne strane da se ne skrham" (Ps.XV,8)? - Nama svećenicima ne će biti suviše teško da postignemo tu visinu žive vjere. Po svojem zvanju mi živimo potpuno u svijetu vjere, koju smo toliko proučavali i koju neprestano moramo naviještati drugima. I baš radi toga nama je vjera lako nešto obično, prirodno, očevidno, ili i nešto

opipljivo, doktrinarno; stvar čiste pouke, jednostavno pristajanje uz cijeli jedan niz dogmi, jedan nacrt za život sasvim vanjski, bez dubine i prave pronicljivosti. Nije li jako žalosno što velika pitanja Boga, vječnosti, otkupljenja, pravde, ljubavi, muče tisuće mozgova, a svećenici se zadovoljavaju , da se nedjeljom malo isprskaju , povodom kakvog novinskog članćića, protiv "neprijatelja Božjih" i ne čine ništa više? Mi zatvaramo oči pred duhovnim patnjama mnogih slobodnih mislilaca i držimo sasvim prirodnom prosječnost naših "dobrih kršćana"? Nismo li mi pokretači ljudi kao što su to uvijek bili pravi apostoli Gospodinovi i sveci?

Naše je kršćanstvo buržujsko i uspavano i zato ga današnje nemirno i lutajuće čovječanstvo mrzi. Ništa ne navješta onima izvana svemoć milosti. Mrtvilo, mondenstvo kršćana diže se kao kakav zid oko svetog i svemogućeg otajstva Otkupljenja.

Nekim bi se svećenicima skoro moglo poželiti, da im vjera jednoga dana postane ozbiljan problem, da ih istjera iz jednostavnog opus operatum. Treba da nam ona bude život i okvir, da ona zaokuplja svu našu misao, našu volju, naše osjećaje. "Život vjere kod svećenika, kažu statuti sabora münsterske dijeceze od 1924.god. (čl.2), ne svodi se samo na čvrsto vjerovanje u vjerske istine; on ne smije biti neki čisto vanjski okvir bez života i bez topline, nego mora prožimati nutrinu i ravnati cijelim žićem svećenika, njegovim mislima, osjećajima i voljom". Vjera ne smije biti nešto iz knjige naučeno, stvar navike. Mi trebamo shvatiti njezinu srž, njezinu ideju vodilju, da dopremo donle gdje teče njezina krv i bije njezino srce.

Mi vjerujemo u Boga. Misao Bogu nama je naravna i bliska. Ne uznemiruju nas ni sumnje, ni filozofske poteškoće. No nije li naša vjera u Boga jedno vrlo makinalno tradicionalno usvajanje? Nisu li naši odnosi s Bogom suviše filozofski i teološki, suviše doktrinalni i dijalektički? Možemo na neki način razglabati na propovijedaonici misao o Bogu, tretirajući dosta netočno Božja svojstva, ali koga je od nas dovoljno prožela misao o Bogu toliko, da u isto vrijeme ima apparitionem Dei, njegovu božansku objavu? Tko od nas ima viziju veličine, veličanstva, savršenstva, svetosti, pravednosti, ljubavi i dobrote Božje toliko jasnu, da u svetom uzbudjenju šapuće sa sv.apostolom Tomom:"Gospodin moj i Bog moj"? Ili sa sv. Franjom:"Bože moj i sve moje"? Kad bi misao o Bogu u nama bila živa , kako bi naše duhovne vježbe bile drugačije? Tada nam vjera ne bi bila teška, kad bismo htjeli odbiti sacrificium intellectus i kad bismo sa ljudskog stanovišta vjerovali, da smo došli do nečega impossibile ili do non posse. Sasvim bismo drugačije molili. Sva bi naša duša bila ispunjena povjerenjem i ljubavlju, ali i strahom i kajanjem. A kako je ustvari sav naš cultus divinus mrtav!

Skoro je bezbroj govora i djela o Gospodinu. Pa ipak ona su Ga tako malo približila nama. Najveći dio vremena provodimo čitajući dogmatiku, apologetiku, ili exegezu. Gdje je Čovjek - Bog, čiju osobu promatramo očima vjere, čije riječi slušamo uhom vjere? Kako bismo morali sasvim drukčije prodrijeti u njegov nauk i njegove misli, u njegove osjećaje i njegove zahtjeve! - Mi vjerujemo u otajstvo Otkupljenja i u Svetu Misu, obnavljanje žrtve križa. No jesmo li živo prožeti tom silnom dogmatskom istinom, uzvišenom i dirljivom? Vodi li nas liturgija, čak i kad je ne održavamo sasvim mehanički, ne samo do vrata, nego do sta duboko u nnutrašnjosti presvetog Božjeg stana na zemlji?

Mi vjerujemo u život vječni. Teorijski u ovom pitanju nemamo nikakve sumnje. No ne prosudjujemo li mi i ne cijenimo li tolike stvari u ovom životu prema sasvim naravnim i zemaljskim maximama i pravilima? Naši planovi, naše želje i naše brige dosta su često istovjetne sa onima djece ovoga svijeta. Misao na vječnost nije u nama tako živa kao kod prvih kršćana, koji su svaku stvar gledali u svijetlu vječnosti. Oni su takodjer sasvim drugačije shvaćali dobra, uživanja, časti, radosti i patnje ovoga svijeta. Oni su smatrali ludošću ono za čim su hlepili pogani. Njih je veselilo preziranje ljudi. Oni su išli na muke kao na svadbu. Misao na vječnost bila je u njima živa, ona je u njima bila svijetlo, koje je preobražavalo sve. To je bilo shvaćanje svih onih, koji su ozbiljno uzeli kršćanstvo, koji su shvaćali njegovu bit i prilagodili mu se. To označuje riječ: kršćanski duh. Tako je shvaćanje života potpuno oprečno svjetovnoj ideji, koja posvuda uvodi naravna i senzualna zemaljska pravila.

Svakako mi jesmo i ostajemo ljudi. Mi ne možemo tražiti od zemlje ono što nam samo nebo može dati. Dok god budemo živjeli automatski ćemo imati čisto prirodne i ljudske ideje o stvarima, koje nas okružuju. Svaka žrtva i svako odricanje bit će uvijek zemaljskom čovjeku po svojoj naravi neprijatni. Mi ćemo biti uvijek osjetljivi na sramotu i prezir i uvijek predisponirani na pohvale i odobravanja. Mi naginjeno zemaljskoj veličini i bogatstvu. Zavist nas i zloba razapinju, kad treba da učinimo nešto ljudima koji su veći od nas. Kad nam ne ide kako bismo željeli, odmah smo neraspoloženi i nervozni. Mi volimo svoju udobnost i dobro jelo. Brižljivo izbjegavamo križ i patnje. Drhćemo pred bolešću, koja bi mogla donijeti smrt. Onaj tko se još nikada nije, barem na kratko vrijeme, srušio pri pomisli na smrt, nije se još nikada ozbiljno poradi nje uznemirio.

Pa ipak ne smijemo pustiti, da u životu vladaju ovakva shvaćanja i ova sasvim ljudska ocjenjivanja, ne smijemo se rukovoditi njima, nego im dati kršćanski smisao. To ne ide od danas do sutra. Tu je potreban rad cijelog života, da malo pomalo rastemo u "kršćanskom mentalitetu". Ponajprije ono što nam je gorko i bolno, mora vremenom postati slatko duši i tijelu. Kad ćemo mi jednom zauvijek shvatiti divni smisao govora na gori i Evandjelja uopće? Mi stavljamo suviše malo od onoga, što u Evandjelju ima velikoga i karakterističnoga u poredbi sa običajem i navikom. Treba da nam Evandoljepostane život i objava. Kao kod sv. Franje Asiškoga. Dok se sav svijet bori za bolju pašu, on se nastoji potpuno osloboditi svakog materijalnog dobra u pogledu hrane, odijela i stana. U vrijeme, kad se u Rim išlo procesijama po razne beneficije i povlastice, Franjo moli papu, da njegovoj braći nikada ne podjeljuje crkvenih časti ni dostojanstava. Prava radost Malog Brata, prema njemu, sastoji se u tome da bude stavljen u stranu, prezren i maltretiran. U više navrata putovao je na Istok, da zadobije mučeništvo. On pozdravlja smrt kao kakvu prijateljicu: "Dobro došla, sestrice smrti!" On je smatra oslobodjenjem iz progonstva i sužanjstva ove zemlje. I taj način promatranja života zove se obdržavanje Evandjelja. Ako je možda neke stranice Svetog Pisma tumačio suviše doslovno, ipak je duboko, možda dublje od bilo kojeg sveca uronio u bit kršćanstva.

Kad bi vjera bila ucijepljena u naše meso i krv, tako da bismo je shvatili u svim njezinim posljedicama, kako bismo uskoro bili sasma drugi ljudi! Tada bismo i radili i vladali se potpuno drugačije. Izvodili bismo čuda, kao što je nekoć Spasitelj u Palestini, kao Sveti Pavao, Sveti Franjo, kao sveci. Ljudi bi na krš-

čanstvu ispravljali svoje ideje. Tada nam u mnogo slučajeva ne bi trebala apologetika. Kršćanstvo bi iznutra osvjetljavalo čovječanstvo. U tom smislu treba shvatiti riječ, koja je često upotrebljavana: dajte nam svete pastire duša.

Mi se razlikujemo od svetaca po tome, što je za njih biti prožet označavalo nešto bitno, dok nas lično ne pokreće vjera, dok nama volja Božja nije nametnuta teškom svakidanjom borbom. Nama su istine i zapovijedi Božje postale jedan sistem, jedna činjenica, vjera nije za nas osobno i za zajednicu sklonost da svaki čas svoga života označimo pečatom Božje volje.

Naša se je vjera poburžoazila. Ona je zasićena, bez brige, bez radoznalosti. Ona si zabranjuje svaku brigu. Mehaničkom svetkovanju nedjelje odgovara ateizam ostalih dana....Sve je sistematski i mi smo još sposobni samo:naći novu metodu..... Službenik vlada, a prorok je smatran za ludjaka....Draga braćo, ne želimo si medjusobno predbacivati, ali naša vjera nije dovoljna za ova poremećeni svijet. Ono, što nam najviše treba, to je jedna živa i jaka vjera, jedna veća pobožnost. Nas barem toliko mora da uzbudjuje Bog, koliko ovaj svijet razapinju problemi ovoga svijeta i vremena.

Toliko se trudimo da podignemo nivo propovijedi i katehizacije. No ne će nas povesti naprijed nikakva nova metoda ili novi put. Treba radije sići u dubine i vjernicima oživjeti istine vjere. Zato je potrebno, da one budu žive u nama. Ono što nikada nije proizvela kakva rasprava o milosti, kakogod bila pažljivo obradjena, t.j. dublji zahvat u život milosti kod kršćana, osjetio sam prigodom jednih duhovnih vježbi, koje je vodio jedan propovjednik, koji je sav bio ispunjen i prožet otajstvom božanske milosti. Kad sam slušao jednog profesora dogmatike, koji ne samo da je objašnjavao dogmu o Duhu Svetomu, nego se za njegova predavanja vidjelo, kako pred njegovim očima sjaji osoba i djelovanje Duha Svetoga u duši ljudskoj i u Crkvi, po prvi puta oživje tada u momo srcu vjera u Treću Božansku Osobu. "Nisu mi moje profesori ascetike i liturgike otkrili svetost Svete Mise, nego moja majka" priznaje jedan svećenik. "Ona je potpuno živjela u tome velikom otajstvu. Njezin primjer lebdi pred mojim očima od moga djetinjstva.

Zašto propovijedi o Bogu i velikim istinama tako malo dopiru do dna srca? Zašto vjerska pouka često daje tako slabe rezultate? Kad bismo bili prožeti kršćanstvom u svoj njegovoj širini, znali bismo takodjer i druge napuniti svjetlošću, blagoslovom snagom, ozbiljnošću i utjehom naše svete vjere. U njemu sjaji svijetlo, koje prosipaju istine naše vjere baš na nesredjenu sadašnju situaciju. U njemu je daska spasenja, koju propisi kršćanskog morala pružaju toliko preopterećenom današnjem čovjeku, koji se našao u jednom svijetu, gdje se sve raspada i ruši. U njemu se naslućuju obilne snage, koje nam mogu pribaviti izvore spasenja. U njemu se opipljivo vidi, koliko smo bogati, u sigurnosti i blagostanju.

Da smo sami proniknuli dubine kršćanske vjere, ne bismo vječno jadikovali nad dekadencijom čovječanstva i žalosnim vremenima. Ne bismo današnju situaciju prosudjivali prema ekonomskim zakonima, koji sve mjere zemaljskim mjerilom. Svakako da pravdu i mi moramo zvati pravdom, a nepravdu nepravdom, ali ne naglaskom onoga, u kome se primjećuje bijes što pripada razbaštinjenima, a ne onima, koji koriste ovaj svijet, i koji, u suštini, zavide onima koji počinjaju nepravdu, i žale one, koji je moraju podnositi. Nepravednima ne treba zavidjeti nego ih sažaljevati. Po kršćanskim načelima treba naprotiv zavidjeti onima koji trpe. Barem ih je Spasitelj proglasio blaženima: On

ih je pozvao da se raduju promatrajući vječnu nagradu (Mt, 5,12). Slično je na drugim područjima. Svuda vjera pruža misli, koje osvjetljuju i preobražavaju, i daje snagu, koja pobjedjuje svijet.

Kakvo blago mi imamo! Kad bismo ga samo znali prikupiti i predati! Kako se neznatan mora činiti svećeniku njegov vlastiti život i njegovo djelovanje, ako ostaje pred vratima božanske objave umjesto da prodre u nutrinu nebeskog kraljevstva na zemlji. Kako je bogat svećenik, čiji je život i djelovanje potpuno ukorijenjeno u vjeri. On će pobijediti svijet. Njemu nije potrebno razbijati glavu novim putevima. On doslovce crpi "ex plenitudine". Sasvim posebnu vrijednost za naše svećeničko djelovanje imaju riječi, što ih je O. Lindworsky, D.I. uputio jednoga dana utemeliteljicama profesionalnih škola: "Životne se vrednote ne uče iz knjiga, nego iz primjera. Samo ona ličnost, koja je sama čvrsta i koja se oslanja na moralno shvaćanje svijeta može drugima pomoći u napredovanju."

Tko izmedju nas ne bi živo želio da prodre u obećanu zemlju nadnaravnog svijeta vjera? Pred nama se pruža široko otvoren put. Naša je dužnost, da onamo uvedemo svijet, koji nas okružuje. Onaj koji mora biti vodičem učeniku u nepoznatu oblast, mora se toga latiti na jedan posve neobičan način, kako od toga ne bi imao koristi jedino on. Svijet ideja, u kojem se netko miče i stalno djeluje, mora naposljetku primiti boju do srži. Svaki dan nas naša služba dovodi u najintimniji kontakt sa Čovjekom - euharistijskim Bogom. Posebno nam liturgija mora biti klučem, koji otvara vrata hrama vjere. Bog će sa svojim svijetlom i svojim posebnim milostima doći izdaleka ususret svećeniku, koji moli da udje.

Ne bi li znanstvena naobrazba naših mladih bogoslova mogla malo više nego dosada voditi računa o tome, da je živo prodiranje u bit vjere konačno glana stvar? Bilo je u novije vrijeme osamljenih hvalevrijednih pokušaja, no tu ostaje još široko polje rada za naše profesionalne bogoslove. Tako na pr. mora li se naša biblijska teologija zaustaviti na pitanjima introdukcije, filološke kritike teksta i polemici s protestantskim egzegetima? To je potrebno, ali ima još nešto. Kako bi divan bio zadatak pozitivnim načinom prodrijeti u najdublji smisao riječi Božje! Kako je bogata prilika u moralu, da se iznese duh i esencija moralne djelatnosti prema propisima Evandjelja stvarno ga proživlju- jući. To osobito mora biti ideal dogmatičara, ideal na čijem će ostvarenju neumorno raditi svim svojim snagama, da uspije ne samo govoriti svojim slušateljima o dogmi, nego im dogme učiniti razumljivim, tako da budu u istom raspoloženju kao nekoć Mojsije pred gorućim grmom i apostol Toma, kad je vidio uskrsnulog Spasitelja. - Ako je tu skoro, prilikom novog uredjenja katehetske nastave, naglašena penetracija kršćanskog mentaliteta u dječje srce kao glavni cilj, koji treba postići, isto tako treba da teološko formiranje svećeničkih kandidata - ne računajući ascetsku pripravu - služi tome cilju više nego prije. Mladi bogoslovi u svom oduševljenju za božanske stvari gladni su i žedni te formacije. Već je mnogi sjemeništarac tokom svoje priprave za svećenika osjetio, da su studij filozofije i teologije i duhovna izgradnja, koji su mu uporedo predavani, za njega bili dva različita svijeta, od kojih je svaki tražio posebno prilagodjivanje. U srednjem je vijeku bilo drugačije. Praktična duhovnost je ustvari skolastika primijenjena na duhovni život.

Mi živimo u doba fides refrigescens. Odasvud bezvjerje i racionalizam, nehaj ili čak otvoreno neprijateljstvo. Na nama svećenicima leži posebna dužnost, da u sebi sačuvamo sveti žar žive

i nadnaravne vjere i da ga neprestano u sebi potpaljujemo. Inače ne ćemo moći vratiti današnjem svijetu baš ono, što je on izgubio i čega je tako gorko lišen. Nitko ne može dati drugome ono, čega sam nema. Ništa nam nije potrebnije nego vjera duboka, djetinja, čvrsta i živa. Ona je prvi uvjet za sve ostalo. Posjedovanje vjere je najveća milost u životu jednog svećenika. Neka i nama dodje dan, kada ćemo svi - makar u jednom drugom smislu - moći s Apostolom naroda u jednom osjećaju zahvalnosti prema Bogu reći:"I meni se takodjer Krist objavio". (I.Kor.XV,7)

SVETA MISA .

Svako jutro se oltar postavlja za nas. Prvi naši koraci svakog dana vode nas u crkvu. Mi oblačimo liturgijska odijela i provodimo pola sata moleći tiho uz tajinstvene pokrete i ceremonije na Kalvariji, koja se diže u našoj crkvi. I radujemo se sa Psalmistom (XLII,4): Introibo ad altare Dei, ad Deum...

Jedna tiha sv. Misa rečena u tišini na jednom pobočnom oltaru! Za kratko vrijeme ceremonija je završena. Imala je malo vanjskog sjaja. Pa ipak, kad ne bismo mogli činiti ništa drugo, nego samo svaki dan obavljati svete tajne, ne bismo živjeli uzalud.

Sveta Misa je središte duhovnog života. Pod utjecajem naših propovijedi o čestoj Svetoj Pričesti Sveta Misa, i mimo naše volje, bila je možda bačena u pozadinu. To ne smije biti. S razlogom je rečeno u Sinodalnim Statutima dijeceze Münster od 1924. god. (čl.57): "Župa je skup izvjesnog broja ljudi oko oltara Kristovog pod upravom jednog pastira, kojega je imenovao biskup. Što je jedna župa više obitelj Božja, to je ona više ujedinjena oko oltara i žrtve Kristove i više se približujemo vremenitim i vječnim ciljevima službe dušama". Što je cijelo katoličko kršćanstvo bez Svete Mise? Ona je božanska služba. Bez nje je kuća Božja prazna, dan Gospodnji bez značenja. Žrtva sv. Mise, dakle, apsolutno mora biti u središtu naših svećeničkih funkcija. Ona je uvijek i svuda na prvom mjestu. I to ne samo vjernicima. Još više nama. Presbyterum oportet - u prvom redu - sacrificare, i tek potom praedicare, benedicere, praesse,it.d. Kad je Krist ustanovio žrtvu svete Mise, učinio je svoje apostole svećenicima. Ni po koju cijenu ne dopustimo, da nam tko uzme to pola sata kod oltara. Neka svaki dan naša prva briga bude služenje sv. Mise. U životu svećenika to pola sata vrijedi onoliko, koliko je u povijesti svijeta vrijedio prizor na Kalvariji.

Što se desilo nekoć na Kalvariji? Ono, što se svaki dan dešava na našim oltarima. To je mysterium fidei, koja sadrži u sebi sve ostalo. Onaj, koji je jednom imao milost da shvati nešto od tog otajstva, koje mu se Bog za časak pokazao kao na nekom novom Taboru, taj, u času konsekracije, svakiput pada na koljena sa nekim tajnim uzbudjenjem. Tridentski sabor govori de tremendo mysterio. "Nullum alium opus adeo sanctum ac divinum"(Sessio 22). Cijelo nebo u njem učestvuje. Kad mi podignemo k nebu Tijelo Gospodinovo i kalež, u kojem vri Krv neoskvrnjenog Jagnjeta, i kad vjernici zatim gledaju Svete Prilike, kao što gledahu nekoć Židovi u pustinji zmiju od mjedi, tada Otac nebeski gleda prema oltaru i govori radosno: "Ovo je moj Sin ljubljeni, koji je po mojoj volji"(Mt,III,17). Vojujuća Crkva se okuplja sa svim svojim interesima i svojim brigama oko oltara: pro se suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis et incolumitatis suae. Slavna Crkva je pozvana, da i ona učestvuje: u predslovlju andjeli, u communicantes sveci, Poslije pretvorbe dolazi i trpeća crkva na red. Žrtva sv. Mise je najdjelotvornije pomaže, da dodje "u mjesto osvježenja, svjetlosti i mira".

Samo onaj svećenik proniknut će duboko ovaj uzvišeni čin, za kojega učenje dogmatike o žrtvi sv. Mise nije ostalo mrtvo slovo, nego živa stvarnost. Ima tu nešto skoro neshvatljivo: Sv.Misa je obnovljanje, ponavljanje, nastavljanje, dopuna, kruna i svršetak otkupiteljske žrtve Gospodina i Spasitelja našega. Tu se bez prestanka iznova obnavlja najveća drama cijele povijesti. Sve žrtve Staroga Zavjeta su samo slike i figure naše žrtve; samo po njoj imale su one svoju vrijednost i svoju snagu. Kao na Kalvariji Gospodin u sv. Misi širi svoje ruke i njegova krv viče prema nebu, da izmoli milost i milosrdje. U sv. Misi mi se u najstrožem smislu možemo obratiti k

Ocu nebeskom "per Christum Dominum nostrum". Po žrtvi sv. Mise žrtva križa izlazi iz prošlosti da bi ušla u sadašnjost, u svaku zemlju, u svaku ljudsku dušu. Tako otkupiteljska žrtva, vječno nova veza izmedju neba i zemlje, izmedju Boga i čovjeka, putuje sa suncem iz dana u dan oko zemlje. Stalno Bog silazi s neba na zemlju, a žrtva uzlazi k nebu. U sv. Misi mi postajemo dionici plodova otkupljenja. - Treba da već neko vrijeme celebriramo, da bismo mogli dobro shvatiti svu dubinu dogme žrtve sv. Mise. Samo praksom i vježbom možemo donekle spoznati ovu golemu istinu vjere. Kakvo mora biti duševno stanje svećenika, kad vidi sebe kod oltara kao predstavnika vječnog Velikog Svećenika i kad u isto vrijeme ondje stoji u ime i po nalogu vojujuće, trpeće i slavne Crkve! Kako bijedno izgleda tada sv.Misa odslužena lakomisleno, mehanički rastresene ili čak svetogrdno. Tko bi mogao pristupiti k oltaru hotimice hladan i mlohave duše? I najbolji se svećenik ponekad plaši i drhti, kad ozbiljno promišlja kako on celebrira. Ili pak naša savjest više i ne primjećuje jasno svoju bijedu i mnogobrojne naše nesavršenosti kod oltara?

Onaj, tko uvijek iznova ne budi u sebi i stalno ne oživljuje u svom srcu visoku ideju o vrijednosti žrtve sv. Mise, ne će moći obaviti dostojno ovo opus divinum. Nigdje se ljudska slabost ne pokazuje više, nego ovdje, gdje se radi o samoj svetosti.

Volimo li mi celebrirati? Da li je sv. Misa u središtu naših misli tako, da se naš svakodnevni rad, da se sav naš život okreće oko nje? Je li to za nas prava žrtva, ako jednoga dana, poradi bolesti, ili kakve potrebe, protiv svoje najbolje volje ne možemo reći sv. Misu? U svojim posljednjim godinama o.Matiju Bremscheid-a izjedala je polako bolest. Svaki je dan uz nadčovječanske napore uzlazio k oltaru. Jednoga mu dana reče liječnik:"Obećajem vam još šest mjeseci života, ako se odreknete služenja sv. Mise". Bez razmišljanja odgovori svećenik prekrasno:"A što će mi šest mjeseci života, ako ne mogu misiti?" Još i na dan svoje smrti bio je kod oltara.

Nitko nije znao kao o.Martin de Cochem približiti žrtvu sv. Mise kršćanskom puku. Njegovo objašnjenje sv. Mise još je i danas klasično pučko djelo o tom pitanju. Ali on je i sam bio lično prožet vrijednošću sv. Mise. Ona je njemu bila najdragocjenije blago Crkve, središnja točka bogoštovlja i izvor duhovnog života. Njegov životopisac pripovijeda da, iako silno zaposlen, nikada bije propustio ma i samo jednu sv. Misu, kojoj je mogao pribivati. Kod pogreba sa više svećenika on bi uvijek zadnji uzlazio k oltaru, pošto je prethodno prisustvovao svim ostalim Misama.

Nitko izmedju nas ne propušta sv. Misu bez velikih razloga. Prošlo je vrijeme, kada je svećenike trebalo tjerati, da svaki dan služe sv.Misu, kao što je bilo u vrijeme, kada je o.Martin de Cochem pisao za svećenike svoju Medulta Missae. No celebriramo li onako kako nam je ljudski moguće sa svojim jadnim i slabim silama? Da odgovorimo na ovo pitanje, treba da se oslobodimo duha isprazne uljudnosti i uobraženosti. Od nedjelje do nedjelje, od godine u godinu mi moramo uvijek dublje prodirati u Mysterium fidei. Jedan onaj svećenik, koji o svojoj zlatnoj Misi ne bi trebao za služenje sv. Mise pet minuta više nego u prvim mjesecima iza svoga redjenja. On možda nema više mladomisničkog žara, ali zato je tokom godina prodro neuporedivo dublje u bit i nutrinu sv. Mise.

Mi ćemo celebrirati toliko bolje, koliko više budemo upućeni u obrede i u liturgiju sv. Mise. Nije Crkva uzalud propisala

i naredila sve do tančine. Ona je mogla pribjeći božanskim propisima , koji su tako minuciozno uredjivali žrtve Starog Zavjeta. Crkva je nastavila propise Starog Zavjeta o židovskim žrtvama. Misa je, kao ispunjenje,stupila na mjesto obećanja, plod na mjesto cvijeta.

Svećenici Staroga Zavjeta bili su obavezni, da se svaki dan spremaju za svoju službu u hramu do najmanjih detalja. Usudjujemo li se mi bez priprave prići k oltaru? Duši je potrebno da se pripravi prije celebracije, baš kao što ni inspiracija za propovijed ne smije biti prepuštena slučaju, nego se treba brižljivo spremiti.

Povodom ove priprave rečeno je u Misalu: "Sacerdos celebraturus missam praevis confessione sacramentali, quando opus est, et saltem matutino cum laudibus absoluto orationi quantulum vacet et orationes inferius positas pro temporis opportunitate dicat. Kad bismo se mi samo uvijek držali ovih propisa!

Na prvom mjestu traži se čistoća srca. Tridentinski sabor primjećuje (sessio 22):"Očevidno je, da sva pažnja mora biti poduzeta, da se ovo Otajstvo celebrira sa što je moguće većom čistoćom srca". Kao što je svećenik Starog Zavjeta morao poduzeti mnogobrojna čišćenja, isto tako Crkva traži od svog svećenika, da se očisti sakramentom pokore, kad se sprema da uzidje k oltaru, u slučaju da je krivac teškoga grijeha. Sveta Misa rečena u stanju smrtnoga grijeha bila bi najteže svetogrdje. Ne može biti profanirano ništa veće i ništa svetije. Kad bi se neki svećenik mogao naviknuti na svetogrdnu sv. Misu, moglo bi se misliti na riječi Svetoga Pisma:"Introivit in eum satanas"(Iv XIII,27) Kako su dirljive riječi, što ih sveti biskup Linza, Rudigier, upravio jednoga dana svojim svećenicima povodom duhovnih vježbi:"Per viscera misericordiae Dei nostri rogo vos et obsecro, fratres, licet ipse miserrimus peccator, ut illa formidinis plena verba Apostoli perpetuo ante oculos habeatis: qui manducat et bibit , non dijudicans corpus Domini. Propterea probetis vos ea probatione quam Apostolus postula, ut perceptio divini epuli non vobis proveniat in judicium et condemnationem, sed prosit vobis ad tutamentum mentis et corporis et ad medelam percipiendam". Nije badava Spasitelj kod Zadnje Večere, prije nego što je podijelio svoje tijelo i svoju krv, prišao najprije obredu pranja nogu. Nije Crkva uzalud naložila svećeniku, kao tešku obavezu, da se prije celebriranja ispovijeda, quando opus est.

Drugi propis Misala je ovaj: saltem matutino cum laudibus absoluto. Sacrificium missae, je u vrlo uskoj vezi sa sacrificium laudis. Bez brevijara ne će se moći dobro razumjeti formula sv. Mise. Ako smo za matutina prožeti otajstvom svetkovine ili sveca onoga dana, naročito razmišljajući misli izražene antifonama i lekcijama , posebno onog drugog nokturna, onda Ulaz, Poslanica i Evandjelje dobivaju u svijetlu tih misli svoje specijalno značenje; oni u isto vrijeme uzimaju za nas jedan stvarni smisao. Ako je na primjer imam jasno pred očima život jednog apostola, ili jednog učitelja Crkve ili jednog mučenika, i ako sam se prožeo njime recitirajući svoj brevijar, onda će misne molitve oživjeti u meni. Ja ću uzići k oltaru sasvim drugačije raspoložen. Za nas bi trebalo biti sveta stvar savjesti da ili obično anticipiramo, ili da recitiramo matutin i laude prije sv. Mise.

Treći je propis ovo: orationi aliquantulum vacet. Ovdje se traži formalna sabranost duha, koja nas mora osloboditi misli i dnevnih briga barem za trajanja sv. Mise. One moraju biti stavlje-

ne ustranu za kratko vrijeme, da bismo mogli potpuno uroniti u veliko Otajstvo. Posebnom nadahnuću može se dati sloboda. Medjutim Crkva je sastavila pro oportunitate temporis jedan poseban formular za pripravu. Njome se neposredno ulazi u stanje duha kakvo želi ova molitva poniznog kajanja: Ne reminiscaris Domine delicta nostra.... Želja da uzidjemo k oltaru ne može se izraziti sa više topline nego sa psalmom LXXXIII: Quam dilecta tabernacula tua. Potom dolazi psalam LXXXIV, psalam pouzdanja u dobrotu i milosrdje Božje, psalam LXXXV, dirljiva molitva, gdje svakistih sadrži jednu misao izraženu lapidarnim stilom, koji prodire do dna duše, psalam CXV, psalam pouzdanja i najzad psalam CXXIX, gdje su osjećaji kajanja i poniznosti tako dirljivo izraženi.

Onaj, koji duboko promišlja te pripravne molitve, ili samo neke od njih, sam se od sebe stavlja u raspoloženje da dostojno i pobožno služi svetu Misu. On ulazi u sakristiju ispunjen svetim mislima. Tada on nema vremena, da se predaje beskorisnim razgovorima ili da se bavi nečim što rastera. Tada on oblači misno odijelo bez žurbe i nervoze. Tada molitve, koje moli uz svaki komad odijela dobivaju svoje puno značenje. Tada se neka sveta sabranost spušta na celebranta i njegovu okolinu.

Tako pripravljeni uzići ćemo k oltaru sabrani iznutra i izvana, ispunjeni veličinom i svečanošću časa. Svijest našeg visokog dostojanstva pratit će osjećaj najdublje poniznosti. Mi doista moramo utjeloviti u isti mah beskrajno veličanstvo Čovjeka - Boga, kojega zastupamo, i nemoć jednih ljudi ove zemlje u ime kojih prikazujemo svetu žrtvu. Mi ćemo uložiti sve svoje snage, da reknemo sv. Misu sa najvećom mogućom vanjskom revnošću i nutarnjom pobožnošću. Ustvari nije dovoljno recitirati propisane molitve i obaviti ceremonije. Netko, tko ima odriješen jezik i okretne geste, mogao bi to svršiti za dvadesetak minuta, bez posebnog napora. Druga je stvar, da li se vlada s odgovarajućim dostojanstvom. Možemo li a da ne upotrebimo u naše vrijeme riječ Svetog Alfonza? On piše: "Čovjek bi morao liti suze, krvave suze, kada se govori kako toliki svećenici služe sv. Misu. Čovjek bi im mogao uputiti isti onaj prijekor, kojeg je Klement Aleksandrijski uputio poganskim svećenicima, da od neba prave kazalište, a od Boga predmet komedije." No čemu govoriti o kazalištu? Ako su ti svećenici primili kakvu ulogu u kojem prizoru, koliku će pažnju u nju unijeti! A kod sv. Mise? Okrnjene riječi, genufleksije, koje više liče na šaljive geste nego na poklon, znaci svetoga križa, za koje se ne zna šta znače. Oni miješaju riječi s gestama izgovarajući ih prije vremena propisanog po rubrikama.

Samo vanjština ne čini svakiput sve. Jao nama, ako se kod oltara vladamo kao glumci! Mi moramo pronknuti veliko Otajstvo. Svakako da celebrirajući ne moramo slušati samo svoju ličnu pobožnost. Mi ne moramo buditi pažnju pojedinostima i proračunatom sporošću, Ni prebrzo ni prepolako, mora biti naša lozinka. Onaj tko unosi svoje srce u sv. Misu ne će celebrirati brzo. On će svakiput paziti, da u svojoj nutrini oživi sjećanje na veliku dramu Otkupljenja. Tada molitve na podnožju oltara sa Confiteor-om ne će biti prazne formule; Kyrie će se vinuti prema nebu iz dubine duše; Gloria će dati da se čuje njegova radost. Ulaz, Poslanica i Evandjelje imaju svaki dan da nam kažu nešto novo. Oracije će ukratko sažeti ono, što želimo od Boga. Naročito će nam lebdjeti pred duhom misao žrtve. Ona će biti kraj nas na svaki način u molitvama Prikazanja i Pretvorbe. Svijet ideja, koji mora biti probudjen za ovo kratko pola sata, go-

lem je. Za vrijeme cijeloga dana mi se ne bismo mogli održati na onoj duhovnoj visini, koja se od nas traži za sv. Misu. Pred višim svijetom koji nam se na oltaru predstavlja, svaka je ljudska sila nemoćna. Pa ipak mi se ne uspijevamokod svake sv. Mise uzdignuti iznad svega zemaljskoga i materijalnoga, tako da za vrijeme ovog kratkog vremenskog razmaka budemo otrgnuti od zemlje. A ipak mi bismo to morali za ovo pola sata dnevno pomoću jedne brižljive pripreve i krajnjim naporom svih naših duševnih i tjelesnih moći. Kod sv. Mise radi se o tome da dademo najviše što možemo ovdje na zemlji. Naročito moramo za vrijeme konsekracije biti toliko prožeti onim, što se toga časa zbiva na oltaru. Tada ne ćemo poklecati samo iz navike, nego će nam to biti nutarnja potreba. A kad dodje čas pričesti i kad je opus grande ostvareno, koliko je moguće prema ljudskim silama, mi još imamo puno razloga, da se udaramo u prsi i da poniznim srcem govorimo naš Domine, non sum dignus, ali ipak sve je spremno za stvarni ulazak Spasiteljev u nas.

Kao sv. Ivan i mi možemo otpočinuti na srcu Isusovu. Sada ćemo pravo shvatiti različite popričesne molitve. Placeat uzlazi k nebu. Sa neuporedivo većim ražumijevanjem recitirat ćemo početak evandjelja svetog Ivana.: In principio erat Verbum...illuminat omnem hominem...quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Et Verbum caro factum est et habitavit in nobis. Et vidimus gloriam ejus, plenum gratiae et veritatis.....

S ovim osjećajima i puni Isusa Krista mi silazimo od oltara. Nehotice se uporedjujemo s Majkom Božjom u času, kada je začela Spasitelja i bila cijela uronjena u svoju ogromnu sreću. Slijedeći četvrt sata mora pripadati nama lično. Onaj tko je dobro služio svoju sv. Misu ne može to propustiti. On će reći sa Psalmistom (LXXXIV,9): "Audiam quid loquatur in me Dominus Deus". Ah! da ne bude nikada potrebno doviknuti nam, kao što je nekoč Sveti Bernard rekao arhidjakonu Fulku:"Zašto si tako brzo sit Krista?"Bog zna! koliko se puta izgovaramo poslovima, zaposlenošću, svim mogućim stvarima samo da imamo razloga, skratiti gratiarum actio. Vjernici ne će nikada shvatiti, da bismo se mi mogli odmah vratiti svojim poslovima, čim smo odložili svoje misno odijelo, a u svojim propovijedima toliko insistiramo na korišćenju onog vremena neposredno poslije sv. Pričesti. Ako oni moraju malo čekati, oni će to čekanje potpuno razumjeti. A ako smo nekih dana uslijed velike zaposlenosti prisiljeni skratiti naš gratiarum actio. to nikada ne smije postati naš običaj da pobjegnemo Spasitelju, kad ga svakog dana susretamo u prvim časovima na putu života.

Liturgija nam dolazi takodjer u pomoć u zahvali poslije sv. Mise. Zahvačeni vatrom svete ljubavi prema Bogu mi se žurimo recitirati s radošću pjesmu hvale tri mladića u užarenoj peći. U našim privatnim molitvama, koje slijede, Crkva nam još dolazi u pomoć. Napokon, ako u iznimnim slučajevima ne trebamo gotovih formula, prepustimo se potpuno toplim osjećajima svoga srca. U danima suhoće i duhovne neplodnosti utecimo se knjizi, koja bi nam mogla potaknuti žar.

Tko je izmedju nas zadovoljan svojim celebriranjem? Tko ne mora oboriti oči, kad pod dojmom ovih misli uporedjuje ideal sa svakodnevnom stvarnošću? Mi moramo Boga moliti oproštenje za toliko toga u ovom pitanju. Jedan ozbiljan ispit savjesti pokazao bi nam, da mi ne služimo sv. Misu onako kako bismo to morali i kako bismo to u dnu duše željeli. Što se tiče službe na oltaru mi ne možemo nikad, cijelog svog života, biti zadovoljni sami sa sobom. Utješno je, ako si možemo reći: s godinama ja sam se malo pomalo popravio; sa

zrelim dobom sve je više i više smanjena mladenačka naglost, čak i kod oltara.

I reći ćemo s Crkvom: Omnipotens et misericors Deus, humilitatis nostrae preces benignus intende et nos famulos tuos, quos nullis suffragantibus meritis sed immensa clementiae tuae largitate caelestibus mysteriis servire tribuisti, dignos sacris altaribus fac ministros, ut quod nostra voce depromitur, tuae sanctificatione firmetur. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

BREVIJAR.-

Kardinalu Belarminu se pripisuju slijedeće riječi:"Nema knjige, koju svećenik ima tako često u rukama kao brevijar, a koju on manje razumije." Bit će krajnje rijedak slučaj, da se koji svećenik ne oduži obavezi recitiranja brevijara. Ogromna većina klera ispunja savjesno ovu obavezu. Čak i u slučaju gdje bi, po moralistima, bilo dostatne motiva za dispenzu, nitko i ne misli, da ga se oslobodi. U slučajevima teške bolesti potrebna je skoro uvijek riječ poglavara da bolesni svećenik prekine molenje brevijara. Tko se od nas nije nikada našao u položaju sluge iz priče: po povratku iz polja on ne može sjesti k stolu i odmoriti se, nego prvo mora poslužiti svoga gospodara (Lk XVII, 7-1o). Tako su oni iz medju nas, koji obično ostavljaju recitiranje malih hora do kasno uveče, obavezni, ponekad čak i poslije napornih dana, kad su konačno završili svoj posao, da prvo posluže Gospodinu moleći svoj oficij, prije nego se uzmognu predati odmoru i razonodi.

Govori se o onus breviarii, o teretu brevijara. Radi se doista o jednoj obavezi, kojoj treba svaki dan iznova udovoljiti, a koja iziskuje dobar sat vremena. Recitiranje liturgijskih hora može ponekima biti golem teret i predstavljati veliku i tešku obavezu. Crkva nam je nametnula jedan teret, koji mi moramo nositi, no koji u isto vrijeme nas štiti i čuva. U interesu njihovih profesionalnih zanimanja traženo je za redove, koji se bave njegom bolesnika, smanjenje broja molitava i vježbi pobožnosti. No kad se našim redovnicima oduzmu vježbe pobožnosti, oni uskoro više ne će biti naši redovnici, jer će vremenom iščeznuti potpuno vjerska osnova njihova života. Isto bi se desilo i nama svećenicima, kad ne bismo stalno uzimali u ruke službenu knjigu molitava Crkve. Lišiti se nje značilo bi lišiti se posebno njezinog djelovanja. Naprotiv ona je za nas jedna od najvećih milosti, što nam je nebo moglo dati, i ako malo po malo tokom godina, ali stalno, prodiremo u dubine i otajstva brevijara tako, da čitanje s promišljanjem ove knjige postane za nas neka potreba, koju treba zasititi, kao potrebu za tjelesnom hranom. Na Oficium divinum se primjenjuju ove riječi Svetoga Pisma:"Jugum meum enim suaue est, et onus meum leve.(Mt XI,3o

Officium divinum! Recitiranje brevijara je na mnogo višem stupnju nego što može biti naš pastoralni rad. Uistinu nobile officium! On nam olakšava najintimnije odnose s nebom i najuže s Bogom. Oficium je božanski po svom sadržaju kao i po svojim izrazima. On ne samo da nam, poput drugih molitava, saopćuje božanske misli; mi skoro uvijek upotrebljavamo božanske riječi i govor Duha Svetoga. Onaj tko dolično recitira svoj brevijar može reći sa zaručnicom iz Pjesme nad pjesmama: Njegova ljevica podržava glavu moju, a desnicom me svojom grli"(VIII,3). Njegovoj duši pristaju još i ove druge riječi Pjesme nad pjesmama:"Quae est ista, quae ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum"(VIII,5). To je dnevni uspon nad pustinju, izliv srca popljavljenog svetom radošću. Možda sad naslućujemo zašto nam Crkva nalaže, da uvijek na koncu brevijara recitiramo pohvalu Mariji(Lk XI,27)? Tada se na nas primjenjuju ove riječi:"Dapače, blaženi koji slušaju riječ Božju i drže je"(Lk XI,28). S Majkom Božjom mi, koji recitiramo brevijar, možemo se proglasiti blaženima.

Riječ je o officium divinum. Ali i o officium ecclesiasticum. Sve je uredjeno do najsitnijih detalja po rubrikama. Jedna posebna rimska kongregacija bdije nad njihovim točnim obdržavanjem i odlučuje, kad nastupe sumnje. Čak ni najmanja antifona nije na

slobodan izbor onome, koji recitira brevijar. To je i molitva, koja je rečena u ime Crkve. Kad recitira brevijar, svećenik je persona publica et totius ecclesiae os. Po njemu Crkva vraća Bogu svoj dug klanjanja i hvale, i u isto vrijeme stavlja k njegovim nogama svoje molitve i svoju korist. Onaj je dakle koji recitira brevijar, tumač Crkve u iznošenju njezinih vjerskih osjećaja. S istoga gledišta recitiranje brevijara ima još jednu divnu zadaću. "Erunt sicut angeli Dei in caelis!" Ono što slavna Crkva bez prekida čini na drugom svijetu, vojujuća Crkva to čini na zemlji po svojim službenicima, kad im daje misiju, da puste po strani svaki drugi posao i svako drugo zanimanje, da bi uzeli brevijar. Onaj, koji recitira brevijar treba da si rekne: ja ne moram samo u svoje ime i samo za sebe, nego u ime Crkve i svih njezinih članova moram hvaliti Boga, zazivati ga i zahvaljivati mu. Ja sam u isto vrijeme glas, duša i srce svakog stvorenja, sličan andjelu iz Apokalipse, koji uvijek stoji pred oltarom nebeskim da primi u svoju zlatnu kadionicu molitve svih stvorenja i da ih prinese kao ugodan miris pred prijestolje Božje. Na svećenike Novoga Zavjeta odnose se riječi:"Super muros tuos, Jerusalem , constitui custodes; tota die et tota nocte in perpetuum non tacebunt." Ali za njih važi i ovo upozorenje:"Qui reminiscimini Domini, ne taceatis, et ne detis silentium ei, donec stabiliat, et donec ponat Jerusalem laudem in terra"(Iz LXII,6).

Velika je utjeha za svećenika, što recitira svoj Oficij ne samo za sebe, nego u ime Crkve. On ima pravo da kaže:"Domine, ne respicias peccata mea, sed fidem ecclesiae tuae". Učinci njegove molitve, od Crkve propisane, ne ovise jedino o njegovim ličnim zaslugama. Iza njega stoji cijela Crkva. I ne recitiramo mi hore samo za sebe, nego u jednom ogromnom koru sa stotinama hiljada svećenika i redovnika. Tako se nedostaci, koji se mogu potkrasti u jednom zasebnom molenju, gube u zajednici pjevača psalama. Doista, kako je to impozantna zajednica i kakvo jedinstvo u molitvi.

Svakako da nas ove misli i razmišljanja ne smiju voditi jednom praznom zadovoljstvu i jednom makinalnom recitiranju, kao da bi naš brevijar djelovao sasvim sam, ex opere operato. tako da bi bio dovoljan vanjski rad, te da bi nam trebalo jedino u izvjesnim časovima dana staviti u pokret svoj glas i usnice. Recitiranje kanonskih časova je takodjer u velikoj mjeri lična stvar. Crkva nam stavlja brevijar u ruke u prvom redu poradi nas. Ako mi ne molimo, tko će onda moliti? Bez duha molitve nedostajao bi nam duboki vjerski život i duša našeg vanjskog djelovanja. Nije nas Crkva bez razloga obavezala da molimo u zajednici. Ono, što ona time želi postići, jest vanjska pobožnost. No ona nikako ne će da od nas načini ljude sličnima književnicima iz vremena Spasiteljeva, o kojima je rečeno u Evandjelju:"Čuvajte se književnika, koji vole da se šetaju u dugim haljinama; koji vole da ih pozdravljaju na javnim mjestima i da sjede na prvim mjestima u sinagogama, koji izjedaju kuće udovičke pretvarajući se kao da mole duge molitve. Oni će još više biti osudjeni" (Lk XX,45-47). Propisana vanjska molitva mora u duhu Crkve pružiti svećeniku priliku i način da udje u živu zajednicu s Bogom, Kako je težak i dosadan brevijar, kad postane samo običajna, posve mehanička vježba! Trebalo bi misliti da jedan čovjek obdaren razumom, umno izobražen studijem kroz nekoliko godina, ne će nikada doći dotle, da svaki dan kroz jedan sat govori latinske formule, a da o njima ne razmišlja, niti da istražuje njihov smisao. Tko bi mogao moralno i fizički podnijeti dugo jedno tako glupo zanimanje? Već iz toga razloga ni jedan izmedju nas ne smije se zadovoljiti mehaničkim recitiranjem Oficija vrhom usnica. Imamo li mi potrebu da vjernicima govorimo o Bogu i da drugima navije-

štąmo svijet vjerskih ideja, ili pak da li nas barem što tjera ponekad da Bogu govorimo o ljudima, o ljudima koje mu želimo privesti i da mi sami crpimo na izvoru spasenja?....Ako u tom duhu recitiramo liturgijske tekstove, brzo ćemo sami u sebi ustanoviti, da počinjemo misliti i osjećati sasvim drugačije. Oficij nas čuva polako, ali stalno od profanih misli i od naravnog shvaćanja stvari i dogadjaja iz života. On nas otima zavodljivoj i pokvarenoj atmosferi svakodnevnog života i uvodi nas u čiste nebeske oblasti. On nas že svaki dan iznad svijeta idovodi nas došta blizu nebu, da se ne utopimo u zemaljskim i svjetovnim stvarima.

Kad bismo mogli biti dovoljno prožeti vrijednošću i važnošću brevijara! To je prethodni i temeljni uslov da ljubimo brevijar. Ako smo ga dosad recitirali bez volje i usiljeno, s nekom duhovnom nelagodnošću, tako da bi odahnuli olakšani svakiput kad bi zatvorili knjigu, danas ćemo zahvaliti najprije Bogu i Crkvi iz svega svog srca, što imamo brevijar i što ga možemo koristiti. Obrazovani laici, puni pobožnosti, koji su imali priliku da zavire u dubine i ljepote liturgije, uzdišu za njim. Pa ipak brevijar ne će biti nikada - osim u iznimnim slučajevima - obična molitva jednog svjetovnjaka. Ali on mora biti i ostati molitva svećenika. Sretnog li dana kada nam je Crkva stavila u ruke brevijar! Psalterium meum - gaudium meum.

Koji od nas, pod dojmom ideja, koje smo malo čas izložili, ne će osjetiti potrebu da u svoje recitiranje brevijara udahne jedan novi život i novu dušu? Mi ne bismo smjeli imati ni počinka ni odmora dok nam ne bude otvorena ta knjiga za nas zatvorena sa sedam pečata. Nažalost recitiranje oficija tokom naših dana postaje prečesto običaj i navika. Kao što ni najbolji postupci u intelektualnom životu ne služe ničemu, kada se upotrebljavaju mehanički, isto je tako s brevijarom, ako je to samo stvar čiste forme. Opasnost od običaja i navike je velika kod oltara, no neuporedivo je veća u molenju brevijara. Jadni svećenici, kojima liturgijske riječi, tako pune sadržaja, koje svaki dan upravljaju Bogu, nisu drugo nego obično ubrzano micanje usnicama. Služba Božja nije nikakva prividnost. Ona traži od nas jedno ljudsko djelo, i još više, djelo dostojno njezine božanske veličine. Kako Bog može slušati molitvu onoga, koji ne moli da bude slušan, jer ni sam ne zna, što moli i za koga moli? I za brevijar vrijedi načelo: qui legit intelligat.

Zašto brevijar mnogim svećenicima postaje tako lako jedna prazna formula ? Ima mnogo razloga. Prvo ljudska slabost, koja nam, i unatoč najbolje volje, ne dopušta, da budemo uvijek sabrani u molenju brevijara. Često smo svladani umorom. Ili nam je pak duh previše zauzet nekom stvari, koja ga bez prestanka i iznova zadržava i ne dopušta mu da produbi liturgijske tekstove. Mi već možemo biti tim zadovoljni, kad smo za vrijeme časova, dana i sedmica, mogli prodrijeti više ili manje duboko u Oficij dana, i ako se ti časovi i dani ponavljaju toliko češće, koliko napredujemo u dobu, tako da možemo konstatirati na opipljiv način, s godinama, jednu veliku razliku u našem načinu molenja brevijara. Svaki je izmedju nas bez sumnje, iza kako je godinama recitirao brevijar, otkrio kao kakvu objavu neko mjesto, koje se vraća možda redovito svakog dana, te si je morao reći: kako sam do sada mogao biti tako rastresen? Kako sam mogao proći, da ništa nisam vidio u ovome tekstu? Uostalom sadržaj časova brevijara tako je beskrajno bogat i raznovrstan da volim predstavljati svećenika, koji ih recitira, najradije kao čovjeka, koji sjedi s čašom pored izvora, da iz njega crpe. Kolikogod bili njegovi napori, on će uvijek uhvatiti malo vode. Recitirajući brevijar jedna

misao tjera drugu, - i svaki se prema svom raspoloženju i svom duševnom stanju priklanja čas ovoj, čas onoj.

Često se svećenici žale, da su tekstovi brevijara preteški za razumijevanje. Ponekad, naročito u psalmima, jedva se može uhvatiti razuman smisao. I traže se priručnici i prijevodi, da bi se olakšala upotreba brevijara. - Svakako prijevodi i priručnici mogu učiniti dobrih usluga. No neka nitko ne misli, da bi netko drugi mogao otvoriti nekome smisao brevijara. Na kraju svaki se mora truditi sam. Trebat će vremena, dok se ne nadje ključ. Znanstveno proučavanje psalama i homilija Otaca ni izdaleka ne dostaje. Onaj, tko se zanima za Stari Zavjet bit će čitajući psalme lako apsorbiran od filološkiih i kritičkih pitanja. Crkvenoga povjesnika često će zanimati sasvim povijesne stvari. Procijenjena prema njihovoj vrijednosti egzegetska i historijska znanja mogu naravno mnogo doprinijeti razumijevanju teksta i pomoći, da se dobro udubimo u molitvu. Isto tako povjesničar, koji se lako može prenijeti u doba sveca, čiji život čita u drugom nokturnu, može sasvim drugačije proniknuti život toga sveca, nego onaj koji jedva znade razlikovati izmedju X. i XIV. stoljeća.

Općenito, ne držim najvažnijim, da se do najsitnijih detalja shvati svaka fraza, koju recitiramo. Praktički bih savjetovao, da svoju pažnju upravimo na lekcije drugog nokturna. Čini mi se, da one obično drže ključ cijelog Oficija. To je očevidno kod svetačkih blagdana. No i za velike blagdane posebna misao svetkovine najčešće je izražena u drugom nokturnu na jedan posebno značajan način. Ako si prisvojimo te lekcije - one su općenito najlakše za razumijevanje - mi ćemo skoro uvijek shvatiti sadržaj molitve sasvim drugačije, nego kad bismo recitirali ne proniknuvši je prethodno u oficiju dana. Tada antifone i responzorija, barem toliko koliko su u odnosu sa idejom dana, poprimaju jedno sasvim odredjeno i stvarno značenje, dok se ih primjenjuje neposredno na pr. svecu dana, da ih se vidi kako žive i kako trepere pred nama. Prema tome od lekcije drugog nokturna sami ćemo po sebi prenijeti svoju pažnju takodjer na lekcije prvog i trećeg nokturna razmišljajući ih. Veliki dio Sv.Pisma prolazi tako ispred naših očiju tokom godine. U dosta slučajeva radi se o brižno odabranim poglavljima, koja daju potpuni smisao, i od kojih se može ponešto sasvim odredjeno pozajmiti za svoj duhovni napredak. Isplati se takodjer razmatrati homilije crkvenih otaca.

Lekcije izazivaju duševno stanje, koje će se razliti u izljeve svake vrsti kod recitiranja psalama. Onaj tko je dosta duboko proniknuo lekcije, rijetko je rastresen u recitiranju psalama; on prima - oslanjajući se na tekst psalama - dojmove izazvane lekcijama. Osim toga antifone postavljene ispred psalama redovito pokazuju osnovnu misao, koju moramo imati pred očima recitirajući psalam.

Tako korišćen, brevijar se otkriva kao jedan infinitus thesaurus, kao liber vitae. Tokom liturgijske godine sve velike istine defiliraju ispred nas, od dogme de Deo uno et trino do zadnjih stvari čovjekovih. U njemu nalazimo i moralne zakone. U početku svoga svećeništva slušao sam jednoga dana nekog liječnika, kako govori: "kad bi samo mi liječnici imali nešto slično brevijaru. Mi bismo morali, kao svećenici, rekapitulirati svake godine najvažniju materiju naše profesije i neprestano se poticati na novu revnost". U ono doba nisam mogao izdržati da se u duši ne nasmijem na misao kakvu je taj valjani čovjek imao o brevijaru. Pa ipak koliko mi se puta ta doktorova rečenica vratila u sjećanje, kada sam bolje shvatio brevijar.

Nije to medjutim sistematska dogmatika, ni moralka, ni povijest Crkve, koja nam je iznesena u svetom oficiju. To su ponajprije odabrani tekstovi i stranice ili odlomci iz crkvenih otaca. Ali ondje nam je sve predstavljeno živo i plodonosno za naš duhovni život. Svijet teoloških ideja prešao je u jezik molitve.

Onaj tko hoće da ga potpuno zahvati silan dojam misli o Bogu, neka uroni u razmatranje psalama. Redom i bez prekida prolaze ispred naših očiju, na način koji nas mrvi: beskonačnost, dobrota, posvudašnjost, pravednost i milosrdje Božje. Onaj tko pažljivo čita psalme, znade s koliko istine je njihov autor mogao reći o samome sebi: "Pazio sam, da uvijek imam pred očima Gospodina, da je on uz mene, da ne bih bio skrhan"(Ps.XV,8). Možda nikada nitko drugi nije bio više sjedinjen sa Bogom, nego kraljevski Pjevač. David podržava živi i lični saobraćaj, istinske odnose sa Bogom. Neka onaj, tko želi znati točno što znači riječ moliti uroni u psalme. Tu se nebo i zemlja dodiruju. Zastor izmedju vidljivoga svijeta i nevidljivoga svijeta kida se. Teodiceja psalama jest, dakle, jedno poglavlje za sebe. No mi bismo tokom godine mogli prodrijeti u duh tih psalama. Ono što je bilo moguće staroj Crkvi morali bismo i mi dostići. Tajna Presvetog Trojstva stavljena nam je na dohvat u jednom posebnom oficiju, no takodjer tokom cijele godine u Gloria Patri, koji se vječno vraća ili u apostolskom Vjerovanju ili u Atanazijevu.

U središtu sveg brevijara nalazi se Utjelovljeni Sin Božji. Konačno, liturgijska godina nema drugog cilja, nego da predstavlja i otajstvenim načinom obnavlja život i muku Isusovu, i da razvija njegovo djelo dijeleći njegove otkupiteljske milosti. Za vrijeme Došašća stavljena nam je pred oči, na jedan dirljivi način potreba, koju je osjećalo čovječanstvo za otkupljenjem. Čovjek bi pomislio da su ovi tekstovi pisani baš za naše vrijeme. Žarka želja za Spasiteljem svijeta predstavljena nam je u svim oblicima. No i sigurnost da će naša želja biti ostvarena izražena je ondje. Bez prestanka se ponavlja: Ecce veniet! U božično vrijeme otkriva nam se tajna Utjelovljenja: Et Verbum caro factum est.... Onaj, tko produbljuje svete tekstove, vidi ponovo ono što su pastiri i mudraci mogli vidjeti u jaslama. Dogma Otkupljenja naročito nam je naglašena u vrijeme Muke, istovremeno kako nam se približuje osoba trpećeg Spasitelja. Euharistijski Spasitelj dolazi k nama u oficiju Tijelova, koje počiva na jednoj potpuno dogmatskoj osnovi. Isto je tako s dogmom o Duhu Svetome u vrijeme Duhova. - Ako uzmemo oficij svetkovine Blažene Djevice Marije, i ako mu priključimo tekstove svake Marijine svetkovine, sve zajedno sačinjavaju najljepšu Mariologiju, koja nam iznosi mjesto Blažene Djevice u planu spasenja i otkupljenja. Tu su skoro svi važni mariološki tekstovi iz Sv. Pisma i crkvenih otaca. Misao našeg vječnog odredjenja stalno je u prvom planu. Brevijar nas uči, da gledamo i shvaćamo život na ovoj zemlji u svjetlu vječnoga života. Pripazimo kroz neko vrijeme na sadržaj oracija i naći ćemo, da je u osnovi uvijek ista molitva, koju upravljamo Bogu, da bismo uspjeli prezreti zemaljske stvari i težiti za nebom, i da dosljedno tome provodimo život na ovome svijetu.

Tako brevijar pomaže istinsko usavršavanje nadnaravnoga u pogledu života na ovoj zemlji. I to naročito u oficijima svetih. Nama trebaju konkretni primjeri i uzori. Sveci su najčišće i najplemenitije duše, koje je kršćanstvo rodilo. Povijest svetih je raj na zemlji. Tokom godine predstavlja nam liturgijski oficij kraljevstvo Božje u svim njegovim oblicima. Jednoga dana imamo posla s nekim apostolom, ili s nekim apostolskim radnikom u vinogradu Gospodinovu. Sutra će nam koji mučenik pokazati pravo shvaćanje

trpljenja, zatim će nam koji crkveni naučitelj poslužiti kao uzor u intelektualnom radu, pa onda koji asceta ili ispovjedalac, ili kakv prijatelj omladine, ili neki junak kršćanske ljubavi. Koliko svetaca toliko sjajnih uzora s kojima uporedjujemo sami sebe i prema kojima se možemo izgradjivati.

U svoj toj raznovrsnosti svaka istina vjere i svako otajstvo uklopljeni su u cjelinu. Kult Majke Božje, na primjer, zauzima široko mjesto u brevijaru, a ipak je sasvim na dogmatskoj osnovi. Svaki predmet je našao svoje mjesto. Preces se odnose na vrijeme i na vječnost. Ni živi, ni mrtvi nisu zaboravljeni.

Svećenik, koji svaki dan produbljuje svoj brevijar, koliko prima u sebe oficij dana i njime se hrani stvarno nema potrebu za nekom posebnom jutarnjom i večernjom molitvom: i jednu i drugu naći će u Primi i Kompletoriju. On može takodjer lako spojiti razmatranje s recitiranjem brevijara, ako razumije razmišljajući ih prelaziti tekstove. Ne će mu nedostojati ni pobožnih misli ni praktičnih odluka za upravljanje svoga života. Zaustavit će se često u svojim usmenim molitvama, da se potpuno preda razmatranju svoga predmeta. U brevijaru se vrlo lako može sjediniti usmena molitva i razmatranje. Naročito dobro obavljeno recitiranje brevijara najbolja je priprava za Svetu Misu. Ona je zbilja vrlo usko povezana s Oficijem. U najviše slučajeva moći ćemo konkretizirati misne molitve samo tako, ako svetac dana ili otajstvo svetkovine prodre u nas po brevijaru. Tada je lako razumjeti želju Crkve, da ne služimo Svetu Misu prije nego što smo svršili Matutin i Laude.

Da bismo izvukli najviše koristi iz oficija dana nužno je da se svakiput stavimo u usku i ličnu vezu s otajstvom ili svecem dana. Treba da u tekstovima otkrijemo njegov lični položaj i da uvedemo njegove potrebe i njegove dojmove u te riječi, koje se primjenjuju svima. U brevijaru se nalazi sve, ako se iz njega znade izvući korist. Osnovica našeg života i osnovna pravila našeg vladanja u raznim situacijama, u kojima se nalazimo, ponovo i ponovo nam se stavljaju pred oči. Isto tako Oficij dana sadrži uvijek baš one misli i ohrabrenja, koja su nam potrebna u svakom pojedinom slučaju U glasovitim Memoarima kardinala Pacc-a, koji je dijelio radost i patnje Pija VII., nalazi se jedan vrlo interesantan pasus, koji se odnosi na brevijar. Pošto je opisao brutalno odstranjivanje Pape po Napoleonu, opisuje žalosne dogadjaje i teške incidente s putovanja. Tom prilikom primjećuje:"Rasporedom božanske Providnosti liturgijske molitve iz misala i brevijara kao da su nam stavljale pred oči baš ono što smo proživljavali. U Matutinumu smo naišli na ono mjesto iz sv. Mateja, gdje se govori o ladjici Svetoga Petra, toj slici Crkve (XIV,24-33)....Navicula in medio mari jactabatur fluctibus: erat enim contrarius ventus. Ali na razbješnjelim valovima pojavio se Isus. On doviknu Petru: Malovjerni, što si posumnjao? I udje s njim u ladjicu i vjetar se utiša. U drugom nokturnu čitali smo snažne riječi, kojima Sveti Ivan Krizostom hvali strpljivost apostolskog prvaka i raduje se s njime trpljenju.....Upozorio sam Svetog Oca na ovu koincidenciju.........." Mi možemo svakodnevno iskusiti nešto slično, ako znademo usporediti tekstove Oficija sa svojim ličnim stanjem. - Iz najraznovrsnijih razloga neki su svećenici obavezni da putuju dosta daleko. U tim prilikama oni bi trebali recitirati posebno liturgijsku molitvu, da tok i uspjeh puta stave pod naročitu zaštitu neba. Tada će uvijek ustanoviti, da je Itinerarium sastavljen tako reći baš za ona putovanj , koja oni treba da poduzmu. - Tako je posvuda. To je prava vještina pronaći ovo lično raspoloženje obzirom na brevijar. A to nije tako teško,

kako bi se u početku moglo misliti. Naravno sve je to stvar osobe i pojedinca. Svaki mora tražiti i krčiti sam sebi svoj put. No može pružiti neke primjere i sugestije.

Uzmimo još vrijeme Došašća. Pogled nam pada prvo na ličnu našu potrebu otkupljenja. Žarka želja patrijarha postaje takodjer i naša. - Kao svećenici mi moramo biti glas Onoga, koji viče u modernoj pustinji, i mi moramo pripravljati puteve Spasitelju.... Tada vidimo u jednom novom svijetlu potrebu spasenja današnjega svijeta, koji se ruši. Sveti Ivan Krstitelj ukazuje nam se u svoj svojoj silnoj veličini. Kako smo mi daleko, mi današnji preteče Gospodinovi, od tog neustrašivog propovjednika pokore! Upravit ćemo tako nebu u svoj poniznosti i jednostavnosti Rorate coeli. Na taj način čuvaju nas liturgijske misli Došašća od pesimizma i očaja. "Mi imamo sredstva da spasimo svijet; mi smo sigurni u pobjedu", govore radosno naša svećenička srca, toliko radosno, , koliko smo prožeti mislima Došašća. One nam daju nedjeljama najobilniju duševnu hranu i sposobne su da u nama razvijaju radost za rad, revnost i bezgranično predanje našem pozivu. Isto tako lako mogu se postaviti lični odnosi s drugim vremenima liturgijske godine. Kad smo tako koristili brevijar više godina, unaprijed se radujemo svakoj epohi i jedva možemo reći, koja nam je svetkovina najljepša: Božić, Uskrs ili Duhovi.

Nema jednoličnosti, jer Oficium de tempore prekidaju svetački blagdani. I tu treba uspostaviti lični odnos . Uzmimo na pr. svetkovinu Bezgrešnog Začeća. Iz istih razloga, poradi kojih je Majka Božija dobila tu jedinstvenu povlasticu, i ja kao svećenik moram biti bez ljage i mrlje. Najljepše svjedočanstvo, koje bi se moglo dati o meni jest: nema na njem ljage. Bezgrešna Djevica blista pred nama kao neko plemenito svijetlo, kao naš uzor, ali i kao ona, kojoj se mi povjeravamo, da bude spašeno sve što imademo, i što u prvom redu moramo imati. Uzmimo jednu svetkovinu Svetoga Josipa. I mi kao sv. Josip upravljamo božanskom obitelju na zemlji. Kad bismo samo imali malo njegova duha, njegove neumorne i nesebične brige, njegovog duha požrtvovnosti! Recitirajmo oficij hranitelja Spasiteljeva u ovom svijetlu:Sveti Josip i ja. Isto treba da činimo obzirom na svakog sveca dotičnog dana i ustat će pred nama jedan novi svijet. Mi uzalud tako dugo držimo u ruci želje ni ključ, koji nam iz godine u godinu sve više otvara brevijar. Ocifium Dedikacije, da pružimo još zadnji primjer, dopušta nam da vidimo važnost kuće Božje za nas kao i za vjernike; u isto vrijeme žalimo svoju prijašnju ravnodušnost i nemar prema kući Božjoj te odlučujemo, da ćemo se novom revnošću starati za svoju crkvu.

Upotrebljavajući svoj brevijar, kako sam ga nastojao prikazati u prethodnim primjerima, svećenik će imati ogromnu korist. I konačno nije teško postići, barem do jednog izvjesnog stupnja, da se svaki dan ozbiljno pozabavimo svojim Oficijem. Sve u svemu, da dobro recitiramo svoj brevijar potrebna je sabranost i mir.

Ima jedno iskustvo, koje smo svi bez sumnje već više puta zapazili; za vrijeme duhovnih vježbi mi vrlo dobro možemo moliti brevijar. Zašto? Jer smo mirni, imamo vremena i to dovoljno. Zašto si tokom godine ne uzmemo potrebno vrijeme? Uzmemo si dovoljno vremena za udovoljavanje svojim tjelesnim potrebama, a i da se odmorimo. Isto tako moramo naći vremena za recitiranje svoga brevijara. Ili mi možda spadamo medju one, koji baš tu hoće da uštede i da dobiju vremena?Ipak bi neposredna služba Bogu načelno morala ići ispred svega drugoga. Nitko neka ne misli, da su t. zv. izgub-

ljeni časovi doista dobro vrijeme za recitiranje brevijara. U nekim časovima može se desiti, i desit će se ponekom, da bude u zakašnjenju sa svojim brevijarom. No šta da se rekne, kada je jedan župnik, inače vrlo zaposlen, svako veče još kod Aperi dotičnog dana? Taj svećenik nikad ne će dublje prodrijeti u brevijar. Kakve li izgubljene svjetlosti, snage i milosti za njega! Baš svećenik prenatrpan radom mora već od jutra biti na oprezu. Ako se predvidjaju zapreke i poteškoće, neka se izmoli sve unaprijed. Bolje je recitirati Kompletorij ujutru, nego Matutin kasno uveče. Čemu htjeti provesti cijeli dan s osjećajem, da imamo moliti još cijeli brevijar? Mnogi su radi toga izgubili volju za recitiranje brevijara, ili bolje, nisu nikad našli pravu radost duše u božanskom Oficiju, jer su navikli, da ga odlože za zadnji čas, da bi ga recitirali na brzinu. Neka svaki od nas, prema vremenu, načinu i prilikama brevijara, preduzme mjere, koje odgovaraju njegovu životu. Pravo rečeno, nije dovoljno u tom pogledu donijeti jednom dobru odluku, nego se treba nemilostivo truditi, da je provedemo u djelo. Nigdje nije potrebnija stroža stega prema samome sebi. No silom se može postići, da tokom vremena u recitiranju brevijara budemo točni kao sat.

Dužina vremena, koje posvećujemo božanskom Oficiju, od najveće je važnosti. Mislim, da sam ustanovio, da obični Oficij s devet lekcija može proći, s pravom sabranošću i korisno, za sat i četvrt do sat i pô. Dobro je u nekim prilikama upotrebiti i više vremena, na pr. prigodom klanjanja posvetiti sve to vrijeme recitiranju Matutina i Lauda. Na putu se brevijar ne bi smio moliti, ako se ne može na prikladan način; ne u kakvom kupeu sasvim punom, gdje se govori, puši, i gdje smo okruženi potpuno nepoznatim osobama. To je stvar takta. S druge strane netko, tko mora dosta dugo putovati željeznicom, ima priliku da nadugo razmatra svoj brevijar i da ga pronikne do temelja. Tada je put korisno upotrebljen. - Kada se radi o nespokojnim i na skrupule sklonim svećenicima, za koje je brevijar prava muka, jer ga uvijek počinju iznova i ne mogu ga dovršiti, oni sebi moraju fiksirati jedan maksimum vremena, koje će posvetiti brevijaru, onako kako je poželjno u normalnim slučajevima, da sebi odredimo minimum vremena, koje će uvijek biti sačuvano za molenje liturgijskih časova. Općenito, u to možemo biti sigurni: uzmimo dovoljno vremena i s godinama mnogo ćemo napredovati. Doći ćemo do veće sabranosti i pobožnosti, ako molimo svoj brevijar s odredjenom nakanom, tako da već u početku znademo za koga i zašto molimo brevijar. Nakana bi mogla postojati jednom zauvijek. Prema kanonskom pravu Oficij je u najužem odnosu s blagoslovom. Morali bismo, dakle, svoj brevijar uvijek reći s nakanom, da naša služba bude posebno od Boga blagoslovena. Neka župnik moli svoje hore za interese svoje župe, profesor za učenike, koji su mu povjereni. Tako shvaćeno, ono što bi inače nama bilo lako prilikom i razlogom rastresenosti, tretirano je diskutirano i riješeno u intimnom razgovoru s Bogom. Mi gledamo život iz višeg i zato često u jednoj drugoj svjetlosti, u nadnaravnoj svjetlosti. U tihoj sabranosti mi tražimo da upoznamo volju Božju, kako ne bismo pošli krivim putem. Tada nam je milo žrtvovati Spasitelju toliko stvari, poradi kojih bi se čovjek po svojoj naravi u nama bunio. Naročito se uvijek moli blagoslov Božji za svoju svećeničku službu, jer na nas se, više nego na ikog drugog, primjenjuje ova misao Psalmiste: "Ako Gospodine ne gradi kuće, uzalud se trude njezini graditelji. Ako Gospodin ne čuva grada, uzalud bdiju njegovi čuvari" (Ps. CXXVI). Tako shvaćanje brevijara sjedinjuje naš život rada sa životom molitve u jedno skladno

jedinstvo. Brevijar nas jača u našem pastoralnom radu. A ovaj opet, da bi došao do svog savršenstva, traži, svaki dan ozbiljno molenje brevijara.

Da resimiramo pitanje recitiranja brevijara možemo odgovoriti s ove dvije riječi: atencija i intencija. Neki stari ascetski autori objašnjavali su nadugačko, kako se u privatnom ili javnom recitiranju brevijara može, ne zabavljajući se sadržajem liturgijskih tekstova, spojiti razmatranje Muke Gospodinove s usmenom molitvom. Taj način recitiranja brevijara mogao je odgovarati u jedno doba, kad je mnogo onih, koji su ga recitirali, poradi nedostatka kulture, bilo nesposobno da mu pronikne smisao. Da bi ih se stavilo u sjenu jedne sasvim mahinalne usmene molitve, tražilo se, da se njihov duh za vrijeme usmenog recitiranja Oficija zabavi pobožnim mislima, koje čak nisu imale nikakve veze sa recitiranim tekstovima. U stvari nije tako lako ni jednostavno istinski prodrijeti u srž brevijara. Mnogi su uložili najveći trud ali bez uspjeha, tako da se umorni zadovoljavaju rezignirano mehaničkim molenjem, iako od toga trpe u svojoj duši i žele da bi bilo drukčije. Možda će ti svećenici, pošto pročitaju misli, koje smo baš sada iznijeli, pokušati još jednom da si otvore ovo vrelo života. Iz svog vlastitog iskustva autor znade, da za to treba najtvrdoglavija ustrajnost i da treba dugo dok se dodje dotle, da se JEDNOGA DANA MOŽE REĆI S NAJDUBLJOM ZAHVALNOŠĆU PREMA BOGU: MISLIM da sam sada našao ključ brevijara. Zatim dolazi korist sama od sebe. Čovjek opipljivo osjeća koliko je sretan, prosvijetljen i blagoslovljen. Život svećenika našao je odjednom jednu sasvim drugu osnovu.

Uostalom može se reći, da do ovih zadnjih dana teorijska i praktična priprava za brevijar u većini slučajeva ne bijahu dovoljne. Studij liturgike malo se cijenio. Od nekog vremena stvari su se izmijenile . Danas ne manjka metoda svake vrsti, da nam pomognu bolje shvatiti razne dijelove brevijara. Današnji liturgijski pokret ima u tome dosta zasluga. On nam je dao brojna djela, koja treba izbliže ispitati. No u prvom redu utecimo se samo brevijaru, a ne liturgijskim djelima. Jer, kao što smo već rekli, nitko ne može drugome otvoriti pečat brevijara. Liturgijske studije mogu najviše dati obavještenje općenitog reda.

Gdje je pažnja ondje se nalazi obično i nakana. Ne može se više recitirati brevijar bez razmišljanja i bez cilja. A nakane dolaze toliko, da već nije teško učiniti plodonosnim molenje brevijara.

Od najveće je važnosti sabrati nekoliko časaka prije početka svoga brevijara, da bismo se stavili u odgovarajuće raspoloženje i naročito u jedno duševno stanje prikladno Oficiju dana. Ovdje se više nego igdje primjenjuju riječi Mudrače-ve: "Ante orationem praepara animam tuam, et noli esse quasi homo qui tentat Deum"(Eccles.XVIII,23). Ako se radi o kakvoj svetkovini apostola mislimo u sebi:danas ću moliti duh apostolata i revnosti. Svetkovine mučenika daju priliku, da obnovimo svoju odlučnost u trpljenjima. Svakiput se treba pitati s kojeg stanovišta hoćemo recitirati svoj brevijar. - Ako smo tokom više godina ovako postupali, u dosta slučajeva sjetit ćemo se, kad ponovo dodju isti oficiji, onoga što smo oprobali i osjetili prošlih godina tih dana. Odmah ćemo biti u toku i sigurno ćemo napredovati jedan korak.- Vječno makinalno molenje brevijara jednostavno je ljudski nemoguće.

Mnogo se pisalo o brevijaru. Jedni su ovu oficijelnu knjigu molitava, koje je Crkva propisala svojim svećenicima prika-

zali kao najveću i najsavršeniju, koja uopće može postojati. Drugi su pak na račun brevijara ili nekih njegovih dijelova upútili pokoju gorku kritiku manje ili više prikriveno. - Dokaz da se ne radi o nečem apsolutno savršenom, što se ne može nadmašiti jest u tome, što je brevijar tokom stoljeća neprestano doživljavao preinačenja. Čas se za osnovicu liturgijskog oficija stavljao ova, čas onaj princip. Izmjene će uvijek biti poželjne. Svaka formula ne odgovara na isti način ascetskoj upotrebi. Treba samo pomisliti da su tisuće i tisuće ljudi radili na tom tokom minulih stoljeća. Reforma Pija X. nije bila prva i ne će biti posljednja. A što zato?"Kad, tako lijepo kaže sveti Grgur Niški (In suam ordinationem. Migne P.G.46,552 d), neki putnik stigne o podne, kad su sunčeve zrake najtoplije, do kakvog izvora, čija je voda čista i bistra, hoće li on sjesti i početi mudrovati o njezinoj naravi i ispitivati odakle izvire, zahvaljujući kome i kako?,.. Ne će li se nagnuti nad izvor, da u njem okvasi svoje usne, ugasi svoju žedj, razblaži svoj jezik, da se odmori i zahvali onomu koji mu je priskrbio tu blagodat? Nasljedujte dakle i vi tog žednog putnika".

Kako stojim ja s mojim brevijarom? Ovo teško pitanje mora si postaviti svaki od nas. Učinimo u tom pitanju najviše što je moguće. A potom upravimo Bogu ovu žarku molitvu:"Domine, labia mea aperies et os meum annuntiabit laudem tuam"/Ps.L,16/. Mogli bismo brevijar nazvati svojom najmilijom knjigom, Njegov sadržaj mogao bi vremenom postati naša duhovna očevina. Tada ćemo stalno ne samo uzimati tu knjigu sa sobom, nego ćemo je smatrati dragocjenom riznicom, koja će nam biti putokaz i prijatelj svaki dan za cijelog našeg svećeničkog života. Tada će se pravom moći primijeniti na nas riječi koje Crkva tako često primjenjuje ispovjedaocima: Ecce verus Dei cultor. I možemo se s pouzdanjem nadati, da ćemo jednoga dana naći svoju sreću u sudjelovanju u božanskoj psalmodiji kod podnožja prijestolja Božjeg, ako ovdje na zemlji neumorno obavljamo božanskih Oficij, koliko nam samo sile dopuštaju.

MJESEČNA OBNOVA

Svi mi poznajemo karakteristike svoga vremena. To je grozničavost i nervoza, trka i bezglava jurnjava u svim oblastima. Bez odmora i počinka skačemo s jedne stvari na drugu. Pomislimo gužvu naših kolodvora, na gungulu i promet u velegradovima, na grozničavost naših ekonomskih pothvata. Naš je duhovni život više ili manje žrtva svega toga. Neprestana agitacija ne dopušta nam ni u odmaralištima časak mira i unutarnjeg odmora. Tko još ima slobodnog vremena? I onaj, koji se slučajno nalazi izvan te buke i stvarno ima vremena, ne zna se njime služiti.

Čovjek današnjice ne pripada više sebi. Mnogobrojna poduzeća na svim linijama ne slušaju više njega, nego on služi njima. Tko se toga može osloboditi makar samo izvana, a ne u duši? Svi oni koji imaju malo unutarnjeg života i naklonosti prema razmišljanju trpe radi toga. U njima je praznina i pustinja, trganje i pukotina. Svijet izgladnjelim dušama daje kamenje mjesto kruha, škorpije mjesto riba. Oni na sebi osjećaju riječi Svetog Pisma:+"Što koristi čovjeku, ako sav svijet dobije, a dušu svoju izgubi?"(Mt XV,26) Mnogi bi htjeli pobjeći ispred današnjice. Drugi nemaju nikakvog razumijevanja za unutarnji život. Čujmo jednog čovjeka današnjice, koji je pobjegao od buke velegrada na selo. On vidje u nekom selu križ s ovim natpisom:Spasi dušu svoju! Ta riječ ga potrese. "Tvoju dušu"? Tko ima dušu? Tko ima vremena da ima dušu? "Duša se ne kotira na burzi". Tko će svijetu opet dati dušu, koju je izgubio?"

Mi svećenici kao djeca ovoga svijeta nemamo potrebu, da budemo usred svjetske buke. Ali vrijeme djeluje i na nas. Mi smo zaraženi. Gdje su još samostani, gdje vlada mir i razmatranje? I ondje drhte mašine za pisanje i zvrče telefoni. I samostani se danas moraju braniti proti "mondenstva" i težnje prema vanjskome. A bez toga bi samostani izgubili svoj smisao. Za svjetovni kler je opasnost neuporedivo veća.

Koju godinu poslije rata, prigodom jednog kongresa održanog u Wurzburgu, ocrtao je nadbiskup Friburga ganutljivim riječima duhovne potrebe današnjeg svećenika. On je opisao mehanički i kancelarijski rad svećenika. "Dajte nam svećenika, uzviknuo je, koji žive unutarnjim životom, koji bi mogli biti vodje duša!" Mnogi svećenici, usprkos svih svojih žrtava i rada, duhovno su tako siromašni i prazni za kraljevstvo Božje. Oni su gladni sabranosti, meditacije, mira. Iz unutarnje potrebe oni ulaze u duhovne vježbe od osam ili deset dana, stupaju u udruženja, koja žele ostvariti ovaj cilj. To nisu najgori,koji tako rade, a nisu ni najbolji oni koji tu potrebu ne osjećaju. Da, nama je potrebna sabranost i duhovne vježbe.

Vanjske okolnosti neobično djeluju na nas. Htjeli mi ili ne, mi odasvud udišemo duh svijeta. Mi smo tako osjetljivi i tako predisponirani, naročito prema onome, što izlazi ususret našim nagonima i sklonostima. Mi tako lako podliježemo zarazi. Vrlo lako nam se dešava kao Evropejcu u tropskim zemljama: ne podnosimo podneblje i hvata nas groznica svijeta, čak i prije nego što bismo to primijetili. I najzad mi smo djeca ovoga svijeta u crkvenom odijelu. Naše misli, naši sudovi i naša djela postaju identična s djelima svijeta. Mi provodimo sekularizaciju, laicizaciju goru od sekularizacije crkvenih dobara. Ako imamo kakav položaj s mnogo rada, barem smo izvana mnogo zauzeti, inače padamo vrlo lako u jedno stanje quietizma i stagnacije, duhovne potištenosti i letargije. A sve se to

dešava bez uzleta duše k nebu. No kako se onda može govoriti o svećeničkoj djelatnosti?

A k tome pridolaze unutarnji motivi. Najbolji medju nama MORAJU TAKODJER RAČUNATI SA SLOBOSTIMA LJUDSKIM? SA SEBELJUBLJEM, niskim nagonima i svakovrsnim sklonostima na senzualnost. U životu često puštamo da nas vodi ambicija, vlastita udobnost i drugi naravni razlozi. Gdje se konačno izgubila misao na vječnost, misao na vjeru, na dušu? Kako možemo mi dati i probuditi duhovni život? Mi smo sami tako siromašni i prazni. Što je groznije od života i službe svećenika duhovno iznemoglog? A što je opet ljepše od duhovnog uistinu dubokog života svećenika? Svi naši napori moraju biti usmjereni u tom smislu, inačećemo propasti.

Kako ćemo se spasiti? Treba samo da nadjemo mir. Moramo ostati dosta blizu nebu, da ne zaglibimo u zemaljštinu. Nama je svaki dan potrebna sabranost i razmišljanje. Veliki čas razmišljanja i mira, jedanput godišnje, to su duhovne vježbe. One su duši toliko potrebne, kao što su praznici potrebni tijelu. Hvala Bogu, za vrijeme duhovnih vježbi obistinjuju se svakiput iznova u nama riječi proroka Ozeje: Ecce ego lactabo eam et ducam eam in solitudinem et loquar ad cor ejus (II,14). Ako možda vidljivi plodovi duhovnih vježbi nisu tako veliki kao nekada, kada smo ih obavljali u svojim mladim godinama po prvi puta, praktična je korist od njih to veća. Uvijek iznova shvaćamo smisao našega zvanja: mi zahvaljujemo, mi se kajemo, mi se ispravljamo, mi molimo iz sveg svog srca i vraćamo se s ovom plemenitom mišlju: sada počinje nova era u našem svećeničkom životu.

Da, kad samo ne bi bila tu i ljudska narav! Kad se samo ne bi ponovio sitni svakidašnji život! Tek što prodje nekoliko sedmica i eto nas opet u starom kolosjeku. Duhovne su vježbe samo jedan poticaj. Uzvišena težnja duše ne može se stalno održati. A s druge strane duhovne vježbe ne smiju biti plamen od slame. - Poznavao sam svećenika preopterećenog radom. Usprkos žurbi vodio je duboki nutarnji život. On nije izgubio svoju dušu. Upitao sam ga jednoga dana, kako izlazi na kraj sa svim svojim obavezama. "Što sam sačuvao od nutarnjega života to dugujem jedino mjesečnoj obnovi. Dugo vremena nisam htio o tome ni čuti. Nisam imao za to ni vremena ni hrabrosti. Nisam dospijevao ni da se saberem ni da razmišljam. No usprkos svim svojim uspjesima, u svojoj nutrini nisam bio zadovoljan sa sobom. Ima nekoliko godina kako sam obavio jedne duhovne vježbe, koje su me do dna proniknule. Pomislih, da sam našao svoj put u Damask. Ostavio sam dom duhovnih vježbi uvjeren, da će te duhovne vježbe biti odlučujuće za moj dalji život. I počeo sam revno.....Prve sedmice energično provedoh sve svoje odluke u djelo. Tokom druge sedmice već se pojavio neki umor. Krajem prvog mjeseca postadoh stari čovjek. To me navelo na razmišljanje. Ispitao sam se temeljito. Kontrolirao sam protekli mjesec i promatrao slijedeći. Tako sam sam od sebe došao do mjesečne obnove. Ona je za mene postala jedna potreba, tako da joj se radujem kao kakvom otkriću. Ona mi je donijela snagu i energiju. I najokupiranijem svećeniku to nije izgubljeno vrijeme. Ona je korisna za lično posvećenje i u isto vrijeme za pastoralnu djelatnost. Ja treba samo da počnem i već sam ondje neposredno dušom i tijelom."

Ako hoćemo, da duh duhovnih vježbi ostane živ u nama i da stvarno provedemo u život svoje odluke, treba da te svete duhovne vježbe nadju svoju nužnu nadopunu u mjesečnoj obnovi. Onaj, koji je obavlja svijesno i redovito, okusit će divne plodove. Tako je Papa Pio X. u svojoj Poruci kleru od 8 kolovoza 1908, pošto je izložio

visoku vrijednost duhovnih vježbi rekao: "Ne će biti od manje koristi privatno ili u zajednici obaviti svakog mjeseca u vremenu od nekoliko sati sličnu rekolekciju".

To upozorenje našlo je jedan široki odjek. Već izvjestan broj godina posvuda se organiziraju te mjesečne obnove, njih samo svećenstvo želi i često im prisustvuje uz cijenu velikih žrtava. Njih toplo preporučuju ili čak naredjuju biskupi i diecezanske sinode. Tako je sinoda u Münsteru 1924 g. usvojila slijedeću odluku: "Mjesečna obnova mora se organizirati u svakom dekanatu, tako da bi svi svećenici mogli u njoj učestvovati. Govori moraju biti usmjereni posvećenju svećenika, ali se moraju doticati i kruga pastoralnih dužnosti i obaveza i davati poticaj za ispit savjesti i običnu kontrolu nad samim sobom. "Ako propovjednik znade dobro obraditi ove predmete, govori mogu donijeti najbolje plodove.

No i najbolji govor za mjesečne obnove nije dostatan. On može dati samo poticaj. Svaki mora i sam raditi. Ni u kom slučaju nije dovoljno samo slušati govor. Treba svakog mjeseca ustanoviti posebni dan. Obično neka bude fiksiran jednom za uvijek. Najbolje će biti izabrati dan mjesečne obnove ili slijedeći. Treba se unaprijed osloboditi svega što se može obaviti u drugi dan. Treba se spremati uoči toga dana.. Neka jutarnje razmatranje služi naročito osvrtu na protekli mjesec. Za dana se bavi svojim poslom, ali poslije podne ili uveče treba se u svakom slučaju ponovo sabrati za neko vrijeme. Pod dojmom rekolekcije treba otići koliko je moguće još toga dana na ispovijed.

Mjesečna obnova je pauza u svećeničkom životu preopterećenom radom. Od nje treba živjeti u strogom smislu riječi. Svakako za njezinu provedbu potrebna je redovito barem u početku, velika energija. Skoro svakog mjeseca nadolaze nove prepreke. Onaj, koji ne zna skupiti svu svoju energiju, ne će nikada uspjeti. Često se treba osloboditi silom toliko stvari, koje nas čekaju. Može se primijetiti, da uvijek isti svećenici prisustvuju mjesečnoj obnovi; dok druge uzalud čekamo tokom cijele godine. Što da mislimo o tome? Sretan onaj, koji se ničim ne da odvratiti od mjesečne obnove, kome je ona postala potreba i nužda. U njoj se hrani i razvija uvijek iznova sveti oganj, koji mora zahvatiti srce svećenika, kojemu je Spasitelj povjerio danas svoje stado.

INTELEKTUALNI RAD

Jednom svećeniku bilo je povjereno da gradi crkvu. Ta gradnja iziskivala je masu napora i rada. Odnosi s preduzimačima i umjetnicima svake vrste, traženja materijala i novca, briga oko unutrašnjeg uredjaja kao i nadzor nad radovima iziskivahu beskrajnu korespondenciju i mnoge sastanke, trke i putovanja, ukratko mnoštvo zanimanja svake vrste, koju su zahtijevala mnogo vremena. No župnik doskora razvi svoje sposobnosti za stvari iz te oblasti, dao se dušom i tijelom na posao. Dugo ga je gradnja crkve potpuno okupirala. No jednog dana isplati i zadnji račun, djelo je bilo dovršeno. I odjednom taj svećenik više nije imao posla. "Da, govoraše on, najljepše godine bijahu kada sam gradio svoju crkvu, tada sam imao posla." A ipak radilo se o jednoj prostranoj župi. Gradnja crkve bila je nužni preduvjet za jednu korisnu pastoralnu službu. Tek kad je crkva dovršena mogao je zapravo početi rad. No kako su preliminarni radovi završeni, za tog svećenika presta i sam rad.

Jedan drugi svećenik, jako darovit, bijaše neumoran kad se radilo o tome da se uresi crkva, da se popravi osvjetljenje, da se uredi centralno grijanje. Bio je suviše nervozan kad ne bi ništa radio. Nije mogao živjeti bez zanimanja. Nikakav mu se ručni rad nije otimao. Ali nije bio ni pola sata u svojem uredu. Jedva bi mogao čitati kakvu knjigu koja je iziskivala ozbiljan intelektualni napor. "Ovo djelo nije za mene, imao je običaj govoriti. Ja mogu propovijedati samo prema planovima, naročito prema tiskanim šemama."Pošto je svoju gradsku župu zamijenio seoskom, stalno se tužio, da nema posla. Ugodno se osjećao, tek kad je stvorio dosta široki krug prijateljskih veza, koje su potpuno okupirale njegova poslije podneva i večeri, tada je našao zanimanje. Što bi mogao postati taj svećenik, da je razvio i koristio ozbiljnom i marljivom djelatnošću svoje bogate intelektualne sposobnosti! Oni, koji su ga izbliže poznavali, nisu mogli o njemu govoriti bez žaljenja.

Ima mnogo tako darovitih svećenika. U dnu duše oni su puni predanja i revnosti za svoju službu. Pa ipak ne rade kao što bi mogli i morali. Oni se rasplinjuju, mjesto da idu u dubinu. Oni su odviše manuelni radnici, a premalo intelektualni. Svakako da pastoralna služba traži takodjer i mnoge fizičke napore i umaranja. Jedno slabo,boležljivo tijelo često će podbaciti u svojoj dužnosti. Jadan svećenik, koji bi htio da se fizički čuva, koji izbjegava ispovjedaonicu, s mukom drži vjeronauk, prepušta bolesne njihovoj sudbini iz ljubavi prema svojoj okolici i iz straha od umora, koji iz pretjerane brige za svoje fizičko zdravlje zanemaruje možda svoje najosnovnije dnevne obaveze! No, hvala Bogu, malo je takvih svećenika. Oni su stvarno bolesni i treba ih sažaljevati. S čisto fizičkog i tjelesnog stanovišta današnjem kleru ne manjka stvarno oduševljenje za posao. U tom pogledu može se čak govoriti o pretjerivanju kod mnogih svećenika. Manje rada ponekad bi više koristilo.

I obrnuto, intelektualni rad, u strogom smislu mogao bi često, u interesu pastoralne službe, podnijeti znatni porast. S neobuzdanom vanjskom djelatnošću može se vrlo dobro spojiti izvjesna intelektualna lijenost. Ili, dogadja se, da se nagonski ide za vanjskom mehaničkom djelatnošću i u njoj se gubi, da bi se izbjegao jači intelektualni rad. Ne namjerno i od zle volje, nego idući posve naravski za svojim udobnostima. Umni napori u poredbi s fizičkim naporima za većinu ljudi su teži. Tkogod hoće da se bavi intezivnim umnim radom zna to. Potrebno je skoro uvijek neko vrijeme dok

se ne uputimo. A kad smo jednom ušli u kolosjek, početno ustručavanje pretvara se u radost i u zadovoljstvo, koje se ne može uporediti s osjećajem sreće i uživanja, koje nam pribavlja ručni rad. Sve je u tome, da skupimo svoju snagu i da počnemo.

Zašto tako lako uzmičemo pred naporom i posebno pred intelektualnim radom? U izvjesnim slučajevima može tomu biti razlog obrazovanje, koje nam je dano. Mnogi već od svoje mladosti nije nikada mislio i radio sam od sebe. Već je u zavodu izbjegavao svaki umni napor. Kasnije nije nikada obradio koje pitanje potpuno sam. Uvijek je imao pribježište u tudjoj misli, uvijek je naučio i svario ono, što mu je bilo dano. Možda ni u jednu disciplinu nije prodro dosta duboko da se u njoj osjeća ugodno i da se potpuno snalazi u njoj. Na ispitima je pokazivao izvjesno znanje, ali znanje fragmentarno, bez medjusobne veže. Ili nije naučio sistematski raditi. -- S toga gledišta bilo bi od najveće važnosti da svaki jednom u svome životu napiše jedan rad stvarno vrijedan i da bude tiskan. Tada uči koristiti izvore i literaturu, uči čitati i sakupljati materijal, uči misliti i suditi. Taj istraživački znanstveni rad koristi kasnije za praksu. Može se čovjek izobraziti dotle, da ne može više raditi po uzorima i planovima. Osjeća da ga nešto tjera u svemu, što je poduzeo da od toga napravi djelo lično i stvaralačko.

No dosta često je kruta stvarnost života sa svojom rasutošću bez kraja smetnja i za najbolju izobrazbu. Život nameće u jednom danu mnogo poslova koje treba svršiti. Stotinu raznih stvari treba obaviti. Prelazimo od jedne na drugu. Što se sve od nas ne traži? Ponekad poželimo s Mojsijom rezignirano reći: "Zašto si stavio na moja ramena sav teret naroda? Jesam li ga ja rodio?" Ništa ne uništuje više intelektualne snage nego ova masa najrazličitijih poslova. Tko raspolaže dovoljnom snagom duše da se uvijek iznova oslobodi iznutra od prethodnog rada i da se unese u onaj koji slijedi, kao da bi to bio jedini? To pretpostavlja jednu skoro nadljudsku elastičnost duha. Naš svećenički poziv upravo traži jednu skoro beskonačnu snagu duha. Mi često slabimo, mi padamo u mehaničnost i naviku od kojih ćemo sami imati ponovo neprilika. Mi bismo trebali barem zahvaliti Bogu, što još od toga trpimo, umjesto da se jednostavno tomu prilagodimo.

U svakom slučaju radi se o tome da se na svaki način spasimo od navike i sasvim fizičkog rada u pastoralnoj službi. Ne smije u nama vladati jedino iskustvo. Naša služba je služba osobito intelektualna. Razvijanje jedino fizičkih snaga ne bi nam ništa koristilo. Nedostajala bi duša u službi. Mi moramo kršćanskom narodu otvoriti izvore milosti, koji su povjereni Crkvi. No mi ne smijemo ličiti jedino na kakav kanal, koji dovodi ljudima kršćanstvo, mi moramo biti posuda, koja se u isto vrijeme izlijeva čim je potpuno napunjena onim, što mora dati drugima.

Uzmimo na pr. našu propovijed. Najbolji tiskani govor, kojega smo proučili i izgovorili napamet jest blijed i bezbojan pored onoga kojega smo svojim mozgom izradili. On je naš intelektualni znoj, kaplja naše krvi, komad našeg vlastitog života. Takav govor ima redovito nešto dati svojim slušateljima. Rijetko tudji okvir potpuno odgovara nama. Sve bi tužbe na dekadenciju savremene propovijedi u velikom dijelu prestale, ako bi im se posvetilo više napora i rada. Sretan onaj, koji se zna osloboditi propovjednika te ide svojim vlastitim putem! Razumije se, ako se ne oslanja jedino na svoj um i svoju prirodnu nesposobnost da govori, nego stvarno radi, on će dovesti svoje slušatelje ne samo do vrata kr-

čanstva, nego ih uvodi unutra, onamo gdje bije njegovo bilo i teče njegova krv. Za jedan dobar govor treba upotrijebiti mnogo intelektualnog rada, direktnog i indirektnog. Isto se može reći o ispovijedima. Ne pripisuje se uzalud Svetoj Tereziji ovakvo razmišljanje, kada je imala da odabere izmedju dva ispovjednika, jednog pobožnog, ali slabo obrazovanog, i drugog manje pobožnog ali obrazovanijeg, ona izabra ovog potonjeg. Obrazovani ispovjednik dolazi često u prosudjivanju nekog čina do sasvim drugog rezultata nego onaj koji razne slučajeve tretira po utvrdjenim pravilima. Prvi može stvarno pomoći, njegova ispovjedaonica donosi plodove. Onaj, koji ispovijeda mahinalno prolazi u većini slučajeva ispred čvora pitanja, riješenja sumnja i poteškoća, a da ih[1] ne primijeti. I tako je to svuda. Intelektualna strana rada je svakako, barem ukoliko se radi o naravnom i posve ljudskom elementu, najvažnija u svoj našoj djelatnosti. A baš u praksi na nju se stvarno obraća najmanje pažnje. Inače bi mnogi rasteretili svoj fizički i mehanički rad, da bi dobili slobodnog vremena za svoju intelektualnu izobrazbu. Zašto s toliko revnosti vježbamo pjevanje čak i ondje, gdje za to ima sposobnih svjetovnjaka? Zašto ne pustimo "službu stolova", detaljnu pripremu kakvog sastanka ili izleta ili toliko i toliko drugih stvari svjetovnjacima, koji se u to bolje razumiju nego mi /a što se od nas često čak i ne traži niti se to od nas očekuje/pomoćnicima, koje mi prigodice možemo u tom pravcu poticati? Treba da nam uvijek odjekuju u ušima riječi apostolove:"ne priliči da ostavimo riječ Božju, da bismo služili kod stolova"(Dj.VI,2).

Oni , kojima se ne svidja nauka radije se pozivaju na dobro poznate riječi Svetoga Pavla iz prve poslanice Korinčanima (II,1-5)"I ja k vama, braćo, nisam došao s visokim govorom ili mudrošću, da vam navještam svjedočanstvo Božje. Jer nisam mislio, da znam što medju vama, osim Isusa Krista, i to raspetoga. I ja sam bio medju vama u slabosti i u strahu i u velikom drhtanju. I riječ moja i propovjedanje moje ne bijaše u uvjerljivim mudrim riječima, nego u dokazivanju duha i sile, da vjera vaša ne bude u mudrosti ljudskoj nego u sili Božjoj. Trebalo bi da tako može, ako se ukaže prilika govoriti svaki svećenik svojoj župi. No ako je Sveti Pavao oslonio svoju djelatnost ne na mudrost ljudsku nego na Božju silu, da li se on zato odrekao svakog ljudskog napora? Može li se uopće zamisliti jače razvijanje snaga, nego što to nalazimo kod velikog apostola? On može kazati o sebi:"Radio sam više nego ostali". I ostaje činjenica, da je on najučeniji, najobrazovaniji medju apostolima izvršio najdublje i najtrajnije djelo u širenju kraljevstva Božjeg na zemlji i u razvoju buduće Crkve katoličke. Bilo je i u kasnijim stoljećima uvijek velikih duhova, koji su dalekovidnim pogledom i dubokim shvaćanjem potreba svoga doba trajno zahvatili u sudbinu kraljevstva Božjeg na zemlji na novim putevima. Jedan Sveti Augustin stavio je svoj pečat na Crkvu za sva vremena. Jedan Sveti Petar Kanizije zaustavio je pokret Reformacije i dao program, koji je kroz stoljeća mogao ostati pravilom pozitivnog rada u obnovi njemačkog katolicizma. Danas mi baš nemamo ljudi širokih vidika, sposobnih da se snadju u brojnim sitnim i krupnim pitanjima modernog života i da nam posluže kao vodići. Ne radi se u prvom redu o ličnostima, koje zauzimaju vodeća mjesta u upravi Crkve, nego naročito o onima, koji imaju ulogu da ostvare pojedinosti rada. Nije još došlo vrijeme jednog modernog Svetog Augustina. Sve je još suviše nestalno i uzburkano. Pribjegava se takodjer izreci: scientia inflat. No intelektualna lijenost i duhovna letargija nemaju ništa zajedničkog s poniznošću i čednošću. Biti obrazovan ne znači nužno biti umišljen. Baš na-

protiv, gdje se najčešće susreće oholost? Kod lažnih učenjaka. - Škodi li intelektualni rad pobožnosti? On ima svojih opasnosti, ako se njime ne upravlja kako treba. Ako nije povezan s duhom molitve, lako uzima krivi pravac. Ali što je pobožnost bez intelektualnog rada? Kako ćemo bez njega imati snage da prodremo u dubine brevijara i liturgijskih obrazaca? Da dobro recitiramo svoj brevijar i govorimo Svetu Misu potrebni su najveći umni napor. Odkud ćemo ih smoći, ako ih u drugim pitanjima ne možemo smoći? Jedan svećenik, koji intenzivno umno radi ne može se dugo zadovoljiti, da obavlja bez razmišljanja i mehanički svoje pobožnosti. On bi ih radije sasvim napustio, jer bi one strašno djelovale na njegov duh, kad ne bi u njih udahnuo dušu i život.

Bez intelektualne radinosti ne ćemo proniknuti ni visine ni dubine naše službe. Ne bismo ispunili ništa niti bismo iskusili išta, ne bismo čak ni naučili ništa. Naša bi djelatnost ostala na niskom stupnju. Mi ne bismo nikada došli u najuži kontakt sa svojom službom. Zbog toga bi nam manjkala ona radost, koju pruža samo po sebi neumorno predanje svojoj dužnosti. Nikaa ne bi potpuno okusili što stvarno znači biti svećenik. Vjernici ne bi dobili od nas pomoć, koja bi odgovarala njihovim potrebama. Oni bi se često u svojim potrebama osjetili od nas ostavljeni. Sasvim drugačije izgleda svećenik, koji intelektualno radi - on je auktoritet, ličnost. Svijet se kraj njega nalazi u prisustvu jednog misaonog čovjeka u svećeničkoj haljii. No ipak ne zanosimo se fantazijom u ovom predmetu. Ni talar ni habit redovnički ni biskupski ukrasi danas sami po sebi ne imponiraju. Samo auktoritet i nastojanje oko svog božanskog poslanja i svoje svećeničke dužnosti. Još samo jedna istaknuta ličnost može stvarno impresionirati kao pastir duša ljude prožete duhom našega doba.

Najbolji način da se zanimamo za duhovne stvari i da ostanemo aktivni, jest stalni dodir s intelektualnim životom, posebno sa znanošću, koliko je ona direktno ili indirektno važna za naš i naše djelovanje. Što znači za zajednički samostanski život znanstvena djelatnost., izložio je prije više stoljeća benediktinac Mabillon u svome klasičnom djelu: "de studiis monasticis". Naročito poslije tridentskog sabora Crkva je uvijek iznova izdavala najstrože propise obzirom na znanstvenu izobrazbu svećeničkih kandidata. Treba samo pročitati odgovarajuće odredbe Kanonskog prava (cc,587-591,1364-et s). Nigdje Crkva nije rjedje i škrtije davala oproste, nije dijelila privilegije i milosti blagonaklonije, nego kad se radilo o podizanju niveaua svećeničkih studija i osnivanja nastave. Pored ascetske izobrazbe znanstvena priprema klera je stvar, koja joj leži na srcu. Izdate su stroge odredbe u pogledu ispita mladih svećenika. Ona najozbiljnije nalaže redovito održavanje predavanja i svima stavlja u ozbiljnu dužnost, da im prisustvuju (cc.129-131,459 - et s.).

Tokom zadnjih godina propisi Kodeksa bili su komentirani i isticani na raznim dijecezanskim sinodama. "Ne samo u interesu praktičnog pastoralnog rada u svim svojim oblicima, rečeno je u sinodalnim statutima dijeceze Münster od 1924 (čl. lo), nego takodjer i u pogledu sigurnosti i duhovnog napretka, svećenik mora usvojiti obzirom na sve crkvene discipline veliko poštovanje i dosljedno truditi se, da sve više i više u njih prodire. To je i najviši zahtjev našega doba. To je dužnost zanemarivanje koje se može gorko osvetiti vjeri svećenika, koji je okružen bujicom ideja vjeri neprijateljskih i koja u svakom slučaju oduzima mnogo od sigurnosti, trajanja i širine svake njegove djelatnosti, ne samo

kod obrazovanih, na štetu Crkve i duša".

Svećenik ne smije biti upućen samo u bogosloviju, on mora biti upoznat takodjer sa savremenim svijetom. U istim tim sinodalnim statutima rečeno je takodjer (čl.49-51): "Danas je prethodni uslov za ljudsku i naravnu stranu svakog plodnog zvanja, da i ne govorimo o solidnoj teološkoj i ascetskoj izobrazbi, shvaćanje sadanjeg života što je moguće šire, i vješto vodjenje savremene ljudske duše. U tu svrhu dušobrižni kler mora stalno čitati posebna pastoralna djela. Neka čita redovito kakav dnevnik, koji donosi i drugo što a ne samo obične novosti, i katoličke neteološke revije. - Propisana svećenička predavanja moraju pohadjati svi svećenici, koji nisu spriječeno ili ih je Ordinarij oprostio. Da im se dade jedan novi život i jedan širi razvoj Duhovna Oblast će svake godine objaviti neke predmete, koje sva predavanja moraju tretirati. Ni ostali predmeti ne smiju biti pripušteni slobodnom izboru pojedinaca, nego izabrana i odobrena po samom skupu."

Kako mi možemo odgovoriti pogledima i nakanam Crkve? Nije nužno, da budemo profesionalni bogoslovi kao kakav sveučilišni profesor. Ja lično svakiput se divim s poštovanjem kad u kakvom usamljenom selu ili usred velegradske vreve sretnem svećenika, koji za odmor od napornih radova u pastvi marom kakvog specijaliste radi u kojoj teološkoj disciplini, koji bi bio na čast i profesoru. Bez sumnje može tu biti i pretjerivanja. Što bi se reklo o župniku kakve velike župe, koji bi imao smisla jedino za mjesnu povijest ili za proučavanje tomizma? Sav ostali rad je njemu obzirom na taj studij jedna zapreka i prekid, svaka posjeta kojeg župljanina dosadno smetanje, što se često može i otvoreno vidjeti. Tada bi strogo svećenički rad bio sam po sebe sveden na strogo nužno. A od toga bi svećenička služba mnogo trpila.

No ne bi li jedan svećenik, kakogod bio zauzet, mogao tokom godine pročitati pola tuceta djela, iz kojih bi doista mogao nešto naučiti iz ma koje oblasti, a da ne sadrže katehetske priprave ni gotove propovijedi? Ne bi li to već bio jedan stvarni dobitak, kad bi on stvarno studirao, a ne samo listao, sveske koje revije od početka do kraja? Neki članci možda ne služe ni direktno ni indirektno za praksu. Medjutim od najveće su važnosti za svećenika, koji ne će da izgubi dodir s teološkim studijem i hoće da ostane na visini. Ne bi li se moglo prigodom kojeg slučaja savjesti, kojeg trebamo riješiti, osvježiti svoje poznavanje morala obzirom na dotičnu materiju. Ne bi li se mogli s vremena na vrijeme odreći potpuno koje zbirke propovijedi pa da služeći se drugim odgovarajućim djelima sami izradimo svoje govor u potpunosti, tako da možemo izgovoriti nešto svoje, duboko promišljeno i u duši proživljeno? Intelektualna aktivnost te vrste vratila bi sama sebe svakom našem djelu jednu novu plodnost i podigla bi njegov nivo.

Naravno da svaki pojedinac mora računati sa svojim raspoloženjem i svojim sposobnostima, sa svojim najdubljim sklonostima kao i s vanjskim mogućnostima. No neka nitko ne rekne olako unaprijed: sve to nije za mene. Svako ima makar jedan kakavgod talenat, makar kakvu struku. U mnogo slučajeva treba najprije otkriti samoga sebe. Toliko intelektualnih snaga ostaju neiskorištene. To ne smije biti niti ostati tako. Svaki od nas ovdje ima svetu dužnost, da se ozbiljno ispita i da si dade račun o intelektualnom stupnju svojih radova u svećeničkoj službi.

Jednoga dana trebat će položiti račun Bogu. Priča o talentima morala bi baš nas svećenike nagnati na razmišljanje. Nama, svojim slugama, povjerio je Gospodin svoja dobra. Jednom više, drugomu manje. Ima dosta vrlo darovitih svećenika. Da li bi svaki od njih mogao reći pri konačnom obračunu:"Gospodine, dao si mi pet talenata, evo ti vraćam još pet koje sam zaradio". Kakve li utjehe za njega da čuje svojim ušima "Euge, serve bone et fidelis" kakav god bio duhovni znoj, što ga je od njega tražio njegov život. Ali jao, ako smo zakopali svoj talenat! Inutilem servum ejicite in tenebras exteriores, illic erit fletus et stridor dentium (Mt, XXV,14-30, Lk,XIX,11-27). Je li to slučajno da stalno nailazimo na tu priču u Misalu i u Brevijaru? Da li bismo mi mogli jednog dana čuti: Euge, serve bone et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam (Lk XII.42).

PROPOVIJED!

Jedna od najljepših i najpotresnijih prizora što postoji na zemlji jest crkva dupkom puna svijeta tako, da bi im mogao hodati po glavama. Stotine i hiljade očiju uprte su u propovjedaonicu, u propovjednika gutajući njegove riječi uzdržanog daha. A propovjednik je toga časa stvarno gospodar i vodič svojih slušatelja.- Ko od nas nije doživio takav blagoslovenі čas, takav trenutak u crkvi gdje je on lično bio na propovjedaonici ili je slušao kakvog velikog propovjednika prigodom kakvih misija, korizme ili kojom posebnom prilikom? Tada mi svećenici zaboravljamo sve oko sebe. Brevijar kojeg smo bili započeli uskoro će se naći po strani a jedan, možda kritički, stav ustupit će mjesto radosti bez pridržaja što čujemo riječ Božju.

Po sebi propovjednik nema nikakvog razloga da bude pesimist i malodušan. Još nas slušaju i razumiju, ako znademo dobro iskoristiti propovjedaonicu istine, recte tractantes verbum veritatis (II Timoteju,II15). Hvala Bogu, ona se pokazuje još uvijek dubokom snagom propovijedi o kojoj je rečeno u poslanici Židovima:"Jer je živa riječ Božja i djelotvorna i oštrija od svakog mača oštra s obje strane, i prodire do rastavljanja duše i duha i zglobova. Ona sudi mislima i namjerama srdačnim". (IV.12) "Nije li moja riječ, govori Gospodin, kao oganj i kao čekić koji lomi stijenu?"(Jeremija, XXIII,29).

Propovijed može dakle i danas biti jedna snaga, jedna velika sila. A da li je to ona stvarno? Mislimo samo na one obične nedjeljne govore, kako ih govorimo tokom godine. Nikakve žurbe od strane vjernika. Skoro posvuda može se konstatirati zamor, čak i odvratnost prema propovijedi. Mnogi katolici žele prisustvovati Svetoj Misi pod kojom se ne propovijeda. A na onima koji su još oko propovjedaonice primjećuje se često sve drugo samo ne pažnja.Obično utisak što ga je ostavila propovijed nije dubok i ne traje dugo. Da, mnogi vjernici nisu više zadovoljni današnjom propovijedju. Ne doimaju ih se riječi propovjednikove. Oni prigodice izražavaju svoje razočaranje u jadikovkama ili čak u gorkim riječima. Malo ima propovjednika i malo govora koji bi im se svidjeli.

Time ne ćemo svu krivicu za neuspjeh naših propovijedi baciti uvijek na nas, propovjednike. Čak i najbolji propovjednik nije uvijek siguran za vanjski uspjeh. Sveti Pavao je morao ponekad osjetiti neuspjeh. Ljudi naših dana, nisu više raspoloženi, iz raznih motiva, kao nekada prema propovijedi i ne primaju je kao nekad. Ukoliko se ta nenaklonost odnosi na propovijed kao takvu, svakako nema nikakve krivice na nama. Mi se tome moramo prilagoditi sa svom poniznošću i strpljenjem. Ima još i mnogo ljudi koji bi bili pristupačni dobroj propovijedi, nego su loše raspoloženi prema onakvoj duhovnoj hrani kakvu im mi običajemo danas servirati sa propovjedaonice. Propovjednik naravno mora voditi najozbiljnije računa o raspoloženjima svojih slušatelja, ako želi da svojom riječju nešto postigne.

S tog stanovišta potrebno je da uvijek iznova postavljamo sebi ovo pitanje savjesti:"Kako stoji služba propovijedanja u odnosu na moderne ideje i potrebe onih kojima se danas obraćamo svojom riječi? Malo je propovjednika koji su zadovoljni sami sa sobom. Čak i u redovima propovjednika vrlo je raširena misao da u propovijedi nešto hramlje, da današnje vrijeme stavlja propovjednicima sasvim druge zahtjeve. Bilo je pokušaja, da se u propovjedanje u-

vede novo razdoblje. Izvjestan broj priručnika za propovijedi i propovjedničkih revija posvetili su se pružanju nove orijentacije i novog života propovjedničkom govorništvu. Ti napori nisu bili posve beskorisni, no ne može se ni reći da su postigli rezultate i donijeli plodove apsolutno opipljive. Austrijski kanonik K. Handloss možda ima pravo kad zaključuje: "Ako savremena propovijed ne nosi pečat dekadencije, ona ipak nije na visini zadatka koji joj je namijenjen u ovim potpuno izmijenjenim vremenima".

Ljudski govoreći, može se razumjeti da mnogi svećenici uzlaze na propovjedaonicu sa neprijatnošću i da misle na slijedeći govor kao na jedan teret kojega sa sobom donosi služba. Oni propovjedaju, no to nije iz vlastite pobude niti iz potrebe njihove duše. A ipak skrajnja bijeda sadanjeg vremena imperativno nalaže svećeniku da revno njeguje službu propovijedanja i da u nju unese potpuno apsolutni žar. Kako to lijepo veli Sveti Pavao: "Jer ako propovijedam evandjelje, nema ni hvale, jer mi je dužnost, jer teško meni ako evandjelja ne propovjedam! Jer ako ovo činim dragovoljno, pripada mi plaća, ako li činim nerado, služba upravitelja mi je povjerena"(I.Kor.IX,16-17)Nama današnjim svećenicima primjenjuju se posebno ove druge riječi što ih je najveći propovjednik riječi Božje, koji je ikada postojao na svijetu, tako uporno i tako svečano upravljao svome učeniku Timoteju:"Zaklinjem te pred Bogom i Kristom Isusom, koji će suditi žive i mrtve, propovijedaj riječ, nastoj u zgodno vrijeme i u nevrijeme, pokaraj, zaprijeti, umoli učeći sa svom strpljivošću. Jer će doći vrijeme kad ljudi ne će primati zdrave nauke, nego će si po svojim požudama nakupiti učitelje gladni onoga što može laskati njihovim ušima, zatvorit će uši istini, a otvorit će ih bajkama. No ti budi trijezan u svemu, trpi zlo, učini djelo evandjelista, službu svoju izvrši potpuno"(II Timoteju,IV,1-5). Ne bacaju li ove riječi direktno svoje svijetlo na današnje stanje? Nemaju li one što da reknu nama? Ili da nam sugeriraju? Ova sveta obaveza savjesti mogla bi nas potaknuti da budemo revni propovjednici riječi Božje. Praedica verbum! Mogli bismo ponovno reći sa Svetim Pavlom:"Non sumus sicut plurimi, adulterantes verbum Dei sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur"(II.Kor.II,17)

Gdje je slično duševno stanje ili raspoloženje, propovijed je već uistinu preobražena. Svetom Pavlu nije bilo potrebno dugo poučavati retoriku da bi uspostavio dodir sa svojim vremenom i svojom sredinom. Iskre koje su se izvile iz srca jednog svećenika, pobožnog i koji vjeruje, raspaljuju redom srce slušatelja.

Uvijek sam bio frapiran skoro neodoljivom rječitošću koju agenti za osiguranje, trgovački putnici, živahni prodavači znadu razviti da postignu svoje ciljeve. Oni nisu nikad učili govorništvo. Ali radi se o tome da naprave posao. Ne bi li nas briga oko slave Božije i spasa duša morala učiniti, nas svećenike, mnogo aktivnijim i rječitijim od trgovca komu jezik razvezuje želja da zaključi kakav posao?

Kad bi samo mi sami bili prvi taknuti snagom riječi Božje i prožeti do dna duše! Brane rječitosti otvorile bi se same od sebe! Mi ne bismo tada možda volili propovijedati iz naravnih motiva, zato što imamo veliku navalu i pravimo senzaciju, ne pripadajući onima koji izbjegavaju koliko je moguće propovjedaonicu, jer ne mogu dobro propovijedati i jer obično nemaju vanjskog uspjeha. Nutarnja sila stalno će nas goniti.

Svakako će raspoloženja i naravne sposobnosti uvijek igrati veliku ulogu, čak i kod onoga čija riječ izlazi iz najdublje dubine duše. U nekim slučajevima može se naći svećenika koji i protiv svoje najbolje volje nisu prikladni za propovijedanje i kojima je propovijedaonica križ, ponekad manji za njih same nego za slušatelje koji su za cijelog govora pod utiskom zebnje koja ih priječi da poklone pažnju riječi Božjoj. Takvi svećenici morali bi potražiti kakvo namještenje koje bi ih oslobodilo obaveze da propovijedaju. No s druge strane nema svaki svećenik dužnost da bude sjajan govornik. Propovijedaonica nije u prvom redu mjesto retorike i vatrometa. Istaknuti propovjednici bit će uvijek izuzeci. Bit će ih uvijek. U izvjesnim prilikama mi ne bismo željeli da nam uzmanjkaju. No najodlučnije rezultate riječi Božje ne daju oni. Naši slušatelji gladuju kruha zdravog i dobre kvalitete. Radi se o tome da se probudi život vjere i da se proizvedu osjećaji pravog kajanja. Rečeno je o slušateljima Svetog Ivana Krstitelja:"Confitentes peccata" (Mt,III,6). Eto, to je pravi cilj naše propovijedi. Inače bi smo bili mjed koja ječi i praporac koji zveči. Ne mora dakle svaki svećenik biti majstor stila i forme. Treba li vječna istina toliko govorničke vještine? Ona djeluje sama po sebi i mi konačno imamo samo taj zadatak da je ljudima pokažemo onakvu kakva ona jest.

Najveći broj svećenika mogu uz prikladnu pripravu i rad postati dobri propovjednici. Često su daroviti svećenici tek osrednji ili čak slabi propovjednici, jer se mnogo uzdaju u svoje prirodne sposobnosti i malo pomalo se zanemaruju. Oni uzlaze na propovjedaonicu manje ili više pripravljeni. Kako su se majstori kršćanskog propovjedništva spremali! Slavnom propovjedniku Lacordair-u se pripisuju ove riječi:"Ja imam previše poštovanja prema riječi Božjoj, prema mojim slušateljima i prema samome sebi, a da bih se mogao uspeti na propovjedaonicu bez odgovarajuće priprave".

Evo osnovnog zahtjeva savremene propovijedi: treba je unaprijed izraditi. Općenito mi uzimamo propovijed suviše olako. Mi ne razmišljamo dosta o svome govoru prije nego što ćemo ga predati vjernicima.

Ne treba si umišljati da će takva ili onakva vrsta propovijedi donijeti spasenje. Nije najvažnije znati da li neko posebno njeguje homiliju ili se radije daje na apologetske propovijedi ili na moralna pitanja. Sve vrste propovijedi imaju svoju vrijednost i svoje opravdanje, jednom svećeniku bolje odgovara ovo a drugom ono, Štaviše, nijedna vrst propovijedi ne smije se njegovati tako, da se druge potpuno ostave po strani. Inače bi se biblijska propovijed svela lagano na jedno egzegetsko predavanje ili opisivanje Palestine iz vremena Isusa Krista. No propovijed postaje živa i plodna kao obilno upotrebljavamo sveti tekst koji se odnosi na naše vrijeme i na savremena pitanja. Dogmatske propovijedi moraju se povezati sa stvarnim životom, ako žele da ne budu doktrinarne i dijalektičke, Nasuprot moderna propovijed mora stalno proučavati savremeno stanje u odnosu na Evandjelje i vječnu nauku Isusa Krista, na Sinajski Zakon i Govor na gori. Savremene prilike se moraju uporediti sa Evandjeljem. (Sinodalni statuti Munstera 1924.čl.179). Nažalost to često nedostaje. Dogmatski govor je suviše često tudj realnom životu, a moderna propovjednajčešće ne pokazuje nimalo da je propovjedniku Sveto Pismo blisko niti dogmatska teologija . Takodjer bi svaki propovjednik morao uložiti više truda u izuča-

vanju one vrste propovijedi koja ga lično najmanje privlači. Baš tu on najbolje može spoznati i naučiti što mu nedostaje i tako će se sam od sebe obraniti od suviše ekskluzivnih pogleda. Propovjednikov temperamenat se pročišćava u doticanju sa onim što mu je protivno.

Propovjednički priručnici i propovjedničke revije imaju svoj smisao utoliko koliko daju propovjedniku poticaj. Dobro je da čuje druge govornike i da čita govore koji su iznad osrednjih. No loše je uzeti gotov govor, naučiti ga od riječi do riječi ili pozajmiti iz njega sve ideje i zatim ga jednostavno ponoviti pred vjernicima. Nitko ne može propovijedati dugo, a da se ne služi djelima. Inače bi se brzo "ispucao", pao bi u vječna ponavljanja i vrtio bi se u istom krugu ideja. No ne može li raditi dublje i posegnuti za izvorima? Ne možemo li posegnuti barem za teološkim, asc̆etskim ili čak duhovnim pučkim djelima? Dok je u gotovim govorima predmet već rasporedjen u govorničkoj formi, iz drugih djela mi možemo jedva crpsti ideje i sugestije tako da ih možemo staviti u djelo. "Propovjednik mora staviti u službu propovijedi sve što čita, proučava ili razmatra. On mora stalnim studijem i vjerno nastaviti svoj znanstveni rad i tako učiniti sebe sve više i više prikladnim za službu riječi Božje. Predavanja, znanstveni kružoci i čitanje teoloških revija treba iskoristiti za propovijed. Ipak propovjednik mora izbjegavati opasnost da se ograniči samo za reproduciranje materijala, on naprotiv mora materijal obraditi i predati ga vjernicima kao da je izišao iz njegove duše"(Sinodalni statuti Münstera,čl.169).

Sastavljanje propovijedi pretstavlja u početku jedan veliki intelektualni napor, ako mora biti u potpunosti proizvod našeg uma. Ona mora u nama živjeti (vivum est verbum Dei) tada će ona biti duhovni plod propovjednikov. Tada će ona nositi jednu sasvim ličnu značajku, jednu lokalnu boju.

Potrebe vjernika koji se danas nalaze oko naše propovjedaonice tako su mnogobrojne i nijansirane da stavljaju propovjednika pred ozbiljne zadatke. Tiskani propovjednički priručnici općenito su tako reći u ovim slučajevima beskorisni. Mi se tada ne smijemo služiti gotovim stvarima. Ako bismo danas mi svećenici željeli reproducirati na propovjedaonici šematski i mehanički tudje ideje, stvarno bismo žalosno izgledali. Tada ne bismo imali prava da se žalimo na svoj neuspjeh.

No gdje da nadjemo vremena?U većini slučajeva pitanje je i suviše opravdano. Većina je današnjih svećenika zauzeta radom iznad svoji sila. Laici koji ne vide srž stvari rijetko znaju procijeniti točno naš posao:"Šta ima posla jedan župnik?, pitaju se ljudi. Cijeli njegov rad sastoji se u tome, da svake nedjelje rekne Svetu Misu, koja traje jedan sat, i da tada propovijeda. No taj govor ga ne stoji mnogo truda, jer on zna propovijedati. Uostalom on je cijele nedjelje slobodan i mirno čeka da ga netko dodje nešto moliti". - "Koliko puta su me za mojih obilaženja župa pitali prolaznici:"Avi se, gospodine župniče, šetate?" A često sam bio tako umoran od tih putovanja da sam jedva koracao dalje. Zvono je na župnom dvoru cijeli dan zvonilo, a i telefon je stalno bio u pokretu". Ove refleksije starog župnika općenito su vrlo istinite. Kod mladjih svećenika rad je još raznovrsniji. To je neprestana trka i žurba, koja onemogućuje skoro svaki dublji intelektualni rad, barem kod svećenika koji ne raspolažu izvanrednim sposobnostima za rad. Pa ipak nitko nema prava da se zadovolji

papagajskim ponavljanjem na propovjedaonici već gotova govora. Kad smo više puta sami napravili svoje propovijedi i kao što ćemo vidjeti, o njima razmišljali, tada tokom godine, usprkos svim svojim poslovima, ne ćemo moći činiti drukčije. - Treba uzeti potrebno vrijeme. U slučaju konkurencije ostali poslovi svakako moraju ustupiti mjesto propovijedi. Ovdje vrijedi tako često ponavljana riječ: "Nije pravo, da mi ostavimo riječ Božju, pa da služimo oko stolova" (Dj,VI,2). Oslobodimo se dakle mnogih poslova svake vrste, koje drugi mogu mjesto nas obaviti.

Vrsta i način priprave su potpuno različni prema pojedincima. No uvijek treba za pripravu rezervirati prilično vremena u sedmici. Početnik će pisati svoj govor riječ po riječ i trudit će se da ga što bolje nauči napamet. Kasnije će o njemu razmišljati tako da bi ga mogao, pošto ga izgovori, odmah napamet pisati. Poželjno je medjutim da se propovjednik prigodice može osloboditi svoga rukopisa. "Svaki govor mora se dvaput roditi, jedanput u tišini radnog kabineta, a drugiput na propovjedaonici. Pamćenje ne smije otstraniti život, nego ga podržavati i ojačati."

Slavni propovjednik katedrale u Münsteru, prof. A.Donders, dao nam je u jednom interesantnom članku pregled metode rada niza velikih propovjednika. Tako kod svetog Augustina ne vidimo nikakve razlike izmedju inprovizirаnog i vrlo brižljivo pripremljenog predmeta. Sv. Ivan Chrisostom se stvarno spremao za svoju govorničku djelatnost tokom šestgodišnjeg boravka u tišini, živeći u nekoj pećini i čitajući jedino Sveto Pismo. Ivanu od Avile bila je jedina priprava da noć prije propovijedi provede u molitvi. On je učio na svojim koljenima.Pučki misionar Mac Carthy piše sam povodom svojih propovijedi:"Skoro mi je nemoguće uokviriti jednu stvar unaprijed. Treba da se čas moga govora sasvim približi da budem u stanju misliti na njega. Ali kad jedanput govor, o kojem nisam napisao ni slova, počne, zanimljivo, ja se odmah raspalim i ideje samo vrcaju". O.Roh uzimao bi prije propovijedi list papira na kojega bi napisao nekoliko latinskih riječi, zatim bi uzlazio na propovjedaonicu sa osjećajem neizrecive tjeskobe. Dominikanac O. Bonaventura radio je slično - No neka nitko ne misli da su ova dva propovjednika olako shvaćali svoje priprave za propovijed. Oni su se u nutrini intenzivno spremali, možda više od onih koji su sve stavljali na papir.Zato Sveti Klement Hofbauer, koji je bio prožet božanskim istinama, mogao sebi dopustiti da ne prekida svojih razgovora do malo pred polazak na propovjedaonicu. Tada bi sebi stavio zastor na glavu, povukao bi se zatim u koji kut svoje sobe da ondje razmišlja i moli. Ostali su mogli ostati i nastaviti razgovor, ništa ga to nije smetalo. Sasvim drukčije je bilo kod Massillona. Kad su ga jednog dana zapitali, koji je bio njegov najbolji govor, odgovorio je:"Onaj kojega sam najbolje naučio napamet." O rottenburškom biskupu Kepleru kazali su: "Sve njegove propovijedi, govori i pastoralna pisma nose na čelu pečat ozbiljnog rada, dotjeranog, sazrelog u radnom kabinetu." Svaki dakle ima, zaključuje Donders, svu mogućnost i svu slobodu izbora da radi po svom ukusu i skladno sa svojim raspoloženjem i sklonostima. Koliko one budu originalnije i ličnije toliko će više vrijediti.

No kako se spremiti u detalje za toliko govora koje treba izreći? Nije li prečesto kad jedan svećenik mora dva ili više puta govoriti? U mnogim biskupijama je propisano da se u svim župama mora propovijedati pod dvije svete Mise, na koje se sakuplja najviše vjernika. U velikim župama, ako prilike dopuštaju, treba da bude barem kratak nauk kod svake svete Mise. - Crkvena vlast ima pravo

što pridaje veliku važnost tome da svaki od onih koji posjećuju nedjeljom naše crkve ima priliku čuti propovijed. Nije li sa druge strane previše tražiti od svećenika, naročito od najmladjih da s nedjelje na nedjelju propovijedaju? Neki poznati teolog pisao mi je jednoga dana po tom pitanju:"Jedan svećenik normalno zaposlen već ne može podnijeti taj napor, koliko manje je to moguće kad je većina svećenika preopterećena i često jedva nalaze koji minut za spremanje svoje propovijedi. Ti pretjerani zahtjevi uistinu sile mladog svećenika da stvar uzme olako. Osim toga ne treba zaboraviti da medju svećenicima ima razmjerno malo dobrih govornika". Nema li mnogo istine u ovim refleksijama? Ako nas s jedne strane uvijek iznova gura da propovjedamo često riječ Božju to nikada ne smije biti na štetu temeljitosti naših propovijedi. Dosta često, kad imam priliku promatrati stanje u nekoj župi obzirom na propovijedanje, dolazi mi ova misao: ovdje bi svakako manje više vrijedilo.

Izvanredni propovjednik koji neprestano propovijeda na drugoj propovjedaonici i govori pred novim slušateljstvom, u početku može sebi dopustiti da govori višeputa na dan, jer može uzimati sa gomile. On je doista dosta često obradio predmet o kojem se govori a koji sačinjava dio njegovog "repertoara". Bez sumnje ne smije obilaziti župama kao kakav živi fonograf uvijek sa istim pločama. No s druge strane on se može mirno poslužiti svojim prijašnjim radom, ako uzima u obzir mjesne prilike i ako mijenja i upotpunjuje svoje propovijedi pomalo kao kakav savjestan profesor koji hoće da zadrži svoja predavanja na visini ili kao pisac koji se trudi da svoja djela, prigodom svakog novog izdanja, drži na nivou posljednjih otkrića.

Svećenik iz pastve ima neuporedivo teži položaj nego izvanredni propovjednik. U interesu temeljitosti svoje propovijedi, trebalo bi da redovito sprema samo jednu propovijed. U slučaju potrebe neka ju mirno rekne dvaput ili čak, ako treba, triput istog dana. On uostalom ima, osim nekoliko izuzetaka, kod svake propovijedi novo slušateljstvo pred sobom. Župa će se brzo priviknuti na taj red. Osim toga ovaj način donosi veliku korist jer će iste ideje prodrijeti u župu sasvim drukčije nego kad bi one bile izrečene samo onima na prvoj svetoj Misi. Isto je tako sa ostalim uputstvima. Razumna podjela može u dosta slučaja, naročito u gradovima, uštediti snage koje se potom mogu koristiti za propovijedanje.

Samo onaj govor taknut će srca slušatelja kojega propovjednik bude upravio prvo sebi. I spremanje na propovijed moralo bi biti mnogo više spojeno sa njegovanjem unutarnjeg života. Ako posvećena riječ treba da izidje iz srca punog Boga, onda je dakle prvi cilj priprave da propovjednikovo srce ispuni Bogom. Ako sam i sam prožet sa mysterium iniquitatis da budem potpuno zahvaćeni potresen zloćom grijeha, onda ću tu zloću grijeha sasvim drukčije objasniti svojim slušateljima. Zašto toliki euharistijski govori izrečeni poslije dekreta Pija X. o čestoj svetoj Pričesti ostadoše dosta često bez posebnog učinka? Da je propovjednik prodro dublje u to veliko otajstvo, on bi neuporedivo bolje znao svojim slušateljima otkriti euharistijskog Spasitelja. Tako je u svemu. I sam svećenik bi možda time dobio najviše za svoj vlastiti duhovni život.

Propovijed koju smo prije temeljito razmatrali teško će ostaviti u slušatelju dojam naučenih i napamet izgovorenih rečenica. Ili pak trebalo bi da se radi o kojemu od onih rijetkih svećenika, napuštenih na propovjedaonici, makar oni bili lično duboko pod

dojmom koje vjerske istine. Nerijetko nam dodje u pamet, dok slušamo kakvu propovijed, ova misao:"Razmatra li propovjednik?"

Ipak ne mislimo da se svećenik u svojem razmatranju mora zabaviti samo predmetom o kojem će propovijedati i još manje, da naša svakdanje razmatranje mora u prvom redu služiti propovijedi. Teško nama, svećenici, kad bismo živjeli samo za druge i kad bismo zanemarili sebe ili kad bismo sebe sasvim zaboravili. Nije medjutim nužno da razmatramo po jednom odredjenom planu. - Neki redovnik pričao je jednoga dana kako je bio oprošten razmatranja u one dane u koje je dvaput propovijedao. A jedan stariji svećenik nadoda tada ovu refleksiju:"Kao da je bila potrebna dispenza!" Stvarno mi se često strogo pridržavamo jedne forme razmatranja, da propust ovoga metodičkog razmatranja uzimamo skoro za smrtni grijeh. Bitno je, da naročito mlad svećenik, ne postane nikakav nespretnjaković nego da vodi unutarnji život. On to može čak i kad je preopterećen radom. Treba samo biti naviknut da proživljava svoju propovijed. Već u ponedeljak mora znati o čemu će propovijedati slijedeće nedjelje. Cijele nedjelje će prikupljati u samome sebi misli i nastojati da ga one uvijek više prožmu. Tada njegov govor ne će biti podgrijavanje staroga nego će koristiti i njemu samome za njegov duhovni život. Vrlo je poželjno da se mladi svećenici metodički uče kako mogu sjediniti pripravu za propovijed s nastojanjem oko svoga duhovnog života. Od toga će znatnu korist imati propovjednikova ličnost i njegova služba.

S te strane liturgijska molitva svećenikova može biti vrlo plodna za propovijed. Ako su nas duboko prožele misli oficija dana ili svetkovine ili molitva iz Svete Mise, osjetit ćemo se ponukani da svojim vjernicima s propovjedaonice objavimo spoznaju i tako stečene dojmove. Svećeniku, koji dobro recitira svoj brevijar, dolazi čas kad više ne shvaća kako je nekoć mogao pustiti da veličanstvene misli liturgije promaknu, a da se pripravljajući propovijed utječe knjigama. Štaviše žarko recitiranje liturgijskih obrazaca proizvodi u svećeniku one osjećaje, koje bi on morao probuditi u dušama vjernih.

Svećenik, koji udje u to duševno raspoloženje obzirom na propovijed, ne će se na propovjedaonici ograničiti na ulogu ponavljača, nego će dati i nešto svoga. On ne će biti nikada jedan od onih kojima nikada nije dosta gotovih govora. Tada će same od sebe prestati tužbe na prazninu izvjesnih govora. U njima će biti ne samo dogme ili egsegeze ili morala, nego vjere, koja obuzima slušatelja i trajno utječe na njegov život u svim pravcima.

Propovjednik, koji ide do dna stvari, zna unaprijed što želi postići. On se stalno pita kako ideje i forma utječu na konačni cilj propovijedi. A baš to nedostaje mnogim propovjednicima. Onaj koji nalazi načina da u dvadeset minuta govori o dogmi i moralu, ne zaboravljajući svetkovanje nedjelje i primanje sakramenata, olakšava svoj posao ali ne će nikada ostaviti samo jedan malo dublji dojam. Jedva je dodirnuo jednu tačku i već prelazi na drugu. "Ako truba daje nejasan glas ko će se spremiti za borbu"?(I.Kor, XIV,8) Netko je rekao:"Što je teže pogoditi tanetom metu ili pogoditi čovjekovo srce? Još kad puca nasumce?" Naši slušatelji očekuju nešto što čini jednu cjelinu. Oni ne će da mi skačemo s jedne stvari na drugu. Propovijed ne smije biti jedan labirint koji vjernicima pokazuje zamršene puteve kao put spasenja. "Što bi se desilo kad bi liječnik htio da njegov bolesnik popije cijelu jednu apoteku?"

Tako svaki govor morapružiti nešto po sebi potpuno, propovijed mora slijediti neki plan, da bi poslije izvjesnog vremena bilo obradjeno sve o čemu treba da se danas s propovjedaonice govori. No vrlo često, izgleda, izbor predmeta se prepušta slučaju. Pa ipak nikada ne možemo postupati dosta metodički i razumno, ako hoćemo iz propovijedi izvući svu njezinu korist. Tako su sinodalni statuti Münstera donijeli ne bez razloga u ovom pitanju jednu strogu odredbu koju bi voljeli vidjeti praktičkiostvarenu:"U župama s više svećenika mora uvijek biti utvrdjen plan propovijedi o predmetima koje treba obraditi tokom odredjenom vremena. Samo tako se postiže sigurnost, da se sve što je važno dolično osvijetljeno i da ništa nije sasvim zanemareno. Taj plan propovijedi morao bi biti ustaljen svake godine u Adventu za cijelu liturgijsku godinu i prikazan dekanu prigodom dekanske vizite"(Čl.17). Izrada takvog plana o razdjeli propovijedi - koliko je moguće prema liturgijskoj godini - pridonijet će već mnogo da se svećenici u službi riječi Božje uvelike zainteresiraju tako, da će otada obratiti posebnu pažnju svakoj propovijedi. Kako će biti plodna zajednička rasprava svih svećenika dotične župe, kad razviju plan propovijedanja i kad si s vremena na vrijeme podijele iznova razne predmete. Takova suradnja bi bila idealna i toliko privlačna da bi na momente zaboravljali skoro sve poteškoće. No u koliko se župa tako radi?

Mi smoobjektivno prikazali opća pravila propovijedanja. No treba takodjer voditi računa o svome vremenu. "Sile tame rade danas na tome da miniraju osnovne istine vjere i vječnih moralnih zakona. Bezvjerje se već godinama ruga Božjoj Providnosti. Ekonomski život se oslobadja zapovijedi Božjih. Mnogo se govori o jednoj općoj želji za vjerom, no Crkva zato nije manje napadana. Nada u budući život je ugušena materijalističkim idejama o svijetu i životu. Katoličko propovijedanje mora dakle danas objaviti i objasniti istine i osnovne zakone kršćanstva"(čl.179, sinodalni statuti Münstera). To je u prvom redu posao naših propovjednika da ova opća načela primijene na razne predmete koje treba obraditi na propovjedaonici. Kad bi samo kršćanstvo moglo svojom prodornom svjetlošću obasjati do dna sve savremene prilike. I neka se ne traži minimum nego maksimum kršćanstva. Ono što danas privlači tolike ljude uzvišenim idejamato je poziv na hrabrost, naročito na ljubav, na dobrotu, na požrtvovnost i žrtvu. Dvostruka zapovijed ljubavi i govor na gori u evandjelju nisu samo za pobožne redovnike nego za sve kršćane, ljude i žene, posjednike i radnike, seljake i vlasnike, novinare i političare. Mnogi se pošto pročita govor na gori, mora pitati sa užasom:"Jesmo li mi još kršćani? Gdje se mogu naći kršćani, koji daju još i svoju košulju, kad se od njih traži kaput, t.j. gdje ima velikodušne ljubavi koja daje i žrtvuje sve za druge, koja prašta i koja se troši?"(K. Handloss).

Osnovno je načelo da se propovijed mora ravnati potrebavremena i mjesta. Propovijed mora imati svoje korijenje u domovini slušatelja, a propovjednik mora biti u duhovnom dodiru sa njima. Isti govor može učiniti mnogo na jednoj propovjedaonici, a ostati bez efekta na drugoj, jer su psihološka raspoloženja slušatelja potpuno različna. I propovjednik se takodjer mora uživiti u sredinu svojih slušatelja, u njihove ideje, njihov mentalitet, njihove vanjske uslove života i njihove duhovne krize. Baš sa te strane mogu se čuti ispovijesti i iz najraznovrsnije sredine primjedbe i refleksije iz čega slijedi da oni rijetko nalaze u našim govorima ono što traže i što im toliko treba. Nijesmo li još nikada čuli tužbu da je naša propovijed tudja stvarima ovoga svijeta i da je vrlo daleko od stvarnog života? Nije li nikad pao ovakav prigovor:

da, propovjednik lako govori, on nema briga, da se zamijenimo samo jedan dan onda bi drugačije govorio? Težak prigovor našoj sadanjoj propovijedi. Ono što mi moramo reći pisano je u borama i tjeskobnim očima naših slušatelja ili na licima mladih ljudi razapinjanih strastima i uznemirenih maštanjem o razuzdanim radostima.....Treba u dušama čitati prigovore i neizražene tužbe i naći riječi blagosti i utjehe."(K. Handloss).

Znak dekadencije propovijedi jest kad se ona ne brine o stvarnim i posebnim potrebama svojih slušatelja, kad živi samo o stečenom i navici i kad ostaje u zakašnjenju za svojim vremenom. Još i danas se govore i tiskaju propovijedi koje su se mogle govoriti i tiskati već prije dvije generacije. Ništa nije čudno, ako ljudi današnjice, koji se nalaze u stvarnom dodiru sa životom, ne znaju kakvu bi korist iz nje izvukli. Svijet je medjuvremeno pretrpio promjene i preokrete takve, da naši predji koji su umrli prije pedeset godina, ne bi znali više gdje su, kad bi ostavili svoje grobove i vratili se u život. Oni ne bi shvatili izvjesne današnje aluzije iz naših govora. Ali moderni čovjek ne razumije više ni jednu propovijed iz svijeta koji je potpuno zastario. Eto zašto, na primjer govori jednog svetog Ivana Krizostoma ostavljaju u mnogom pogledu dojam nečeg stranog, doksu za svoje vrijeme bili savršeno prilagodjeni i uskladjeni sa životom.

Tu leži veliki zadatak današnje propovijedi. Ona može biti na visini teškoća našega vremena. Premda u izvjesnim slučajevima može biti vrlo teško jasno i otvoreno govoriti s propovjedaonice o mnogim stvarima, o kojima bi današnji ljudi htjeli od nas čuti nedvosmislen odgovor, mi se ne smijemo uginjati pred tim pitanjima. Onaj, koji danas zna zauzeti stav koji odgovara propovjedniku, začudit će se uskoro i sam kad vidi kakvu snagu posjeduje njegova riječ još i danas i kako duboke učinke može još postići.

Slično prilagodjavanje propovjednika čuva od onoga što bi moglo biti štetno po njegovo djelovanje na propovjedaonici: da kritizira, optužuje, prekorava i praska. Mada ponekad predmet naše propovijedi opravdava i traži da govorimo o nekim istinama, ako hoćemo da se teško ne ogriješimo o svoju dužnost propovijedanja riječi Božje, nedostatak psihologije proizveo bi baš protivan učinak kod onih koje bismo htjeli pridobiti. Ne upotrebljavajmo rado riječi osude, nego riječi života. Eloquia Domine, eloquia casta! Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo (Ps.CXVIII. 103). Možemo reći toliko svojih riječi, ali one nisu riječi Božje. Onaj koji razmišlja trudit će se da ublaži žestinu svoje apostolske revnosti svetom blagošću. Nažalost o nekim propovijedima mora se reći:"Propovjednik danas nije dobre volje". Lako je uostalom ljude istjerati iz crkve, no ne treba se kasnije čuditi, ako ih više ne nadjemo i ako s mukom moramo uz najveće poteškoće tražiti izgubljenu djecu.

Nekad se često moglo čuti tužbe poradi afektiranja i naduvenog tona propovjednika koji su nastojali postići efekat pretjeranom upotrebom govorničke vještine. Rado se isticao plan govora dosta često na način dosjetki i mudrijašenja. Tražio se najzamršeniji način izražavanja i padalo se u zanos. Koliko se puta Crkva izjasnila protiv takvog načina i proglasila ga sasvim neprikladnim za navijještanje riječi Božje. - Danas se čuje protivna tužba. Palo je već dosta primjedaba na nedostatke forme u suvremenom propovijedanju. Danas, kad čak i na selu ima dobrih propovjednika, ljudi su mnogo razmaženi i imaju veće zahtjeve nego nekoć o čemu mi moramo voditi računa najviše što možemo. To je uostalom za

jedan veliki dio stvar priprave i vježbe .Nikada tokom govora ne smije preko naših usana prijeći kakva rečenica bez smis. . Govornički žar na propovjedaonici nikada ne će privesti Bogu i Crkvi modernog čovjeka. Onomu koji se bori da bi našao istinu i svijetlo ne činimo uslugu patosom ni brbljanjem ni sentimentalnošću. Nebeska sila mora stalno oživljavati našu riječ. Tada ćemo biti jednostavni u formi i načinu izražavanja, gestama i akcijama. Mi ćemo zadržati zlatnu sredinu izmedju nehaja i afektiranja. Mislimo na riječi apostola naroda: "Krist me je poslao da propovijedam evandjelje, ne u mudrim riječima, da ne izgubi silu križ Kristov"(I Kor,I,17). Jezik i stil ne smiju zauzimati prvo mjesto u propovijedi nego moraju dati prvenstvo idejama, To je mnogo, ako se čovjek znade uzdržati i izbjegavati nekorektne izraze i uporedbe, sve neukusnosti i svaku trivijalnost.Naravno da je potreban žar i geste. Izvjesna originalnost, bez upadanja u izvještačenost i afektiranje uvijek će privlačno djelovati na slušatelje, pa ipak neke stvari koje su nekad možda mogle propovjednika učiniti popularnim nemaju danas više istu moć ni na običnog čovjeka. Kogod želi propovijedati riječ Božju mora imati u srcu jednostavnost koja ne isključuje otmjenost.

Za dobro propovijedanje potrebno je ogromno mnogo stvari. Propovjednik nije samo govornik koji mora imati dobar glas. U obzir dolaze fizičke snage i najrazličitije umne sposobnosti: lice i ruke, grudi i pluća, vrat i usta. Mnogo ovisi o držanju tijela. No najvažniji su um i duša koji moraju proniknuti propovijed. Um i volja, srce i osjećaji moraju pružiti najviše što mogu. Propovijed traži da se silno razviju tjelesne i duševne snage.

Bit će dobro po svakog od nas da si dosta često postavimo, radi savjesne kontrole, slijedeće pitanje: Koliko vrijedi moj govor i moj način propovjedanja pred Bogom, pred mojim slušateljima i pred mojom savješću? Koji od nas može reći da je zadovoljan, ako uporedi ideal katoličkog govorništva sa onim kako je on dosada propovijedao riječ Božju?

Jedna nesmiljena kontrola dovodi nepogrešivo do toga da uvijek više radimo na svojim govorima i da dotjerujemo svoju izgradnju.Samo jedna stvar treba da nas potiče: Ecce adsum. Paratus sum. Ako svojom propovijedju postignemo kakav vanjski uspjeh, govorimo u svojoj poniznosti sa zahvalnošću naš Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Trudimo se zatim da razvijemo na propovjedaonici rad uvijek jači i dublji. No ako pripadamo onima koji obično na propovjedaonici ne beru zemaljske lovorike i ako nam je prema tome propovijed teška, onda ćemo nastojati da sačuvamo u sebi živo uvjerenje da smo dužni učiniti da naši talenti donesu ploda i dvostrukim žarom se dati na službu riječi Božje. Ako činimo sve što je ljudski moguće prema svome vremenu i svojim silama mirno povjerimo Bogu uspjeh. Ljudski govoreći, za to je potrebno veliko lično odricanje koje ide skoro do herojstva, kad jedan svećenik nastavlja hrabro i neumorno posao, premda znade da se mora odreći svakog vanjskog uspjeha. On mora tim više biti uvjeren da njegov mukotrpan i pun odricanja rad ne će ostati beskoristan. Uostalom efekat jedne propovijedi svakako ne leži u našim naporima i našoj djelatnosti.

U svojoj enciklici Humani generis od 15 juna 1917,papa Benedikt XV. daje ovo uputstvo propovjednicima:"Nemo praedicationem suscipiat, quin digne et proxime se praeparaverit studio simul et oratione". Priprava za propovijed je težak i mučan rad, ali u isto vrijeme je to žarka molitva.

Jedan Mojsije, jedan Jeremija ispričavali su se i nastojali da se oslobode kad su primili poziv da postanu učitelji izabranog naroda. Oni su se otimali svojem poslanju jer su se osjećali nevrijednima i nesposobnima. Oni su se smatrali djecom koja zamuckuju. Izaiji je trebalo da andjeo uzme sa oltara užareni ugarak i da njime očisti usta i usne. Prije toga je drhtao, jer je bio čovjek nečistih usana i jer je prebivao medju narodom griješnim. No kad je poslije ovog očišćenja čuo glas BOžji:"Koga da pošaljem? Tko će ići?" odgovori Bogu:"Ecce ego, mitte me"/Izaija, VI,5-8). Preteča će se prvo povući u pustinju, da bi se pripravio za svoje poslanje dugom sabranošću i pokorom. Samo poslije toga mogao je pokazati Spasitelja svijeta, Janje Božje i pripraviti mu put. - I sam Spasitelj je svoje poslanje primio s neba. No u početku svoga javnog života i on je otišao u pustinju. Prije se je krstio u Jordanu. Tek pošto se čuo glas s neba:"Slušajte ga" otvorio je on usta da navješta poruku s neba. - Tim velikim primjerima nadahnjivali su se svi propovjednici koji su ozbiljno shvatili propovijedanje riječi Božje i svoju službu.

I mi nemamo uistinu nikakvog povoda da budemo tašti i da se sami sebi svidjamo, pa da se pustimo zaslijepiti oholim mislima kad mislimo da propovijedamo i obraćamo se tolikom svijetu sa propovjedaonice. Naprotiv imade razloga da drhćemo i da se bojimo svakiput kad uzlazimo na propovjedaonicu. Tada možemo iskreno reći sa Psalmistom:"Timor et tremor venerunt super me"(Ps.LIV.6) Mi moramo biti obuzeti strahom poradi veličine svoga zadatka. Kao propovjednici mi se suočujemo s prilikama koje bi nas morale smrviti i potpuno obeshrabriti, kad bismo samo imali smjelosti da im pogledamo u lice. Svaki svećenik,koji mislida on prvi mora ostvariti i učiniti ono što traži na propovjedaonici od drugih, mora drhtati. Inače bi mogao biti žrtvom onih riječi koje često recitiramo u brevijaru:Quare tu ennaras justitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum. Tu vero odisti disciplinam et projecisti sermones meos retrorsum (Ps. XLIX,16). No ako šutimo, mi se opet moramo bojati i drhtati te bismo mogli uzdahnuti sa prorokom Izaijom: Vae mihi, quia tacui! (Izaija, VI,5) Bila bi to strašna odgovornost. Danas je kao nikad,što se tiče vjere tako reći sve u pitanju Ne uskratimo dakle, kao maćeha koja ne će da hrani svoje dijete, hranu onima koji su nam povjereni, da ih hranimo riječju Božjom. Što više budemo imali pred očima svoju nemoć i svoju bijedu, to ćemo se više obraćati s povjerenjem prema Onome u čijoj smo službi i od koga imamo svoje poslanje kao propovjednici. Jednoga dana htio je Jeremija da se otrese svoga poslanja izgovarajući se onim što je bilo istina:"Ja ne mogu govoriti jer sam dijete". No Bog ga ohrabri govoreći mu: "Ne reci: ja sam dijete. Idi samo, kuda te šaljem! Navješćuj, što ti zapovjedim! Ne boj se njih! Jer sam ja s tobom. Eto, mećem riječi svoje u tvoja usta. Dajem ti danas punomoć nad narodima i kraljevstvima, da trgaš i razdireš, da istrebljuješ i rušiš, da gradiš i sadiš.....Opaši svoja bedra! Ustani i navješćuj im sve, što ti zapovjedim. Ne plaši se njih. Ja te danas činim gradom tvrdim, stupom gvozdenim, zidom mjedenim.....Oni će udarati na te ali te ne će nadvladati. Jer ja stojim uza te, da te izbavim". (Jeremija I,6-18)

Prije svake propovijedi mi smjerno molimo: Dominus sit in corde meo et in labiis meis, ut digne competenter annuntiem evangelium suum. Ili Qui tu sanctum Isaiam inspirasti, inspira quaeso etiam me, nam nisi tu inspiraveris, non credimus, non intelligemus.

Pošto je sve pripravio za svoju žrtvu, prorok Ilija poče m-oliti Boga da pošalje s neba oganj i da ga raspali. Bez ognja odozgor, naše riječi, kakogod brižno odabrane, ne će nikad zahvatiti i zapaliti naše slušatelje.

Mi moramo uzlaziti na propovjedaonicu in virtute Dei. I govoriti ćemo još i danas kao onaj koji ima vlast. Nastupajmo dakle kao vjesnici, poslanici i glasnici nebeskog kralja. Mi smo dionici velike sreće: mi se ne trebamo brigati brigama zemaljskim niti pojedinostima kakvog ručnog rada, - mi ćemo ih znati, koliko je to moguće, odstraniti od nas i kao apostoli prepustiti drugima, da bismo bili što je moguće slobodniji za službu riječi Božje. Kao Sveti Mihael mi moramo pobijati Lucifera. I na nas se primjenjuju one liturgijske riječi koje recitiramo u drugim vesperama kojeg apostola u antifoni za Magnifikat: "Estote fortes in bello et pugnate cum antiquo serpente et accipietis regnum aeternum.

ISPOVJEDAONICA

Za svoga zemaljskog života Gospodin Isus je uvijek prisvajao sebi vlašt opraštati grijehe. U više navrata je izgovorio ove riječi:"Tvoji su ti grijesi oprošteni". Te su riječi morale proizvesti dubok dojam na sve one koji su ih čuli. Narod je bio obuzet strahom i davao je hvalu Bogu što je dao takvu moć ljudima. Farizeji indignirani govorahu:"Tko može osim Boga opraštati grijehe?" (Lk V,18-21). Opraštati grijehe to je potpuno božanska moć. A nama svećenicima je ta božanska vlast povjerena.

Najljepše kraljevstvo je kraljevstvo srdaca i savjesti. Svećenik je kralj u tome kraljevstvu. Kod njegovog redjenja naznačena su izričito u svetim obredima dva sakramenta: sakramenat Presvete Euharistije i sakramenat Pokore. Biskup mažući ruke budućeg svećenika govori:"Što ove ruke posvete bit će posvećeno i na nebu". Osim toga još je posebno spomenut sakramenat Pokore:Quorum remiseritis peccata remittuntur eis et quorum retinueritis retenta sunt (Sv. Ivan, XX,23).

Nigdje možda ne možemo učiniti više usluga nego u ispovjedaonici. Grijeh je strovalio čovječanstvo u ponor. Da bi ga odagnao sa zemlje, Spasitelj je izveo svoje otkupiteljsko djelo. U ispovjedaonici je svećenik doista alter Christus, salvator mundi. On je otac koji daje nadnaravni i vječni život. Francois Coppee piše jednog dana:"Jedino u ispovjedaonici izmučeno srce ljudsko nalazi utjehu koju inače uzalud traži. Sav bi svijet priznao važnost ispovijedi kad se tome ne bi protivilo najveće neznanje i slijepe predrasude." Sakramenat Pokore je prvi poklon što ga je Dobri Pastir dao sutradan po svom uskrsnuću otkupljenom čovječanstvu, kao plod svoje pobjede na križu. Iz više razloga je sakramenat Pokore srce dušobrižne službe. Nisu to najgori svećenici koji neumornom revnošću sjede u ispovjedaonici. Oni se raduju što im je Bog dao takvu vlast. Kao i Spasitelj pravi svećenici vole da se nadju sa carinicima i griješnicima. Oni s najvećom dobrohotnošću primaju tjelesne i duševne napore koji su skopčani s ispovijedanjem. Oni jedva osjećaju umor. Ispovjedaonica im je redovito izvor najčišćih i najobilnijih radosti. Čuo sam jednoga dana nekog svećenika kako govori o ispovijedi:"Želite li znati braćo, koji je bio najljepši dan moga svećeničkog života? Dan moje prve svete Pričesti? TO je bio lijepi dan, ali ne najljepši. Dan moga redjenja ili moje prve svete Mise? To su bili lijepi dani, ali ne najljepši. Jednoga dana kada sam jako kasno poslije dugog ispovijedanja spremao se da se iscrpen vratim u župni dvor, neki gospodin u društvu vrlo poznat, a koji se već godinama i desetcima godina nije ispovijedao i bio na veliku sablazan, zamoli me da ga ispovijedim. Kada sam nakon dugog razgovora mogao pomoći ovomu nesretniku i izmiriti ga s Gospodinom i sa Crkvom, ostavljajući ispovjedaonicu, oko pola noći, imao sam uvjerenje da je to bio najljepši dan moga svećeničkog života".

No služba u ispovjedaonici je takodjer jako važan rad. Ispovjednik mora voditi duše, ne,kako se to misli usprkos svim protivnim dokazima, izvan Crkve, da ih zadrži u duhovnom okrilju, nego da ih vodi duhovnoj zrelosti i pravoj slobodi djece Božje. Kako ogromno poznavanje života i ljudi, koliko vještine i takta i osobito težnje za krepošću i svetošću mora imati u sebi svećenik, ako hoće kao službenik sakramenta Pokore da bude svima sve i da sakramentalnoj milosti osigura potpunu efikasnost. Zamislite sada kako je moderan čovjek kompliciran, kako uz modernu civilizaciju ide kod mnogih ljudi i sasvim nizak moral, kako se ta iskvarenost

običaja istakla poslije rata, kako žedj za zlatom razara danas sva srca, kako misle, žive i djeluju prostački i materijalistički čak i ljudi koji se još ispovijedaju. Tada ćemo uvijek življe shvaćati da bi i danas kao i nekoć sveci bili najbolji ispovjednici. Sinodalni statuti Munstera kažu takodjer (čl. 78): "Uslijed složenosti sadanjeg života i zbog činjenica što je t.zv. moderna civilizacija unijela u sve oblasti neizrecivi moralni pad, dijeljenje sakramenta Pokore iziskuje od svećenika mnogo znanja i vještine, poznavanja života i ljudi, takta i plemenitosti, fizičke otpornosti i moralne snage, da svoju službu ne obavlja čisto mehanički. "Samo je ono dobar ispovjednik koji u svom srcu nosi bogatu duhovnu riznicu. Velikom papi Piju V. pripisuju se ove riječi: "Dentur idonei confessarii - ecce omnium christianorum plena reformatio.

Kako bi strašna odgovornost bila pred Bogom i dušama kad ne bismo ispunili svoju dužnost u ispovjedaonici. "Tražit ću od tebe račun za njegovu krv"/Ezekiel XXXIII,8)."Na sudnji dan imat će ispovjednik toliko duša koliko je imao penitenata", rekao je sveti Grgur Veliki. Na nas svećenike se odnosi ono što je rekao Jozafat, kralj Judin, sucima koje je postavio u zemlji:"Gledajte dobro što činite, jer ne sudite po nalogu ljudi, nego po nalogu Gospoda. On je kod vas nazočan kad sudite. Zato neka bude strah Gospodnji u vama, pazite na svoja djela, jer u Gospoda Boga našega nema nepravde, niti on gleda tko je tko, niti prima mita"(Druga knjiha Dnevnika, XIX,5-7).

Pa ipak ne shvaćamo li mi dosta često olako dijeljenje sakramenata Pokore? I ako se radi o čuvanju najodličnijih dobara čovjeka i čovječanstva, umjetnosti nad umjetnostima. Svakako u nekim slučajevima imamo razloga koji nas ispričavaju što se ne predajemo ispovijedanju s potrebnom i poželjnom požrtvovnošću. Slušanje ispovijedi iziskuje napetost i duše i tijela. Prilikom velikog utroška duševnih i tjelesnih snaga vrlo se lako iscrpi pastoralna revnost. Običaj, navika, nemarnost pokazuju se s vremenom. Ljudski motivi i vanjski poticaji, koji u drugim oblastima mogu igrati neku ulogu u našoj djelatnosti i našoj vjernosti dužnosti, ovdje skoro potpuno nedostaju.

Pa ipak kao djelitelji milosti sakramenta Pokore mi smo uzeli na sebe odgovornost za njegove plodove. Tu je najmanje umjestan strah od rada. Ima svećenika koji si daju mnogo truda da svojim govorima priprave svoje vjernike na ispovijed. I time je sve vršeno. Mjesto da u ispovjedaonici beru plodove koje su doveli do zrelosti svojim pastoralnim radom, oni sakupljaju pale plodove, zato što si ne daju niti potrebnog vremena niti truda da stvarno i pojedinačno obradjuju svaku dušu. Tako ovaj veli sakramenat gubi svoju vrijednost, ne možda od strane sakramenta, ukoliko gledamo njegove plodove ex opere operato, nego s pastoralne strane, jer nije dovoljno iskorišteno najvažnije sredstvo za upravljanje i efikasno vodjenje svake pojedine duše.

Pitajmo se uvijek ozbiljno: ne proizvodi li sakramenat Pokore nedovoljne rezultate našom krivicom? Možemo li u savjesti biti zadovoljni svojim radom u ispovjedaonici? Ne smijemo imati ni mira ni odmora sve dok s milošću Božijom ne postignemo sve što je ljudski moguće.

Rimski obrednik traži od ispovjednika tri osobine: scientia, prudentia,bonitas. Nijedna ne smije nedostajati, ako sakramenat Pokore hoće razviti svoje učinke u svim pravcima.

Na prvom mjestu se traži scientia, poznavanje morala. Sv.Alfons tvrdi in statu damnationis qui sine sufficienti scientia ad confessiones excipiendas se exponit. Za ispovijedanje je potrebna odgovarajuća teološka izobrazba, produbljeno poznavanje opće i posebne moralke. Ne vezuje Crkva uzalud dijeljenje sakramenata Pokore uz ispite iz morala. Ona traži od svećenika da se stalno zanima moralnim bogoslovljem i ona je propisala rješavanje casus conscientiae za svećeničke sastanke. Općenito, u tekućoj praksi ispovijedanja ne ćemo susresti previše poteškoća. Obično su slučajevi jasni i jednostavni sami po sebi. No dosta često medjutim nisu dostatni praksa i zdrav razum. Potrebno je i pozitivno znanje. Kako se lako zaboravljaju najvažnije stvari iz morala kad se čovjek njima više ne bavi! Naposljetku čovjek i ne vidi više u čemu je casus conscientiae. Oh, mi smo odgovorni pred Bogom i pred ljudima za kriva rješenja koja smo donijeli svojom krivicom. Starajmo se dakle da ne ostavimo velike praznine u svom znanju, da bi sa uspjehom mogli položiti ispit, kad bi ga polagali iz morala. Uostalom nije dosta u detalje upoznavati kazuistiku sv.Alfonza koji počiva na situacijama njegova vremena. Treba osnovne zakone i vječne zakone morala primijeniti u moderan život.

Znanju se mora pridružiti razboritost. Nigdje u službi navika nije manje na mjestu. Prema svakoj duši treba postupati pojedinačno i konkretno. Ne kao da bi postojao različiti moral za razne društvene položaje, dob, profesije i spolove. Pred zakonima i Božjim sudištem svi su ljudi jednaki. No praktična primjena mora voditi računa o svakom penitentu. Dva slučaja, koji izvana izgledaju jednaki, često se moraju sasvim različito suditi. Ne radi se samo o činu kao takvom, nego i o duševnom stanju u subjektivnim raspoloženjima penitenta. Vanjske prilike takodjer igraju veliku ulogu. Stvar je ispovjednika da ispita pojedini slučaj i da ga točno prosudi. Ništa nije nepravilnije nego suditi penitenta ne vodeći računa o njegovom stanju savjesti. Načelo: Paenitenti credendum est vrijedi za otpužbu, no ne i za osudu koju penitent navlači na sebe. Nikad čovjek nije subjektivniji i pristraniji nego kad se u ispovjedaonici optužuje. Vidimo n.pr. odgojiteljice, koje u školama rade iznad svojih snaga, kako se optužuju ništa manje nego radi nemara u staleškoj dužnosti. Jadan ispovjednik koji bi radi toga tražio od njih da više razviju svoje snage. On bi mogao jednoga dana biti uzrokom njihovog konačnog sloma. Naprotiv jedan namještenik koji bi se ponekad mogao stvarno malo manje štediti i ne pomišlja da to ispovijedi. Pa ipak ispovjednik ima zadatak da njegovu savjest učini osjetljivom u tom pitanju, ako hoće da ispovjedaonica donese plodove života, Neki su penitenti po naravi vrlo zatvoreni, no baš oni su željni da nadju nekoga koji bi pronašao ključ njihove duše. Za sve to potrebna je velika spretnost. Ispovjednik mora prosuditi koliko je osnovica pojedinih djela u zloći, neznanju, slabosti ili nervnim uzbudjenjima. Sada se može potpuno sigurno otkloniti odgovornost za mnoge stvari u pitanju krize stana i besposlice. Svakiput se treba čuvati pretjeranosti. Ima mnogo obitelji kod kojih se ne postavlja pitanje stana i prihoda. A baš kod njih treba žaliti najviše neke grješne zablude koje bismo rado pripisali bijedi. Nekoć je takodjer bilo često velikih žalosti. No nitko radi toga nije tražio da bude oslobodjen obdržavanja Zakona Božjeg. Bili su ljudi u neimaštini pa su se nekako izvlačili. No današnji ljudi na to ne misle. Oni ne žele da se vrate na nekadanju jednostavnost u hrani, odijevanju, stanovanju, u uživanjima. Danas nedostaje duh žrtve.

Nekada je od vrlo velike koristi poznavati lično stanje penitenta. Ako ste na pr. već unišli u njegov stan, često ćete shvatiti šta tišti penitenta. No vrlo je probitačno takodjer ne poznavati ga izvan ispovjedaonice. Ima osobe koje imaju mnogo muke da se ispovjede iskreno svećeniku kojega poznaju.

Ispovjednik koji stvarno prati duše općenito će brzo shvatiti posebne prilike i donijeti točan sud o penitentu. Uz pomoć prilagodjenih pitanja on zna prodrijeti u dušu penitenta. On će bez mnogo muke urediti ono što nespretni ispovjednik ne primjećuje i ne može urediti. Takav ispovjednik može u izvjesnim prilikama dovesti u zabludu ili pomutiti penitenta. Mnogo puta se desilo piscu ovih redaka da je morao reći kojem penitentu:"Bože moj! Vi podnosite jedno pravo mučeništvo". A na to je slijedio ovaj odgovor:"Moj dosadanji ispovjednik mi nije htio dati odrešenje nego samo uz najveće teškoće".Teško nekim penitentima, ako padnu u ruke neiskusna ispovjednika.

Razboritost traži da sa svakim postupamo ispravno prema njegovu položaju. Ostanimo uvijek i u svim prilikama objektivni! Ne pričajmo na dugo i široko u ispovjedaonici o stvarima kojima ondje nije mjesto. To nije mjesto za razgovore. Pazimo na formu naših riječi. Jer ton ovdje ima ogromnu važnost. Nije potrebno da budemo grubi, ali moramo imati muževan naglasak.

Razboritost traži da svakomu ostavimo slobodu da se ispovijeda gdje hoće. Tu bi se mogla pokazati kriva revnost ili kakva zavist. No ništa ne bi bilo oprečnije duhu same ispovijedi, kao i propisima Crkve, koji se moraju obdržavati posebnom nepokolebivošću, nego kad bi mi makar prividno pokazali da želimo ograničiti izbor ispovjednika i tiranizirati savjesti.

Ispovjednik koji posjeduje znanje i razboritost imat će sam od sebe i treće svojstvo koje traži Obrednik, dobrotu. Obrednik pridaje dobroti jednu posebnu važnost. "Neka se ispovjednik sjeća, kaže se ondje, da je postavljen od Boga na službu pravde i milosrdja Božjega, kao sudac izmedju Boga i ljudi". Sakramenat Pokore je sudište kuda mora prije proći milost nego pravo. Mislimo na Spasitelja i na njegov postupak prema griješnicima. Kao dobri Pastir on je tražio s najvećom ljubavlju i najvećim milosrdjem izgubljenu ovcu, brižno ju je izvukao iz trnja i donio je natrag radostan na svojim ramenima. Baš najvećim grešnicima pokazao je najveću dobrotu. Jednog dana bit će nam draže odgovoriti pred Božanskim sucem da smo bili suviše blagi, nego da smo bili suviše grubi i strogi. Mislimo da sakramenat Pokore nije ustanovljen prvenstveno za pobožne duše, nego za jadne griješnike. Primajmo ih dobrohotno. Ne prezirimo ih i ne povećavajmo njihove rane. Ljubav i blagost su najbolja raspoloženja. Grešnici iz navade su u nekom pogledu najviše za žaljenje. Često ne fali dobra volja nego snaga i energija. Slabost volje može ići možda do manje moralne vrijednosti. Tada treba podići i jačati volju. Vos non quasi judices criminum ad percutiendum positi estis, sed quasi medici morborum ad sanandum. (Hugu de Saint -Victor) Ne postupajmo s griješnicima kao s kriminalcima nego kao s gubavcima koje treba izliječiti. Patientes estote ad omnes.(I Sol V,14) Postupak koji vrijedja, grube riječi, neuljudna prekoravanja ne priliče jednom ispovjedniku. On je predstavnik Onoga koji se je nazivao blaga i ponizna srca.

Sakramenat pokore je sakramenat dobrote Božje. "Jer je Bog znao da su ljudi bijedna i krhka stvorenja, htio je u obilju svoga milosrdja da se pobrine i za spasenje onih koji će poslije krštenja ponovo pasti u ropstvo grijeha i pod vlast sotone" (Trid. koncil sjed.XIV, de Paen.gl.I). Činimo sve da olakšamo penitentima priznanje njihovih grijeha i da ih očuvamo bezvrijednih ispovijedi. Izlazimo ususret i ne pokazujmo se nikad iznenadjeni ili nezadovoljni. Hrabrimo ih da vjerno priznaju. Srca ne otvara željezni ključ, nego ključ ljubavi i dobrote. Nikad se ne smije primijetiti da se žurimo, da žurno otpuštamo penitenta, dok su nam misli daleko. Naročito ne budimo ni nestrpljivi ni opori kad ponekad treba da interveniramo strogo. Ima dosta slučajeva gdje bi blagost bila okrutnost. Konačno, ispovjedaonica je zato tu da pokaže i proslavi kršćanski moralni red. Bilo bi neoprostivo još htjeti dati svoj blagoslov u ispovjedaonici tolikim zločinima i sablaznima. Mi bismo se teško ogriješili kad prema potrebi ne bismo energično intervenirali. S blagošću treba da je spojena pravednost. U ispovjedaonici mi moramo zastupati interese Božje, istinske interese duša i interese ljudskog društva. Činimo to odlučno, ali u isto vrijeme mirno, s ljubavlju i dobrotom. Penitent moraopaziti da nas jedino ljubav tjera i vodi i da ne možemo drukčije raditi. Ljudski i naravno govoreći uzbudjenja i nervoza su često vrlo shvatljivi. Treba mnogo odricanja i duha žrtve da se u izvjesnim slučajevima sačuva mir, naročito kad penitent nije dobro pripravljen. Uostalom, vrlo je lako i krajnje jednostavno ljutiti se na grijeh. Mnogo je teže spasiti ono što se mora spasiti i pružiti djelotvornu pomoć. Takav stav iziskuje od ispovjednika mnogo truda i napornog rada. Rečeno je u knjizi Crkvenici: "Ne traži da budeš sudac, ako nemaš snage prepriječiti zlo" (Sirah VII,6.) i to ne samo negativnim načinom, nego u prvom redu pozitivnim mjerama. Konačno mi smo zato tu.

"U vrijeme, kažu sinodalni statuti Munstera, kad se oslobodjenje od Dekaloga sve više i više ostvaruje teorijski i praktički sve do zadnjih posljedica svojih, pod izgovorom da je nespojivo sa sadanjim uslovima, čak i kod katolika koji se još ispovijedaju, ispovjednik kao čuvar i glasnik morala kršćanskog, ima dužnost, da ne popusti ni za jotu od osnovnih načela i zahtjeva morala. Inače sakramenat Pokore ne bi ispunio svoju najplemenitiju i najvažniju svrhu, on bi čak pridonio da se čovječanstvo duševno i tjelesno upropasti.

Prosudjujući teške moralne zablude ispovjednik mora stvari nazivati njihovim imenom, nesavjesno postupa ako šuti ili svojim stavom odobrava tolike prekršaje svijesno i promišljeno počinjene ili tolike zločine. No s druge strane on mora razborito primijeniti objektivna pravila morala u svakom pojedinom slučaju koji se danas često odvija u jednom sasvim drugačijem okviru od onoga izradjenog teorijski. Neka pokaže razumijevanja za toliko tragičnih sukoba savjesti i krizu morala koje odatle slijede kamo su ljudi kao sami od sebe povučeni zbog sadanjih uslova života. Tako će dobro pripravljeni penitent osjetiti da ga u njegovoj žalosti duhovnoj ispovjednik shvaća, s povjerenjem će se otkriti i pustit će da ga vodi i ravna. Inače će sakramenat Pokore zanemariti čak i oni poradi kojih ga je Krist prvenstveno ustanovio. Uzmimo za načelo: Ne uskratimo ispovijed nikome tko u svojoj duševnoj žalosti ne bi više poželio da nam se vrati" (čl.8o i 81)

Omiljen je ispovjednik koji je pun dobrote i ljubavi. Penitetnt će u svojoj moralnoj bijedi uvijek ponovo doći k njemu s povjerenjem i radosnom nadom. On je za njega potpora u svim prilikama života, pravi duhovni vodja. Današnji svijet gladuje i žedja za takvim ispovjednicima.

Zašto ispovjedaonica daje često samo osrednje plodove? Kako to može biti da je uvijek isti mali procenat onih ciji je život u svemu upravljan i rasporedjen (djeca, djevojčice, koje se ne nalaze u posebnoj opasnosti), dok je od toga daleko baš jedan veliki broj onih kojima je sakramenat Pokore apsolutno potreban da se izvuku iz grijeha ili da nadju oslonac u svojim mnogobrojnim poteškoćama, unutarnjim i vanjskim, pred kojima su oni nemoćni i slabi jedino sa svojim ljudskim sredstvima? Danas je mnogo onih koji ne će više nikakvu pomoć i koji svijesno okreću ledja ispovjedaonici. No ima takodjer i drugih koji bi u svojoj očajnoj situaciji voljeli doći do nas kad bi u nama našli ispovjednika koji bi ih shvatio, pored kojega bi se oni mogli otvoriti i odakle bi se oni vratili podignuti i ojačani. Općenito i vremenom - oprostite mi izraz - "vulgaran" ispovjednik imat će i "vulgarnu" klijentelu. Ispovjednik koji doista poznaje duše još je i danas radije tražen od onih poradi kojih je konačno Spasitelj ustanovio sakramenat Pokore. Velika je nestašica dobrih ispovjednika.

Već bi to bio ogroman uspjeh da nas ponekad ne obuzme grozničava žurba dok slušamo ispovijedi. Čovjek dolazi u napast da ponovi riječi psalmiste:"Cadent a latere tuo mille et decem millia a dextris tuis"(Ps.XC,7) Takav postupak je koban i sudbonosan. Njime su zadovoljni najviše penitenti kojima nije potrebna posebna i pojedinačna briga da se saberu i da se obrate. No koliko drugih u svakom slučaju žele od nas više, a ne samo da čuju nekoliko latinskih riječi. Často nam se čini da smo mi automati za odrešenja. Nije potrebno da nekoga nepotrebno zadržavamo u ispovjedaonici, no dajmo svakomu potrebno vrijeme. Ne zanimajmo se prvenstveno onima koji su okupljeni oko ispovjedaonice, nego dušom koja se otvara baš nama. Pozivajmo penitente, vodeći računa o mjesnim prilikama, neka dodju u dane i sate kada je najlakše slušati ispovijedi s više mira i polagano. Neka se red ispovijedi udešava prema potrebama vjernika, a ne prema našim ličnim komoditetima. Neka se vjernima učini koliko je moguće lakše primanje sakramenta Pokore. Naročito neka im se često pruži prilika da se ispovijedaju. A s vremena na vrijeme neka im se omogući izvanredni ispovjednik.

Od prije nekoliko godina pod utjecajem dekreta Pija X. o čestoj svetoj Pričesti, primanje sakramenata Pokore bilo je ponekad potisnuto u drugi red. Bez sumnje vjernici treba da budu privedeni primanju svete Pričesti bez prethodne ispovijedi u slučaju kad nemaju smrtnoga grijeha. No neki katolici su se navikli da se u odnosu na svetu ispovijed ponašaju kao da cijeli život mogu provesti u stanju smrtnoga grijeha, a da se ispovijede samo neposredno prije svete Pričesti i u smrtnom času. Ispovijed i Pričest ne moraju svakako uvijek biti u direktnom recipročnom odnosu. No ne prakticirajmo čestu svetu Pričest na štetu sakramenta Pokore. Nikada Crkva nije prezirala ispovijedi iz pobožnosti. Dijeljenje sakramenta Pokore pružauvijek najbolju priliku za pojedinačno obradjivanje danas toliko potrebno. Ne puštajmo mi sami da nam duše isklizu iz ruke.

"Važnost ispovijedi iz pobožnosti ne smije se podcjenjivati. Zasebno - osim u nekim slučajevima (nervne bolesti) - ne može se odobriti da se k ispovijedi dolazi jedanput ili dvaput godišnje, a da se pričešćuje redovito kroz sve to vrijeme. Neka ispovjednik rasporedjuje ispovijedi iz pobožnosti prema potrebama i raznim okolnostima penitenata. Neka u općim uputama i u propovijedi nastupa razborito . Neka u ispovijedima iz pobožnosti ispovjednik navede svoga penitenta da se jače optuži i da potpuno otvori svoje srce. Pored sakramentalnog odrešenja neka obrate glavnu pažnju na duhovno vodstvo tako da sakramentalna milost postane djelotvornija i plodnija. U ocjenjivanju isvijedi iz pobožnosti neka se ispovjednik stara da imade dostatno vremena za one koji rijetko dolaze ili kojima je temeljita lična obrada od najvećeg značenja. Neka sa tog stanovišta i prema mjesnim prilikama rasporedjuje t.zv. dane "navale".(Sinodalni statuti Munstera, 79)

Još jedno ozbiljno pitanje: čuva li se sigillum u svakom slučaju? Spuštamo li svoj glas toliko da nas samo penitent može razumjeti? Ogevidno je da nije potanje o direktnom kršenju pečata sakramentalnog nego kako indirektno koristimo ono što smo u ispovijedi saznali slučajno, na propovjedaonici ili u razgovoru? Radi se o scientia incommunicabili. Treba misliti na krajnje stroge propise Crkve i ne uzimati stvari olako. Mi čak ne smijemo ostaviti mjesta, ni prividnosti ni sumnji da se radi o prekršaju. Koliko moramo biti savjesni u tom pitanju, pokazuje posebno jedan dekret Svetog Oficija od 9.lipnja 1915. godine koji osudjuje kao zloporabu (mos improbandus) govoriti sa propovjedaonice ili zasebno o stvarima koje su bile predmet ispovijedi, čak i kad bi bila isključena svaka opasnost da se prepozna penitent.

Prije ulaza u ispovjedaonicu sjetimo se svoje vlastite slabosti i molimo žarko sa Mudracem Staroga Zavjeta: "Bože dobrote, Bože milosrdja, daj mi mudrost koja sjedi kod tebe na prijestolu i ne isključuj me iz broja slugu tvojih. Ja sam sluga tvoj, sin sluškinje tvoje, slab čovjek, koji ne živi dugo, razumije samo malo o pravu i zakonu.....Ti si me izabrao da vladam nad narodom tvojim, i da sudim sinovima i kćerima tvojim. Neka me tvoja mudrost vodi u svim mojim djelima i ja ću vladati narodom tvojim sa pravednošću"(Mudrost, IX. 1-12).

SVETA PRIČEST

Prošlo je tridesetak godina od dekreta Pija X. o čestoj svetoj Pričesti i o ranoj Pričesti djece. Izvan sumnje je da je taj dekret izvršio najdjelotvorniji utjecaj na primanje sakramenata. Svećenici i vjernici podvrgoše se toj novoj disciplini. I ako je u početku još bilo kolebljivaca i takvih koji su zauzeli stav iščekivanja obzirom na zahtjeve Pija X. to teorijsko nepovjerenje danas je sasvim iščezlo. Onaj koji uporedjuje u ovom pitanju stare i nove teološke priručnike moći će lako ustanoviti da su paragrafi, koji se odnose na ovo pitanje, pretrpjeli duboku promjenu. Medjuvremeno se digao jedan pravi "euharistijski pokret". Skoro su nebrojena djela o Presvetoj Euharistiji za potrebu svećenika kao i svjetovnjaka. Svuda su se držale trodnevnice i euharistijske sedmice, osnivala se bratstva i grupacije za čestu svetu Pričest. U svim župama je broj svetih Pričesti znatno porastao. Mjesto najmanjih ciborija koji su se nekoć gotovo svuda upotrebljavali uvedoše u uporabu najveće tako da danas jedva shvaćamo da su se nekoć mogli služiti tako malim svetim posudjem.

Mi bismo bez prestanka morali zahvaljivati Bogu što nam je Pijo X. da tako kažemo ponovo otkrio veliku tajnu Euharistije. Ne samo da je nauka o Presvetom Sakramentu s teološkog stanovišta bolje razjašnjena. Nije tu bila potrebna nikakva nova definicija ni odluka. Nego jansenizam i kriva filozofija vršili su na vjerski život u mnogom pogledu takav utjecaj koji se nije slagao s posljedicama koje su proizlazile iz dogme s obaveznom nuždom za vjerski život. Tako smo se bili potpuno udaljili od prakse prve Crkve, i čak se mnogo udaljili od propisa tridentinskog sabora. Možemo dakle nazvati providencijalnim dekret Kongregacije Koncila od 2o. decembra 19o5 De cotidiana SS Eucharistiae sumptione.

Nedavno se moglo čuti s vremena na vrijeme medju svećenicima ovakva opaska da je "euharistijski pokret" dosegao svoj vrhunac i da česta sveta Pričest počinje opadati polako ali stalno. Primijetio bi čovjek izvjestan umor i odvratnost kod svećenika kao i kod vjernika kad bi se radilo o euharistijskim govorima i djelima posvećenim čestoj svetoj Pričesti. - Mnogi svećenici nisu nikako zadovoljni konačnim rezultatom svojih napora obzirom na porast posjećivanja svete Pričesti. Često su gorko razočarani. I svoju pažnju obraćaju drugim sredstvima apostolata. Euharistijske sedmice pred nekoliko godina toliko tražene, da su redovnici jedva smogli dosta pomoćnika da ih stave na raspoloženje župskom kleru za te obrede, danas su manje tražene.

Umjesno je dakle postaviti ovo pitanje: Kakvi su učinak imali dekreti Pija X. na Svetu Pričest u pastoralnom radu kao i u duhovnom životu vjernika? Možemo li mi svećenici biti zadovoljni sadanjim posjećivanjem sakramenata! A ako nismo, da li je to razlog da popustimo u svom euharistijskom pastoralnom radu? Možda bi ova konstatacija mogla poslužiti kao prilika da lojalno ispitamo što mi činimo za ostvarenje papinskih dekreta, da bismo u svoju službu unijeli potrebne ispravke u tom pogledu. - Ispit te vrste nagnat će nas da općenito, posmatrajući stvari izvana, konstatiramo kako smo učinili sve da bi odgovorili nakanama Pija X. ali smo vrlo slabo proniknuli do temelja ideje koje je

papa htio uliti svojim dekretima nama svećenicima i svim vjernicima. Možda smo mi svu našu revnost u propagiranju česte svete Pričesti malo olako shvatili taj zadatak u načinu kako smo ga mi razumjeli.

S pravom vele sinodalni statuti Münstera (čl.69): "Do dna duše prožet ovom osnovnom istinom naše vjere, da je otkupiteljska snaga žrtve križa dovedena do vrhunca u duši vjernika po sakramentima, "sluga Kristov i djelitelj tajna Božjih" mora se stalno dati voditi mišlju da primanje sakramenata mora biti cilj i središte svega svećeničkog djelovanja. Posebice svaki pastoralni rad mora na jedan ili drugi način voditi ispovjedaonici ili svetoj Pričesti. Zato sakramenti moraju biti središte sveg rada. Kao što revan svećenik skoro ne može podnijeti da jedno novorodjenče umre bez krštenja ili odrastao bez zadnje pomasti i Svete Poputbine ili da dvije osobe žive kao muž i žena, a da nisu primili sakramenat ženidbe, i kao što je za njega najveća bol kad koja zalutala ovca ne može da nadje put do ispovjedaonice, isto tako mora biti potpuno uvjeren da je primanje Kruha nebeskog takodjer nužno za život duše kao što je ovozemaljski kruh potreban za život tijela. Nama nije samo dužnost da vjernicima, propovijedajući, iznosimo kršćansku nauku, nego da im i olakšamo njezinu primjenu koja će im donijeti milost spasenja. Kao što su osoba i djelo Kristovo središte istina naše svete vjere, tako isto jedinstvo s Bogom ovdje na zemlji moramo tražiti u prvom redu po stvarnoj zajednici sa Kristom u svetoj Euharistiji. Drukčija stvarna prisutnost Boga - Čovjeka ne bi imala ni pravog smisla ni svrhe. Apostoli su to već od početka razumjeli. Dok je Isus bio na zemlji, apostoli su se okupljali oko Njegova čovještva. Od Uzašašća oni su se sabirali oko Boga - Čovjeka pod prilikama kruha. A to stalno čini Crkva. U središte službenoga kulta, liturgije, nalazi se euharistijski Spasitelj. On mora takodjer biti središnja točka pobožnosti svakog vjernika. Haec est vera religio. Koliko budemo uspjeli da na zemlji postignemo sjedinjenje vjernika sa Spasiteljem u Euharistiji, toliko će oni u naknadu postići vječno sjedinjenje sa Bogom. S pravom se kaže, da je primanje sakramenata barometar duhovnog života u župi. Tu svećenik opaža posljedice svoga rada. Tu on žanje svoje plodove. Siromah svećenik koji ne dovodi ispovijedi i svetoj Pričesti one koji su mu povjereni.

S druge strane ne smijemo misliti da je primanjem sakramenata postignuta cjelokupna svrha dušobrižništva. Svakako moramo težiti za svetom Pričešću poradi nje same, no konačno ona je za život duše ono što je materijalna hrana za život tijela. Bez dovoljno hrane čovjek bi zakržljao ili čak i umro. Naprotiv tjelesna hrana nije apsolutna svrha u tom smislu, da se čovjek mora samo time baviti. Tjelesna hrana potrebna je njemu jedino za njegovo djelovanje i razvijanje njegovih sposobnosti.

Onaj tko je pratio nastojanja nekolicine župnika oko porasta češćeg primanja sakramenata, mogao je dosta često opaziti, da se sveta Pričest previše ističe kao cilj vjerskog života, kao da nije potrebno ništa drugo nego se samo pričešćivati, a ostalo će u isto vrijeme doći samo od sebe. O, ne treba nikada izgubiti iz vida, da sakramenti nisu sami sebi svrhom, nego praecipua sanctificationis et salutis media (Cod.iur.canon. 731), da oni predstavljaju polaznu točku, a ne cilj duhovnog života. Nadnaravne snage koje su u njima moraju biti iskorište-

ne za život. Primanje sakramenata ne smije nikako voditi kakvoj pasivnoj pobožnosti koja oduzima kršćanskom životu svu elastičnost i otudjuje ga od stvarnosti. Ono ne smije nikada spasti na mehaničko djelovanje, sakramente ne smiju primati redovito samo oni koji su izvan zone opasnosti, dok se od primanja sve više i više udaljuju oni koji posebno trebaju te nadnaravne izvore spasenja."

Što bismo rekli vozaču jedne mašine, koji baca u nju najbolje gorivo, a nikad je ne stavlja u pogon i ne upotrebljava je u praktične svrhe? Nije li mu sličan svećenik koji čini od vježbe pobožnosti i posjećivanje sakramenata apsolutni cilj? On ne treba da se čudi svojim uspjesima ili svojim neuspjesima.

Iz koje sredine i iz kojih društvenih slojeva se rekrutiraju oni koji se u našim crkvama pričešćuju često ili svaki dan? U mnogim mjestima, ne govoreći o redovnicima, veliki kontigent čine djeca. Djevojčice se najlakše mogu pridobiti za čestu svetu Pričest. No kad se nadju u teškim prilikama, gdje im je vjera i njihov moral izložen ozbiljnim opasnostima, uzalud ih tražiš, nažalost, kod svete Pričesti. "U vrijeme napasti one se povlače", to znači, baš onda kad im Spasitelj otvara izvore božanske milosti. Tako je i sa ženama i majkama obitelji. Procenat ljudi i mladića u većini župa je minimalan. Osim toga neobično je poučno gledati koji su medju ljudima ti koji se redovito predaju apostolatu i redovito uzimaju učešća u zajedničkim pričestima. Možda bi se moglo konstatirati da je u većini zemalja s porastom pričesti u istom omjeru pao broj pričesnika. To su tako reći uvijek iste dobre dušice koje dolaze primiti kruh života. Svakako im ne ćemo uskratiti često i svakdanje primanje svete Pričesti, njima koje često tako slabo poznaju svijet i takodjer često imaju tako malo šta raditi u svijetu dok su ispunjeni uslovi koje traži Pijo X. za čestu svetu Pričest. No mi se ne možemo i ne smijemo zadovoljiti jedino tim pričesnicima. Mi treba da pridobijemo za čestu svetu Pričest druge, tako brojne duše, koje za vrijeme dana imaju još i drugih poslova osim molitve i razmatranja. Nažalost, usprkos svim našim naporima, da se pojača pristupanje sakramentima, broj onih, koji ne ispunjavaju više svoju uskrsnu dužnost, postaje iz godine u godinu sve veći i veći. Neka se nitko ne vara povećanim brojem hostija koje je tokom godine naručio i brojem svetih Pričesti. Nekima imponiraju velike cifre. No kako je postignuta često ta cifra?

S druge strane ova nas razmatranja ne smiju paralizirati u našem euharistijskom nastojanju, kako se to nažalost već više puta dogodilo. "Dekret Pija X. o čestoj svetoj Pričesti mora biti proveden na svaki način u djelo. Ovaj dekret logičnim prilagodjivanjem primjene dogmatskoj istini pokazao nam je što moramo ostaviti od naših ranijih pogleda i koje linije trebamo slijediti za primanje presvete Euharistije"(Sinodalni statuti Münstera, čl.71). To je naš veliki euharistijski program kojega nikada ne smijemo izgubiti s vida i na koji često moramo podsjećati vjernike.

Ako uspjeh dosada nije uvijek bio srazmjeran s ogromnim naporima koje su razvijali mnogi svećenici to dolazi, barem djelomično, otuda što se htjelo postići rezultate od danas do sutra. Možda bi se bolje učinilo kad ne bismo u prvom redu usmjerili svoju pažnju na čisto brojčani porast svetih Pričesti. Vjernici bi morali biti razumnije pripravljeni prema jednom ustanovljenom planu i tako upućeni čestoj svetoj Pričesti. Tako je neki župnik godinu dana propovijedao, od nedelje do nedelje,

o čestoj svetoj Pričesti. Za cijelo to vrijeme nije imao druge teme za propovijed. A njegova objašnjenja ostajahu uvijek na površini i svakiput završavahu ovom jedinom praktičnom konkluzijom: Venite, comedite, pričešćujte se, pričešćujte se! Da je zašao dublje i da bolje zna svojim slušateljima izložiti temeljnu važnost Euharistije za cjelokupni kršćanski život, povezujući Svetu Pričest živo s istinama naše svete vjere i zahtjevima kršćanskog morala, on bi s vremenom sve više i više otvorio svojim slušateljima mysterium fidei toliko, da bi oni sami povukli zaključke. A on je neprestano samo zvao, molio da se dodju pričešćivati. I oni koji su u početku slušali te ekshortacije došli su ne iz kakvog dubokog uvjerenja ili iz kakve potrebe ili želje svoje duše nego da poslušaju jednu pobudu koja je došla izvana. Nije čudo, ako se vremenom pokazala neke vrsti zasićenost i umor tako, da na koncu sva upozorenja, savjeti, ekshorte i molbe župnika nisu imale trajnog utiska. Da je naprotiv taj svećenik znao iznijeti središnje mjesto Euharistije u planu spasenja, mnogi bi slušatelji dublje uronili u dubine naše vjere i došli bi pokleknuti pred svetohraništem. Traženja Pija X bila su za toga svećenika tako prirodna te nije mogao shvatiti, da bi katolička sredina mogla imati, protiv svoga uvjerenja, tako malo smisla za često primanje svete Pričesti.

Misaoni katolici, koji su učestvovali u kakvoj trodnevnici ili euharistijskoj sedmici te se ozbiljno trudili da izvuku korist iz propovijedi za sebe, rekoše mi u više navrata da nisu opazili u poukama nikakav napredak u razvijanju ideja i da je predmet mnogih govora bio uvijek isti. Pa ipak to je bila tako lijepa prilika da se cijelom ovozemaljskom životu dade objašnjenje i jedan poseban uvid pokazujući ga i promatrajući ga u svijetlu presvete Euharistije. Uzmimo na primjer ovo nekoliko predmeta: odredjenje čovjekovo, grijeh, smrt, u svijetlu Euharistije. Bez sumnje sve ovo treba proučiti i dokazati izlaganjem dogme. Propovjednici čine dubok dojam i privode svetoj Pričesti, ako jasno ukazuju raznim društvenim slojevima njihove dužnosti u svijetlu Euharistije. U isto vrijeme oni mogu pokazati kako "Communio cum Christo" ne udaljuje današnje ljude od stvatnog života nego ih naprotiv jače osposobljuje da održe svoje mjesto u svim situacijama života. Ne radi se sada o kakvom idealu pobožnosti koji vrlo često nedostaje u životu i nalazi svoje zadovoljstvo u vršenju vjerskih obreda, a naprotiv Čovjek - euharistijski Bog je tu pred očima vjernih kao njihov drug, njihov vodja u životu, kao njihova potpora i oslon, kao drvo života uz kojega se mogu prihvatiti, kao što bršljan okružuje drvo koje je našao i koje mu olakšava uspon prema gore. Mi moramo pokazati svojim slušateljima što su njima stvarno, a što mogu i moraju biti za njih crkva, svetohranište , sveta Misa, sveta Pričest. Ako mi znademo podići, barem za čas, pred njima zavjesu hostije da shvate ili naslute o čemu se radi, onda nije potrebno da ih mi nagovaramo da primaju svetu Pričest, mi ćemo ih uvjeriti i ganuti do dna duše. Onda će oni doći u takvo duševno stanje, kakvo često susrećemo u psalmima Davidovim, koji pod svim mogućim formama izražava svoju žarku želju da udje u kuću Gospodnju ili koje susrećemo kod Marije Magdalene, ljubljenoga učenika i toliko svetih duša koje su našle put onomu što je najsvetije u kršćanstvu. Ne ćemo se gorko razočarati. No to ne ćemo postići od danas do sutra, potreban je za to jedan dugi rad u dubinu koji na prvi mah izgleda da skoro nadilazi naše slabe snage. Ali mi treba samo da mislimo na ono što moramo dati i davati, a neki sveti optimizam oduševit će i oživjeti naš rad.

Dakle: u našim naporima za ostvarenje nakana Pija X obzirom na čestu sv. Pričest ne smije biti rezigniranog popuštanja, nego treba metodički i intenzivno raditi, širokim pogledom: to mora biti naša lozinka. Cijele godine mi ne smijemo izgubiti iz vida misao da približimo vjernike Čovjeku Bogu u euharistiji. Tu je ponekad neuporedivo važniji indirektan od direktnog i neposrednog rada. On ima za rezultat da nauči vjernike da sami dobrovoljno i rado izvuku zaključke iz svojih uvjerenja i vjerskih osjećaja za primanje svete Pričesti. Ima jedna stvar koja me je uvijek frapirala prigodom duhovnih vježbi ili misija. Kad smo jednom dobro otvorili oči onima koji u njima sudjeluju, tada im više nisu potrebni dugi govori i ispovijedi i pričesti. Kao sami od sebe oni se žure ispovjedaonici i isti oni ljudi koji su tokom godine primali sakramente Pokore uz veliki napor i bez velikog interesa, oni koji se već više godina nisu ispovijedili sada dolaze s osjećajima skrušenosti, osjećajući potrebu za ispovijedju, tako da su zadovoljni samo s onim ispovjednikom koji im daje vremena i prilike da se temeljito ispovijedaju i ispripovijedaju. Tada ispovjednik često ima muke da umiri ovu vrstu penitenata, jer oni misle da uvijek imaju još nešto kazati. Njihova optužba, minuciozna i bez zataškavanja, proteže se do najranijih dana njihove mladosti. Tih dana stvoreno je takodjer unutarnje raspoloženje za čestu svetu Pričest. Nisu to govori o Presvetoj Euharistiji nego skup duševnih raspoloženja vode da tako kažemo snažno stolu Gospodnjem.-Kad bi nam samo ova opažanja mogla biti putokaz u našem djelovanju obzirom na Euharistiju tokom cijele godine.

To ne znači da mi ne smijemo govoriti puku ex professo o čestoj svetoj Pričesti. Što više budemo se trudili da razložimo vjernicima sve istine vjere i sve zakone morala, to više ćemo moći u izvjesnim dahima i u izvjesnim prigodama govoriti sa upornošću o presvetom Sakramentu. Više puta na godinu, polazeći od nedjeljnog evandjelja, moći ćemo tretirati predmet česte svete Pričesti. Osim toga trodnevnice i euharistijske sedmice ne smiju se zanemariti. One su uvijek od velike koristi, ako stvari pro dubljuju do dna i ako su namijenjena teorijskoj obuci i euharistijskoj primjeni.

Takodjer može mnogo postići ispovjednik koji prigodice znade uvjeriti svoga penitenta u potrebu češćeg primanja sakramenta koristeći se duševnim stanjem penitenta. Uostalom u dosta slučajeva radi se samo o efikasnom sredstvu da se neko izvuče iz zle navike ili da se sačuva od opasnosti bliže prigode. U ispovijedima iz pobožnosti kod pobožnih osoba ispovjednik ima dužnost da odluči o primanju Pričesti. Uostalom ispovjedaonica odlučuje o porastu ili smanjenju pričesti. Jedan ispovjednik može mnoge duše privesti svetome stolu, ali takodjer i odstraniti mnoge od njega, a naročito one oko kojih bi morali posebno nastojati gledom na primanje sakramenata. Da bi svete Pričesti postale što češće uveden je običaj općih pričesti. Bratovštine i udruženja, koja su prije predvidjala tek nekoliko zajedničkih pričesti, skoro su se sva stavila u službu euharistijskog pokreta. U omladinskim organizacijama osnovane su posebne euharistijske sekcije. Nastojalo se predobiti ljude za mjesečnu svetu Pričest pomoću euharistijskog apostolata, i t.d.- Svi ti napori nisu ostali uzaludni. U nekim župama gdje su bile prilike podne može se govoriti čak i o lijepim i zadovoljavajućim rezultatima. Ova euharistijska služba u

društvima ne smije se nikako obustaviti niti napustiti. No nije slobodno ostati samo pri tome, a sve ostalo isključiti. Osim toga u interesu ostalog djelovanja treba izbjegavati neke zapreke koje su nažalost ostale neprimjećene.

Prije svega duhovni život župe ne smije trpjeti nikakvu štetu poradi zajedničkih društvenih svetih Pričesti. To naročito vrijedi za udruženja koja se prostiru na više župa istoga grada, na pr. bratovštine koje imaju zasebnu kapelu, udruženja grupirana u jednoj crkvi u središtu grada, treći red koji poziva svoje članove na zajedničku svetu Pričest u kojoj redovničkoj crkvi. A što onda ostaje za župu? Ta društva očevidno mogi i moraju nastojati oko česte svete Pričesti, ona mogu takodjer prigodice organizirati zajedničke svete Pričesti, no inače treba da se nauče na svetu Pričest u svojoj župi. Ne može se prihvatiti nikakva iznimka, osim samo ondje gdje to traže odgojni ili pedagoški motivi. Nitko takodjer ne će prigovoriti zajedničkim Pričestima studenata ili učenika jednog zavoda ili zanatlija jedne struke s familijarnim karakterom. U sumnjivim slučajevima treba se odreći sitnih ličnih pogleda.

Česte zajedničke i redovite svete Pričesti župskih udruženja poželjne su utoliko što one navikavaju da se češće pričešćuju osobe koje se inače nikako ne bi same na to odlučile. Tako je i dušobrižni rad razdijeljen podjednako za svaku nedjelju. Medjutim treba pripaziti da pojedinačne Pričesti a naročito Pričesti porodice od toga ne trpe.

Ne treba dakle pretjeravati ovo organiziranje svetih Pričesti. Svakako da čine dubok dojam kad se u velikim župama u gustim i lijepim redovima približuju pričesnoj klupi cijele vrste ljudi i mladića, stotine djevojaka ili majki obitelji. Sretan onaj župnik koji uspije da okupi na zajedničku Pričest većinu svojih mladića. Mi bismo morali učiniti sve što nam je moguće da dobro pripravimo te svečanosti i da ih učinimo koliko je moguće više potresnim. Pa ipak nije li još uzbudljivije vidjeti mladiće ili ljude koji sami od sebe, bez naredjenja, nego jedino da poslušaju svoje vjerske osjećaje i iz lične potrebe prilaze tiho i privatno stolu Gospodnjem? Izgleda da su to privatne Pričesti koje je Pijo X imao u vidu kao ideal. Naši pogledi moraju ostati uprti njima posred svih naših napora da se poveća broj zajedničkih Pričesti naših organizacija. - Mi bismo takodjer morali imati na srcu zajedničke Pričesti pojedinih obitelji. Vazmena večera Staroga Zavjeta, tip naše Pričesti, bijaše u stvari obiteljska večera. Kad muž i žena, zaručnik i zaručnica, djeca i roditelji imaju običaj da se pričešćuju zajednički, ja ne bih htio da ih rastavim poradi zajedničkih Pričesti društava i organizacija. Mislimo da je to sve samo sredstvo do cilja, a da je organizacija daleko od toga da bi ga sama postigla.

Naše propovijedi o čestoj svetoj Pričesti govorili smo do sada tako, da je sam čvor Mysterium fidei, žrtva svete mise, jedva u njima spomenuta. Dosljedno, čak nehotice, sveta Misa je odbačena malo nazad u odnosu na svetu Pričest. Možda bismo bolje učinili da više povežemo svetu Pričest sa svetom Misom i po tom sa žrtvom na križu. Prvotna Crkva može nam u tome biti vodičem i uzorom. I sinodalni statuti Münstera kažu u čl. 73: "Očekujući da će euharistijski pokret dostići potpuni razvoj samo tako, ako odvede vjernike da se najuže sjedine sa svetom Misom, mora se težiti za idealom, koji bez sumnje ne će nikada biti postignut, da se privedu vjerni ne samo da prinose žrtvu, nego i da se pričešćuju sa svećenikom.

To važi u prvom redu za osobe koje redovito prisustvuju svetoj Misi preko nedjelje."Ako se postigne da vjernici shvate vrijednost i važnost svete Mise, ne samo da će rado ispunjavati nedjeljnu zapovijed, nego će uveliko porasti prisustvovanje svetoj Misi preko nedjelje. Ima uostalom jedna solidna dogmatska osnova na kojoj možemo graditi u duhu Pija X da pridobijemo mnogo duša za svakidanju ili quasi svakidanju svetu Pričest. Liturgijsko sudjelovanje vjernika u svetoj Misi vodi samo po sebi svetoj Pričesti. Na tome putu pomažu nas brojni napori liturgijskog pokreta današnjeg čak i ako ne ćemo prihvatiti neke metode koje su u stvari više površne i koje bi ponekad skoro mogle odvratiti od glavnoga. Nije potrebno ići tako daleko da u svetoj Misi konsekriramo čak i svete hostije namijenjene osobama koje će se pod njom pričestiti. Medjutim pridržavajmo se, osim radi važna razloga u izvjesnim slučajevima, da podjeljujemo svetu Pričest samo za vrijeme svete Mise poslije Pričesti svećenika, da bi ostala sačuvana takodjer izvana uzana veza svete Pričesti sa žrtvom.

Sigurno više nema župe gdje se na poseban način ne slavi prvi petak u mjesecu. Taj dan ima za pobožne duše neku tajnu privlačnost. Ako vjernici primjete da je nama stalo do svečane proslave prvog petka, to će nama biti odlična prilika da znatno povećamo često primanje sakramenata.

Dosta dobrih katolika puštaju od česte svete Pričesti ili čak od svakidanje da ih odvrate oni koji redovito pristupaju svetom stolu a medju kojima, iz raznih razloga, oni ne bi željili biti. Treba dakle da bdijemo da "oni koji se pričešćuju često ili svaki dan otklone neke pojave koje lako mogu uvrijediti ili sablazniti. Dekret Pija X kaže, da se prava nakana koja je potrebna za čestu svetu Pričest sastoji u tome da se oni koji pristupaju svetoj Pričesti trude da se svide Bogu, da se što više priljube uz Njega po ljubavi i da tim božanskim lijekom pobijaju svoje vlastite slabosti i pogreške"(Sinodalni statuti Mustera, čl. 76).Mi pastiri duša nikada ne smijemo izgubiti s vida toga načela. Ono nam mora služiti kao okosnica koja će nas očuvati da ne pustimo da česta sveta pričest podje krivim putevima i da na taj način postane neefikasna i neplodna. - Treba takodjer paziti da svakidanja sveta pričest ne postane stvar navike i čistog običaja. Utješimo one koji trpe od duševne suhoće i nedostatka osjećajne pobožnosti. No ne smijemo pripustiti one kod kojih se za priprave i zahvale pokazuju vidljive praznine, do te mjere da se tu jedva može primjetiti kakav žar. Neki svojim načinom pričešćivanja pružaju direktnu sablazan.

Oni koji se pričešćuju često mogu vrlo lako imati svojih slabosti i nedostataka i nije potrebno da budu izuzeti od lakog grijeha. Sveta Euharistija nije naknada za svetost, nego najbolje sredstvo da dodjemo do svetosti i pobožnosti. No potreban je takodjer i neki napor da se dodje do kreposti i borba sa svojim slabostima i nedostacima. Osobe koje se ne trude da svladavaju svoju narav i svoj karakter, koje zanemaruju lakomisleno i svojevoljno svoje dužnosti, ne bi smjele svaki dan prilaziti svetome stolu. Ispovjednik mora imati smjelosti da im dovikne:"Non tibi licet". Ako se radi o osobama koje sablažnjuju svojim pristupanjem svetoj Pričesti samo one koji nisu upućeni u njihovu situaciju, razborit ispovjednik će znati stvar urediti tako, da vodi računa o duhovnim potrebama osoba o kojima se radi, da se drugi ne bi sablažnjavali, čak i manje opravdano. Neka mi se oprosti što inzistiram na ovoj točki.

Baš tu stvarno mnogo toga neide kako treba. Svaki će svećenik dobro učiniti, ako se time pozabavi. Ako osobe koje se pričešćuju svaki dan to čine s više poštovanja, privući će svojim primjerom i svojim ponašanjem mnoge druge čestoj svetoj pričesti.

Zabavljajući se propagiranjem, posjećivanjem svetih sakramenata kod dobrih kršćana ne smijemo nikada zaboraviti one, koji su potpuno ili skoro potpuno udaljeni od svete Pričesti. Najčešće bi bilo uzaludno htjeti na njih jednostavno primijeniti dekret Pija X. Rijetko bismo uspjeli. Tu dolaze u obzir i drugi crkveni propisi, o kojima treba voditi računa. Prije svega treba iskoristiti uskrsno vrijeme da se privedu svetome stolu naši vjernici svi do jednoga. Ponovo privesti svetome stolu jednoga zalutalog, koji se bio potpuno udaljio od Gospodina u Euharistiji, mora nam biti barem toliko na srcu kao da oduševimo pobožne duše za svakidanju svetu Pričest. Uskrsno vrijeme ne bi se smjelo završiti, a da svaki župljanin nije bio na ma koji način upozoren na svoju dužnost. U mnogim mjestima postoji pobožan običaj, za cijelo uskrsno vrijeme, da se javno moli kod nedjeljne svete Mise da svi vjernici dobiju milost dobre uskrsne Pričesti. Danas više nego ikada uskrsno vrijeme ima jednu veliku pastoralnu važnost. - Kad se radi o tome da privedemo čestoj svetoj Pričesti tokom godine one vjernike koji se zadovoljavaju samo uskrsnom Pričešću, u mnogo slučajeva ne ćemo postići ništa, ako tražimo previše. Oni još nisu zreli za čestu svetu Pričest. No smijemo li mi to zanemariti? Bilo bi dobro da ih ispovjednik uznastoji pridobiti za svetu Pričest tri ili četiri puta godišnje, zatim o izvjesnim blagdanima, zatim u redovitim vremenskim razmacima. Kad je jedanput postignut prvi uspjeh, moći će ići s vremenom i dalje. Imajmo za geslo: Više pričesnika i više Pričesti. Drukčije bismo se možda pridržavali teksta instrukcije Pija X., ali bismo samo djelomično ostvarili njegove nakane.

S raznih je strana bila privučena pažnja pisca ovih redaka na potrebu da se svuda primijene papinski dekreti o ranoj pričesti djece.

Onaj tko pažljivo čita dekret "Quam singulari" od 8. kolovoza 1910. godine o dobu prve Pričesti poslušat će veselo i bez pridržaja njegova uputstva. On nas doista jasno potsjeća na dogmatsku stranu pitanja oslanjajući se na odluke četvrtog sabora lateranskog od 1215 god. i sabora Tridentinskog. Ponajprije ustanovljuje dob rasudjivanja za koju nije potrebno potpuno poznavanje kršćanske nauke nego jednostavno dovoljno razumijevanje da bi se mogao razlikovati euharistijski kruh od običnog kruha, a to se poklapa sa dobom kada dijete ima upotrebu razuma. A normativni zaključak kojega treba primijeniti posvuda ustanovljuje kao dob prve Pričesti "sedmu godinu, bilo to malo kasnije ili malo ranije.

Ako su u prošlim stoljećima djeca ranije mogla biti privedena svetome stolu, to bi moralo biti moguće i danas. Danas su ona sa sedam godina mnogo više razvijena i probudjena nego nekada a takodjer i mnogo više odgojena nego nekada. I nije li bolje pripustiti djecu svetoj Pričesti dok su još nevina i bezazlena, nego li čekati dok ne sagriješe ili kad je već probudjen seksualni život? Nego s današnjim pokušajima i u modernoj sredini djeca su nažalost suviše rano zrela i upućena u sve moguće stvari koje bi za njih morale dugo ostati mrtvo slovo, tako da je svršeno s njihovom nevinošću. Kakva je korist

za njih, ako im se rano stavi na raspoloženje najjači protuotrov protiv grijeha i zaraze. - Svaki bi dakle svećenik morao imati stalno pred očima kao idealni cilj strogu primjenu papinskog dekreta o ranoj Pričesti djece.

No kao što kod dekreta o čestoj Pričesti moramo takodjer računati s prilikama i s onim što je praktički ostvarljivo, ako ne ćemo, da baveći se posebno jednom malom grupom djece, zanemarimo najveći njihov broj. Ako je istina, da mi treba da se bavimo intenzivno djecom u duhu papinskog dekreta, da bi tako vremenom dobili potpuno novu kršćansku generaciju koja bi vršila upliv na svoje roditelje i svoju okolinu, ja sam prvi koji želim da taj dekret bude osnova svega našega pastoralnog rada. Uspjeh je zaista osiguran ondje gdje su župe temeljito kršćanske i gdje svećenik i u školi i u obitelji nalazi najbolju podršku tako da njegovo djelovanje u njima nailazi na snažan odjek. No rana sveta Pričest u najnježnijoj dobi nije sama po sebi apsolutna garancija da će dijete biti u budućnosti sačuvano od svih opasnosti života. Neki veliki pristalice rane svete Pričesti priznao mi je jednoga dana da je do sada bio prilično razočaran rezultatima i da nije mogao primijetiti veliku razlike medju djecom koja su primila svoju prvu svetu Pričest sa sedam godina i onom koja su je primila sa devet godina. U zavodima gdje se prakticirala česta sveta Pričest može se zapaziti, da djeca nižih razreda pristupaju svako jutro svetoj Pričesti, dok su još u doba nevinosti. Jednom, kad isti učenici prijedju u više razrede, polako se povlače jedan za drugim. Onaj tko ih izbliže poznaje kao ispovjednik ili duhovni vodja ne će se nipošto iznenadit.. Rana sveta Pričešt po mojem mišljenju nije neki univerzalni lijek. Postoji takodjer opasnost da se medju djecom stvori neka mala elita, koja će kasnije divno se razviti, odlučiti se za samostan ili za svećenički stalež, no ona se otkida od mase ostale djece, koja tada već od svoje rane mladosti ostaju sasvim po strani.

No zato ne treba biti protivnikom rane svete Pričesti. Naprotiv morat će se učiniti sve što se može ostvariti praktički u svakom posebnom slučaju i u svakoj sredini. Papinski dekret je u svakom slučaju postigao odličan rezultat: svuda je dobrano snižena dob prvopričesnika u odnosu na prijašnje stanje. "Župnik, kažu sinodalni statuti Münstera (čl. 194.) mora pripustiti privatnoj svetoj Pričesti, na želju roditelja, djecu koja imaju po sudu ispovjednika, potrebnu zrelost." Naravno, kao što to i papinski dekret podvlači, roditelji treba da odigraju veliku ulogu. U malim župama, svećenik ima dosta vremena da utječe na roditelje i da se u odgovarajućoj mjeri bavi svim mališanima. U gradovima i industrijskim župama uslovi su neuporedivo teži. Tu roditelji često nikako ne sudjeluju. Nigdje, gdje inicijativa dolazi od roditelja, svećenik ne treba da se protivi, ako je dijete dovoljno poučeno i pripravljeno. Naprotiv on se ne će moći sam baviti privatno sa svakim djetetom, ako ne bude htio zanemariti ostale svećeničke dužnosti. Na koncu nije naš jedini posao da se bavimo djecom. Bilo bi čak čudno kad bismo u času, kad požar zahvata sve ćoškove htjeli da izostavimo u prvom redu bavljenje sa malom djecom. Svaka pojedinost neka ima svoje mjesto u zajednici.

Pripravna pouka za svetu Pričest očevidno mora biti predmet najveće brige, to se razumije, ako i ne kažemo. Treba imati na umu dob djece i ne preopterećivati ih izbjega-

vajući preveliko opterećivanje memorije. Posebnu pažnju treba obratiti formiranju srca. Vjerska pouka ne smije završiti pripuštanjem djece prvoj svetoj Pričesti. Ona se mora stalno nastavljati, popunjavati i produbljivati.

Zajedničke Pričesti djece moraju se svakiput posebno pripraviti da vremenom prodru u bit mysterium fidei. Svakako sveta Pričest djeluje ex opere operato i mi moramo cijeniti sakramentalnu milost kao takvu, no dijete već mora znati da Pričest nije konačni cilj nego praecipuum sanctificationis et salutis medium. Ako je ono to shvatilo od dana prve sv. Pričesti, tada se možemo nadati da će godinama uvijek više i više prodirati u bit svete Euharistije i da će naučiti uz nju sve više i više vezivati svoj život.

To je velika stvar, no takodjer i beskrajno teška da se ljudi privedu Spasitelju u Euharistiji. Ako želimo da uspijemo u nekoj mjeri ostvariti dekrete Pija X, mi moramo prvo paziti, da nam Euharistija ne bude izvor zapečaćen sa sedam pečata nego se truditi da ga otvorimo u prvom redu samima nama. Nama koji svaki dan možemo uzići k oltaru, to ne bi trebalo biti suviše teško. Ne bacajmo se kamenom na vjernike koji često ostaju neosjetljivi na naše propovijedi i koji često imaju tako malu želju za euharistijskom gozbom, dokle mi drugima dijelimo kruh nebeski bez ikakve revnosti. No koliko više Presveta Euharistija za nas bude slatka manna bez koje mi ne možemo živjeti, i koliko više budemo mogli pomoću ove okrepljujuće hrane nastaviti svoj put kroz pustinje zemaljskoga života, bolje ćemo znati objasniti svojim vjernicima što je communio cum Christo u Presvetoj Euharistiji. - Adveniat regnum tuum Eucharisticum to mora biti svakidanja strelovita molitva naša kao i onih koje mi trebamo voditi. Neka bi božanski Spasitelj od nas mogao učiniti svoje orudje za sve veće proširenje svoga euharistijskog kraljevstva na zemlji.

CONFRATRES

Od posebnog je interesa promatrati svetog Pavla, to goruće ognjište, tog misionara proždrljive revnosti, u njegovim odnosima sa svojim suradnicima. Djela apostolska i Pavlove poslanice pružaju nam u tom pitanju obilne pouke.

Više nego i jedan apostol, sveti Pavao osjeća od početka, da je jedan štab aktivnih suradnika osnovni prethodni uvjet za uspjeh svakog misionarskog rada. Ostavljen samom sebi, vidio je da bi unaprijed bio osudjen na neuspjeh. Tako je uskoro okupio oko sebe cijelu jednu grupu suradnika, medju koje se je i sam svrstao i kojoj je on dijelio posao. On rasporedjuje stalno njihovo vrijeme i njihove snage. Ne štedeći ni sama sebe on im daje posla u izobilju. Uvijek ih ima po nekoliko kraj sebe. Jedne ostavlja po-zadi kad ga apostolat goni neprestano dalje. Opet drugi idu na njegovu zapovijed posjetiti i nadgledati općine. U svojim poslanicama veliki Apostol govori često o svojim suradnicima. Uvijek je zabavljen njima i pun je pažnje prema njima. Čitajmo početak i kraj svake poslanice. Svakom prilikom iskazuje svoje priznanje za njihov rad. On im obilno dijeli takodjer savjete i bodri ih svakojako. To se posebno vidi u pastoralnim poslanicama upravljenim učenicima Titu i Timoteju.

Izmedju svetoga Pavla i njegovih suradnika vladala je duboka duhovna veza, stalno jedinstvo, lojalna izmjena misli, potpuna suradnja.

Kako su mladi učenici bili privrženi svome učitelju! On im je bio vodja kojega su slijedili radosno. On je bio šef, odgovoran, srce i glava cijele zajednice.

No bilo je tu povremeno i razilaženja. Sjetimo se epizode u Antiohiji gdje se je sveti Pavao otvoreno usprotivio svetome Petru /Gal.II,11). Bilo je čak i ličnih sukoba (Dj.XV,39). Sveti Pavao nije sve savladao. On govori o mnogim protivnicima (I Kor XVI,9.) Njegovo je sužanjstvo zagorčeno držanjem nekih propovjednika Evandjelja. On piše doista:"A oni iz prkosa naviještaju Krista neiskreno misleći, da jače pritisnu moje okove"(Filiplj I,17.). Sveti Pavao ne krije svoj gnjev i svoju duboku tugu pred tako bolnim stvarima. On pokazuje čak žestinu kad se desi da o tome govori (II Kor. X-XII.) No to ga ne zbunjuje. On se uvijek snalazi. On iz toga povlači ovaj zaključak:"Šta dakle? Dok se na svaki način propovijeda, bilo izlikom bilo istinom, ja se za to i radujem a i radovat ću se"(Filiplj.I,18).

Onaj koji kao izvanredni propovjednik ima prilike da posjeti više župa može da zapazi slijedeće. Ima toliko osamljenih i napuštenih svećenika u kakvom zabačenom mjestu. Neki medju njima su navikli na to i izgledaju kao da su rodjeni u toj sredini. Oni ne žele drugo ništa. No kako se oni oduševe kad im dodje koji subrat. Tu je onda najvelikodušnije gostoprimstvo u najplemenitijem smislu riječi.Prisustvovanje kakvom sastanku subraće to je za njih prava potreba. Put nije nikada dosta dug ni vrijeme suviše rdjavo. - No ima ih takodjer koji strašno trpe poradi svoje samoće. Onaj zna što znači imati suradnika u poslu tko je obvezan da radi bez njih. Sve počiva na njegovim ramenima. Čak i ako u mnogo slučajeva postoji više oskudica posla nego preopterećenost u poslu -

za samca, poradi skućenosti njegovog polja rada, ukoliko je potrebno odricanje samomu svećeniku u vršenju bogoslužja i pastoralnog rada! Mnogi su opisujući svoj položaj bolno uzdahnuli: "Ah da nisam tako sam, da imam samo jednog suradnika!" I mnogo sam puta imao suze u očima gledajući tragediju života svećenika u njegovoj osamljenosti i gledao sam s velikim poštovanjem onoga od koga zvanje traži tako teške žrtve.

Drugdje više svećenika rade u istoj župi. Bogu hvala, nisu rijetki slučajevi gdje je kler jedne iste crkve jedno srce i jedna duša. Oni su zajedno u svakoj prilici. Sve je odmjereno, prodiskutirano, zajednički razdijeljeno. Nitko nema tajne za druge osim ako to traži diskrecija ili pečat svete ispovijedi. Jedan drugoga oduševljavaju, radosti i tegobe su vjerno podijeljene. Nitko se ne stavlja na teren striktnoga prava, svaki rado popušta svojoj subraći. Sitne zavisti i slične stvari se i ne pokazuju.

Ima nešto prekrasno u dubokoj i skladnoj suradnji. Svaki se lojalno i radosno bavi svojim poslom. Oči sjaju, a lica se žare. Potrebni odmor se traži samo kraj subraće. Premještaju su uvijek bolni. - Kad je jednom taj duh usadjen, on se sam od sebe obnavlja. Nove suradnike, htjeli oni ili ne, zahvaća i nosi bujica. Uskoro se stvara redovita tradicija. Onaj koji živi ili je živio u tim sretnim okolnostima shvaća što znači skladna suradnja. On se hrani sjećanjima na nju cijelog svog života. Kako je istinita riječ psalmiste: Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum. (Ps CXXXII, 1).

Svakako ima i drukčijih slučajeva. Ima gdje žive jedan kraj drugoga, a da jedan s drugim ništa ne govore. Govore samo o neophodnim stvarima. Jedan drugoga obavještavaju pismeno ili preko sakristana. Kad moraju da se nadju zajedno, tada su rezervirani, odmjereni, hladni, šutljivi, nepovjerljivi, ledeni, na oprezu. Nedostaje im iskrenosti. Indirektno nastoje saznati što drugi čini ili namjerava. Svaki ide svojim putem i gleda svoj lični interes. Uvijek su spremni da kritiziraju unaprijed što subrat preduzima. To je žalosno poglavlje!

Ne bi li bilo priličnije preći preko ovih stvari i baciti veo šutnje na tu tužnu sliku slabosti, bijede, ljudskih nastranosti, čak i kod narodnih poglavica i upravljača njegove sudbine? Kako mnogo ljudskog elementa, suviše ljudskog, može se naći u ovom pitanju! Kad neki krenu iznositi svoj svećenički život s te strane, oni mogu govoriti satima i pričati najneobičnije pojedinosti. Tada se čuje beskrajne lamentacije i jeremijade.

Koliko svaki od toga trpi! Živjeti i raditi u takovim uslovima zamara, paralizira, podgriza. Treba to proživjeti. Neka duhovna potištenost ne će da iščezne. Živimo u jednoj atmosferi zlovolje koja ne dopušta da se rado posvetimo svojoj službi. Čak i najbolji koji podnosi trpeći i šuteći treba veliki dio svoje duševne snage da se duhovno održi. Što bi on mogao učiniti kad bi mogao koristiti ovu snagu za ostvarenje cilja svoje službe ili svoga poziva!

Kako od toga trpi služba! Čak i kad vjernici ne primjećuju da medju svećenicima nisu duboki i srdačni medjusobni odnosi i onda je to velika nesreća što župa nema suprotno pred očima. No praktički župske ustanove nemaju medjusobne

povezanosti, nema medjusobne pomoći ni suradnje prema kakvom zrelom planu. A to je u naše vrijeme nužno. Podvojenost i "personalizam" škode više nego išta.

Kako od toga trpe interesi Božji i interesi Crkve, kad nema sporazuma ni jedinstva medju ljudima iz svetišta. U svim oblastima vjerskog i moralnog života vidimo danas toliki pad i usitnjavanje. Ako su ikada snage klera morale biti ujedinjene, ono svakako danas. Nije uzalud Spasitelj na Zadnjoj Večeri toliko insistirao na tome, da učenici ostanu usko sjedinjeni. Jer im je htio povjeriti svoje djelo samo se time starao kako će se oni medjusobno odnositi jedan prema drugome kad ja više ne budem vidljivim načinom pored njih? Mogao je misliti na raspravu o prvenstvu koju su imali medju so om (Lk XXII,26). On je suviše dobro poznavao slabosti svakoga. Otuda ta ganutljiva briga ut omnes unum sint(Iv XVII, 21). Oproštajne riječi Spasiteljeve nama današnjim svećenicima imaju mnogo toga reći.

Ostaje pitanje: Otkuda dolaze prepirke i nesloga? Htio bih upitati sa svetim Jakobom:Unde bella et lites in vobis? Nonne hinc? Ex concupiscentiis vestris, quae militant in membris vestris? (Jak IV,1) Da, kad bismo bili nezainteresirani, bez sebeljublja i ambicija, bez strasti i niskih nagona, bez pobrkanih težnji! Mi jesmo i ostajemo ljudi, usprkos svetom radu i svojoj dužnosti. Kakogod bio težak rad u samoći, rad u zajednici iziskuje takodjer mnogo odricanja. Općenito govoreći, ako se hoće izbjeći svaki sukob, treba biti pored naravi koje se medjusobno razumiju i upotpunjuju. Nikad ne će nedostajati materijala za neslogu. Rijetki su oni koji od naravi imaju sreću da se mogu sprijateljiti i prilagoditi bez poteškoće. Temperamenat i narav igraju veliku ulogu. Ima svećenika duboko pobožnih s kojima je jako teška suradnja. Od toga ponekad trpe najviše baš oni. Kako bi oni volili reći sa Abrahamom: "Molim te, da ne bude raspre izmedju mene i tebe, jer smo braća. Nije li sva zemlja pred tobom? Ako ćeš ti lijevo, ja ću desno, ako ćeš pak ti desno, ja ću lijevo". (Gen XIII,8) Da, samo kad ne bi bilo krute životne stvarnosti.

Nisu to uvijek nužno niski motivi koji izazivaju nesklad. Razilaženja u zakonitim mišljenjima dovode vrlo lako do trvenja lične naravi. To nije nužno, no vrlo često osjećamo da se iza otpora na kojeg nailazimo kriju čisto lične stvari. Čak kad stvarno hoćemo dobro, automatski i instinktivno tražimo svoju osobu.

Lako je hvaliti svećenika koji djeluje u kojoj drugoj biskupiji ili barem u drugoj župi. Tada ćemo lakše biti objektivni. Sasvim je drukčije prema onomu s kojim mi moramo raditi. Naročito, ako je intelektualno jači od nas. Kako se već unaprijed bunimo, čak i da priznamo činjenicu. Svećenik koji nadilazi osrednji broj i koji u svom radu ima dosta velikog vanjskog uspjeha mora se takodjer nadati, naročito u početku, svakovrsnom protivljenju i poteškoćama koje će mu doći od njegove subraće. Samo njegovo prisustvo pričinja drugima u nekom pogledu žrtvu i traži od njih mnogovrsna odricanja. Oni nastoje da otkriju u njemu kakvu osobenost ili slabost koje bi im pružile priliku za kritiku. Neki dobro poznati svećenik rekao je jednoga dana:"Ja se dosta često uživljavam u osjećaje mojih pomoćnika, kad se pokažu malo

previše rezervirani prema meni, iako ja lično od toga mnogo trpim. Kad bih pored sebe imao kakvog suradnika moga kova, još i tada bi mi rad s njim bio vrlo težak."

Neki tu gube svoje najbolje snage ili pak idu tim putem. Rijetko je da jedan mladi svećenik koji u svojoj duši nosi svoje lične ideje i odluke bude trpljen ili prikladno vodjen da bi imao koristi od tih svojih raspoloženja. Ne shvaća ga se ili ga se ometa. Taj uzdržani ili silom potisnuti polet ništi se ili se pretvara u gorčinu i tvrdoglavost. Kad konačno jednom otvori zatvor, sruši ogradu, ta urodjena neovisnost ili će biti uništena te ne će više znati raditi i plašit će se sama sebe ili će se divlje, nepromišljeno, bez mjere baciti na juriš za neizvjesnim ciljevima.

Današnji mladi svećenik mora uostalom smatrati velikom srećom i posebnom milošću, ako se namjeri na kakva protivljenja. Ona ga uče da sam sebe stalno kontrolira. Ona provjeravaju ideje i karakter i pomažu in da dozriju. Ona pripremaju osnov požrtvovnoj svećeničkoj službi. Sretan onaj koji do toga dodje u sebi, a da u njem ne ostane traga od ljutine i lošeg raspoloženja! Sretan onaj koji se u svojim prvim svećeničkim godinama sretne sa odličnom subraćom! No neka se ne zbuni, ako ne bude sve odgovaralo njegovim željama i idealu.

Ako promatramo svoje suradnike okó spremnim na kritiziranje ne će nam izmaći ono što je u njihovom karakteru i u čitavom njihovom biću neskladno i nesavršeno. Za uzvrat naš će bližnji otkriti u nama iste nedostatke pa i druge. Ako ispitujemo ljudske karaktere, susrest ćemu tu ponosa, oholosti, ispraznosti, zavisti, srditosti, ljubomore, osjetljivosti, nepovjerenja, melankolije, lakomislenosti, bezbrižnosti i t.d. Neki imaju sretnu narav, no većina ih ima u većoj ili manjoj mjeri koju od nabrojanih mana, a ni poglavari nisu izuzeci.

To je mnogo kad se nadje duhovni poglavar koji znade shvatiti, izgladiti i udesiti stvari. S nekim osobama je tako reći nemoguće naljutiti se. One unaprijed razoružaju duhove. Neki svećenik nezgodnog temperamenta koji je svuda nailazio na poteškoće obnavljao je jednoga dana uspomene na dugi niz župnika s kojima je službovao. Dvojicu je spominjao s velikim divljenjem. "S njima, govoraše on, nije moglo biti rasprave, čak ni kada sam htio." - Za prepirku su konačno potrebna dvojica.

Svakako da ima ovdje ondje suradnika prema kojima čovjek mira direktno biti oprezan. Što više se čovjek trudi da dodje s njima u srdačne odnose, što više traži otvoreno i iskreno objašnjenje, što je više čovjek strpljiv i šutljiv, to više su oni nesnosni. Bez obzira na dostojanstvo i ličnu obranu često je potrebno reagirati. Neki su pristupačni samo ako se boje i tako ih se može dovesti da promijene barem vanjsku taktiku. U duši oni se ne će nikada promijeniti. Svi će pokušaji propasti. U većini tih slučajeva ne radi se o velikim odgovornostima. Često je to bazirano na bolesnom duševnom stanju od kojega sami dotično trpe najviše. No treba zaštiti sebe a i druge, naročito kad se radi o ambicioznima koji žele da na svaki način postignu svoje ciljeve. U protivnom bi opasnost mogla biti jako velika.

Uvijek ćemo u sebi primijetiti niske nagone i nagnuća sebeljublja i sebičnosti. Mi smo od naravi osjetljivi, tašti, svadljivi, zavidni. Nikad ne ćemo moći postići na ovome svijetu ono što nam jedino nebo može dati. Ako su naše strasti podložne jednom pravilu, one će imati i jednu dobru stranu, naročito u našoj službi. No jao nama ako pustimo da nas one vode i vladaju nama! Tada čovjek postane račundžija, sumnjičav, nepovjerljiv, podmukao, zatvoren, neiskren i ne pravedan. Takovo duševno stanje sprečava svaku prijatnu suradnju. No, hvala Bogu, takova direktno premalo kršćanska raspoloženja dosta su rijetka medju službenicima oltara. Najčešće ih nema čak ni ondje gdje bi čovjek na izgled samo, mislio da ih je našao. Bog koji vidi dno srdaca sudit će sasvim drukčije nego mi, jer mi prečesto promatramo stvari s predrasudama, sa svoga uskog vidokruga koji je uvijek zainteresiran i prema tome naš pomućeni pogled nije objektivan. Mjesto da osudjujemo iskoristimo te neugodne i neprijatne odnose za svoju ascetsku izgradnju i vježbajmo se u poniznosti i ljubavi. Tada će nam oni svakako biti izvor blagoslova.

Dobro razumijevanje medju subraćom učinit će od našeg polja rada raj na zemlji. To mora za nas biti pitanje savjesti i potreba srca da u tom uspijemo. Ni jedna žrtva ne smije nam se činiti suviše velikom, kad se radi o tome da uspostavimo prijateljske odnose sa svojim suradnicima u službi. Onaj će sigurno uspjeti koji ostvari ovu riječ Spasiteljevu njegovim apostolima: "Qui major est in vobis, fiat sicut minor et qui praecessor est, sicut ministrator" (Lk XXII, 26). Ako postoji nesklad, ne tražimo odmah kod drugih izvor tim teškoćama. Značajno je da nitko u takvim slučajevima ne traži pogrešku u samome sebi, nego uvijek gleda, sa izgledom mučenika, na svoga subrata koji nije uvijek onakav kakav bi morao biti. U našim vlastitim očima smo uvijek mi oni koji trpimo i nosimo križ. Tko je taj, koji čitajući ove retke, nije sklon da ih primijeni na ovoga ili onoga subrata čiji su mu nedostatci karaktera osobito živi u sjećanju? Pa ipak svi mi imamo toliko stvari za koje bismo se trebali izvinuti onima koji s nama rade.

No ako u nekom posebnom slučaju ne ovisi uistinu o nama ili ako nije u našoj moći da stupimo u srdačne odnose sa svojom subraćom, onda nosimo svoj teški križ. Ima stvari koje se ne mogu izmijeniti. Ne pokazujmo se slabi upuštajući se u jeremijade svakom zgodom i pričajući posvuda svoje nevolje. Ne igrajmo istovremeno ulogu tužitelja i branitelja. Ne tražimo bez vrlo ozbiljna razloga, premještajem ili nečim sličnim, nasilno rješenje situacije, naročito ako zbog toga trpi naša osoba a ne i služba. Dokažimo da imademo veliku dušu zahvaljujući Bogu što možemo trpjeti. Baš te žrtve i ta odricanja koja ćemo znati vršiti u službi učinit će našu djelatnost plodnom u najvećoj mjeri.

KONKURENCIJA U SLUŽBI

Sinodalni statuti dijeceze Munster od 1924. sadržavaju jednu formalnu aluziju na jedan skup stvari koje se mogu sažeti pod imenom "natjecanje" u službi. Ondje je rečeno (Čl.86):"U službi treba izbjegavatičak i sjenu onoga što se zove natjecanje. To nastojanje sastoji se u tome da se redovito nastojimo baviti izvjesnim razredima ili kategorijama duša, koje su već ustaljene u svojoj vjeri i svom ponašanju, a zanemarujemo veliku masu onih kojima je posebno potrebna pomoć svećenikova. Bit će izbjegnuto nekorisno drobljenje priličnih snaga, a isto i mnogo nimalo pobožnih sukoba, ako se svećenici čija se polja rada dodiruju slože i rade prema jednom zajedničkom planu. Posebno treba izbjegavati osnivanje novih društava i ustanova, ako se njihovi ciljevi mogu isto tako ili još bolje postići oživljavanjem ili preobražavanjem starih već postojećih ustanova."

Ovaj tekst zaslužuje da tisuće svećenika obrate na njega pažnju. Ponajprije primjećujemo da se tu konačno ne radi o nečem novom. Mi možemo tako reći u svim stoljećima govoriti o nekom takmičenju u službi. Ponekad se ono pokazalo otvoreno i iz providnih razloga tjerano je do krajnosti. Naročito u kasnom srednjem vijeku. Sjetimo se na primjer svadje oko pripuštanja prosjačkih redova na pariško Sveučilište u XIII stoljeću, borbi medju tim istim prosjačkim redovima i svjetovnim klerom povodom župskih prava, suparništva, često tako sablažnjivog medju samim redovima. Nije se tu uvijek radilo jedino o pitanju prestiža, nego je ponekad bilo u pitanju direktno opstojanje jedne ili druge strane. Danas ćemo mi rijetko naići na borbe i suparništva takovoga tipa. No nove su prilike stvorile nove oblike "konkurencije", kojima ćemo u svoj iskrenosti posvetiti slijedeće redove.

Rad se razvio tako da skoro nužno mora doći do izvjesnog trvenja medju različitim udruženjima. Polja rada često nisu dosta točno razgraničena. Razne organizacije traže sebi članove medju istim vjernicima ili pak idu za istim ciljevima. Lako na primjer mogu iskrsnuti neslaganja izmedju Bratovštine kršćanskih majki i Bratovštine Svete Krunice, izmedju kakve patronaže i kakvog djačkog kružoka, izmedju Trećeg reda i kojeg drugog udruženja. Svi se bore da pribave sebi članove. Možda će u kojem velegradu neki vjeroučitelji razviti svu svoju revnost da pridobiju svoje učenike za stupanje u Marijinu kongregaciju koju oni vode, a drugi će koji svećenik medju istim tim učenicima potražiti članove za svoju skautsku grupu, a treći će opet htjeti da iste pridobije za kakvu literarnu družinu. Opet neko drugi zvat će ih da pristupe Konferencijama Svetoga Vinka Paulskoga. Tako su tri ili četiri svećenika jako zauzeti. Oni se stvarno mnogo trude oko tih učenika od kojih usprkos svim svojim naporima pridobe samo neznatan dio, dok će velika masa izbjeći svakom od njih. Ako čovjek ne radi sa širokim vidicima i nezainteresirano, kao po nagonu dolazi do toga da zavidi drugome na uspjehu. Dešava se da se učenici, koji su već članovi jedne grupe, nagovaraju od strane druge kakve grupe koja bi ih htjela ujediniti pod svojom zastavom. Tako se svi odjednom bacaju na malo stado dobrih, dok medjutim vrlo malo misle, vrlo malo se dadu na posao oko predobivanja onih koji se ne daju tako lako pridobiti, a koje treba osvojiti teškim radom.

Potpuno isto se može zapaziti kad se malo izbližeg promatraju napori raznih organizacija oko osvajanja radničke omladine. Isto je tako i sa ženskom katoličkom mladeži. Pod dojmom te propagande oni katolici, kojima je to najmanje potrebno, prinose žrtvu i pristupaju svim mogućim udruženjima. Tako vidimo posvuda ista lica i slušamo u svakoj prilici ista imena.

Ne spotiču se ponekad samo društva jedna o druga. Evo na primjer grad gdje ima više crkava. Obzirom na broj katolika trebalo bi ih više, toliko je posla. A medjutim lako se pokaže tendencija koja se mora promatrati kao konkurencija jedne crkve drugoj crkvi. Svaki bi župnik htio da mu je crkva najposjećenija, da ima najviše svetih Pričesti, da su njegova društva najjača, i t.d. Da bi došao do toga pribjegava često sredstvima i postupcima koja, objektivno promatrajući, barem su suvišna i predstavljaju beskoristan rad. Što da se rekne o dvije crkve podignute skoro jedna pokraj druge a u kojima se svake nedjelje počevši od 5 sati i trideset minuta služi svako pola sata sveta Misa, premda su prve Mise slabo posjećene i premda svećenici koji su u tim crkvama, i pored svih svojih drugih zanimanja, moraju binirati? Tu bi bio potreban sporazum koji bi lojalno vodio računa o važnosti svake od tih župa. A kad jedna župa privuče k sebi vjernike sa stotinu sitnica? Situacija može postati još nesnošljivija, ako u župi ima samostan u čijoj kapelici se obavlja javno bogoslužje. U malim gradovima i na selima posljedice su redovito još gore nego li u velikom gradu. Nije rijetko naći svećenika, koji uostalom nije neprijatelj redovnika, ali ne želi samostan u svojoj župi. Stvarno nije ugodno jednome revnom svećeniku gledati kako njegovi vjernici odlaze u samostan da ondje prime sakramente, da ondje prisustvuju bogosluženju i traže uputstva.

Dosta se često može zapaziti "konkurencija" medju svećenicima jedne iste crkve ili istog zavoda. Neke kategorije duša i neke obitelji ne bi se nikada mogle požaliti da ih je kler zanemario; čak se ponekad čini da se za njih skoro otimaju. Svaki bi se htio njima baviti. Čovjek bi pomislio da prisustvuje pravoj trci svećenika; prizor koji prema prilikama zbunjuje i zabavlja nezainteresiranog promatrača koji u tom gleda smiješno i djetinjasto ponašanje. Svako bi izmedju nas mogao u tom pogledu navesti bezbroj primjera. Treba medjutim priznati da je u tom pogledu danas drukčije.

Tako su mnogi nekadašnji neukusni incidenti danas općenito nemogući. No tko je izmedju nas potpuno oslobodjen svih osjećaja i nagnuća koja tako lagano dovode do sukoba i rivalstva? Često oplakujemo takodjer sa gorčinom konkurenciju koja postoji na polju teološke i duhovne literature. Neka revija ne može ni živjeti ni umrijeti. Umjesto da joj pritekne-mo u pomoć suradnjom ili pretplatom, brzo osnivamo sličnu koja će konkurirati i koja se takodjer mora boriti i probijati iz godine u godinu. Ako se primijeti da jedan prijevod Svetog Pisma ima dosta veliki uspjeh, odmah niču novi prijevodi iz zemlje kao pečurke.

Na dvadeset i drugom kongresu bavarske katoličke štampe izjavio je generalni direktor Mgr.L.Müller: "Skoro sva društva traže mnogo od katoli- čkih novina. To su oglasi sastanaka, izvještaji i t.d. No pružaju li sva katolička udruženja u zamjenu za to svoju pomoć našim listovima? Nije li

opravdan prigovor da mnogi organizacijski listovi osiromašuju dnevnu štampu oduzimajući joj svoje oglase? Tolika udruženja osnovala su sebi listove koji možda nisu bili nužni. Nitko ne prigovara profesionalnim novinama. Ja ne ću kritizirati nego samo iznosim činjenicu zašto su dnevnici, posebno u Münchenu, morali, u više navrata mijenjati tablu svojih oglasa i time su mnogo izgubili. Radnički listovi primaju oglase koji posebno zanimaju radničku klasu, a ti su oglasi oduzeti dnevnoj štampi. Isto su tako poljoprivredni listovi svim poljoprivrednim i ratarskim oglasima....A mi u našim münchenskim novinama imademo ponekad sve one reklame koje se sada nalaze u crkvenim revijama: orgulje i harmoniumi, zvona, zlatarsku robu, pokaznice i kaleže, misno vino, svijeće i ukrase, satove, reverende, traženje i ponude kućnih pomoćnica. - Naglašavam, ja ne kritiziram, ja samo konstatiram činjenice A tko će grijati peć svakidanjih katolika i tko će staviti u pogon njihove mašine?

A privatne štamparije vjerskih redova? Na općem katoličkom kongresu u Magdeburgu navedeno je da ih ima 66. Hoće li one ostati u svome prvotnom obliku ili će se natjecati sa izdavačkim kućama kojima već ne cvatu ruže, a to bi možda za neke kuće bila potpuna katastrofa?.....Kakvu korist ima od toga velika katolička stvar, barem u literarnom pogludе? Ali čemu jadikovati? Neka svaki pazi sa svoje strane da se jaki zidovi crkava ne sruše dok nadogradjujemo kapelu na kapelu dotle dok se velike zgrade ne sruše."

Isto tako osnivanje vjerskih ili karitativnih ustanova može biti u nekim okolnostima samo jedna forma konkurencije. Koliko puta se javnosti predstavlja koje novo preduzeće kao da je od životne potrebe za Crkvu i za njega se traže velike materijalne žrtve! A iza kulisa se može čuti da se krugovi koji su već prije radili na tom polju svim silama protive novoj ustanovi i ne propuštaju ništa da je onemoguće i zaustave. Društva i organizacije neprestano osnivaju nova obdaništa i sirotišta. Ona koja već postoje često se mukom održavaju, jer nemaju više dovoljno djece. Podiže se jedan dom duhovnih vježbi pored drugoga koji često i sam već ne može da prikupi dosta egzercitanata. Uvijek smo u dugovima i u brizi oko administracije. Nije čudo, ako naša vjerska i karitativna poduzeća posluju na čisto komercijalnoj osnovi, a ne u duhu Katoličke Akcije.

Odkad su zakonom dozvoljeni, samostani su se toliko namnožili da su mnogi biskupi, to više nije tajna, jednostavno zatvorili svoje biskupije pred muškim samostanima i ne dozvoljavaju da se osnivaju novi nego samo vrlo rijetko i sa svim mogućim uvjetima i rezervama, na primjer uz uslov da samostan ne će imati školu ili da njegova kapela ne će biti javna. Vjerske kongregacije i sami redovi vide često u tim novim ustanovama jednu neprijatnu konkurenciju koja presijeca njihovo polje rada ili umanjuje njihovu mogućnost života.

Bilo bi nekorisno prezreti ili šutke prijeći, ili čak nijekati te stvari o kojima se stalno govori i raspravlja u upućenim krugovima, a naprotiv bit će od stvarne koristi za sve da o tome govorimo otvoreno i slobodno sa svom objektivnošću i trijezno, da bismo u mnoga pitanja unijeli popuštanje

i jasnoću. Inače bi moglo lako doći do otvorene borbe i do sukoba koji bi uzrokovali jedan ogroman skandal i neprocjenjive štete. I danas su već štete dosta velike.

Do jedne izvjesne točke "konkurencija" će uvijek biti neizbježna, usprkos odredbama Kanonskog prava, biskupijskim uredbama ili posebnim nagodbama. Često je takodjer jako dobro da se jednu stvar zahvaća ne samo s jedne strane nego sa više strana. Obično je polje rada dosta široko, da bi si mnogi mogli podijeliti rad tako da se nitko ne može tužiti da za njega nema posla. Da se ublaži sadanja bijeda, nema suviše sila na poslu. Ako je suradnja koju je doprinio svaki pojedinac možda tek kap vode na vrelo gvoždje, ta pomoć postaje djelotvorna kad se sa svih strana pruža suradnja.

U običnom životu natjecanje ima takodjer i svoju dobru stranu. Mi to ne bismo željili ni zabraniti niti odstraniti. - Natjecanje nas potiče da radimo što je bolje moguće. Pa i u svećeničkoj djelatnosti "konkurencija" može djelovati vrlo oživljavajuće. Ona čuva od stagnacije i od mehaničkog i običajnog rada. Ona radja aktivnim životom i tjera na nove planove. No treba da se radi o svetom i nezainteresiranom takmičenju, koje želi da ima jedini cilj služiti katoličkoj stvari. Svećenici koji rade na istom području ili koji se bave istim osobama, moraju nastupati složno u svakom pogledu. Oni se moraju boriti zajedno, čak i kad upotrebljavaju različite postupke. Kako je žalosno kad se može vidjeti da jedan ide svojim putem ne osvrćući se na drugoga ili čak i protiv njega! Koliko je tu raspršenih snaga da ne kažemo potraćenih! Već smo radi manjka svećenika koji se posvuda osjeća i na kojega se sve više i više tužimo mi si ne možemo dopustiti tu raskoš da, bez razmišljanja, iskoriščavamo postojeće snage. Pa ipak koliko ima poslova koje obavljaju dvojica ili trojica! A ne manjka ni srdžba i zla volja, ne brojeći sve vrsti ličnog trvenja, koja bacaju svoju sjenu na cijelu svećeničku službu.

Ne samo što su tako uzalud više ili manje utrošene mnoge svećeničke snage, nego se dosta često i financijski radi nespretno. Tu dodirujemo jednu osjetljivu točku o kojoj bi se imalo mnogo reći i pisati. Mnoga dobra ideja, koja odgovara modernim uslovima, zaslužuje da bude provedena u život. No da li je zato potrebno svaki put graditi novu zgradu da bi se u njoj smjestila cijela jedna administracija i jedna tiskara? Zašto ne bismo priključili nečemu što već postoji to što se može povećati i lagano i bez velikih troškova preobraziti? Koliko puta izvjesna svećenička poduzeća ozbiljno konkuriraju laičkim kućama te su dosta često uzrokom gorkih tužbi. Mogli bismo navesti za to potresnih primjera. A koliko stvarno hitne potrebe svećeničkog djelovanja moraju biti puštene po strani ili se moraju ostvarivati prosjačenjem radi nedostatka novca. Morali bismo se iskreno zapitati ne bi li se svote sakupljene uz cijenu mučnih pretplata uz koje je često prilijepljen znoj siromaha mogle iskoristiti sasvim drukčije nego što se to praktički čini.

Sve to ukupnom interesu Crkve pričinja jednu neprocjenjivu štetu. Još više, rad onih koji se medjusobno o prvenstvo svojih napora otimaju, nesretno djeluje, bez izuzetka, na izvjesne klase i kategorije duša učvršćenih u vjeri i moralu, zanemarujući veliku masu onih kojima je posebno potrebna

naša služba. Želimo steći utjecaj i pristalice medju onima koje ne treba predobivati ni obraćati, medju onima pored kojih ima unaprijed nešto da se radi ili....dobije. Rad medju ostalima rado prepuštamo, velikodušno i bez zavisti, idealistima, koji hoće da mu se posvete i da se za njih žrtvuju. A baš mi se moramo dati na jedno sveto takmičenje ondje gdje se nažalost prečesto može govoriti o jednom neobradjenom polju no koje po svaku cijenu treba intenzivno obradjivati. Kad bi samo uskoro na tom području razvila se jedna istinska i plemenita konkurencija i kad bi se sa svih strana na tom polju radilo u znoju lica svoga!

Ono što smo rekli daje naslutiti način kako se mnoge stvari mogu popraviti. Treba ipak da se još zadržimo na ovom predmetu. - Prije svega, u svakom pojedinačnom slučaju potrebno je imati jedan dosta fini osjećaj da jasno osjetimo, ako se i dokle se nalazi u blizini kojeg "konkurentskog poduzeća". Ovdje još inzistiramo na činjenici da se vrlo rijetko radi o promišljenom i hotimičnom zalaženju na tudje područje. Nitko ne traži svijesno i hotimice svoju ličnu korist, svako bi htio vjerno služiti Crkvi i dušama. No život čini čovjeka kratkovidnim i pomaže mu često da zaboravi ideal. Čovjek je čovjek i ostaje čovjek.

Osim toga u zadnje vrijeme upotrebljavaju se tolike efektne riječi koje vrše utjecaj i za koje vjerujemo da smo dužni po njima se upravljati. Danas se daje jedna lozinka i jedno vrijeme, a mnogi ne vide i ne čuju ništa drugo nego samo tu lozinku. Kad malo kasnije iskrsne kakva nova forma apostolata, bacamo se na nju s istom energijom i tako dalje u beskrajnost. Često je kakva slijepa revnost baš kao i nepromišljeno oponašanje izvorom mnogih ekskluzivnih pogleda koji dovode do sukoba. Tim je dakle važnije da dovršimo stvar. Neka nam je dopušteno prvo predstaviti neke opće ideje koje će služiti kao načela, koja će zatim morati biti primijenjena na neke važne točke koje se danas posebno tretiraju.

Osnovna načela koja moraju služiti kao osnovica za suradnju u pastoralnom radu ustanovljena su zakonima Crkve. Naravno njih treba poštivati i držati ih se bez pridržaja. Nažalost neki svećenici, čini se, slabo poznaju te propise. To se često opaža kod svjetovnog klera kad se radi o pravima i povlasticama redovnika. Koliko redovnici moraju znati ostati u granicama koje je Crkva označila za njihovo djelovanje (ukoliko nisu opterećeni župskom službom), toliko medjutim moraju s druge strane braniti prava koja su im dana ne samo za njihovu korist i napredak nego radi općeg interesa.

I u drugim područjima takodjer propisi crkvenog prava moraju uživati apsolutno poštivanje. Treba osim toga priznati neke historijske običaje koji imaju silu zakona. No stalno inzistirati na principima i neprestano zauzimati strogo juridičko gledište nikako nije dosta. Pravni fanatici se o svašta spotiču i svuda izazivaju sukobe. Treba znati popustiti i prema potrebi znati neparan broj primiti za paran. Strogo pravo samo razdvaja. Uvijek će biti područja koja se pravom nikada ne mogu urediti. Uostalom Kodeks nije mogao predvidjeti sve slučajeve. Preostaje jedino prijateljski sporazum.

Zašto jedan ne uzme učešća u podhvatu drugoga, ako vidi da bi iz toga podhvata mogla nastupiti razmimoilaženja ili čak nesloga? Nemamo hrabrosti da se prije izvrgnemo udarcima drugoga i od straha radimo mu iza ledja. No prečesto zaboravljamo da takav postupak vrlo loše djeluje i da se tako stvara atmosfera koju kasnije nije više moguće pročistiti.

Trebalo bi takodjer da smo dovoljno širokogrudni te ne cijenimo jedino onu metodu apostolata koju mi upotrebljavamo, nego da jednako priznajemo vrijednost ostalim formamo apostolata. Neko može napredovati u duhovnom životu isto tako u kongregaciji Blažene Djevice kao i u Trećem redu pa postati laički apostol. Neka se nastavi ono što već postoji u mjestu ili ono što izgleda da je posebno korisno prema prilikama. Nemojmo si umišljati da smo napravili kakvo golemo čudo pridobivši na primjer kakvo mlado dijete Marijino u Treći red, ako ga u isto vrijeme odvlačimo od kongregacije, kojoj je ono do sada pripadalo. I tu treba uhvatiti što čvršću vezu i ići ruku o ruku. Koliki su, unatoč svoj svojoj pastoralnoj revnosti, uski u svojim idejama i pogledima! Nema li ispod toga ponekad mnogo ličnog sebeljublja, sebeljublja društva ili samostana? A u nekim slučajevima može biti takodjer mnogo tvrdoglavosti i djetinjarije? Ponekad se jedino tim izrazima može karakterizirati ono što se nalazi u suštini te "konkurencije" medju svećenicima. Dokažimo dakle da smo široka duha i starajmo se da ne zaslužimo žalosni glas da smo "svadljivi".

Poslije ovih općenitih primjedaba pogledajmo neke konkretne slučajeve, koji se mogu susresti. Prije svega svećenici koji rade zajedno u jednoj istoj crkvi moraju medju sobom njegovati najbolje odnose. Neka kapelan gleda u svom župniku odgovornog šefa čije naredbe se uvijek moraju poštivati. Već radi reda. Neka ne čini ništa važna iza ledja župniku, naprotiv neka se s njim savjetuje i traži za svoje podhvate blagoslov svoga starješine. Time se predusreću mnoge teškoće. Isto tako ni direktor kakvog kružoka ili kakve ustanove ne smatra se apsolutnim i neovisnim gospodarom koji ne mora polagati računa biskupu kao i kapelan. "Kapelani, kažu sinodalni statuti Münstera, (čl.378) moraju se stalno sjećati da oni nisu neovisni pastiri, nego predstavnici i župnikovi pomoćnici in universo parceciali ministerio...... Oni ne smiju, bez župnikova pristanka, uvadjati novotarije niti skupljati kakve priloge u župi. Oni moraju i u društvima koja su im posebno povjerena uhvatiti i čuvati kontakt sa svojim župnikom."Može se naći pomoćnika kojima je skoro nemoguće upravljati se prema ovim uputstvima i u isto vrijeme učiniti bilo šta dobra. Neka onaj koji bi se našao u sličnoj situaciji ne poduzima nikada ništa ne posavjetovavši se prije sa sigurnom i iskusnom subraćom, a prema prilici, u izvjesnim slučajevima, samo nakon što je pitao za savjet vlasti. No u redovnim prilikama treba se strogo držati gornjih uputstava, pa će uvijek biti dobro. Očigledno će jedan dobronamjerni župnik što se njega tiče pratiti sa zanimanjem rad svojih pomoćnika i nastojati na svaki način da ih pomogne.

Kao što smo vidjeli medju društvima je danas veliko natjecanje. Čak i u malim seoskim župama ima suparništva.

Tako sam negdje vidio da članovi jedne bratovštine ne će da se pričeste pod istom svetom Misom kad se pričešćuju oni iz drugog društva. U nekom gradu trebali se sastati odbori postojećih ženskih društava da bi zajedno donijeli odluku o jednom zajedničkom pothvatu. Tim povodom iskrsle su mnoge poteškoće i dugaraspravljanja i pregovaranja da bi se ustanovilo koje će društvo dati predsjednicu. Slične gluposti (neka mi se oprosti na izrazu) ne bi u naše vrijeme smjele predstavljati nešto tako važno. U propagandi treba odstraniti sve što bi moglo probuditi, i prividno, da se jedno društvo želi razvijati na štetu drugoga. Ako patronaže i kružoci žele da rekrutiraju radničku omladinu, predsjednici dotičnih društava morali bi se prethodno sporazumjeti i ograničiti svoje polje rada. Moralo bi se takodjer svestrano voditi računa o mjesnim prilikama kao i o vlasništvu prijašnjega društva. Treba stvoriti organsku vezu; svi moraju biti jedno srce i samo jedna duša da bi zajedno ostvarili Katoličku Akciju koju želi Pijo XI. Zato s pravom sinodalni statuti Munstera (čl. 299) propisuju: "U većim mjestima moraju se ujediniti predstavnici svih društava u jedan radni odbor kako bi se nastupalo u punom skladu i kako bi se razni planovi koordinirali. Nova društva ne treba osnivati prije zrelog promišljanja i odluke. Posebno treba objasniti pitanje koje će mjesto zauzeti novo društvo u skupu već postojećih društava u mjestu. "To su zlatna pravila koja mogu otkloniti mnoge poteškoće i prepirke i pomoći smišljenoj suradnji. Koliko puta se može oživjeti jedna stara organizacija dodjeljujući joj jedno polje rada prikladno našim vremenima. Ipak u nekim slučajevima jedno staro udruženje može biti opterećno svojom prošlošću takvim zloporabama ili je toliko izgubilo simpatije da je neuporedivo lakše pokrenuti jedno potpuno novo društvo nego učiniti popularnim i sposobnim za život jedno dokinuto društvo. No ako postoji takvo društvo stvarno sposobno za život treba se uz njega sa poštovanjem privezati i učiniti ga da služi potrebama našega vremena.

A sada još jedno delikatno poglavlje, i to će biti zadnje: odnosi izmedju svjetovnog i redovnog klera uokvireni u okvir "konkurencije" koja medju njima može postojati i koja se tu i tamo javlja otvoreno ili prikriveno. Moglo bi se takodjer dodati nekoliko riječi o odnosima medju raznim redovima i redovničkim ustanovama. Naravno i tu se treba zadovoljiti više aluzijama nego javnim raspravljanjem stvari, jer mnoge prijeporne točke mogu teže riješiti pisanjem nego stvari koje smo prije ispitivali.

Danas redovničke kongregacije muškaraca imaju jednu neuporedivo veću važnost nego prije par desetina godina. Usprkos konfiskaciji njihova dobara i usprkos progonima pokazao se jedan veličanstveni zamah. Prerastao je broj redovnika. Pojavio se cijeli niz novih redova i kongregacija. Uz cijenu žrtava i skoro nadčovječanskih napora različiti redovi su pokušali da urede pitanje svoga podmladka najčešće osnivajući gimnazije i novicijate. Općenito se je intelektualni nivo redovnog klera znatno podigao.

Ima li svjetovni kler razloga da pozdravi ovaj napredak redovnika? Svakako se nitko ne će usuditi odgovoriti na ovo pitanje "ne". Tko-god misli i osjeća sa Crkvom radovat će se razvoju redova. Ipak se može čuti u svećeničkim krugovima po-

vodom tog razmaha svakovrsnih strepnji i rezervi. Dosta često se govori da će porast redova negativno utjecati na podmladjivanje svjetovnog klera. No opravdano je tvrditi da jedan veliki broj učenika redovničkih škola ne bi se nikada inače mogao posvetiti studijama. Redovi doista omogućuju školovanje mnogim mladjim darovitim, ali siromašnim ljudima. Štaviše sve kongregacije priznaju da jedva 25 do 30 o/o učenika ostaju kod njih. Mnogi od onih koji ih napuštaju prelaze, kako se to lako može dokazati, u svjetovni kler. Najzad svaki red može navesti jedan veliki broj elitnih katolika koji su kod njih primili svoje obrazovanje i koji otvoreno izjavljuju da redovnicima duguju direktive za život. Nema dakle mjesta da se pokazujemo odviše nepovjerljivi prema redovničkim školama i ustanovama. Poznam mnoge svećenike koji redovito šalju u redovničke zavode sve učenike koji pokazuju sklonost prema svećeničkom zvanju, kad im je teško da si pribave sredstva za školovanje. Oni znaju dakle dobro cijeniti redovnike s'te strane. S druge strane, jedva je potrebno reći da ne odobravamo svaki postupak redovnika u njihovoj brizi da si osiguraju svoj podmladak. Može se naći brojnih neprijatnih oglasa u kojima redovničke kongregacije nastoje privući djecu u svoje škole i mladiće u svoje novicijate. Ne smije se odobriti da neki revan propovjednik koristi duhovne vježbe u kojem dijecezanskom sjemeništu kako bi putem pripravljenih privatnih razgovora predobio najbolje učenike, koji do tada nisu ni o čem drugom ni sanjali nego samo da postanu svjetovni svećenici. Razvoj redovničkih škola ponekad izgleda čak i po sudu dobro raspoloženih suviše nagao i dosljedno nešto štetan. Taj razvoj mora biti prilagodjen što je više moguće prilikama. Prije svega jedan red mora imati takodjer dovoljno upotrebljivih snaga da odgoji i formira svoje novake, tako da on sam ne bude ometan u svom nutarnjem i vanjskom razvoju, nego stvarno pomognut. Jadna kongregacija, koja ne raste nego bijedno životari. No mora se takodjer moći misliti i na drugu stvar a ne samo na razvoj svoga reda. Sve u svoje vrijeme. Najzahvalnije su usluge koje redovnici čine svjetovnom kleru poglavito kao izvanredni pomoćnici u pastvi ondje gdje ih nema ili ih je jako malo. Izvanredna služba mora stalno iznova popunjavati i oplodjivati običnu pastoralnu službu. Svjetovni kler je samo iznimno u mogućnosti da sam preuzme taj posao. On je općenito privezan uz jednu stalnu postaju, s obvezom da ondje stalno boravi, i drugim dužnostima svoga staleža. S te strane je redovnik mnogo slobodniji. Njegov redovnički stalež ga u očima vjernika obavija nekom aureolom, ako je zna sačuvati. To svakako nije slučajno što su si svjetovni i redovni kler vremenom podijelili poslove pastve tako, da je jedan skoro isključivo redoviti pastir, a drugi izvanredni. Ne bi se lako išta smjelo mijenjati u ovoj stvari. Općenito činjenica da pripada jednom redu priječi nekog svećenika da se redovito bavi pastoralnom službom, barem ukoliko dotični red nije osnovan s tim ciljem. Ja bih takodjer svjetovao redovničkim kongregacijama da primaju župe samo u sasvim izuzetnim slučajevima. Naprotiv svjetovni kler može pozivati redovnike u pomoć gdje je to potrebno. Oni će rado učiniti što budu mogli. Onaj koji letimično pogleda registre samo jednog samostana, začudit će se nad mnoštvom malih ili velikih radova, koji su obavljeni tokom jedne godine. Redovnički kler je takodjer jedna stvarna i moćna pomoć svjetovnome kleru.

No još je manje nužno da jedna samostanska crkva bude "konkurencija" za župu ili za susjedne župe. Treba na primjer izvanrednih ispovjednika kojih bi se moglo naći bez izazivanja pažnje. Onaj koji zna kakvi su oni koji tokom godine posjećuju samostanske ispovjedaonice sretan je što imaju tu mogućnost da se povjere i otkriju i taj ne će zavidjeti nego će čak žaliti one koji moraju da se posvete tim dušama.

Samo i redovnici moraju jednako da se u svojim samostanima posvete jedino izvanrednoj službi. Oni moraju odlučno i temeljito izbjegavati sve što bi vjernike moglo udaljiti od njihove župe. Neka svoje bogoslužje urede tako da vjernici ne bi mogli naći u samostanskoj crkvi čime bi nadoknadili župsku obavezu. Zato neka stave svete Mise rano. Neka uostalom brižno nastoje izbjeći sve što bi moglo s pravom podstaći misao da izgleda da žele samostanu pripojiti župi ili stvoriti župu u župi. Naravno treba u izvjesnim slučajevima voditi računa o naravi posla kojim se dotični red bavi kao i o mjesnim prilikama. Nitko ne bi htio zabraniti benediktincima da obavljaju svoje sjajne ceremonije. U velikim gradovima prilike su često sasvim druge nego u malim mjestima. Ne može čovjek prevrnuti odjednom sve što je do sada učinjeno a da ne prouzrokuje čudjenje i izazove zabunu. Obadvije strane moraju dokazati dobru volju i shvaćanje situacije. Ima takodjer radova i zanimanja koja su pojedinom redu ili samostanu povjerile pape, a u izvjesnim slučajevima biskup ili sam župnik. Ako se na primjer sinovi svetoga Franje bave Trećim redom, oni ne mogu činiti drukčije zbog uputa zadnjih papa. No redovnici se moraju uvijek truditi iskreno da se potpuno stave na službu svjetovnog klera. Oni ne će, da se slikoviti izrazimo imati svoja zasebna kola nego će se pustiti upregnuti u kola svjetovnog klera. Prema potrebi oni će služiti kao prednji ili kao zadnji točak, oni pomažu vući ili gurati.- Takvi redovnici ne će nikada biti smatrani dosadnim konkurentima od strane dijecezanskog svećenstva. Njihova suradnja je poželjna i dobro primljena. U njima je snažna i efektivna pomoć.

Dosta se često može čuti od strane svjetovnog klera tužbalica i prigovora obzirom na mnogobrojne odnose koje redovnici podržavaju sa izvjesnim osobama ili odličnijim obiteljima. Tu se radi uistinu o jednom teškom kamenu spoticanja koji prečesto smeta dobrim odnosima izmedju redovnika i svjetovnih svećenika. "Treba, reče jednog dana neki svećenik, ili jaka doza flegmatizma ili skoro herojski duh žrtve da bez gorčine gledamo dobre Oce kako ulaze i izlaze iz kuće, skoro svakodnevno ih posjećuju i sudjeluju u svim mogućim obiteljskim svečanostima... Mi smo suvišni". - Mogu redovnici u svojim odnosima sa svjetovnim ljudima i obiteljima pokazati veliku okretnost i ljubazno držati na računu župu. Iskustvo pokazuje da jedan redovnik koji ostavlja svoj samostan ne sam od sebe nego da stvarno pomogne svomu bližnjemu, da bi služio Bogu i ljudima, ne će nikada naići na poteškoće, barem od strane razumnih svećenika. Naprotiv oni će se njemu rado obratiti za pomoć, kad se radi o njihovim vlastitim štićenicima koji se nalaze u dušcvnoj ili tjelesnoj opasnosti.

Mnogo znači kad su u jednom mjestu dobri odnosi izmedju svjetovnog i redovničkog klera. Ako ima nesporazuma treba se iskreno objasniti. Neka redovnici budu, koliko je moguće, više susretljivi i neka izlaze ususret kleru koliko je u njihovoj moći. Prepustimo mu rado i veselo pravo prvenstva ne samo u crkvi ili u procesijama. Izaziva žalostan efekt, pa

čak i sablazan, ako rade jedni drugima iza ledja. Držim krajnje nespretnom gestu nekih svećenika koji nezadovoljni držanjem redovnika u njihovoj župi daju oduška svojoj srdžbi na propovjedaonici ili se nepovoljno izražavaju o izvjesnim stvarima u privatnim razgovorima. Uvijek sam mogao opaziti da se time kod ljudi postiže baš protivno omonu što se željelo.

Svakako su prigode za sukobe u prošlim stoljećima bile mnogo oštrije i žešće nego danas. Poteškoće koje sada mogu nastati dosta su često u svakom slučaju oluja u čaši vode; one imaju mjesni karakter i ne će se nikada izroditi u jedan opći pokret koji bi tražio od Crkve da redovnicima oduzme neka prava i povlastice. Danas više nema borbe povodom misnih stipendija i prava štole, barem ne u nekadašnjoj smiješnoj formi. Naprotiv postoji opasnost da svjetovni kler koji često ne zna kako da pribavi deset hiljada franaka u svojoj župi, ne ostane s vremenom nijem i indiferentan pred jednim sistemom prikupljanja milodara kako ga sada organiziraju neki samostani. Možemo se još pitati ne pretjeruje li se ponekad "za jednu dobru stvar"? Treba li svake godine izdavati milione za gradnju? Lijep broj svećenika već je otvoreno rekao, kako izgleda da redovnici nemaju poteškoća u pribavljanju novaca, a ponekad zajedljivo primjećuju te se u tome odražava želja za saznanjem, nijesu li izmijenjene uloge izmedju svjetovnog i redovničkog klera. Bilo bi vrlo poželjno da biskupi i redovničke starješine medjusobno stupe u dodir povodom onih pitanja, na koja mi očevidno ovdje možemo samo aludirati, da bi opisali točnije interesne zone svakog izmedju njih. Inače će vremenom odatle nastati situacija koja bi vremenom izazvala dosta teške posljedice po redovnike.- Osim toga "aferaštvo", koje se susreće u izvjesnim poduzećima redovnika, jest jedan kamen spoticanja. - Uostalom da svjetovni kler ne oduzima redovnicima mogućnost života dokazom je što mnogi župnici i pomoćnici rado pomažu kad se radi o tome da djelotvorno pomognu misije pribavljajući im materijalne darove. Bilo bi uzaludno nastojati pobiti ili oslabiti svim mogućim prigovorima prethodna razmatranja. Redovnici treba da gledaju situaciju pod jednim širim vidom i da koliko je moguće vode računa o općem mijenju.

Odnosi medju raznim redovima momentano mogu se smatrati općenito bratskim i prijateljskim. Tokom prošlih godina mnogo su se približili jedni drugima. Privincijali imaju prilike da se upoznaju i da pristupe izmjeni pogleda prilikom konferencija redova. Te česte dodire i prijateljske odnose koji se razvijaju sami od sebe preko čestih susreta smatraju i ocjenjuju svi kao jednu pravu dobrobit. Uostalom danas i ne bi moglo biti mjesta nikakvom utrkivanju. Svi redovi bez izuzetka sada su zauzeti preko svojih mogućnosti. Tako ne trebaju biti zavidni na poslu jedni drugima. Ipak bi se tu još našlo nekih želja koje bi trebalo formulirati.

Bilo bi poželjno, u času osnivanja novih kuća, prethodno obavijestiti, bolje nego što je dosadanja praksa, druge zainteresirane redove o tom novom osnivanju. Čak i kad bi se drugi protivili, to bi bilo, po mom mišljenju još bolje, da ih se prijateljski razoruža nego da po tom ostanu tokom godina zategnuti odnosi izmedju dviju kuća. Osim toga trebalo bi izbjegavati sve što na ma koji način prisvaja prava neke druge ustanove. Tako stanovnicima nekog samostana kojeg prosjačkog reda mora biti protivno kad krajem koji ih opskrbljuje onim što im je za život potrebno zadju od kuće do kuće sva moguća prosjačka braća moleći baš iste darove u naravi koje će slijedeće nedjelje pro-

sjačiti njihov samostan.- To su pitanja, i druga iste vrste, o kojima bi uvijek trebalo raspravljati iskreno i s punim povjerenjem u uticajnim redovničkim krugovima. I tada će se redovito ustanoviti da posvuda postoji dobra volja. Ne bi se moglo učiniti nešto slično da jedan župnik ne bude primoran u istoj sedmici primiti na stan više braće koji svi žele u istoj župi proširiti listove svoga reda? Što mora misliti mnoga dobra gospojica koja početkom godine primi, bez narudžbe, sa četiri ili pet strana cijele pakete almanaha koje mora prodavati? - Ima tu svakako nešto što treba popraviti.

Bilo bi još mnogo manje mogućnosti za sukobe medju raznim redovima i samostanima, kad bi se svaki zavod i svaka kongregacija sjećala bez prestanka prvotnog cilja svoga osnivača. On je obično imao u vidu odredjenu i stvarnu potrebu koju dotle niko nije opazio niti u tom obliku zahvatio. Ili je izbrusio u svome duhu neku ideju, koja je za njega postala neka revelacija, no koju još nitko nije ostvario. Tako je došao na to da osnuje svoj red. No već nekoliko generacija kasnije sasvim jasno označena prvotna ideja osnivača blijedi. Kao sam od sebe red se spustio na jedan općeniti niveau koji ga uskoro u načinu života kao i u djelatnosti ne razlikuje više nimalo od ostalih redovničkih institucija. Metode rada pozajmljene su od drugih i pošlo se putevima drugih. Ništa nije čudno što je tada iskrsla ideja "konkurencije" tako, da je jedan red mogao vidjeti u drugome svoga takmaca u nekom smislu. Otuda toliki sukobi medju redovima tokom stoljeća. - Redovi koji se ne nalaze na istom poslu nisu nikad imali medjusobnih trvenja.

Treba se radovati što danas redovi nastoje sve više da se vrate svojem prvotnom cilju i nakanama svojih osnivača. Posvuda se traži lozinka koju bi se moglo ispisati na svoju zastavu, deviza koja daje poslu i djelovanju jedan novi specijalni predmet. Ako se s druge strane nastoji prodrijeti u svetište svoga reda, s druge strane se oslobadja izvjesnih naočnjaka koji su činili nekoć da je svaki redovnik gledao samo svoj red i da svaku stvar gleda samo sa stanovišta probitka svoga reda. Sve bi to naravno moralo najblagotvornije utjecati na medjusobne odnose različitih redova i kongregacija.

-"-

-"- -"-

Ako bi prethodna razmatranja trebala poslužiti da navedu vodu na mlin ovog ili onog obzirom na nove optužbe, bolje bi bilo da ih nisam napisao. Neka bi Bog dao da ne pogoduju neslozi i zavisti, nego jedinstvu i suradnji. Kakvi bi se rezultati mogli postići danas kad bi sve snage svjetovnjaka i redovnoga klera bile grupirane i u dobrom redu! Niko da se protivi drugome, nego svi ujedinjeni kao članovi jednog živog organizma. Tada bi se moglo raditi mnogo sigurnije i metodičkije u oblastima teoloških istraživanja i vjerske literature, u praktičnom dnevnom životu, radilo se na pojedinačnom obradjivanju osamljenih duša ili o stvaranju velikih poduhvata za koje su potrebna znatna finansiska sredstva. Tada će se sredina, o kojoj se nažalost ponekad jako malo brinulo u borbi za uspjeh, mnogo više koristiti pastoralnom službom. A mi, mi bismo se svi znali uzdići iznad nas samih i postati uistinu dostojni predstavnici i šampioni velike stvari kojoj imamo čast služiti.

SVEĆENIK I SVJETOVNE VLASTI

U svome romanu "L'empereur et le pape au village"(tiskanom 1924 god.), švicarski pisac Henri Federer priča povijest jednoga župnika koji, usprkos najljepšim osebinama i uza svu svoju dobru volju, potpuno je nemoćan u svojoj župi.

Župnik Charles Bischof već je morao ostaviti jednu župu. Njegov Ordinarij, koji je uostalom znao ocijeniti njegov karakter, pozvao ga je da zamijeni župu jednom drugom, mirnijom. To je župnik Bischof velikodušno primio. No u svome novom polju rada on nalazi takodjer nove poteškoće. Glas o njemu došao je prije njega. Naročito svemogući gospodar sela Kornelius Bölsch, koji je od pamtivijeka na čelu općine i župe, prima ga s velikim prezirom i rezervom. Već se obred ustoličenja odvija nekim vrlo posebnim načinom i ostavlja dojam da će skoro iz biti nesuglasice.

Neka tragika leži na životu župnika. On se oduševljava najplemenitijim pobudama. Kako pri njegovom dolasku u selo izgleda da mu nije spremljen nikakav doček, zato što nitko nije izišao pred njega na kolodvor i što ne vidi i ne čuje nikoga živog, on osjeća da se u njemu diže ljutnja, koja mu steže srce i gušu. No uskoro se svlada. "Pomisli na prve apostole koji nisu imali ni vatre ni krova i u duši zamoli oprost od Boga....On je tražio samo čast Božju. Neka ga grom ubije, ako je ikada tražio više svoju vlastitu slavu. Može On njemu poslati kao grad žrtvu, rad i trpljenja. Zato je postao svećenikom. On je htio dobrom nebeskom Pastiru privesti ovo selo i samoga sebe. I te duboke i plemenite misli zapališe njegove plave oči, a uvojci njegove kose vijorili su; njegovim vrućim čelom prijedje jedan sjaj: čovjek bi pomislio da je to jedan makabejski ratnik koji navaljuje na Jeruzolim". Svakog časa izbija njegova djetinja pobožnost. Na dirljiv način raspravlja s Bogom o svojim planovima; prikazat će dobrovoljno i rado nepravde koje će ga snaći. Župnik Bischof njeguje ono što se zove duhovni život. Osim toga njemu ne manjka ni pastoralne revnosti. On se ne štedi. On je neumoran kod oltara i na propovjedaonici. No on nastoji takodjer da stupi u vezu sa svojim vjernicima i izvan crkve. Herojski se brine o siromasima i bolesnima. I općenito pogadja odgovarajući ton. On priča pobudne stvari, uzima djecu na svoja koljena, tješi i blagosilje, svu kuću usrećuje svojim "dubokim smijehom koji ispunja cijelu sobu". Narod opaža takodjer sa zadovoljstvom da novi župnik ima uvijek u svome džepu koji novčić da ga tu i tamo podijeli, pored duhovne pomoći jednu malu materijalnu pomoć; a znalo se medjutim da obitelj Bischof nije bogata. Posebno se brinuo za katolike jednog staračkog uboškog doma, malko udaljenog, a koji je imao protestantsku upravu. - Prigodom jedne pošasti gripe, koja je prouzrokovala ogroman broj žrtava, svi su mu se divili. Kroz četiri sedmice stalno je bio na nogama, uz krevet bolesnika, uz krevet umirućih, Bio je posvuda. Vidjelo ga se u svakom kutiću sela....On se je umnožavao . Liječnici su se čudili njegovoj snazi, bolesnici ga obožavahu. Osim toga nije se ljutio na svoje protivnike koji su se protivili njegovim planovima i nisu ozbiljno uzimali njegove pastirske opomene. Divna li svećenika! Izražavahu se pohvalno. Takvog župnika još nismo nikad imali. Kad bi ga mogli dugo imati.

Pa ipak se je župnik Bischof za samu godinu dana potpuno onemogućio u župi. Sa svojom istinskom revnošću on je bio zanesenjak, vrela krv, borbena narav, borac. Radije rat sa besa-

nim noćina nego mir koji uspavljuje, to mu je bila deviza. "Gospodine župniče, reče mu jednoga dana netko tko ga je dobro poznavao, priznajte da bi vam nedjelja bez borbe bila dosadna." Prije svoga dolaska u novu župu, biskup mu reče smješeći se, da on svojom divskom šakom obavi manje posla nego jedan patuljak svojim malim prstom. Orasi se ne razbijaju bičjim rogovima, nego se otvaraju strpljivošću maloga miša. Otvoriti a ne smrviti." Te je riječi upravio biskup ovom neobuzdanom čovjeku. No župnik Bischof ih nije razumio. Strpljivost u išćekivanju on je nazivao grobnim počinkom. "Mrtvi neka čekaju! Mi živi želimo da se mičemo i radimo." Sakristanu i orguljašu nije bilo baš lako i prijatno pokraj njega. Znao je strogo prekoriti. Povuće prstom po ledjima naslonjača, bez riječi no pogledom punim prijekora pokaže finu sivu prašinu, pa je bez mrštenja obriše o bradu sakristanu."Ako dobri Bog mora trpjeti od vas, a vi morate trpjeti od mene, govoraše oporo".

Obzirom na stanje stvari moralo je, tako reći, nužno doći do sukoba s gospodarom sela Kornelijem Bölsch. Ovaj potonji bio je duboko pobožan na svoj način. Svaki bi dan, usprkos poodmakle dobi i slabosti dolazio u crkvu. Kod kuće bi zajednički obavljao molitvu i čitao pobožne knjige. No kad se radi o novcu, s njim se ne može govoriti. Sve mu se činilo raskoš. "Ovaj stari tvrdoglavac koji zna kazati samo "ne" sprečava napredak, reče o njemu direktor staračkog uboškog doma." Kornelije se jednog uskrsnog jutra ozbiljno zapita:"Jesam li ja uistinu škrt?"I sam sebi ovako odgovori:"O kad bih mogao izaći iz škrtosti! Gospodine, pomozi mi da je se oslobodim! To je duboki grob i prava kamena ploča koja me pokriva. Ja je više ne mogu podići sasvim sam. Ja sam preslab. Pošalji mi svog andjela, neka on odvali kamen i ja ću izići, Gospodine. A u svojoj oporuci ostavio je velike svote na crkvu.

Ovaj je čovjek u suštini ohol: on želi da bude gospodar u župi. On ne će da ga tko vodi, nego da on vodi. "Časnije je voditi", reče on jednoga dana župniku. Župnik Bischof dolazi u župu s odlukom da ide ruku o ruku s ovim krajem sela. "On je lojalan, a i ja sam. Moramo se dakle susresti čak i u najgušćoj magli. Hoću da mu stisnem ruku kao bratu. Mi ćemo biti prijatelji i voliti se." No uskoro, poslije prvog iskustva, morao je izjaviti svome protivniku:"Ja idem svojim putem, a vi vašim. To će biti najbolje."Odmah pomisli na trpećeg Spasitelja i pomoli se:"Ah Gospodine, ovaj Kornelije je samo mala kaplja octa u mom preslatkom kaležu. Nema ni Pilata ni Heroda, a ja se ponašam kao da ga ne mogu piti."

Pa ipak župnikov temperamenat nije uspio pred otporom svoga načelnika i predsjednika tvornice. Kad se radi o tome da se obnovi ploča s brojevima na satu na tornju, Kornelije Bölsch pristaje tek kolebajući se i negodujući. No kad župnik iz liturgijskih i estetskih razloga, prenese iz kora u crkvenu ladju ispovjedaonice, bez odobrenja fabričkog savjeta, iz toga se izrodio formalan protest sa strane Kornelija. On dodje do crkve koja je poradi radova bila zatvorena. Uzalud je jako lupao, nisu ga pustili da udje. Ni na župnom dvoru mu nisu otvorili. On tada pribije svečani protest na crkvena vrata i sastavi žalbu biskupu "protiv ilegalnih i samovoljnih čina u crkvi, bez pristanka fabričkog savjeta."

Biskup Bischof bude brzojavno pozvan u biskupiju. Proveo je jednu tešku i besanu noć te otputuje vrlo rano. Potom diskusija s Ordinarijem. Prvo kolebajući, a zatim vatreno župnik izloži sve što se u njem nagomilalo već sedmicama protiv svoga protivnika čime se on već toliko bavio u svojoj duši da mu je od toga srce skoro satrveno. Biskup vidje koliko župnik od toga strašno trpi. Prihvati ga za ruku pa mu reče:"Kako su vam vruće ruke! Vi ste razdraženi. Vi sami sebi stvarate umjetne oluje ondje gdje ih ne bi trebalo biti. Sinko, to je za vas, za mene, i za sve jedna neprijatnost. Uočite dakle stvar u svoj njezinoj jednostavnosti". Biskup ispituje zatim činjenice, aludira na dobre osebine načelnikove pa nastavi:"I radi takvih trica vi, službenik mira, počinjate nasilje na koje svaki misaon kršćanin kreće glavom, vi zatvarate crkve kao da su barbari na vratima, vi zidate i stružete unutri, vi ostavljate na pragu jednoga uvrijedjenoga i drščućeg starca pa još k tomu mislite da će taj čin povećati ljubav k Bogu i njegovoj Crkvi u župi. Naprotiv: u vaše stado se uvlači mržnja, svadje, prezir, nezadovoljstvo, i pazite dobro, duh podvojenosti i smutnje koji nema ništa zajedničkog s evandjeljem, osim par pobožnih riječi....Ah, dragi moj župniče, što ste učinili!""Naša Crkva, nastavi biskup, je majka puna staloženosti. U dosta stvari ona ne može čekati. Kad se radi o pravdi ili nepravdi, o životu ili smrti, tada nema oklijevanja. No u mnogo slučajeva ona znade upravo divno čekati, bolje nego li ikoji narod ili poglavar a osobito bolje od jednog dobrog župnika koji se ljuti....Ona bi više voljela da ne mora tako često čekati i da je sve u divnom redu. No toga nema u ovome nesavršenom svijetu. Kakav mali nedostatak ne škodi mnogo, ako i ostane na životu, no prouzrokovao bi znatnu štetu, ako bi ga se htjelo odmah iskorijeniti. Uvijek slušam onu riječ gospodarevu, što je reče svojim slugama kod su ga pitali smiju li odmah počupati korov: no.....ali kako ne!... Ne, da ne biste sa korovom iščupali takodjer pšenicu.Pustite neka rastu obadvoje....Čujte dragi prijatelju, ono divno i mirno: Pustite, pustite....I samo radi jedne malene biljke, koja nas nervira, više nas nego Boga, mi bismo morali izvrći opasnosti žito mira i ljubavi".

Župnik vidi vrlo dobro situaciju. Najradije bi vratio ispovjedaonice u kor svojim ledjima, naročito kako je od biskupa saznao da mu je njegov protivnik pisao, prije nekog vremena, da bi htio pokloniti jedno zvono koje nosilo ime Karlo na uspomenu sadašnjeg župnika. Ostavljajući biskupiju bio je spreman na sve. Stvarno mu ne manjka ni dobre volje ni rasudjivanja. Biskup ga postedi od jednog novog premještaja u ovakvim ponižavajućim okolnostima umirujući jednim svojim pismom predsjednika tvorničkog savjeta; župnik mora šutjeti i nikad ne spominjati taj incident u župi.

Ali eto belaja! Prije nego će se vratiti, župnik se susreo sa subraćom. Jedan ispriča kako je s velikim troškom obnovio svoju crkvu. Drugi je sagradio jednu kapelicu Našoj Gospi Lurdskoj. Treći se hvali da je javno osramotio staru mašinu tvorničkog savjeta s njegovom navikom i škrtošću tako da sada ima slobodne ruke". Stari dekan je bez sumnje rekao blago župniku Bischofu:"Ti pobjednici! Samo bi trebali znati koliko su puta prije bili pobijedjeni oni. A možda je ono o čemu oni govore njihova najveća pogreška. "No župnik Bischof se oduševio. Pozva najoduševljenijeg besjednika iz društva kao propovjednika za svetkovinu svetog Ambrozija u svoju župu. "Vidim da vaš način odgovara", reče mu. Pozvani rado primi poziv:"Doći ću rado i raspalit ću kako želite."

A teško sada govoru o svetom Ambroziju. S dramatskim gestama ispriča propovjednik kako je sveti Ambrozije otjerao za vrata moćnog cara Teodozija, koji je htio sudjelovati u službi Božjoj, jer je htio unići sa krvavim rukama i nepokajan. Nije mu dao da udje. Odbio ga je. On je zabravio vrata. - Sva župa gleda Kornelija. Sav narod misli na onaj čas, kad je župnik pred njim zatvorio crkvena vrata. Ljudi su bili indignirani ovom aluzijom.- Potom je govor proslavljen u župnom dvoru, kao da je odnešena velika pobjeda. A u stvari nije se moglo dogoditi nešto gore.

Naravno župa je nakon premještaja ispovjedaonica već zauzela svoj stav izmedju "cara i pape". Stari su bili više naklonjeni predsjedniku tvorničkog savjeta. Mladi, koji vole novosti, naginjahu župniku. On je bio još mlad, osjećao je kao oni, oduševljavao je, a to im se svidjelo. On misli o poljepšavanju i poboljšavanju. To je svježe, to je novo". No pošto se jednoga dana pojavio, kao munja iz vedroga neba, u jednoj udaljenoj gostioni gdje se kradom plesalo i pošto je rastjerao plesače, mišljenje se promijenilo. Na dan izbora tvorničkog savjeta župnik je morao ustanoviti da je velika većina njegovih župljana bila za njegovog protivnika koji je bio ponovo izabran s ogromnom većinom, a on sam i nije bio izabran u tvornički savjet,iako se kandidirao. Taj ga neuspjeh nije ničemu naučio, jer on ne gospodari sa sobom. Održa jedan nesretni i lični govor u kojem je direktno uvrijedio tvornički savjet i navijestio mu otvorenu borbu. U svojoj razdraženosti napušta zbor zaboravljajući razum i svaku razboritost.

Odtada radi na svoju ruku na ostvarenju svoga omiljenog plana: obnovi zvonika. Sabire dobrovoljne priloge "za potrebe crkve, na raspolaganje župniku". Kako ga sažaljevaju, naročito žene, darovi pritiču neočekivano toliko da su neophodna sredstva za gradjenje brzo sakupljena. Da bi parirao plesovima koji se potajno priredjuju, župnik se lati da pripremi jednu župsku svečanost, i to on sam do najsitnije detalje. Baš kad je počela, eto ti Kornelija u svojstvu načelnika te na osnovu jednog vladinog cirkulara rastjera prisutne poradi opasnosti od zaraze, tako da župnik nije uspio završiti čak ni svoj govor. Čak je obavezan da dade otštetu vlasniku sale za njegove troškove.

Za kratko vrijeme sruši se na jadnog župnika i zadnja katastrofa. Usprkos brojnim prigovorima on započe radove na zvoniku. Već odavno je stavio u dužnost jednome slikaru da naslika platno za ulaz u crkvu. I baš je slikao - ne bi čovjek vjerovao - prizor gdje milanski biskup ne dopušta caru Teodoziju da udje u crkvu. O Uskrsu bi slika dovršena. Naravno, ljudi u njoj vide aluziju na poteškoće njihova župnika s predsjednikom tvornice i oni su izvan sebe. "Tako se jedna nesretna akcija ovjekovječuje na pročelju crkve." Protest za protestom stiže u biskupiju. Župnik pokušava s propovjedaonice da umiri župu. Prvi dio govora što ga je sastavio sa svojim starim pomoćnikom, pribavi mu opet simpatije prisutnih; drugi improvizirani dio opet pokvari sve iznova. Katastrofa dolazi velikim koracima. Strašna oluja se obori na toranj u izgradnji koji nije bio solidan. Jedan mladi čovjek našao je ondje smrt. Biskupija ga već nagovorila da se odreče svoje župe i da je zamijeni jednim duhovničkim mjestom kod redovnica. Pošto je dugo odbijao, najzad pristane. Tajno i u tišini ostavi selo vrlo rano. Otide bez gorčine, upućuje čak pozdrave svom protivniku. Jedva je krenuo kad ga udari kap i

učini kraj njegovu životu. Imao je previše uzbudjenja. Ljudi donesoše njegov leš natrag u selo.

Njegov temperamenat je uzrok neuspjeha ovog svećenika. Njegova tragična sudbina nije jedina. Za rad na spasavanju duša potrebno je ne samo bogoslovsko znanje i lična pobožnost, ne samo ljubav k dušama i radost u radu, nego naročito dar poznavanja ljudi. Nažalost odnosi svećenika sa svojom župom nisu uvijek onakovi kakvi bi morali biti i kako bi bilo poželjno u interesu same svećeničke službe. Rijetko su stvari tako teške kako ih je Federer opisao. No mnogi župnik u svojoj službi bio je onemogućen A kako je nezahvalan posao za Ordinarije i Provincijale proučavanje i smirivanje tih nesloga i sukoba koji spadaju u njihovu nadležnost. Često se radi o glupostima koje se ne mogu zamisliti. I najčešće to nisu najnesposobniji i najmlitaviji svećenici koji imaju poteškoću za poteškoćom. One se lijepe za njih kao kakva grabljivica koja im kljuje srce.

Federer je u svome romanu dao svome župniku jednog pomoćnika vlč. Euzebija. Ta dva svećenika se divno slažu. Pomoćnik je čovjek staložen i odličan psiholog. On razumije župnika u svakom slučaju. Dosta često on pokušava takodjer da fino utječe na njega, ali ne zaboravlja nikada da je on prema svojemu župniku samo kapelan. Kad ga župnik direktno pita, Euzebiju mu svakiput daje najbolji savjet, a to dokazuje da on potpuno gospodari situacijom. On je u prijateljskim odnosima s načelnikom, ali on sam nikada ne pokušava da približi župnika i predsjednika tvornice. On se zna držati potpuno po strani. U duši on je iskreno na strani župnika. Uostalom kapelan nam se predstavlja kao neki učenjak, koji rado ostaje kod kuće, koji bi za promjenu obavljao kakav sitan posao ili bi pomagao sestri u vrtu , a inače je uronjen u povijesna istraživanja isključivo lokalnog karaktera. Kapelan ima svoje osebine koje nedostaju župniku, ali on sam znade jako dobro da nije baš za pastvu. Slab je propovjednik. "Jedan župnikov posjet bolesnicima", govorahu jednoga dana, vrijedi kao deset kapelanovih posjeta." Euzebije je svakako obavljao svoju službu vrlo točno. Ali je bio suh, opora i jednolična glasa, nije poznavao ni jedne seljačke radosti. Okruživao ga i pomalo izdvajao miris, taj nepopularni miris naučnih knjiga. Seoski krojač reče, "da kapelan moli i govori kao vjetar u jesenjem lišću, šumeći kao papir. Naprotiv župnik je bio kao vjetar u ljetnom lišću, a to je činilo buku kao od deset orgulja". - Po metodi ovog kapelana čovjek može postići mir i tišinu, ali nikada plodonosnu službu koja bez prestanka budi i oduševljava jednu župu.

Plemeniti lik biskupov uliva poštovanje bez pridržaja. On gleda dalje i tako može lakše sačuvati objektivnost. Ali koliko se brige ponekad sruše jedna za drugom na poglavara jedne dijeceze Biskup ostaje uvijek gospodar nad samim sobom. On nastoji gledati stvarikakove jesu. On je personificirana ljubav kad govori sa župnikom no u isto vrijeme je i energičan i uporan. Uistinu ideal jednog biskupa.

Jako malo svećenika imaju po naravi takav karakter koji će ih poštediti od svih poteškoća u njihovim odnosima sa župom kojom upravljaju. Ima nekih svećenika na koje se nitko ne može ljutiti, premda oni ništa ne propuštaju lako i u potrebi brane svoje gledište svom svojom energijom. No to nije u svim prilikama najbolji znak kad neko nema nikad neprijatelja ni protivnika. Ili pak treba prekoriti svetog Ivana Kr[illegible] što je svojim

držanjem navukao na sebe žestoku mržnju grčke kraljice onoga doba. U svakoj župi župnik može biti primoran u izvjesnim prilikama da postupa strogo i da se u isto vrijeme lično zauzme za stvar. No taj će svećenik uvijek imati za sobom blagoslov svoga biskupa i dobre duše će se kupiti oko njega. Oni će ga okružiti kao kakav zid i častit će ga kao mučenika. Takve borbe nisu razorne; naprotiv one su uvijek bile u Crkvi na korist.

No neka si ne misli odmah svaki svećenik, koji nailazi na poteškoće i otpor dok prevrće župu, da se žrtvuje za dobru stvar, osobito ako su dobri vjernici i biskupija sasvim drugog mišljenja. Ponekad je u pitanju osjetljivost i neki neograničeni duh koji ne podnosi protuslovlja.

Svakako bi bilo krivo kad bismo mi svećenici htjeli imati posvuda vodstvo iz želje za vlašću. Konačno mi ne želimo biti naprijed zato da zapovijedamo i upravljamo nego da služimo onima koji su nam povjereni. Kad bismo drukčije mislili, bolje bismo učinili da nismo postali svećenici. No funkcija i položaj nas lako navode da se ponekad u praktičnom životu zaboravimo. To je ljudski. Takodjer nemojmo uvijek tražiti samo kod drugih izvor zla u našim poteškoćama.

Načelno mi nikada ne krivimo sebe za sudare koji mogu nastati u kakvom radu, odboru, i t.d. Često je prava sreća kad nastupi kakav otpor. Jer na koncu mi nismo nepogrešivi i ne znamo sve. Zapreke i protivljenja mogu mnogo pridonijeti razbistrivanju stvari. Najčešće se radi o sitnicama za koje nije važno hoće li se učiniti ovako ili onako. Često nas Bog posebno nagradjuje kad se znamo dobrovoljno i veselo odreći ostvarenja svojih ličnih pogleda, kad primijetimo da imademo protiv sebe jednu opoziciju veliku ili malu. Takvo je ponašanje uvijek svjedočanstvo širokogrudnosti i otvorena srca, a u isto vrijeme poniznosti i duha žrtve. Osim toga na taj način stičemo sebi najbolju poziciju za svoj dalnji rad. U dosta su slučajeva naši protivnici direktno razoružani.

Isto tako moramo moći podnijeti da nas kritikuju, nas i naše djelovanje. Naš život i naše djelovanje su u mnogom pogledu na očima župe kao jedna širom otvorena knjiga. Nije dobar znak ako nas se zanemaruje ili ignorira. Svaka je kritika bez sumnje samo djelomična i obično jako pretjerana. No ona ima redovito u sebi jezgru istine. Ne treba se jednostavno buniti proti njoj, nego je dopustiti da iz nje izvučeno korist. Baš tako joj se podrezuje korijenje. Pohvale nam mogu pružiti izvjesnu sigurnost da smo na dobrom putu, ali nas one takodjer lako udaljuju u krivoj sigurnosti u odnosu na naše djelovanje. Kritike nas pobudjuju da ispitamo sami sebe pa će nam konačno uvijek biti korisne, ako se njima znademo dobro koristiti.

Naravno tužbe poglavara nisu nikad prijatne. No ne zaboravimo nikada da naši podcinjeni imaju na to pravo. Mi takodjer moramo znati podnijeti slične stvari s poniznošću i poslušno. Mi možemo imati povjerenja u svoje poglavare koji će odlučiti savjesno i pravilno. Uvijek će davati dobar dojam, ako se, kad treba da dokažemo svoju nevinost, držimo strogo činjenica i ne miješamo osjećaj sa činjenicama. Ponekad Ordinarij, usprkos svoj svojoj dobroj volji, ne će moći stati na stranu optuženog svećenika. Ili barem ne može pokriti svojim ugledom neke nespretnosti i pretjeranosti. Kad bi samo neki svećenici o tome vodili računa! Nego tu i tamo su svi govori i svako posredovanje besko-

risno. Umjesto da se koriste neprijatnim incidentima da se nauče za budućnost, rastu u srdžbi koja ih vodi novim i težim sukobima dok konačno ne naidju na potpuno zakrčen put s tragičnim svršetkom. Nije najgore učiniti kakvu nespretnost, gore je ne uvidjeti i ne spoznati svoju nespretnost. To vlast potpuno onemogućuje i sputava obzirom na svećenika, tako da konačno ne preostaje ništa drugo nego hladne administrativne mjere, da ne bi doveli u tešku opasnost situaciju, premda je tako ponekad siromašni svećenik pregažen. Obzirom na njegovo duševno stanje on može pred Bogom biti mučenik, a da ipak vlast ne može drukčije postupati. Pogreške i nespretnosti mogu se potkrasti i najboljemu, naročito kad ide putem još neutrtim i ako radi bez odmora. Sretan onaj koji ih zna prepoznati te ima dobru volju da se dade poučiti za budućnost. Često će tako steći ponovo dobro mišljenje kod onih koji su mislili da će morati postupati protiv njega. A jedna razumna vlast će mu rado pomoći u nošenju njegova križa. U svakom slučaju treba odluke crkvenih vlasti poštivati bez pridržaja. Mi moramo imati dovoljno discipline i kršćanskog duha za to. U tom pogledu nam župnik Bischof, iz Federerovog romana, može biti sjajnim primjerom.

Impulsivne naravi su najizloženije opasnostima da u svojoj župi dovedu do sukoba, naročito u početku, dok ih se još dovoljno ne pozna iz bliza i dok ih se ne zna pravo ocijeniti. To je baš tako, kao da bi se njihov rad u početku sastojao u lupanju porcelana, pa da ga potom s mukom lijepe. Prvom prilikom one će se automatski jako ispoljiti. I tek pošto vide posljedice, spoznat će prouzrokovanu štetu. Vještina je dakle u tome da spoznamo i moderiramo porive temperamenta. Inače takvi svećenici sliče vulkanu za koga se nikad ne zna kad će početi bacati vatru. Oni se na propovjedaonici lako predaju najnesretnijim ispadima koji su obično plod toga časa i dosljedno potpuno improvizirani i nepromišljeni. Takav govor ima svačega osim riječi Božjih i evandjelja. Učinak je svakiput negativan. Ličnosti, osim u sasvim izuzetnim slučajevima, nemaju mjesta na propovjedaonici. Treba razmišljati i razmišljati i dva i tri puta da li u nekom slučaju treba napraviti iznimku od tog osnovnog pravila da bi se neka stvar dovela ponovo u red. Najbolje je redigirati tekst pošto smo se posavjetovali s razboritom subraćom i dali im ga pročitati. U dvojbi da li će koja opaska biti korisna ili štetna, treba je sasvim ispustiti. Mi nismo tu zato da lijevamo ulje na vatru i da učinimo gorom jednu stvar koju bismo željeli promijeniti.

Ne samo na propovjedaonici, nego takodjer i u običnom svakodnevnom životu nerazumne riječi i primjedbe mogu često učiniti mnogo štete i dovesti do nesloge u župi. Kao župnici mi moramo biti diskretni. S velikom razboritošću treba primiti ono što nam kažu, prije nego što se time poslužimo. Načelno čujmo uvijek i drugu stranu, ako moramo o nečem suditi. To traže najosnovnija pravila pravednosti. Bez pridržaja i u svim prilikama mi moramo paziti da se ne umiješamo u mjesna spletkarenja. Naročito u vrijeme izbora za tvornički savjet ili za odbore društava najveća je razboritost na svom mjestu. Mi moramo ulijevati povjerenje izabranima bili oni nama lično prijatni ili ne. Uostalom u većinu slučajeva stvari se razvijaju mnogo bolje nego što se to u početku predvidja, ako se snadjemo kako treba. Eto za nas velikog umijeća.

U našim odnosima moramo paziti takodjer na formu i na etiketu. No mnogo su važnije izvjesne unutarnje iskrenosti i dobrohotna srdačnost. Tkogod ima s nama posla mora otići zadovoljan i ohrabren. Mi se moramo osloboditi koliko je moguće svih tih mnogobrojnih pogrešaka koje vrlo često mogu samo pomutiti odnose sa ljudima. Tada će iz nas izlaziti posebna snaga. Ljudi će opipljivo shvatiti da mi ne zastupamo svoje lične interese, nego interese njihove i interese Božje i Crkve. Čak iako se naš temperamenat usprkos našim svladavanjem skoro automatski i spontano manifestira u izvjesnim časovima i u izvjesnim prilikama, i ako često ostajemo nemoćni da gospodarimo svojim živcima, znat ćemo se složiti u glavnim crtama s ljudima samo ako ne budemo imali fiksne ideje, kao župnik Bischof, koji će nas pritiskati kao neka fizička potreba.

Osim toga treba znati shvatiti i tretirati svaki pojedinačni slučaj. Mi se moramo upravljati prema temperamentu, duševnom stanju, socijalnom položaju i kulturi svakoga pojedinoga. Za to treba poznavati ljude i psihologiju. Općenito svaki želi da bude poštovan i cijenjen. Neki ljudi nezgodne naravi osjećaju se kao preporodjeni kad ih čovjek ponekad upita za kakav savjet ili kad se s njima posebno objašnjava. Često se neka diskusija u tvorničkom savjetu vodi, tako da si članovi zamišljaju da ideja i planovi dolaze od njih samih dok u stvari župnik je bio pravi začetnik i inspirator . Ne treba uvijek htjeti biti "glava" nego "srce" župe. Onaj koji stvarno poznaje ljude ne će nikada biti uskogrudan niti zavidan, on će naprotiv biti vrlo podnošljiv prema idejama i željama drugih. Sitni duhovi bi htjeli neposredno udariti s brda, s dola, kad neka stvar ne ide onako kako bi oni htjeli. Jedan svećenik širokih pogleda imat će svojih želja, no on računa s mogućnostima i životnim stvarnostima. Ako mora razbijati orah, on ga ne će smrviti, nego kako govori biskup u Federerovom romanu "on će ga pritisnuti palcem i kažiprstom. I odmah će iz njega ispasti jezgra". Nemojno reći da je to podlo.

Čak i ako se radi o neprijatnim skandalima i opasnim utjecajima u župi, kojima se moramo suprotstaviti svim sredstvima čak i s izvjesnom grubošću, ne ranjavajmo ipak osobe koje sablažnjuju. Inače bismo se moglo ogriješiti o ljubav, pa čak počiniti gorke nepravde. I u toj točci stavlja nam Federer pred oči jedan poučan primjer. Neki stari stanovnik sela izgubio je vjeru i ćudoredje u velikom gradu. Jednoga dana vrati se ponovo u svoje rodno mjesto i nastani se ondje zajedno s nekom pjevačicom s kojom je gradjanski vjenčan. No prije nje stigao je loš glas o njoj, tako da je i župnik bio upućen u stvar. Župnik Bischof grmi javno proti njemu i hoće da mu zabrani ulaz u selo. Medjuvremeno žena, koja je u drugom stanju i ne može više stajati na nogama, pade u nesvijest od slabosti i straha. Tada nesretnik povika svećeniku:" veliki kršćanine, vi dopuštate da moja žena umre! U taj čas shvati svećenik kako je bijedan, te "svuče sudački plašt" i reče:"Idite kući i odmorite se. Ja vam stvarno ne želim zlo. Mir Gospodnji bio s vama!" No župnik Bischof nije sam htio krstiti dijete koje se rodilo nekoliko dana kasnije. On je htio da tako pokaže da Crkva osudjuje gradjanska vjenčanja i djecu koja se iz njih radjaju. U ženi on prvenstveno gleda javnu grešnicu. A ona mu reče:"Ja sam došla u ovo selo kao prosjakinja, na smrt bolesna. A vi ste zaboravili da je netko rekao:Dodjite svi k meni, vi koji ste umorni i opterećeni i ja ću vas okrijepiti. Vi ste zaboravili da je on rekao: svi - a vi ste mene odbacili. Poradi

vas ja ću možda umrijeti na putu. Ja se strašim takovog svećenika. Dirljivo je bilo vidjeti, kako su se župnika Bischofa dojmile njezine riječi. On nastoji da se sablazan zaboravi i u isto vrijeme čini sve da bi spasio dvoje nesretnika. Konačno nadje čovjeku mjesto u gradu, a sam položi za njega povišenu nužnu kauciju. Što je za to upotrijebio novac sakupljen za crkvu, to je opet bila velika nespretnost, ali mu je sigurno Bog nije uračunao u grijeh. Toga časa obuzimala ga je samo jedna misao: otkloniti sablazan: otkloniti sablazan bilo je važnije nego zidati zvonik.

Što župnik Bischof nije postigao, usprkos svim svojim naporima i mnogobrojnim molitvama, da ima dobre odnose sa seoskim načelnikom, tomu su krive koliko prilike toliko karakteri jednog i drugog. Ima kamenja koje nitko ne će podignuti. Treba biti gospodarem svojih živaca. Ludo je ljutiti se i buniti. U takvom slučaju treba nositi križ koji je ponekad vrlo težak, no treba se poništiti. Jadan svećenik koji zametne ličnu borbu s takvim protivnikom. Čak i kad pobijedi, izgubio je bitku. Žalosne posljedice sprečavaju ga da uistinu uživa u pobjedi. A koliki ostanu na bojištu. - Ako sva naravna sredstva nisu dostatna, treba se uputiti putem križa Spasiteljevog. On će donijeti svjetlo, snagu i mir.

Već mnogo puta, prilikom kakvih misija, našao sam se pred zadatkom da popravim odnose župnika s njegovom župom. Tu i tamo župa je bila potpuno uzrujana. Prviput se obično uspijeva, ako se radi o dobroj župi. No ako se župnik ne složi da spasi situaciju, tada ni druge ni treće poslanje ne će služiti ni čemu. Ponekad samo promjena župnika može donijeti lijek.

No promjene nisu općeniti lijekovi. Posvuda se ljudi zanose sobom. Župnik Bischof mijenjajući župu pada od Charibde u Scylu. U poteškoćama ne treba odmah kukavički ostaviti kola koja su zaglibila i jednostavno otići. Tim bolje za onoga tko ih znade ponovo pokrenuti. Time će se on mnogostruko koristiti. Često će se stvari ispraviti same od sebe, ako pustimo da mirno piri protivan vjetar, naročito danas, kad se tako brzo zaboravlja, pod uslovom da se znamo koristiti iskustvom i počinjenim pogreškama.

Ima medjutim slučajeva gdje bi se promjena činila neizbježna u interesu svećeničke službe. Ako je na pr. jedan svećenik izgubio povjerenje svoje župe, više ne može biti govora o plodonosnom radu. Tad ljudi ne primaju riječ s propovjedaonice, čak ni pouke u ispovjedaonici i uz bolesnički krevet. Bilo je župa koje su provele pasivni otpor, ili čak otvorenu bunu kad se župnik nije htio dragovoljno povući. Zato je s razlogom novo kanonsko pravo dalo biskupu mogućnost da nekog župnika ukloni administrativnim putem, u izvjesnim prilikama, i protiv njegove volje. Uostalom nije potrebno ponovo zapodjevati bitku. Takav svećenik, koji nije imao uspjeha sa seljacima, snaći će se vrlo dobro s rudarima, kako pokazuje iskustvo. - Tako bi župnik morao mirno zamoliti nadležne za premještaj, ako to prilike stvarno zahtjevaju. Kad biskup, koji promjenu smatra nužnom ili poželjnom, predlaže ili čak to zahtjeva, ne protivimo se, makar to bila u pojedinom slučaju ne znam kako velika lična žrtva. - Nažalost može se tu i tamo konstatirati da baš oni svećenici koji nigdje nisu ništa postigli neprestano se žale na Ordinarija. Oni optužuju svoje župe da nemaju poštovanja prema crkvenoj vlasti, a izgleda da je sami ne priznaju kad se radi o njihovim poglavarima. Kad bi biskupijski arhivi mogli govoriti.

No neka se ne kaže da pisac ovih redaka, u slučaju kakve nesloge svaljuje odgovornost na ramena svećenika. To bi značilo sasvim krivo tumačiti prethodna razmatranja. Mjesne prilike su često strašno teške. Tko od nas ne ide često, kao Spasitelj, napušten i osamljen svojim križnim putem? - Uostalom ne radi se tu o pitanju odgovornosti. Htjeli smo samo pokazati kako župnik mora postupati da bi se vješto snalazio usred mnogobrojnih protivnih strujanja u svojoj župi pa da ide za bujicom. Rijetko će se desiti da će netko moći spriječiti sve poteškoće. No treba se truditi da ih savladamo i da ih vješto odstranimo. - Svakako da starješinu jedne općine ne smijemo smatrati odgovornim za sve poteškoće i nesporazume koji mogu u njegovoj kući nastati. No ako stvari dotle dodju, da skoro onemoguće zajednički život, tako da postane nužno neko rješenje, to je zato, u većini slučajeva, što je starješina u nečemu podbacio, barem u redovitim prilikama. U najmanju ruku nije bio dorastao svome zadatku. Isto se po mome mišljenju može reći za župu, koja je tako reći, potpuno prekinula sa svojim pastirom, osim u slučaju kad je po rafiniranim intrigama i namještenim makinacijama izložen neprijateljima te stoji bez obrane - najbolja situacija koja može biti za jednog svećenika, Pa ipak hvala Bogu, ako u takvom slučaju nemamo što da si predbacimo!

Za vrijeme prošlog rata, kada su svi duhovi bili kao smrvljeni pod teretom opće bijede, dosta često sam imao posla s ljudima koji su mi se tužili na svoje dnevne brige. Neki učitelj napadao je karakter jednoga izmedju svojih drugova. Stanari neke kuće nisu razumjeli se sa svojim kućegazdom. Susjedi se nisu mogli više ni vidjeti. A svi oni, koji su se tako jadali, vidjeli su samo svoje sitne i neznatne nevolje, pa su sami sebe grizli. Opća bijeda sa svojim strašnim posljedicama, koja je zaustavljala dah drugima, nije došla do njih. Inače bi oni sami od sebe zaboravili svoje sitne dnevne brige.

Mi svećenici morali bismo više misliti na veliku duhovnu bijedu koja danas prekriva cijeli svijet. Onaj koji živi pod dojmom današnje duhovne krize i vidi kako se, skoro na svim područjima, ljudi udaljuju od vjere i kršćanskog morala, do te mjere te izgleda da svijet po našem pitanju jednostavno prelazi na dnevni red, osjeća se potresen do dna duše. Ne ostavlja ga misao na sve što je u pitanju. Tada se više ne će izgubiti u životnim sitnicama i ne će pasti u pogreške o kojima smo govorili. No onaj koji ima u glavi samo svoga predsjednika tvornice, svoga sakristana ili svoj zvonik! - Proširimo dakle svoje vidike i promatrajmo ono što je uistinu veliko, tada ćemo si uštediti mnoge poteškoće u tako uzanom krugu naše djelatnosti.

CRKVA I PRETJERANOSTI MODE

Tokom stoljeća, kod svih civiliziranih naroda, moda je uvijek igrala veliku ulogu. Istraživanja koja se odnose na njen razvoj i njene manifestacije daju po cijelom pitanju najzanimljiviji doprinos povijesti ljudske ispraznosti. U isto vrijeme redovito se nalazi dokaz da je u vrijeme dekadencije vladala pokvarena i bestidna moda.

Danas smo u tom pogledu dostigli najviši niveau. U svakom slučaju nikada se golotinja nije pokazivala na svijetlu dana s tolikom bahatošću i tolikom bestidnošću. Vrlo mnoge obitelji zaraženi su do srži manjkom stida koji se prije kakvih desetak godina ne bi mogao ni zamisliti. U obiteljima kao i na ulici, u društvu i na sportskim stadionima, svuda moramo gledati najnečasnije ludosti. One se ne zaustavljaju čak ni pred pričesnom klupom i bračnim svetištem. To je uostalom opća pojava. U svim zemljama, pisma i biskupske odredbe zabavljaju se zloporabom mode. U prvom redu papa Pio XI poduzeo je borbu, vrlo energičnu i metodičku, proti današnjoj modi, kako se vidi iz cijelog jednog niza mjera i nagovora. One već same po sebi moraju za nas biti jedan poticaj da vodimo borbu svim sredstvima.

Ta borba proti pretjeranostima mode jest uostalom tako stara koliko je stara sama Crkva. Apostol Pavao piše:"Tako i žene da se kite u pristojnom odijelu sa stidljivošću i čednošću, a ne pletenicama, ni zlatom ili biserom, ili skupocjenim haljinama nego dobrim djelima, kao što se pristoji ženama koje ispovijedaju da su pobožne."(I.Timot.II.9) Crkveni oci su bez prestanka morali, u vrijeme opadanja stare civilizacije, zauzeti stav prema nečednoj modi onoga doba. Veliki propovjednici pokore pod kraj srednjega vijeka u jednom velikom dijelu svojih propovijedi zabavljali su se pretjeranostima ženske mode. Pa i mi ne smijemo šutjeti, premda bismo voljeli na propovjedaonici i u ostalome svome radu baviti se drugim stvarima. No ako je igdje potrebna psihologija, inteligencija i takt, to je ovdje.

U izvjesnom slučaju jedna riječ koja ismijava ili sarkastičnom ironijom šiba pretjeranosti mode ili njezine žrtve može imati veliki efekt. No takav postupak može lako imati i protivan efekat. Beskorisno je objašnjavati da se nešto može postići, osim u jako rijetkim slučajevima, trudeći se oko čuvanja stare narodne nošnje. Ondje gdje slučajno još postoji može se nastojati očuvati. No vremenom nje će nestati čak i u najudaljenijim brdskim selima i u najsamotnijim uvalama. Svi festivali narodne nošnje naših provincijskih udruženja ne će tu ništa pomoći.

Ne treba misliti da se treba boriti protiv mode kao takve. Nije nužno da se katolici oblače po staroj modi. Mi moramo izbjegavati sve ono što bi moglo ostaviti dojam da smo mi svećenici kompetentni u stvarima mode. Ne bi nam priličilo da sudimo ili čak da dajemo direktive u tom pravcu. Uostalom biskupi u svojim odredbama izričito tvrde da kršćanski moral nema šta da prigovori pristojnom i ukusnom odijevanju niti promjenama mode.

Našu borbu moramo usmjeriti prije svega proti pretjeranostima mode. Onaj koji pažljivo prati neprestane napore industrije odijela, sa svojim stalnim novitetima, divskim reklamama u novinama, izlozima, grozničave napore velikih trgovačkih kuća i redakcija modnih žurnala, skoro je prisiljen vjerovati da spas našega doba ovisi o tome kako se mi danas odijevamo. Izgleda

kao da je svaki fini osjećaj iščezao. Nikada moda ne će više trebati igrati ulogu koju ima stvarno danas, ako hoćemo da se obnovimo. Nemamo li mi dakle ništa drugo o čem bi razmišljali i sebi predstavljali? Čak i u krajevima gdje je nezaposlenost najviše pogodila rijetko se po odijelu vidi opća bijeda. Strašna ozbiljnost našega doba traži takodjer ozbiljnost u odijevanju. Što da mislimo o žalosti jedne mlade udovice koja neposredno poslije smrti svoga muža predaje se želji da se po modi dopadne? Već s tog općeg stajališta za nas je sveta dužnost da neprestano podsjećamo ljude iznova na razmišljanje i razbor, da misle na svoj položaj i svoje dostojanstvo. Kad bismo si samo znali predstaviti sa svom snagom proroka Staroga Zavjeta, koji uspr kos svim neuspjesima, nisu prestajali neprestano podsjećati narod na veliku bijedu njihova vremena.

Još više nego proti pretjerivanju mode mi se moramo boriti proti nečednog i razuzdanog odijela. Pod tim naši biskupi razumiju kostim koji tendencioznim dekolteom ili isticanjem pojedinih dijelova tijela izazivaju senzualnost i seksualne strasti. Kad bi se radilo jednostavno o nekim razrezima na haljini, kao što se to i nekad vidjelo, kod pralja i seoskih djevojaka koje su poradi svojih radova, morale raditi više ili manje potpuno odjevene, biskupi ne bi zauzimali stav u tom pitanju. Tu se ne radi o namjernom razrezu na haljini i o hotimičnoj provokaciji na senzualnost; sve je to ponekad čak bilo mrsko. Crkva nije nikad osudjivala kad je netko poradi siromaštva ili poniznosti išao bez čarapa i bez obuće, - sjetimo se samo bosonogih redova. Ako se radi o kakvom dekolteu koji ima svoj razuman razlog (zdravlje, čistoća) Crkva je razumna. No kad ona tako energično ustaje proti današnjoj modi to je stoga, jer ona mora pobijati novo poganstvo koje preko kulta golotinje niječe temeljne istine kršćanstva i ide za nemoralnim ciljem. Kad današnja moda ne bi bila plod jednog kršćanstvu oprečnog gledanja na svijet, možda bi se ovu ili onu stvar moglo gledati sasvim drukčije. Jedva bi se na primjer moglo prigovoriti da jedna učenica ide golih ruku. Nikad nije nitko vidio u tome ništa zla u odjeći djece i djevojčica katoličkih zemalja na jugu Evrope. No smijemo li ostaviti da stvari idu svojim tokom, kad sile tamo nastoje, da već u malenom djetetu uguše smisao za stid? Suviše zaboravljamo da se radi o jednoj fazi ogromne borbe izmedju naravi i nadnaravnoga i da je dosljedno tome važno da sačuvamo katolike od pada, o kojem oni možda i ne slute, pod utjecajem novih propovjednikabezvjerja i nećudoredja, ili barem da ih pomognemo u njihovim naporima.

Ne treba odmah kod katoličkog ženskog svijeta predpostaviti senzualne motive i smišljenu računicu kako da se odriješe niski nagoni i strasti. Činjenica je da kod mnogih žena nema zle nakane. A čak i ondje gdje bi se mogla opaziti čini mi se psihološki nezgodno isticati je. Raspravljajući ta pitanja treba paziti da mi sami ne skrenemo misli mladih djevojaka, naivnih i nevinih, u jednom nezgodnom pravcu. Pa ipak je potrebno otrgnuti ženski svijet od servilnog imitiranja mode i uvesti kod njega jednu promjenu mišljenja u toj stvari. Katoličke žene moraju naučiti razmišljati. Tu tako reći treba početi od početka.

"Onaj ko se bavi tim pitanjem, primjećuje Wilhelm Förster u "Vaterland" iz Lucerna, začudit će se koliko su žene i mlade djevojke izgubile osjećaj koji nagoni ženu iz čestitite porodice da se pokriva i da se izlaže pogledima ljubitelja svježeg mesa, nego da ispoljava žensku draž na jedan sasvi drugi

način i sa ... više estetskog smisla nego što se to čini u dućanima na sajmu i u malim kazalištima. Sa sličnim čudjenjem ćemo takodjer primijetiti kako malo još ima danas muževa, koji imaju zdravu monogamičku odvratnost koja ih priječi da izlažu svoje žene pogledima besposličara i koji bi se ustezali da prate svoje sestre na koncerte i u kazališta, kad bi one mislile da se za izlazak moraju razgoliti, dok je nekoć vladalo mišljenje da se žena za izlazak mora pokriti ne samo poradi kiše, prašine i vjetra, nego još više od znatiželjnih očiju, - nego je uz ovo danas preživjelo shvaćanje bio cijeli jedan svijet rezerviranog ženskog dostojanstva, diskrecije i unutarnjeg života.

Mladim djevojkama je vrlo potrebno da budu upućene u seksualne stvari na jedan diskretan način što bi bilo mnogo važnije nego sva pretjerivanja fizioloških lekcija. Moralo bi im se objasniti da je to "polusvijet" za čim one trče i što traže i da svaki pravi feminizam mora težiti za tim da u svem svom životu označi jednu vrlo jasnu granicu izmedju sebe i polusvijeta, a ne da se želi s njime natjecati u razgolićavanju, nego mu suprotstaviti više svijet ženske dražesnosti. Svakako uvijek će biti suviše ograničenih i ishlapjelih žena koje to ne će shvatiti i koje će uvijek uzimati sredstva toalete za profesionalnu ljepotu, no važno je da se kod mnogih i čistih mladih djevojaka koje se danas odijevaju nevjerojatno lakomisleno po modi polusvijeta probudi svijest o tome, kakvo one blago moraju čuvati i o dostojanstvu koje one trebaju sačuvati, o odgovornosti koju one imaju prema muškoj omladini."

Kad bismo mi znali priopćiti u prikladnoj formi našim župljanima ove misli, koje će dirnuti do dna duše žene i mlade djevojke koje misle. Ne radi se tu o kakvoj smiješnoj kazuistici i o centimetarskim konstatacijama. Kad bi samo današnji ženski svijet znao u prste što mu priliči, a što apsolutno mora pustiti po strani. Očevidno da u pojedinostima igraju ponekad ulogu svakovrsne prilike. Jedno dijete može biti dražesno sa ovim ili onim kostimom, koji bi na ženi bio izazovan. Jednoć sam pred jednom starom gospodjom odjevenom u odijelo mlade djevojke nehotice ustuknuo nekoliko koraka; da sam imao pred sobom djevojčicu odjevenu istim odijelom, ne mislim da bih primijetio nešto posebno. Vrlo je takodjer važno radi li se o slaboj ili jakoj osobi. Često jedan kostim dobiva drugi izgled, ako je duži ili širi. Jedna žena vodjena dobrim nakanama redovito sama od sebe osjeća što može povrediti stidljivost i imati izazovno držanje; njoj ne će biti pretjerani zahtjevi biskupa. Kad bismo samo gledali na stvari onako kao prije rata. Tada se razlikovalo mnogo više nego danas izmedju odijela za kuću i odijela za grad, odijela za sport i toalete za večer. Danas se bez ustručavanja sjeda na biciklu u odijelu koje može biti jako komotno u domaćinstvu. Koja bi žena nekad obukla balsko odijelo kad ide k svetoj Misi ili kad prima sakramente? Naravno to ne znači da se treba pristojno odijevati samo za crkvu, a za drugo se mogu praviti koncesije današnjem tako malo kršćanskom ukusu. No izvjesna razlika je uvijek postojala i mora i dalje postojati. To je uostalom dobro što su biskupi dali točne propise o odijevanju za crkvu. Tu su oni kod kuće. Bilo bi silno žalosno da se nečednost u odijevanju može baniti u svetom mjestu, a da se nitko ne usudi protestirati. Konačno odijevanje odredjeno za crkvu imat će jednu ozbiljnu ulogu i "Skinut će na prikladan način zastore sa ostalog odijevanja."

Mi naravno moramo učiniti sve da se svim sredstvima primjenjuju biskupske odredbe koje se odnose na odijevanje u crkvi i kod primanja sakramenata. Mi se čak ne smijemo plašiti, u krajnjem slučaju, da kod pričesne klupe odbijemo osobu koja bi se nedolično odjevena htjela pričestiti. Očigledno je da tu treba postupati s najvećom razboritošću. Ja lično svaki sam dan bio tako reći bolestan, kad sam dijeleći svetu Pričest morao proći nekoga zato što mi je usprkos svoj mojoj dobroj volji bilo nemoguće, obzirom na prilike, drukčije postupati. No ne bi se trebalo umišljati da bi takve mjere mogle dovesti do uspjeha borbu proti današnjim modnim zloporabama.

Ako hoćemo voditi tu borbu djelotvorno i ustrajno, svakako je potrebno da uzmemo inicijativu i da probudimo duhove. No treba da kršćanski narod i sam uzme stvar u svoje ruke. Prema želji naših biskupa naročito dolaze u obzir katolička društva. U tom pogledu moraju nam poslužiti za razmišljanje riječi jednog protestantskog pastora. Prilikom jedne konference u jednom velegradu, gdje su učestvovali predstavnici raznih vjera, govorilo se o nemoralnosti današnje mode . Velika većina stanovništva toga grada bili su katolici. Ljudi udarili u općenite tužaljke o napredovanju nećednosti u ženskom odijevanju. Tada jedan protestantski pastor reče prisutnim katoličkim svećenicima: "Nikad nisam shvatio kako vi do sada niste više postigli na ovom području. Uz sudjelovanje vaših moćnih organizacija žena i mladih djevojaka vi morate uspjeti u ovoj borbi, i uspjet ćete, kad počnete stvarno raditi; vi još imate masu u vašim rukama." - Svakako mi smo već učinili svu silu stvari u pobijanju modnih pretjeranosti. Možda je u nekim mjestima krenulo nešto na bolje. No općenito ne možemo biti apsoluno zadovoljni rezultatima do sada postignutim. Naprotiv, ponekad bis-mo se mogli tjeskobno osjećati, kad usprkos svim našim naporima svijet ne ide za nama. U nekim mjestima se već pomišljalo da se naše ženske organizacije, ako ne u teoriji, a ono u praksi, ustručavaju da suradjuju sa nama. Ljudi više vole da ništa ne čuju o tom pitanju.

No to bi značilo položiti oružje, kad bi mi danas, gdje se moda tako brzo mijenja u novu još nečasniju, popustili u borbi. A ako do danas nismo imali mnogo uspjeha u ovoj borbi, jesmo li zahvatili stvar na zgodan način? Bez sumnje smo već često govorili o modi sa ženama i mladim djevojkama. Ali nismo li konačno ostali samo pri riječima? Nismo li ponekad čak skoro previše govorili o tom predmetu tako da često manje riječi imalo bi više efekta, naročito ako našim zahtjevima nedostaje solidna osnova. Mi moramo prijeći na djela. Svaki član naših udruženja, Marijih kongregacija, bratovštine Svete Krunice, kršćanskih majki i t.d. mora povući zaključak iz zahtjeva biskupa kako se treba odijevati. Poslije jedne priprave i sprovodjenja u crkvi i van nje, treba se dati na metodičku propagandu. Najbolje će biti upisati članove u posebne liste, kamo će one staviti svoj potpis izjavljujući da će savjesno i s uvjerenjem obdržavati direktive i savjete biskupa u svemu što se odnosi na pitanje odijevanja. I kakvog li rezultata ako u jednom velegradu nekoliko tisuća žena i mladih djevojaka smjelo dadu ovu izjavu i provedu u djelo, U mnogo mjestabi cio izgled naših gradova bio izmijenjen. Bez sumnje će se u početku naići na neki otpor kod katoličkog ženskog svijeta. No ako smo za ovu ideju pridobili prvo male krugove utjecajnih žena, koje će zatim uzetisame stvar u ruke, uspjeh ne će izostati. Pokret protivan pokretu ženske golotinje mora poteći od žena i

čestitih i pristojnih mladih djevojaka, kao što se to već dogodilo u mekim našim ženskim omladinskim društvima, koja samoinicijativno primaju članove koji se ne odijevaju u duhu biskupskih odredaba.

Ako se biskupi u svojim odredbama obraćaju posebno majkam obitelji, to je sasvim razumljivo. U njima prvo treba probuditi osjećaj odgovornosti. Jedna od najžalosnijih pojava našega doba jest ta što su modne ludosti zahvatile ne samo mladu generaciju, nego takodjer starije pa čak i najstarije naraštaje. Tu čovjeku čas dodje da se smije, čas da zaplače. No čak i majke obitelji koje se same ne odijevaju prema nečasnoj modi oblače često svoje odrasle kćeri na način koji je daleko od toga da bi bio besprikoran. Što da se rekne o majci koja vrlo koketno odijeva svoju djevojčicu od dvanaest godina ulijevajući joj u glavu ovu misao:tako ljudi vrlo vole! Ili kad mlada djevojka od osamnaest godina, postidjena radi svog nekorektnog ponašanja, govori da bi se opravdala:"Mama apsolutno zahtijeva da uzmem ovu haljinu." Treba vrlo energično apelirati na savjest žena i majki. Može im se takodjer govoriti neusporedivo otvorenije i jasnije nego pred mladim djevojkama.

S metodičkim apostolatom kod katoličkih žena već smo mnogo postigli, ako otmjeni i bogati ženski svijet aktivno učestvuje u svim direktivama. On daje ton i vodi masu koja slijepo slijedi. Naravno mnogo je važnije od njihovih govora njihov praktički lični stav prema raznim pitanjima današnje mode. Pobjeda nad pretjeranostima mode mora krenuti od viših društvenih slojeva. - Učiteljice i odgojiteljice (ne izuzimajući vjerske odgojiteljice) kao i duhovnici u školama mogu mnogo doprinijeti formiranju ukusa i savjesti. Naročito na selu učiteljica često služi za uzor i daje ton u stvarima mode.

U jednom velegradu navijestiše borbu pretjeranostima današnje mode društva muškaraca. Neki je liječnik uzeo inicijativu. Počeo je sa svojom vlastitom obitelji. Pričao mi je na kako je žestok otpor naišao kod svoje žene, koja je inače bila u svemu primjerna. Nekoliko je dana u obitelji bilo natmureno, kao pred oluju. No on nije popustio i konačno su se članovi njegove obitelji pokorili. Taj je liječnik postao duša pokreta. Katolička društva su bila organizirana za jednu akciju u obiteljima. Proglasi potpisani od muškaraca i sastavljeni dosta živim izrazima tražili su prekid sa pretjeranom ženskom modom. Poduzete su stroge mjere u pogledu učestvovanja žena pri proslavama koje su organizirali katolički krugovi. Obrazovaniji svjetovnjaci dali su u lokalnu štampu u tom smjeru prikladne članke. Drugi su se zauzeli kod trgovaca konfekcijom. - Gospodje je dosta mučila ova intervencija muških organizacija. One su si prisvajale pravo da same uredjuju pitanje svoje toalete. No odvažno držanje muškaraca je uspjelo; ono je otpočelo jedan pravi pokret u najboljem smislu te riječi. Kad bi se samo posvuda našla barem jedna ličnost koja bi shvatila svu ozbiljnost situacije i uzela stvar u ruke onako kako to zahtijevaju mjesne prilike.

Dosta često se može čuti izgovor da robne kuće ne drže ni prikladna odijela ni rublje. A krojačice su mi u više navrata rekle da one ipak ne mogu koristiti modne revije od prije trideset godina. Nigdje se više ne vodi računa o katoličkim načelima. - Mislim, da je krajni čas, da mi katolici energično interveniramo i da povedemo borbu da bi spasili kršćanski moral, barem sa toliko smjelosti kao u pitanju školstva. Jesmo li mi postali roblje kapitala uloženog u robne kuće? I tu će se ponuda brzo ravnati prema potražnji. Negdje

je izišlo jedno naredjenje obzirom na odijevanje djece za njihovu prvu Pričest. Katolički trgovci su uzdišući govorili da su pripremili sasvim drugačije zalihe. No jedna židovska firma je jednim pokretom ruke spremila veliki izbor odijela i štofa koji su odgovarali crkvenim propisima. Od samih katolika ovisi hoće li trgovineslijediti katoličku modu ili ne će.

Jedan metodički pokret protiv pokvarene mode mogao bi se u dosta mjesta protegnuti u jednu direktnu akciju na robnekuće. Treba naoštriti savjest katoličkih trgovaca. Prigodice bi se mogla objaviti imena kuća koja se upravljaju prema biskupskim odredbama. Od najveće je važnosti da prikladno djelujemo na katoličke prodavače i prodavačice. Njihov savjet dosta često utječe ili čak direktno opredjeljuje kupce. To još više vrijedi o krojačici. U nekim slučajevima može biti istina da ona mora učiniti samo ono što joj se naredjuje. No najčešće ona predlaže, kad se radi o izboru modela za jedno odijelo. Dosta često se čuje tužba da krojačice teško odustaju od današnje mode, jer he će da ih bije glas krojačice koja je izišla iz mode. Ipak baše medju krojačicama ima još mnogo dobrih osoba duboko religioznih. Trebalo bi nastojati utjecati na njih privatno ili u velegradovima okupljajući katoličke krojačice u specijalna udruženja, gdje bi predavačice obradjivale ove teme s kompetencijom i temeljito. - Naravno da ne moramo mi svećenici lično ostvariti sve te stvari. No mi im moramo dati podršku i brinuti se da otpočne jedan snažan pokret. Radi se o sugestiji masa. Mi bismo mogli postići da se u katoličkoj sredini neozbiljno i frivolno odijelo ne smatra elegantnim , čak ni pristojnim.

Na koncu svoga članka, kojega smo gore citirali, F.W. Förster insistira na važnost Presvete Djevice kao ideala za današnji poluljani ženski svijet. On navodi odmah u početku jednu riječ protestantskog filologa Weinhold-a:"Rijeke blagoslova su izišle iz slike Marijine na čovječanstvo srednjega vijeka". Pa zatim nastavlja:" Ta slika govori katolicima o ženi najplemenitijoj i najponiznijoj, oslobodjenoj posljedica grijeha istočnoga, najdivnijoj majci, o najsavršenijoj poslušnosti. I sve to "dragovoljno uništenje" proglašeno je dostojnim nebeske krune, proglašeno je dostojnim da rodi najuzvišeniji život, Učitelja svijeta, našega raspetoga Spasitelja.....No moderni čovjek, koji prisustvuje ovom kvarenju feminizma, primijetit će jednoga dana odjedanput vječnu istinu, koja iz slike Marijine govori zalutalom i moralnom uništenju čovjeka, nama će ponovno trebati jedan uzor koji izvire iz same dubine ženske duše, koji prima otajstvene prilike ženske snage, koja je oslobadja od nemira ropstva i koji ženi ponovo vraća mušku srčanost da služi, da ljubi i da radi kao čovjek. "Bog neka nam dade milost ne samo da znademo govoriti o tom velikom idealu žene, nego da ga oživimo u današnjem ženskom svijetu, tako da on bude za njega najdublja objava njegovoga zemaljskog odredjenja. Takav jedan naraštaj bit će uskoro oslobodjen od današnjih ženskih nastranosti. U jednom pobunjeničkom oduševljenju i osjećaju stida on će se dići proti degradirajućeg ponižavanja do kojeg se spustio. Tada ćemo imati solidan teren za metodičku borbu proti mnogobrojnih zabluda moderne žene, naročito proti degradirane i bestidne mode. I sigurno će pobjeda biti na našoj strani.

" " " " "

Više puta, kada sam govorio o pokvarenoj ženskoj modi, primijetile su mi žene:"Zašto se Crkva ne digne i proti neurednostima

muške mode? Znadete li kakvog utjecaja ona može imati na naš spol?"
Isto je pitanje već bilo postavljeno u člancima u kojima su žene razglabale svoje mišljenje povodom biskupskih odredaba o modi. - Ako je Crkva zauzela stanovište odmah i u prvom redu proti pretjeranostima ženske mode, taj je stav osnovan na naravi stvari. Tu je takodjer zlo najraširenije. Medjutim žene često gledaju stvari drugim očima nego muškarci. Treba takodjer voditi računa o ženskoj osjetljivosti. No zato ne treba šutjeti ondje gdje se radi o pokvarenosti muške nošnje.

Nekad je mladi čovjek pridavao malo važnosti svome odijelu. Često je nosio rublje dosta iznošeno pa ga je majka ili sestra morala upozoravati da obrati veću pažnju na svoju nošnju. Od nekog vremena stvari su se izmijenile. Pitanje odijevanja zaokuplja danas brojne muške krugove. Značajno je da se muško odijelo feminizira toliko koliko se žensko maskulinizira. Na izvjesnom odstojanju često je dosta teško razlikovati spolove. Golotinja se takodjer širi u nekim muškim sredinama. Usred ljeta susreo sam na primjer, u društvu mladih djevojaka turiste koji su pored svojega odijevanja ponekad imali posla sa redarstvom. I čak potpuno gol gornji dio tijela nije imao tako izazovan efekt kao što su imali neki ljudi u pantalonama sa košuljom nalik ženskom rublju. Jednoga dana susreli smo dvojicu koji su imali na sebi samo kupaće gaćice.

Hvala Bogu, ljudi koji se od nas dadu voditi, još su sasvim daleko od takvog odijevanja. No uostalom postoji jedno veliko izrodjavanje. Ponekad bi pomislili da smo medju crncima i divljacima. Naravno mi ne smijemo šutjeti na te zablude. Iz svih odgovarajućih ustanova morao bi idjeknuti cijelom zemljom poziv na uzbunu. Javno mnijenje treba neprestano obradjivati. U pojedinostima primjenjuju se uputstva i sredstva o kojima smo govorili. Kad ne bismo živjeli u potpuno nenormalnim vremenima, mogli bismo očajavati. No samo s naravnog stanovišta ljudi će morati, pošto se vrate razumu i razmišljanju, uplašiti se i skrušiti pred svojim vlastitim ponašanjem, kao praroditelji poslije pada, koji su odjednom, na glas Božji, spoznali da su goli. (Geneza III,10) Možda dani razmišljanja i povratka samome sebi za današnji naraštaj i nisu više daleko.

BRIGA ZA OTPALE

Onaj tko je u toku modernog života i imade prilike promatrati brižljivije pastoralno djelovanje klera mogao je primijetiti, u ovo zadnje vrijeme, da je razmjerno malo svećenika zabavljeno makar samo i vanjski, pitanjem ponovnog osvajanja onih koji su otpali. Na selu, usprkos kojem neugodnom incidentu, sve izgleda kao da je konačno u redu. U gradovima je velika većina svećenika toliko zaokupljena da jedva imaju vreman da odahnu i da razmišljaju. Taj porast rada kao i prizor s punim crkvama nedjeljom lako su ih mogli uvjeriti da se današnje čovječanstvo još tiska oko svećenika. Štaviše imaju toliko posla s onim što je bilo do sada u običaju! Nastavljaju tradiciju ne pitajući se ne bi li danas bilo korisnije znati da li ovom razvijanju snaga i utrošenom vremenu odgovara uspjeh i ne bi li

možda bila neophodna kakva temeljita promjena. Tako se praktički živilo dosta bezbrižno u pogledu što bi budućnost mogla donijeti.

U novije vrijeme stvari su se promijenile. Čak i oni svećenici, koji u modernom svijetu ne vide jedino bezvjerje i apostaziju, uznemiruju se radi rastuća dekristijanizacije današnjeg društva. Oni počinju bacati svoj pogled ne samo na one koji su još tu, nego i na one, premnoge, koji više ne dolaze k nama, koji možda stanuju u neposrednom susjedstvu s našim crkvama, ali su postali indiferentni i tudji vjeri, ili čak s mržnjom i neprijateljski gledaju na nas svećenike. To novo raspoloženje klera odražava se jako u crkvenim konferansama. Tako se pitanje rekristijanizacije društva osjeća danas sasvim drukčije nego što je to bilo prije nekoliko godina. Samo, baš u ovom pitanju, mi smo jako neodlučni i nalazimo se u velikoj teškoći. Predlažu se putevi i sredstva koji mogu biti jako dobri, kada ih upotrebljavamo sa vjernima, ali sredstva koja ne dohvaćaju one koji su otpali, ni iznutra ni izvana. Uostalom čini mi se da još malo svećenika danas stvarno shvaća srž pitanja.

Onaj koji se jednom stvarno bavio, kao svećenik, pitanjem ponovnog osvajanja onih koji su otpali, više nema mira, to ga pitanje stalno drži u napregnutoj pažnji. On se više ne zadovoljava uobičajenom pastvom pobožnih duša. On u dnu srca osjeća žalost analognu žalosti čovjeka koji zna da je već izgubio mnogo i koji se izlaže opasnosti da izgubi još i više. Pisac ovih redaka pripada onim svećenicima koji su, nakon svojih prvih svećeničkih godina, ostali pod mučnom moralnom presijom pitanja: Kako ćemo ponovno predobiti one koji su otpali? Vjersko stanje naših obrazovanih katolika jest doista tragično. Kad smo u praktičnom dušobrižništvu shvatili položaj medju radnicima, možemo si misliti da su vjerske i moralne prilike bile još žalosnije medju sveučilištarcima i intelektualcima. K tomu dolazi jedna velika masa onih koje zovemo "polu-obrazovanima". Sjetimo se bankovnih i drugih činovnika, trgovničkih putnika, trgovačkih pomoćnika, osobito toliko novih profesija za koje još nema pismeno stiliziranog "profesionalnog morala". Kod industrijalaca i velikih trgovaca ima takodjer vrlo malo pozitivnog kršćanstva. Onaj koji izbliza poznaje ideje i osjećaje koji oduševljavaju umjetnike, mogao bi sasvim izgubiti hrabrost. Razvoj današnje omladine u svim društvenim slojevima i svakog spola dobiva strašan izgled. Čak i na selu vrije, a to će nužno dovesti do apostazije, ako ne uspijemo da to vrenje zaustavimo.

Nama svećenicima se neprestano ponavlja da pazimo da ne budemo pesimisti i da ne gledamo uvijek sve crno. Ali je takodjer barem

toliko zlo neobraćati pažnju na ovaj preobražaj i jednostavno puštati stvari da idu svojim tokom. Ili bi takovi svećenici konačno bili najsretniji medju nama i prema tome bi im trebalo zavidjeti! No može li se boriti protiv struji koju bismo htjeli nadjačati! Do sada medjutim i najneumorniji borci nisu uspjeli spasiti ono što su imali, a pogotovo ponovo osvojiti mase.

Radi se o jednom teškom, nadčovječnom radu. Dosta je ispitati koliko je ljudi u gradovima poradi svoje profesije, neizbježno skoro potpuno izgubilo vanjski dodir sa crkvom i ustanoviti s druge strane da, usprkos velikim naporima, uspjesi su krajnje ograničeni i da obzirom na situaciju ne mogu nikako biti veći. Toliko je ljepše što svećenici koji su se dali na taj teški posao ne gube hrabrost, nego se pomalo vraćaju bez prestanka na posao. Do sada su dakle rezultati vrlo maleni. Koliko sam si puta ponovio riječi junaka jednog romana F. Herwig-a:Sveti Sebastijan Wedding". Jadni mali redovniče, ti ne ćeš moći spriječiti pobjedu Antikrista. Ljudi padaju daleko od Boga kao jesenje lišće s drveća; lišće leti i uskoro će Bog ostati posve gol. "Ali [illegible] sam iznova slušao glas sažaljenja i milosrdja:"Idi medju njih! Oni gladuju za Bogom, a ne znaju. Oni se troše u svojim željama i medju sobom se grizu". Što se čovjek više bude bavio siromašnim otpatcima to će uvidjeti koliko su vrijedni naše pomoći i sažaljenja: njima se laže i vara ih se. Bez jednog nadnaravnog shvaćanja života i bez priznavanja kršćanskih načela današnji svijet ići će sve bliže i bliže svojoj propasti. Iako ne možemo ukazati na jedan tehnički postupak, jedan opći lijek, koji bi doveo otpale natrag kršćanstvu, možemo sa velikom radošću i osjećajem apsolutnog povjerenja imati sigurnost: Mi smo u posjedu sredstava spasenja koja odgovaraju današnjem vremenu i današnjem čovjeku. Jedino naša vjera donosi rješenje. Ili pak otpadnici našega vremena ne bi u svojoj cjelini bili pristupačni nadnaravnome? To pripustiti značilo bi sumnjati o samome kršćanstvu. Mi se možemo mirno prepustiti Bogu neka se On brine da se pokaže iznova sa sjajem, pa i danas, životna i otkupiteljska snaga njegove svete vjere, ako se potpuno predamo svojoj današnjoj službi najbolje što možemo.

No evo sada konkretnog pitanja: Kako mi možemo doći do onih koji su otpali? Treba unaprijed učiniti nekoliko distinkcija. Jedan veliki dio, mogao bih čak reći, na osnovu mnogogodišnjeg iskustva, najveći dio onih koji su otpali sjedinjen je s crkvom iz ponekog razloga samo vanjskim načinom. To vrijedi barem o današnjem naraštaju koji je rodjen, u većini, u kršćanskim obiteljima i učio je katekizam. Široke mase u dnu srca još vjeruju, više ili manje ali one su izgubile vanjski kontakt. Veliki je broj onih kojima manjka samo prigoda da prakticiraju kršćanstvo, bilo radi toga što ih njihova profesija potpuno zadržava, naročito nedeljom, bilo jer nemaju mogućnost posjećivati crkvu, jer su daleko ili iz kakvih sličnih razloga. Ostali pak poradi rada ili trgovine, žalosti ili patnje ili pak živeći u vrtlogu uživanja i neshvatljive lakomislenosti ne mogu da se otmu neke vrsti hipnoze, tako da u svome životu nemaju više ni vremena ni mjesta za vjeru. Oni više ne čuju glasa zvona; oni su nesposobni za razmišljanje i zadovoljavaju se frazama i zvučnim riječima. Drugi su si opet zatvorili put do Crkve sklopivši mješovitu ženidbu prema nekatoličkom obredu. U našim velegradovima jedan veliki procenat brakova nije u redu. S pravom se može reći da su mješovite ženidbe dobrim dijelom krive opadanju vjerskoga života. - Mnogi od onih koji su formalno istupili iz Crkve, bili su navedeni od agitatora ili su to učinili iz mate-

rijalnih razloga.

Sve one koji su samo vanjskim načinom tudji Crkvi i kršćanskoj vjeri nije tako teško ponovno predobiti. Trebalo bi samo intenzivnije i energičnije raditi. Treba razdijeliti ogromne velegradske župe i stvoriti takove župe koje čovjek može poznati i u njima djelovati. U današnjim prilikama svećenik jedva stiže da posvršava poslove koje mu nameću oni koji ga dolaze tražiti, te mu nije potrebno da ide tražiti. Lični dodir u mnogim slučajevima postići će mnogo više. Sjetimo se samo da masa ljudi znade biti ganuta do dna duše samo jednim govorom kojega su slučajno čuli. Ako se roditelji, koji već godinama nisu prekoračili crkvenoga praga, odluče da se ponovno ispovjede na dan prve Pričesti kojega svoje djeteta, ispovjednik može često konstatirati da su tom prilikom u takvom raspoloženju, koje toga časa nije hinjeno nego potpuno iskreno. Pa ipak ta raspoloženja ne traju vrlo dugo, ako se dotični povrate u svoj prvobitni položaj i ostanu prepušteni sami sebi. I u bolnicama možemo dnevno vidjeti osobe koje se kad su zdrave malo brinu o Crkvi, pod utjecajem bolesti i bolnice, a takodjer i pod utjecajem redovnika, primaju svete sakramente u odličnom raspoloženju. Slično se može vidjeti i u zatvorima i kažnjeničkim zavodima. Na smrtnoj postelji ima relativno malo takovih koji odbijaju sakramente.

No jedan veliki dio onih koji su otpali postao je tudji Crkvi ne samo izvanjskim načinom nego i nutarnjim. Mi oplakujemo formalno apostaziju mnogih koji su se udaljili od katolicizma. Mnogi možda još vjeruju na dnu svoga srca i privrženi su vjerskom uvjerenju iz svojih mladih dana. Pa ipak jedan izvjestan broj izmedju njih ostaje izgubljen i nemoćan pred svim mogućim prigovorima i intelektualnim poteškoćama. Vjera je za njih nešto previše sveto, da bi sami sa sobom izvodili jednu nečasnu igru u tim pitanjima i ne bi mogli glumiti pred vanjskim svijetom onoga čega oni više u duši nemaju. Oni ne mogu više razumiti kršćanstva iz čisto filozofskih motiva. Drugi opet rado priznaju velik utjecaj katoličke Crkve u prošlosti. Ali ona je zastarjela i pobijati je danas znak je napretka. Intelektualni život se je sve više i više oslobodio kršćanske misli i norma kršćanskog morala. Mnogi više ne nalaze vezu izmedju vjere i života. Oni su brodolomci u vjeri, jer ne mogu shvatiti kako su se pred očima Crkve mogle stvarati nezdrave situacije koje se moraju bezuvjetno osuditi i koje su direktno izazov zahtjevima kršćanstva.

Neki su upali u čisti subjektivizam. Nije riječ samo o slobodoumnim tendencijama u starom smislu te riječi, nego o ljudima koje možemo označiti kao ekstremne supranaturaliste, na primjer scientiste, adventiste, i mnogobrojne današnje sekte.

Ponovno osvojiti one, koji ni u duši nemaju više veze ni s Bogom ni s Crkvom, očevidno je mnogo teže nego li djelovati medju onima koji iz kakvom vanjskog razloga prekinuše s Crkvom, osobito kad današnji čovjek, za razliku od nekadašnjeg čovjeka naivne vjere, izgleda da je izgubio sposobnost da vjeruje u ono uza što Bog obično veže svoju milost. Kako je daleko od modernoga čovjeka nadnaravno shvaćanje zemaljskog života! Uostalom razmjerno rijetko može se to naći i kod onih koji u teoriji vjeruju i koji žele da ih se smatra dobrim katolicima. Čovjek nekad poželi da katolicizira ove potonje u jednu treću kategoriju ljudi koji vanjskim načinom pripadaju Crkvi, ali u duši ne.

No vratimo se našem pitanju: Kako možemo ponovno osvojiti one koji su otpali? Očigledno ne s nekoliko govora ili nekoliko članaka. Još manje osnivajući kakvu novu ustanovu sa brojnim uredima i svim mogućim osobljem. Niti zidajući kakvu ogromnu zgradu koja bi stajala milione i iziskivati masu materijalnog rada. Svakako je potrebna neka materijalna osnova. U prilično slučajeva će gradnja jedne nove crkve biti bezuslovni prethodni uslov jednog korisnog djelovanja na tom području. No uistinu ne radi se ovjde jedino o pitanju gradnje jedne nove crkve ili jedne nove tehnike dušobrižničke službe. To bi več bila ogromna dobit kad bi svećenici shvatili potpuno ogromnu važnost našega pitanja i kad bi od njega trpjeli u svojoj duši. Oni bi došli do ove odluke: "Treba da pokušamo nešto sa ovim jadnim ljudima." A u tom "nečemu" bila bi jedna kaplja krvi iz srca. Nas mora oduševljavati jedna žarka ljubav prema zalutalima. I mnogo duha odricanja i žrtve. Takav je apostolski mentalitet neophodan. Inače nikad ne ćemo ozbiljno stupiti na to kamenito polje svećeničke službe. Mnogo je prijatnije šetati u bašćama dobroga Boga, brati ondje cvijeće i baviti se pobožnim dušama.

Da, kad bismo samo kako treba vodili pobožne duše u dubine krščanstva! Več time mi bismo indirektno djelovali na one koji su otpali. Što je svratilo poglede pogana na Crkvu u prvim vjekovima krščanstva? Primjeran život prvih krščana. U svakoj situaciji morali su im se diviti sa čudjenjem. Pogani su tada neprestano imali pred očima ideal krščanstva. Današnji tip pobožne duše, nažalost, pruža tako malo od toga. U modernim sredinama, često ljudi na nj ne obraćaju pažnju, ne uzimajući ga ozbiljno izruguju mu se. Je li to uvijek potpuno bez razloga? Pobožna duša često nije pobožna u praktičnom životu. Ili pak isključivo gaji jednu vrstu pobožnosti, na pr. molitvu, dok u ostalom njezinom životu uzalud tražiš plodove koje bi čovjek očekivao. Takvi katolici nam direktno škode pred onima koji su otpali. Nama danas trebaju uzori, u vjerskom životu, ali takodjer i u profesionalnom i obiteljskom životu, uzori koji znadu praktički zauzeti stav kakav se pristoji prema dobrima i uživanjima ovoga svijeta, koji bi znali trpjeti i žrtvovati. Kad bi samo branitelji i prestavnici naše stvari u tome uvijek imponirali! Onaj koji im se približi morao bi biti obuzet poštovanjem i divljenjem pred onim čisto ljudskim, ali takodjer i nadnaravnim, čak božanskim, što izbija iz tih duboko krščanskih osoba. Pred takvim krščanima će se oni koji su otpali, naročito oni koji su plemenite duše, najdublje pokloniti u svome srcu. Draž jedne posebne naravi izvit će se iz njihove osobe.

Takvi primjerni krščani nam nedostaju. Na one koji su otpali suviše malo djeluju moralne osobine, način života i osjećaji onih koje obično označujemo imenom "dobri krščani". Prethodno na nama leži veliki zadatak. Mi ne smijemo samo upućivati vjernike u život molitve i ne trebamo jednoobrazno insistirati jedino na vježbama pobožnosti, kao da bi u njima bio utjelovljen cijeli sadržaj krščanske vjere. Mi naprotiv moramo pokrenuti sve da vjernicima udahnemo shvaćanje da je ovaj zemaljski život zajednički usmjeren sasvim vrhunaravnome. Gdje još ima danas katolika u dosta velikom broju koji se odušev ljavaju ovim nadnaravnim mentalitetom u svim prilikama života? Gdje živi danas "otkupljeni" čovjek?

Koliko je puta zadnjih desetina godina bio formuliran ovaj zahtjev: Vratimo se prvotnoj Crkvi! Sigurno nisu u pravu oni, koji bi tim povikom htjeli silom vratiti jedan živi organizam dvadeset stoljeća unazad. Naprotiv mi bismo se morali uvijek iznova upravljati prema duhu, idejama i životu prvih kršćana. Da li je to čista slučajnost da mnogi danas vole da se pozivaju na prvotnu Crkvu i da govore o tom vremenu kao o kakvom raju na zemlji? To su isti oni koji odbacuju i direktno se bore proti današnjoj Crkvi kao "antikršćanskoj". - Mi bismo mogli kod onih koji se vrstaju medju naše vjernike postići barem to, da žive dubljim vjerskim životom! Oni koji su otpali ne će biti zadnji koji će se time koristiti. Ne slavimo li mi suviše mnogo jubileja i ne sjećamo li se malo previše onoga što je Crkva ostvarila nekoć i onih veličanstvenih likova koje je ona stvorila? Nije dosta samo slaviti svece iz prošlosti, nego treba formirati svece današnjice.

Starajmo se dakle da grad koji je na gori, kojega cijeli svijet može izdaleka vidjeti, postane privlačan za današnje čovječanstvo tako da ljudi iznova pogledaju prema njemu i da se njime ozbiljno staraju. Starajmo se da iz sredine koja vjeruje niknu brojni apostoli laici koji će prožeti i kršćanskim duhom pokrenuti današnji svijet. Kad bismo jednog dana mogli doći dotle, da ne bude potrebno štititi ili čak dijeliti vjerne od slobodnih mislilaca i nevjernika, nego da naprotiv uloge budu izmijenjene kao nekoć u prvim kršćanskim vremenima, da kršćanstvo razvije svu svoju vitalnu snagu tako da moderno poganstvo bude natjerano da se brani!

Nije dosta samo braniti našu nauku i dozivati naše stanovište, treba da aktivno i živo propagiramo našu stvar. Danas kršćanstvo nije više kvasac koji pokreće svijet, uloge su izmijenjene, novopoganski duh zavlači se svuda; on silovito prodire do u najmanja sela. Čini se da se mi sve više i više ograničujemo samo na to da se branimo, da se sami ne bismo zarazili, a za ostalo da protestiramo. Mi ne bismo smjeli dopustiti da nas u revnosti i aktivnosti itko nadmaši. Naši se vjernici suviše mnogo povlače sami u sebe i žive za sebe povučenim i pobožnim životom. Mi ne smijemo odgajati elitne katolike koji će biti potpuno po strani od svoje sredine; naprotiv mi moramo upaliti u njima sveti plamen koji će se širiti posvuda i zahvaćati savremenike.

Laički apostolat je od velike važnosti za ponovno osvajanje onih koji su otpali. Od nekog vremena ljudi očekuju velike rezultate od metodičke pomoći laika u pastvi. No uzmimo za uzor božanskog Učitelja, koji je slao svoje učenike "in omnem civitatem et locum, quo erat ipse venturus"(Lk X,2). Mi svećenici ne prepuštajmo brigu o onima koji su otpali isključivo ili čak u prvom redu ovim pomagačima laicima koje mi odgajamao i metodički organiziramo. Inače bi nam bila potrebna još sva naša snaga i sve naše vrijeme za osnivanje i održanje jedne slične ustanove, iako bismo mi u jednoj izvjesnoj mjeri usmjerili svoju pažnju na jednu malu grupu odabranika sa uvjerenjem da smo ispunili svoj zadatak. Mi bismo vrlo lako mogli postati pastiri grupe ili podgrupa i možda još misliti da radimo na ponovnom pridobivanju onih koji su otpali. Konačno svećenik je onaj koji prvi mora ići tražiti izgubljenu ovcu. On mozda ima

pred Bogom veću odgovornost za one koji mu više ne dolaze nego li za one koji daju da ih on vodi i upravlja.

Rad oko onih, koji su otpali, jest na neki sasvim poseban način nasljedovanje Dobrog Pastira. On napušta svoje stado da bi tražio izgubljenu ovcu, da bi je s mukom tražio, da bi je blago izvadio iz trnja i pun radosti ponovno donio u tor. Kad bismo se mogli bez prestanka sjećati ovih riječi Spasiteljevih: Imam i drugih ovaca koje nisu iz ovoga ovčinjaka. I te treba da dovedem. I one će čuti moj glas"(Ivan X,16) Ne samo vjernima nego i onima koji su otpali primjenjuju se ove druge riječi Gospodinove:"Ja poznam moje ovce i moje ovce poznaju mene" (Iv X,14). Da li oni koji su postali nevjerni nisu više "moje ovce"? Čini se da neki tako misle. Bilo je već takvih prijedloga da se briše s naših spiskova masa onih koji ne žive po vjeri u velegradovima. A medjutim riječi Spasiteljeve sasvim drukčije zvuče. Kad bi ih mogli imati stalno pred očima!

Mi svećenici postali smo tudjinci za široke krugove našega katoličkog naroda. Tako tudji da oni koji su od vjere otpali imaju o nama samo izobličenu sliku. Kad bismo uspjeli da uspostavimo barem vanjski kontakt,mnoge predrasude i nesporazumi bili bi od prve uklonjeni. Sva ta masa koja je izgubila jedino vanjski dodir, a ne i unutarnji kontakt s nama, bit će takodjer vrlo često vraćena kao sama od sebe Crkvi. A i onima koji se u duši drže po strani bit će dana prilika da revidiraju svoj vjerski stav na jedan pozitivan način.

Obnavljanje vanjskog dodira sa onima koji su otpali nije manje važno za nas svećenike. Ono najlakše i najjednostavnije vodi unutarnjem i duševnom kontaktu sa velikom masom ljudi bez vjere od koje nas konačno dijeli cijeli jedan svemir. Tako mi stupamo u odnos s njenom mišlju i njenim osjećajima. Mi neposredno upoznajemo njene duševne potrebe. Tada ćemo jasno znati u kojoj mjeri današnji čovjek posrće pred današnjim životom, kako je on proizvodi i plod konkretnih prilika u kojima je rastao i kojima se on mora prilagoditi. S te strane, svaki svećenik mora proučavati njegov život. Nijedna knjiga, nikakva školska zadaća ne može nam stvarno otvoriti ljudsku dušu. Mi svećenici moramo se spustiti medju one koji su otpali da ih prihvatimo za ruku i da ih dovedemo natrag medju svoje.

Uostalom mi još nemamo potpuno, pozitivno i znanstveno pobijene dogmatske i moralne zablude modernog vremena. Ponekad se čini da naši bogoslovi mudro izbjegavaju sva ta teška i mučna pitanja da bi se pozabavili po svojoj volji prošlošću čiji problemi za nas nisu više od životnog značaja i koji bi tražili imperativno jedan odgovor. Tako se odgadja, da su mnogi mladi bogoslovi bolje upućeni u monofizitizam nego u svijet u kojem će oni morati djelovati i kojega će morati privoditi Bogu i Crkvi. Tu je žarište pitanja. Dodir s modernim životom doveo je većinu onih koji su otpali do njihovog današnjeg stanovišta. Dok neko živi isključivo u svijetu, gdje vladaju kršćanske ideje, on će samo u izuzetnim slučajevima zapasti u vjersku krizu. Mi moramo reagirati na ideje i zahtjeve novopoganstva, ne samo teorijski nego i praktički pokazujući put i ocrtavajući liniju koju treba slijediti u današnjem kompliciranom životu. - Ima pojedinačnih napora, dostojnih hvale, da se dodje do intelektualne diskusije o modernom životu. Naravno laici su općenito neuporedivo otvore-

niji od nas bogoslova pred tim pitanjima. Mnoši se broj onih koji dolazeći sa svog specijaliziranja prilaze ovoj diskusiji na način koji naviješta da laički apologete iz najboljih kršćanskih vremena stupaju na scenu.

Pošto smo vjerno ocrtali zadatak, prijeći ćemo sada na neke mogućnosti koje se otvaraju današnjem svećeniku da se približi onima koji su od vjere otpali. Jedne proizlaze više iz dužnosti i običnih sredstava pastve, a druge iz vanrednog dušobrižničkog djelovanja.

Naravno u naše urede obično ne dolaze oni koji su otpali. Najviše ako još u izvjesnim slučajevima (vjenčanje, pokop) ili samo slučajno nadju put do crkve. Pa ipak mi ne smijemo nikad zaboraviti ove često ponavljane riječi: Što bi dali naši protivnici, da bi mogli imati na raspoloženje naše crkve i naše propovjedaonice? Bez sumnje bi onaj, koji bi htio propovijedati samo onima koji su otpali, mogao primijetiti da su ga redovni slušatelji ostavili. Oni više ne bi našli ono što traže i što im je potrebno. No ipak naše propovijedi danas zahtijevaju promjenu, da više njeguju ono što se zove suvremena propovijed. Da je apostol sv. Pavao medju poganima upotrijebio metodu sv. Mateja evandjeliste, koji se stalno poziva na riječi i dogadjaje Staroga Zavjeta, teško bi naišao na razumijevanje takvih dokaza kod slušatelja koji nisu Židovi. Tako i mi u svojim običnim govorima moramo ljudima donijeti riječ Božju ne tako da ganemo samo vjernike, a ostavimo indiferentne one koji su otpali, jer oni više nisu sposobni da je prime. Oni ne nalaze u našim propovijedima ono što njima treba. Mi ne smijemo pretpostaviti da oni nadnaravno misle, nego ih treba prvo privesti nadnaravnom shvaćanju života. Mnogi bi propovjednik uskoro imao jednu posve drugu publiku podno svoje propovjedaonice, kad bi drugačije propovijedao. Uzmimo dakle jednom otvoreno stav u pogledu pitanja kojima moderni čovjek ne zna više vladati, naročito u pogledu životnih protivnosti koje ne zna objasniti. Tada će mnogi slušati sa zanimanjem. Oni će o tome medjusobno govoriti. Takovi govori prokrčit će put u široke slojeve. O njima će se razgovarati pri radu i u društvu. Tada će mnogi za sebe pomisliti: i ti treba da čuješ toga propovjednika. To naročito vrijedi za one koji se osjećaju da su obmanuti i prevareni od svojih šefova i koji već davno na sve strane traže savjet i pomoć. Bilo bi poželjno kad bi se propovjednici koji su u tom pravcu uspješno radili mogli odlučiti da objave svoje propovijedi. Sasvim nedostaju s tog područja prikladni uzori.

Direktna važnost, neuporedivo veća opet se pridaje pojedinačnoj obradi (pastvi). Barem privremeno ne treba se nadati velikim uspjesima koji bi se očitovali masovnim povratkom onih koji su otpali. Prethodni uslovi još nisu ostvareni. Ne preostaje nam ništa drugo nego da se borimo za svaku dušu posebno. Uvijek se preporuča kao najvažnije sredstvo apostolata kućna posjeta, da bismo efikasno došli do otpalih. "Kako su, kaže se na primjer u sinodalnim statutima Munstera (čl 1o3), mnogi katolici postali Crkvi potpuno tudji i kako izmiču redovnoj pastvi, posjeta u kuću, organizirana i metodički provadjana jedini je način da se na njih djeluje. To je teška obaveza za sve svećenike, u gradu i na selu, u velikim i malim župama da organiziraju i metodički prakticiraju posjete u kući." Isti statuti daju takodjer precizne nagovještaje obzirom na provodjenje tih

posjeta u kući i obzirom na ciljeve koje tom posjetom treba postići.(čl.1o3-1o8). Nažalost u mnogim mjestima je u tom pogledu žalosno stanje. Čak se i dobri katolici dosta često gorko tuže da im je jedva moguće lično poznavati njihove svećenike, jer već godinama ni jedan svećenik iz župe nije prekoračio prag njihove kuće, osim u slučaju bolesti kojega člana obitelji ili prigodom kakvog prosjačenja. - Može biti da se ti posjeti u kući ne svidjaju svakome. No oni se ne bi smjeli nikada i ni pod kakvim izgovorom propustiti. Onaj koji poznaje obitelji, mnogo bolje razumije dogadjaje u svojoj župi. Iskustva stečena za tih posjeta utječu na naše katehiziranje, na propovijedi i djelovanja u ispovjedaonici. Najčešće ti posjeti nisu tako teški kako si čovjek u početku zamišlja. Rijetko se kad čak i oni, koji su od vjere otpali, prema nama ophode neuljudno i naduto. Jesmo li mi apostoli Gospodinovi, ako se ne radujemo više kad podnosimo prezir i sram poradi imena Isusova? U izvjesnim slučajevima posjete mogu biti beskorisne; tu se ne može pomoći. Ali mi smo barem s naše strane učinili sve što je ljudski bilo moguće. Možda smo tako pričvrstili jedan končić kojega ćemo kasnije opet dohvatiti. Plodovi metodičkog posjećivanja kuća su očigledni, kako to svjedoče svi oni koji su ga prakticirali s revnošću i ljubavlju. Posjećivanje kod kuće može imati i opasnosti. Ima kuća i škuljica kamo svećenik može unići samo sa strepnjom. Tada se nameću razboritost i opreznost. No takova posmatranja nikada ne će opravdati zanemarivanje tih neprijatnih posjeta. Sretan svećenik koji u takvoj prilici znade naći na vrijeme riječ koja odgovara. Nije apsolutno nužno voditi čisto vjerske razgovore. Već je to mnogo što smo se približili, kao ljudi, onima koji su otpali. Kao sama od sebe pružit će nam se prilika da govorimo o stvarima koje će posjeti dati pastoralni karakter. Svakako predhodni uslov jest da je svećenik duhovno čvrst, da pokaže veliku taktičnost, naročito, ako zatekne samu ženu kod kuće, ukratko neka se doista drži na nadnaravnoj visini.

Od ovih metodički organiziranih posjeta treba razlikovati posjete koje su rezultat odredjenih prilika. Svećenik bi morao dijeliti radosti i nevolje svojih župljana. On mora koristiti svaku priliku koja mu se pruža da se lično približi. Kako mnogo može postići u tom pogledu već time na primjer da prijateljski pozdravlja na ulici i nagovarajući prema prilikama riječju i drugom ljude koji prolaze. Ne treba posjete bolesnika koristiti samo zato da bismo lično pomagali bolesnom članu obitelji, one naprotiv pružaju priliku, sasvim prirodnu, da se približimo ostalim stanovnicima kuće. Danas pastva bolesnih može biti od najveće važnosti u pridobijanju onih koji su otpali. To je prilika da se približimo mnogima koji nas izbjegavaju, kada su zdravi. Mi se moramo koristiti tom mogućnošću da vršimo na njih intenzivan utjecaj, kolikogod to prilike dopuštaju. Nije dovoljna kratka posjeta i podjela svetih sakramenata.

Vanredna pastva je uvijek stavljena u službu pridobivanja onih koji su otpali. Ona je ulila hrabrost potištenima i privela razmišljanju bezbrižne. Ako jedna misija obuhvati samo vjerne, ne može se govoriti o uspjehu. Dobro pripravljena misija ima još i danas jednu privlačnu snagu, ako se ne ponavlja suviše često, nego ostaje nešto posebno, vanredno. Očevidno misionari imaju veliku odgovornost da učine sve što je ljudski moguće, da osiguraju uspjeh. Što da se rekne, kad župnici upotrijebe sve

što se samo može zamisliti da nagovore ljude kako bi uzeli učešća u misijama i probude interes kod onih koji su otpali od vjere, pa slušaju govore, koji jedva vode računa o potrebama vremena i slušatelja? Kao misionara trebalo bi poslati samo onoga koji se razumije u vanredno baratanje delikatnim instrumentom kao što je ljudska duša. - Ako su misije dobro prošle i zabilježeni lijepi plodovi, tada treba nastaviti rad, da bi oni koje smo ponovno pridobili ostali trajno sjedinjeni sa Crkvom. Nije dosta na primjer posvetiti sve svoje snage euharistijskom apostolatu muževa. Kako bi mogli svakog mjeseca privesti svetoj Pričesti u velikom broju one koji su otpali od vjere i koji su jedva stali u kolotečinu? U većini slučajeva njihova duša još nije zrela za to. Njih ponovno vezuje jedan vrlo tanki končić, premda su prisustvovali misijama, ponovno sa Crkvom i bogoštovljem. Stvar je župnika da bude budan i da prati ove ponovo nadjene da bi nastavio i dovršio ono što su misije započele.

Neuporedivo intenzivniji od običnog misijskog rada jest posao koji se zove <u>misijska posjeta.</u> Ulicu za ulicom posjećuju se svi katolici u gradu. Misionar ulaže sve napore da privede članove jedne obitelji da uzme učešća u propovijedima. One se održavaju u crkvi ili u dvoranama. I točno se kontrolira tko je prisutan. Ta metoda traži masu posla i ličnih žrtava svake vrste. Čovjek se mora diviti požrtvovanju kojim se Redemptoristi u mnogim gradovima daju baš na ovu tako prinudnu i zamornu metodu apostolata. - Pastoralni rad ovih posjeta svih onih koji su otpali od vjere nužno donosi ploda. Samo te misijske posjete iziskuju jedno dulje vrijeme. Ali tako intenzivno traženje izgubljene ovce ne smije pasti pred poteškoćama materijalnog i ličnog karaktera. Štaviše svako će u ovim misijskim posjetama pozdraviti jedan ozbiljan pokušaj da se jednom metodičkom postvom dodje do mnogih civiliziranih pogana naših dana.

Navodimo još jedan pokušaj novijeg datuma, koji je učinjen u nekim mjestima da bi se došlo do onih koji su otpali od vjere, a to su javni govori i dispute. Radi se prvenstveno o disputama sa pripadnicima drugih sekta. Značajno je da uvijek ima publike, ako je skup bio pripravljen, naročito onih koji nam inače stalno izmiču. Ja lično više volim govore bez disputa. Koliko je puta duboki morlani dojam, što ga je proizveo govor, zasjenjen nadošlom debatom, tako da ljudi konačno izlaze sa podijeljenim osjećajima, barem ako je čovjek prisustvovao sastanku kao svećenik! Uostalom brojne dispute i govori, koji su tamo od vremena svetog Augustina bili upotrebljavani da bi se otupilo razilaženje u vjeri i koji su igrali veliku ulogu u žalosnim danima reforme, dokazali su da rasprave o vjerskim pitanjima najlakše zagrijavaju duhove, a ne da ih smiruju. Pa ipak bez tih govora mnogi ljudi koje bismo željeli imati pred sobom ne bi došli. Cinjenica je da nije teško na taj način privući pažnju javnosti i da cijeli grad govori o tim konferansama. Na taj način je vjerska ideja opet ubačena u javnost, tako da se njome zanima sav narod. Ako govornik dobro poznaje svoj predmet on će redovito postići da oni, koji su prije uvijek napadali katolike, budu najednom primorani da brane svoje pozicije. Može se vidjeti da su uloge doslovce promijenjene. Dobri katolici ponovno dobivaju hrabrost. Dok su prije, na primjer kao radnici stalno bili cilj napada i izrugivanja onih koji su otpali, oni sad prelaze u napad protiv svojim protivnicima. - Jesu li

praktički ti napadači ponovo predobiveni u dosta velikom broju putem ovih govora? Ja bih radije da o tome ne govorimo. Kad čovjek prema njima upotrebljava ljubav i blagost, dobri katolici su u većini slučajeva time nezadovoljni; oni žele da njihovi protivnici budu prisiljeni na šutnju i da ih se onemogući. No ako se odabere ova zadnja metoda, oni koji budu podvrgnuti tako energičnom postupku, ne će biti lako predobiveni; oni će biti razdraženi i ozlojedjeni nastojat će vješto braniti svoje stanovište.

U svakom slučaju morali bi ozbiljno stupiti na ovaj put koji ujedinjuje, kao sam od sebe, mnogo onih koji su od vjere otpali i koji nas slušaju, a s kojima možemo disputirati. Moći navesti ljude da govore u našem prisutstvu o čemu žele. Naše će se oči otvoriti kad čujemo što danas muči mase u pogledu vjere. Medjutim sve u svemu na svim tim konferencijama razgovor se uvijek svodi na isto.- Taj rad zahtjeva požrtvovnost koja ponekad ide do heroizma. Samo posebno spremni svećenici mogu na njima postići uspjeh. Oni će znati izbjeći zapreke koje se isprečavaju, a o kojima se ne vodi dovoljno računa. Te bi se konferencije mogle naročito preporučiti kao priprava za misije ili za duhovne vježbe muškaraca. U crkvi bi se moglo nastaviti pozitivni dio rada. Tako bi mnogi mogao doći i do ispovjedaonice i postati slika izgubljenog sina, kojega opet nalazimo u hramu.

Najzad ukazujemo još na jedno vrlo važno sredstvo koje moramo upotrijebiti za ponovno predobivanje onih koji su se udaljili od Crkve: tiskanu riječ. Tu je još sve u početku. Tek treba stvarati propagandnu literaturu. Slijedeće riječi O.Pribille, D.I. ne važe samo u našim odnosima prema protestantima:" Čini se da danas sastav ascetskih djela zahtjeva minimum talenta i priprave pored toga što djela, koja služe za izgradnju, sastavljena serijski, predstavljaju lijepi izvor prihoda za pisce i izdavače.......Stvarno bi sva naša ascetska literatura morala biti sastavljena tako da bi je protestanti mogli čitati s korišću, a ne da im pruža priliku da se vrijedjaju." Naši su vjerski časopisi još uvijek premalo uskladjeni mentalitetu onih koji su otpali. Kvantitativno mi imamo vrlo bogatu vjersku literaturu, no ne pitajmo što se iz nje može izvaditi s izgledom na uspjeh pri predobivanju onih koji su postali strani našoj vjeri. Danas se skoro posvuda u našim gradskim crkvama nalaze police sa knjigama. No u većini slučajeva one su takve da će prije one koji su od vjere otpali razdražiti protiv nas nego li ih predobiti. Nemamo li mi dakle nikoga tko bi znao pružiti Evandjelje današnjim ljudima u jednoj pristupačnoj formi? Zar nikoga izmedju nas ne muče ta tjeskobna pitanja i bijeda našeg vremena? - Kad bismo bili opskrbljeni prikladnim djelima, kako bismo grandiozan propagandni rad za kršćansku ideju mogli razvijati onima koji su se udaljili od Crkve!

Ja uvidjam vrlo dobro kako su mali rezultati što ih možemo postići, upotrebljavajući najbolje što možemo sredstva i postupke koje smo u ovom poglavlju naglasili. Kao što sam u početku naglasio, radi se o jednom poduhvatu koji apsolutno nadilazi ljudske sile. Iskustva i dosada postignuti uspjesi u većini slučajeva nisu baš ohrabrujući da bi nastavili dalji rad. Pa ipak ne smijemo očajavati i pustiti stvari da idu svojim tokom. Mi se moramo ozbiljno latiti da ponovo predobijemo one koji su otpali. Kad bi samo svi dušobrižnici shvatili problem

u svoj njegovoj širini i kad bi ih on mučio! Kad bi mu se samo velikodušno i veselo predali! Kad bi se samo na jedan sasvim drugi način dosada dali na traženje onih koji su otpali! Medjutim radi se, malo ponalo, ali stvarno i doslovce o cijeloj budućnosti kršćanstva.

Htio bih poznati svećenika koji prolazi kroz život pun uobraženosti i prazna srca. Nikada čovjek ne osjeća tako snažno svu svoju bijedu i svoju nesposobnost. Čovjek bi se htio poput starozavjetnih proroka revoltirati proti tako mučnog zadatka. I opsjedao bi nebo moleći njegovu pomoć. Ko bi se mogao latiti toga zadatka siguran u pobjedu i siguran u samoga sebe? Bez prestanka ćemo nagovarati svoje vjernike da mole ne samo za proširenje vjere u poganskim zemljama nego takodjer da se predobiju predobiju one silne mase koje su danas postale više ili manje Crkvi tudje, naročito u izvjesnim prilikama, na primjer u vrijeme Uskrsa. A mi sami dizati ćemo bez prestanka oči k nebu moleći svjetlost, prisutnost i snagu. "Gospodine, pokaži mi svoje staze, da stupam tragom Spasiteljevim, tragom Milosrdnog Samaritanca, Otkupitelja svijeta". Tada ćemo se moći osjetiti snažni i nastupati kao netko tko ima ugled. Kao što su nekoć sveti Petar i sveti Ivan bacili svoj pogled na uzetoga koji je sjedio na vratima hrama obratimo i mi svoje poglede na tolike duhovno uzete koji su pred vratima naših crkava govoreći im: "Gledajte na!"I tada ćemo izgovarati sa punom sigurnošću naše vjere:"Ja nemam ni zlata ni srebra, ali ono što imam ja ti dajem: u Ime Isusa iz Nazareta ustani hodi!"(Dj.ap.III,4-6) I snaga Kristova ne će nam uzmanjkati.

TRAGOM SVETOGA FRANJE CIVILIZIRANIM POGANIMA

Možda nidaka nitko nije tako živo prikazao i tako uvjerljivo formulirao pitanje današnjeg dušobrižništva kao dobro poznati pisac Franz Herwig u svojoj noveli izišloj 1921 godine "Sveti Sebastijan Wedding".

Redovnik Sebastijan je godinama živio u mirnoj povučenosti i upravljao sve svoje misli i svoje napore u smjeru sjedinjenja s Bogom. Jednoga dana moleći brevijar zaustavi se na odlomku iz sv. Mateja X,16:"Evo šaljem vas kao ovce medju vukove". Ove riječi sv. Pisma postale sa za njega lična objava.

On gleda ogromne čopore vukova kako se medjusobno grizu. On razmišlja o životu današnjega svijeta i čovječanstva. Kako se ljudi medjusobno mrze! Kako daju slobodnoga maha svojim nagonima! I reče sam sebi:"Evo vukovi, eto nailazi bujica vukova.- A gdje su apostoli, ovce kojima je Krist rekao:Idite! Imaju li one još smjelosti da hodaju na bijesnim valovima kao nekoć Gospodin na moru Tiberijadskom? - I reče sam sebi: Bože moj! Već dvanaest godina ja sjedim ovdje, a Antikrist vani pustoši.....Diže sa da razgovara sa svojim starješinom. Nadje ga u bašći gdje kreše cvijeće.

"Sinko, reče starješina mladom redovniku, gledajte moje ruže!"

"Oče, odgovori Sebastijan, recite mi na koga se odnose ove riječi:"Učite sve narode! i Ja vas šaljem kao ovce medju vukove?"

Prior odgovori:"Rečene su apostolima, a taj nalog važi na sve nasljednike apostola. Što se tiče vukova to su sigurno one divlje i neukrotive duše koje su potrebne da bude i mučenika".

A jesu li apostoli i njihovi nasljednici poslušali taj nalog? upita Sebastijan.

"Zar nisi čuo, sinko, o onim apostolskim ljudima koji su išli k poganima, crnim, žutim i crvenim - kao ovce medju vukove?"

"A ima li mnogo ljudi, nastavi Sebastijan, koji bi sve ostavili i pošli medju civilizirane pogane?"

"Neobičnog li pitanja, sinko? Svaki je svećenik jedan od tih ljudi".

"A je li on to uistinu? odgovori mladi redovnik. Ide li on uistinu kao ovce u kavez kurjaka? Ne ostaje li on radije toliko daleko da jedva čuje urlanje vukova?.....Gdje su Isusovi apostoli koji sami od sebe idu civiliziranim poganima zovući ih "braćom"? Ne ostaju li oni radije u svojim udobnim sobama čekajući da kurjaci dodju? Ne stoje li oni čekajući u svojim prostranim crkvama? Ne sjede li oni u svojim dobro zatvorenim ispovjedaonicama čekajući vukove? Ili doista čekaju i nije im potrebno da dugo čekaju, jer kurjaci dolaze kao bujica i oni koji su čekali bit će pometani i odnešeni zajedno sa svojim sobama, crkvama i ispovjedaonicama.....Oče.....Gorka žalost obuzima moje srce. Nismo li se silno ogriješili o ljude da su mogli postati kurjaci? I nijesmo li svojom nemarnošću mnogo skrivili da su ti vuci i dalje ostali vuci? <u>I gdje su oni koji su stvoreni za borbu? Ja ih ne vidim?"</u>

Prior ne zna šta da odgovori na te riječi. A mladi redovnik tim silnije moli da podje civiliziranim poganima. On počinje svoje poslanje, kao Spasitelj, dosta dugim boravkom u samoći, da ispita njegove nakane, njegove sklonosti i najintimnije pokrete njegova srca. "Neprestano je gledao u vidjenju ogromne čopore kako prolaze kao strašan val ispred križa Kristova koji se bacaju u vječne tmine. Unezvijerene i napuštene duše vrtjele su se kao leptiri povrh te bujice."- "Zao duh stajao je pokraj njega i šaputao mu u uho da se uzalud muči". Jadni redovničiću, ti ne možeš spriječiti pobjedu Antikrista, ljudi se udaljuju od Boga kao što lišće u jesen pada sa drveća; lišće sve više i više opada i Bog će uskoro ostati posve ćelav". Ali Bog ga je požurivao:"Idi medju njih! Oni gladuju za mnom i ne znaju toga. Oni se troše u svojoj želji i medjusobno se kidaju.

I redovnik se spremi da sidje u svijet.

Zar ove ideje koje smo reproducirali u jednom ograničenom rezimeu ne govore ništa nama današnjim svećenicima? Ne bi li nas one trebale potaknuti na razmišljanje? Možda sada po prviput shvaćamo riječ Gospodinovu:"Žao mi je naroda"(Mt XV 32) Da Isus prodje danas i vidi masu civiliziranih pogana bilo bi mu ih žao, jer su oni izmučeni i utučeni kao ovce bez pastira. Žetva je velika, ali je poslenika malo. Molite dakle Gospodara žetve da pošalje poslenike u žetvu svoju"(Mt, IX,36-38)

Žetva je velika. Kamogod bacimo pogled posvuda vidimo nebrojene čete civiliziranih pogana, svih zvanja i položaja, svih društvenih slojeva i svakog doba. Dosta je točno poznavati stvarne prilike kojegod klase pa da se uplašimo od konstatacije do kojih smo došli. Čak i u najudaljenije krajeve nevjera i skepticizam prokrčiše sebi put. Čak i na selu su danas ljudi sasvim drukčiji nego prije dvadeset godina. Žetva je velika, neizmjerno velika. Onaj tko u to sumnja ne poznaje svijet u kojem živi i djeluje.

Poslenika je malo. Današnjem kleru svakako ne manjka volje da privedu u ovčinjak zalutale ovce. Više nego ikada danas se revno traže sredstva kako da se obnovi čovječanstvo. Obično se ima u vidu osvajanje masa koje se drže po strani, ali se praktički naše metode apostolata okreću skoro uvijek prema istome malom stadu dobrih vjernika. Duhovne vježbe, liturgijski pokret, često primanje sakramenata, treći red, pobožnost Srcu Isusovu i još toliko apostolskih nastojanja! Sve su te stvari ljudi hvalili kao sredstva pomoći kojih će se obnoviti svijet iz temelja, a praktički vidmo u njima redovito samo one koji su već vjerni Crkvi.

Prigodom jednih misija koje su sa uspjehom držane u nekom velegradu uspjelo se privesti Crkvi barem 15oo ljudi i to samo u jednoj župi. Intenzivna prethodna propaganda prvo ih je privela na ovaj ili onaj govor, pa zatim u ispovjedaonicu i potom k svetoj Pričesti. Bez sumnje konac koji ih je vezao s Crkvom bio je još uvijek dosta tanak. Sve je od tada ovisilo o radu koji će slijediti. Ti novobraćenici nisu još općenito bili zreli za kršćanski život, posebno za euharistijski apostolat muževa. Ako bi ih se posebno pojedinačno obradjivalo, ne bi bilo suviše teško uhvatiti taj tanak končić, privezati ga i malo po-

malo učvrstiti, ali sve više, uz one koji su našli put u crkvu. Ali čovjek se bavio jedino radom oko organizacija, propagiranjem česte svete pričesti, i t.d. Koji mjesec poslije čudili smo se kad smo ustanovili, da su mase koje su misije dovele u crkvu ponovo iščezle. "Misije više nemaju trajnog uspjeha", trubilo se na sve strane. Nije li odgovarajuća pastva mogla sačuvati trajno veliki procenat onih koje su misije privele Crkvi?

Očevidno se ovdje ne radi o preziranju vrijednosti duhovnih vježbi, organizacija, česte svete Pričesti, i t.d. Mi se svakako moramo zanimati dobrimai vjernima koje smo dužni očuvati od duhovnoga zla i koje moramo pomoći pozitivno na svaki način. Ako mi promatramo masu koja opsjeda naše ospovjedaonice i gura se k pričesnoj klupi, mogli bismo možda biti zadivljeni kad vidimo koliko je još naša okolina katolička. No ne dajmo se zavarati. Nije li uvijek ista, ponekad relativno najmanji dio naše župe kojega susrećemo posvuda? I mi bismo se mogli zadovoljiti takvim "uspjehom"? Ili možda uživamo u ulozi Priora u noveli F. Herwiga, koji se zanima jedino za cvijeće, koje obrezuje, dok je svijet okolo njega u plamenu? U svakom slučaju jedna kategorija pobožnih duša tek tu i tamo može se požaliti da smo je zanemarili. Ponekad čak izgleda da bismo se o nju otimali. A vani Antikrist pustoši. Dobri Pastir je nekoć ostavio devedesetdevet ovaca u pustinji da potraži izgubljenu ovcu. I mi bismo tako mogli ostaviti jedanput jednu dobru ovcu da potražimo devedesetdevet izgubljenih? Mi moramo za to imati snage i vremena čak i onda kad bismo bili skoro prenatrpani poslovima.

Činjenica je i ostaje činjenica da su oni, koji su otpali od vjere, općenito bili vrlo zanemareni s naše strane. Tko je izmedju nas stvarno pošao u potragu za izgubljenom ovcom iz svojega stada posvećujući joj ozbiljno svoju službu? A ipak radi se, u jednoj velikoj većini, o nesretnicima, razdraživanih sa svih strana, fizički i moralno iscrpljenima koji zaslužuju naše iskreno saučešće i našu najdjelotvorniju pomoć.

I mi da nemamo smilovanja? i mi da nemamo hrabrosti? i mi da nemamo nikakve nade u uspjeh? Je li naš Gospodin Isus, je li sveti Pavao, sveti Franjo Asiški ili toliki drugi ljudi koji su vjerovali u jednu ideju, u svoje poslanje, jesu li svi ti ljudi u svome idealizmu prvo dugo razmišljali o uspjehu? Učinimo uvijek što je do nas, a Bogu ostavimo da osigura uspjeh. Kad bismo samo bili do dna duše prožeti onim što treba da dademo svijetu! Služba medju civiliziranim poganima je teška ali ne i neplodna. Bez sumnje mnogi su od onih, koji su pali, otporni prema svakoj pouci i ne mogu se obratiti. To su ideolozi koji fanatički slijede iluzije i fantome. Velikim dijelom ih se može svrstati medju neuropate koji zaslužuju naše posebno saučešće. A velika masa onih koji su otpali još i danas podnosi diskusiju; ja sam se o tom uvjerio tokom godina mnogim zapažanjima i iskustvom. Ništa nije čudno. Njihovi današnji vodje mogu tim zabludjelima pružiti općenito samo negativna riješenja. A i njihove pristalice sve više i više osjećaju da su im dali kamenje mjesto kruha, skorpije mjesto riba. A oni gladuju za Bogom i ne znaju toga.

Kad će se pojaviti moderni Franjo Asiški koji će razumjeti mase i povesti ih? Koliko su puta ovo pitanje u zadnje vrijeme postavili svi oni koji žele da vide u navjernom današnjem čovječanstvu oživjelo kršćanstvo! Instinktivno čovjek osjeća

ljepotu koja bi morala izvirati iz jednog modernog svetog Franje na današnji raskidani i smrvljeni svijet.

Moderno oduševljenje za svetog Franju nosi svakako dosta često jedan estetski pečat. Baš tako je s nekim štovateljima svetoga Franje kao sa gradjaninom, koji našavši se jednoga dana na selu, osjeti poeziju seoskog života, ali brižno izbjegava prozaičku stranu. A konačno sveti Franjo počinje baš ondje gdje se većina njegovih štovatelja zaustavlja i ne čini više.

Nije taj svetac estetskim ni čisto doktrinarnim postupkom a naročito ne djelima prodro duboko u najšire narodne slojeve. On stoji pred nama kao tip čovjeka potpuno teocentričnoga kasnog srednjeg vijeka, ali koji se razlikuje od tolikih drugih time što je on ne samo teorijski shvatio kršćanstvo, nego što ga je praktički proživio, utjelovio ga i pokazao prema vani. "U njemu je kršćanstvo dobilo konkretnu formu i život" mogli su reći ljudi koji su ga susretali.

Za razumijevanje Svetoga Franje treba poznavati svijet u kojem je živio. Velika masa je bila siromašna, krajnje siromašna. Siromašni u novcu i u dobrima, siromašni u hrani i stanu, siromašna u odijelu i u namještaju. Nekolicina bogatih bili su gospoda "majores". U veličanstvenim kočijama prolazili su oholo strmim stranama Asizija, dok su"minores", ljudi iz naroda, pognuti pod teškim teretom kojega su morali vući bili prisiljeni teško pješke koracati po prašini i jarkim suncem Umbrije. "Minores" su to činili silom, puni srditosti i mržnje, uvjereni da je život plemića raj na zemlji. "Majores"su im se rugali i ponižavali ih, a minores su kulučili i škripali zubima.- Tada se pojavio sveti Franjo. On nije odvezao noge poniženih klasa zovući ih na otvorenu bunu. Naprotiv on ih je zauzdao. "Molim i zaklinjem braću", rekao je on u svojim pravilima, zaključujući stroge propise koji se odnose na kvalitet i kvantitet odijela, da ne osudjuju onih koje vide da se šetaju u elegantnim i skupocjenim odijelima i koji se hrane i poje biranim jelima i pićem, nego neka svaki sudi sama sebe i neka sebe drži neznatnim." Sveti Franjo je likovao nad duhom svijeta i svoga vremena utjelovljujući misli i zahtjeve Kristove prvo u svojoj vlastitoj osobi. Svojevoljno se odrekao stvari koje su i bogati i siromasi smatrali kao najpoželjnije na zemlji: svojevoljno se podvrgao svemu čemu su se drugi podvrgavali samo silom. On se nikada ne služi novcem. Ostavlja kuću svoga oca i zamjenjuje je s kolibom koju mu nikad nije izgledala dosta bijedna. Nosi odijelo najvećeg siromaha premda bi imao na raspoloženje najbolje sukno. On putem ide bos sa siromasima koji ne mogu da kupe cipele, odričući se sasvim osedlanih konja i kola. On prosi na vratima mršavu hranu. Izbjegava svaki istaknuti položaj. On ne će da bude"major", nego se naziva "frater minor". I takav život on naziva kršćanstvom, nasljedovanjem Kristovim. On crpe svoju filozofiju iz Evandjelja. Kad bismo mi danas znali ozbiljno i stvarno shvatiti kršćanstvo i oživjeti duh Evandjelja, još bismo i danas činili čudesa, kao sam Spasitelj, kao Sveti Franjo. Neke protestantske sekte, koje uzimaju ozbiljno u nekom području zahtjeve kršćanstva, izgleda da baš kod civiliziranih pogana djeluju sa više senzacija i da više osvajaju nego ista Crkva katolička. Sjetimo se uspjeha Vojske Spasa i Kvekera, spiritista, teozofskog pokreta i drugih te vrste. Nije slučajno da vjerska misao uspijeva da privuče danas relativno velike mase baš pod tim oblikom. U službenoj Crkvi dosta se često opaža

birokratizam i stroga forma. Svakako to nije na mjestu, no ne smijemo li se ni uvijek ozbiljno pitati, kako su takva mišljenja mogla nastati?

Toliki planovi i pothvati od kojih se mnogo očekivalo kao oddjelotvornih sredstava u pastvi, da bi se zadržale ili ponovo pridobile mase, nisu proizveli željene plodove, usprkos golemom radu. Estetička metoda nas najmanje približuje civiliziranim poganima naših dana. Ona može djelovati samo na neke specijalno raspoložene ljude, posebno na umjetničke naravi. Ali ne i na široku masu. Vjerski estetizam je kod protestanata doživio potpuni fijasko. Novi liturgijski pokret ima za nas svećenike veliku važnost, jer nas uči da cijenimo i koristimo liturgijske knjige koje su za neke dosada bile zapečaćene sa sedam pečata. On može takodjer vjerski blagotvorno djelovati i na naobražene katolike koji su čvrsti u svojoj vjeri. Opća efikasnost, naročito u pogledu onih koji su od vjere otpali, ne će doći sama od sebe. Moglo bi se čak ukazati na neke pretjeranosti - neka mi se ne zamjeri na izrazu - kao na djetinjarije. A napolju pustoši Antikrist.

Ne ćemo imati veliki uspjeh ni sa čisto doktrinarnom metodom. To potvrdjuju dosadanja iskustva. Očevidno je da još i danas riječ: Praedicata Evangelium imade svu svoju vrijednost! No nije dosta naše dogme i zapovijedi jednostavno suočiti s današnjim idejama i običajima i otklanjati novotarije bez ispitivanja. U prvom redu potrebna je pozitivna diskusija a ne negativno odbacivanje, ako se želi prosvijetliti duhove. "Duc in altum" mora biti naša deviza. Uostalom danas ljudi žele više djela nego riječi i fraze, nego teoriju i čistu nauku, i mogao bih reći opipljivo kršćanstvo, ostvareno, oživljeno, kršćanstvo koje oblikuje i modelira naš život i naša djela.

Stopama svetoga Franje u moderni svijet! Sa svetim Franjom, misionar civiliziranih pogana mora se prvo izdići iznad samoga sebe i iznad svijeta. Ako bi htio u prvom redu misliti na samoga samoga sebe, na svoju osobu i na svoju komociju, na svoj stan i na svoju hranu, na svoju slavu i na svoje napredovanje, ne bi nikada bio instrument Božji u apostolatu civiliziranih pogana. Neka mi bude dopuštena jedna usporedba. U misijama jedne poganske zemlje radilo je tuce misionara. Velika većina tih evandjeoskih poslenika zadržala je u cjelini evropski način života. Ne smije im se to zamjeriti, jer bi i mi učinili isto tako. Oni nisu radili uzalud, ali je uspjeh bio najčešće osrednji. Tada dva oca odlučiše da budu siromašni sa siromasima. Odrekoše se evropske hrane, sagradiše sebi kolibu poput urodjeničkih, i t.d. Uspjeh je brzo bio opipljiv. Za kratko vrijeme dva misionara predobiše za kršćanstvo skoro cijelo svoje područje. - Ne leži li u tome tajna uspjeha Svetoga Pavla koji je o sebi mogao reći: "Jer iako sam slobodan od svih, svima sebe učinih robom, da ih što više predobijem.....Slabima bio sam kao slab, da slabe predobijem; svima bio sam sve, da svakako nekoje spasim."(I Kor IX,19-23) I više je postigao nego svi ostali apostoli zajedno.

Dakle: izdići se iznad nas samih i iznad svijeta. Utjeloviti i oživiti u nama kršćanstvo kao sveti Franjo. A potom: Naprijed u moderni svijet! Nije baš potrebno postupati kao redovnik iz Herwigove priče, nije nužno da skinemo svećeničko

odijelo i da postanemo radnici kod visokih peći ili u rudnicima, kao što je učinio ovaj ili onaj svećenik da stekne iskustvo. Neki nisu nikada nosili radničku haljinu pa ipak imaju utjecaja na mase. Mi imamo toliko prilika da nam se prigodom naših posjeta po kućama pokraj bolesničke postelje, u društvu i u ispovijedaonici otvori duša naroda. Kad bismo samo doista zašli u narod! Mi ne smijemo čekati da nas oni koji su zalutali traže. Kad brdo ne će proroku, mora prorok poći brdu. No ne bježimo li mi pred čoporom civiliziranih pogana? Ne skrećemo li mi drugim putem, da ne bi susreli masu kad izlazi iz rada? Ne prolazimo li mi ispred njih bojažljivo i pognuto?

Ako nas mase ne pozdravljaju, pozdravimo mi njih. U svojim posjetima kućama misionar civiliziranih pogana ne će proći ni ispred jednih vrati da se pred njima ne zaustavi. U početku će ljudi gladati u nas razgoračenih očiju. Oni nisu više naviknuti na nas. Bit će i neprijateljskih pogleda. Mase nas se sjećaju samo po izobličenim slikama kako su nas ocrtali apostoli bezvjerja i profesionalni agitatori. Uostalom rijetko će nas tko napasti i uvrijediti. A to će nas uvrijediti masa kao takva. Općenito će svaki pojedinac biti barem učtiv. A ako tu i tamo moramo pretrpjeti nepravdu i rug, šta je to pravom sluzi Kristovom? Pisac ovih redaka često je bio neprijateljski primljen kad je putovao vlakovima. No putem se razvio neusiljen razgovor, Led se na srcima topio, Općenito smo govorili "Do vidjenja" kada smo se rastajali.

Vjerujem da sam došao do ove konstatacije: Ljudi srditi i razdraženi, ali takodjer često varani i razočarani u najviše su slučajeva začudjeni kad se nauče lično nas izbliza poznavati. Koliko puta mi je rečeno u ovoj ili onoj formi: "Šta? Vi imate tako razumne poglede i vi ste katolički svećenik? Vi ste sigurno iznimka!" Ne mislim da budem demagog, nego sam uvijek pretstavljao kršćanska načela i zapovijedi. Ako čovjek koncedira ono što stvarno mora koncedirati, mase dopuštaju da se i njima kažu ozbiljne i gorke istine. U današnjem njihovom stanju one se osjećaju nemirne i nezadovoljne; one traže pomoć i direktive. Treba da one znadu: svećenik nas razumije, on dijeli naše radosti i naša trpljenja, on želi samo naše dobro, on živi i umire za nas.

<u>Sa našim riječima moraju ići uporedo i naša djela.</u> Apostol civiliziranih pogana mora biti posebno prožet bezgraničnom ljubavlju prema siromasima i bolesnima, potištenima, razdraženima, ljubavlju punom smilovanja, strpljivosti i požrtvovnosti. Takva je ljubav domišljata. Svako zna da ni mi ne možemo odjednom ukloniti sve žalosti sa svijeta. No sav svijet mora vidjeti da nije na nama krivnja, ako ne možemo ono što bismo htjeli. Ko god dodje u dodir s nama a trpi na svojem tijelu ili u svojoj duši, mora osjetiti i priznati da je pao u dobre ruke tim što mu dolazimo u pomoć. To bez sumnje iziskuje mnogo rada i mnogo mučnih i dosadnih zauzimanja. No taj će trud naći svoju naknadu. Mi ćemo postići mnogo više nego što smo se u početku smjeli i nadati. Kao kakav oblak od prašine proširit će se u narodu glas o tome što mi činimo za njega. Naše će se uvjerenje proširiti i povući sve za sobom. Treba prakticirati i duhovna i tjelesna djela milosrdja zajedno gdje nam je narod utučen duševno i tjelesno. Takvo je djelovanje jedna prava apologija, jedno pravo i živo kršćanstvo presadjeno u naše vrijeme. Svakako to je

težak poziv. Nò nije li utješno da mi kao svećenici možemo na prvom mjestu suradjivati na obnovi rasklimanog čovječanstva? Mi moramo ići putevima Preteče i Otkupitelja. Svaki put kad u brevijaru molimo Benedictus naše bi srce moralo jače udarati kad iznova čujemo svoje poslanje: "Et tu puer propheta Altissimi vocaberis, praeibis enim ante faciem Domini parare vias ejus. Ad dandam scienciam salutis plebi ejus, in remissionem peccatorum. Per viscera misericordiae Dei nostri, in quibus visitavit nos Oriens ex alto. Illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis" (Lk 1,76-79). Ne gubimo hrabrosti! Na nas se odnose riječi što ih je Gospodin rekao proroku Jeremiji (I,7):"Ne reci dječak sam. Idi samo kuda te šaljem. Navješćuj što ti zapovijedim....... Evo ja te danas činim gradom tvrdim, stupom gvozdenim, zidom mjedenim proti svoj ovoj zemlji."

" - " - " - " - " - "

U jednoj divnoj legendi (brat Franjo i putnik) Erih Eckert iznio je fino stav svetoga Franje Asiškoga prema čovječanstvu koje je rastrgano i udaljeno od Boga. Mi današnji svećenici možemo iz njega mnogo naučiti, ako znamo misliti, a nju ćemo staviti i kao zaključak.

Bilo je to jednoga krasnog i sjajnog jutra pod kraj ljeta. Umbrijski pejsaž drhti od radosti i punine života.

A grudi brata Franje pune su veselih pjesama zahvalnica i ljubavi prema Bogu, toliko da on toga obilja ne može čuvati za sebe nego mora da to saopći ljudima, svojim sestrama i braći u dolini. Tako laganim korakom sidje sa planine kao da bi imao krila.

Pred sobom drži ispružene otvorene ruke, prsti su složeni kao da nešto drže. Milost je za njega nešto tako osjetljivo te misli da nosi zlatnu loptu sjajniju od sunca.

Idući tako otvara usta jer mu radost navire iz grla pa ponavlja pjevajući:

Bože moj, Bože moj i sve moje!

Susretne jednog putnika. Taj je bio umoran, prašan i izgledao je mrzovoljan. Zapita nešto brata Franju i pomisli da je malo ćaknut i htjede da bez daljega produži dalje.

Ali brat Franjo se zaustavi, sretan poradi tog susreta i pozdravi svoga brata putnika starom i ljubeznom formulom: "Mir s tobom"!

-"Ja nemam mira. Ja ne znam što je to".

-"Nemoj tako žuriti pa ćeš ćuti".

-"Onaj, tko nema vremena za traženje, mora se žuriti. Pusti da bježim".

-"Od koga bježiš i kamo trčiš? Ja bježim sam od sebe i trčim k onome koji sve pokriva zaboravom."

-"Pa dobro, dragi brate, znaj da si ti zalutao. Prvo ti je nemoguće, a ovo drugo ne ćeš naći."

-" A što se to tebe tiče".

-"Tiče me se utoliko što si ti moj brat, naš brat sunce i Bog, naš dobri Otac, ujediniše nas. - Ali prvo sjedi tu usput i gledaj kako si zalutao."

-"Pusti me, ja ne mogu ništa vidjeti od prašine i od umora."

-"Onda daj da ti obrišem oči, brate putniče. Ali dotle mi pridrži ono što nosim u rukama. To je nešto dragocjeno."

-"Ti zbijaš šale sa mnom. Ja ne vidim ništa."

-"Ne, ti ne vidiš, jer si prljav, imaš prašine u očima a i umorne su ti oči."

-"I brat Franjo mu sve to reče tako blago i ljubezno, glasom majke koja miri bolesno dijete ili pjevuši dok ono spava Tada putnik sjede, ali pogledom fiksira brata Franju. Pa misli da kroz sivi zastor prašine i magle vidi par sjajnih zvijezda, kao da su od srebra, kako silaze na njega.

-"A sada primi ovo što ja imam u rukama, ali nosi oprezno."

-"Ma ja ipak ne vidim ništa."

-"Čekaj, ja ću ti pomoći da vidiš. Otvori dobro ruke i oči i nemoj zaboraviti tvoje srce, a tada otvori usta, pa reci kao ja:Bože moj i sve moje."

-"Bože - moj - i sve moje!"

Putnik izgovori svaku riječ isprekidano, naprežući se. I najzad mu se oči napuniše suzama. On osjeti kao da se veliki sjajni grumen kotrlja iz ruku brata Franje u njegovu. I tako osjećao istovremeno ugodno i teško da je zaplakao, a suze mu opraše oči.

Tada ga brat Franjo poljubi u oba oka, a zadnja kaplja umora i zadnje zrnce pijeska spadoše sa njegovih kapaka te je božansko sunce sa svojom svjetlošću, svojim sjajem i svojom radošću moglo unići u njegovu dušu.

Tada mu bart Franjo reče:"Vidiš da si se varao. To je bio zao put. Okreni se sada i polako. Imaš vremena. Dobro, idem i ja s tobom, mirno, korakom, inače će ti blago ispasti iz ruku. Ali ti si spustio ruke?"

-"Oh, brate Franjo, radost, radost. Ono što si mi ti dao već je u meni."

-"Gdje?"

-"U mojim grudima."

-"Dobro, neka tamo i ostane!"

I putnik zapita:"A kamo ćemo sada"?

A brat Franjo klikne: Braći, sestrama, svim ljudima."

Tako ćemo i mi učiniti svakome današnjem putniku koji je iscrpljen od umora.

S A D R Ž A J

Svećenik i vjera	1	strana
Sveta Misa	8	"
Brevijar	14	"
Mjesečna obnova	24	"
Intelektualni rad	27	"
Propovijed	33	"
Ispovijedaonica	45	"
Sveta Pričest	52	"
Confratres	62	"
Konkurencija u službi	67	"
Svećenik i svjetovne vlasti	78	"
Crkva i pretjeranosti mode	88	"
Briga za otpale	95	"
Tragom svetoga Franje civiliziranim poganima	106	"

U poglavlju: SVEĆENIK I SVJETOVNA VLAST potkrala se pogreška u prevodu. Umjesto "tvornički savjet" ili "fabrički savjet" molimo čitaoce da isprave u "crkveni odbor" odnosno "crkveni starješine".

Na strani 80 prvi red umjesto Biskup Bischof treba doći Župnik Bischof.

Izdao: Nadbiskupski Duhovni Stol, Zagreb, Kaptol 31.
Odgovorni urednik: Dr. Dragutin Hren, Zagreb, Kaptol 31.
Umnoženo u 600 primjeraka ciklostilom Nadbiskupskog Duhovnog Stola, za isključivu uporabu svećenstvu.
Z a g r e b 1958.